R. No 559

సర్వసారం శ్లోకాలు
(వేదాలు)

శ్రీ శాంకు 22 ... 539

శ. ర. భ. ర ర జి అవు ...

తాళశాస్త్రం॥ కం. ధ. శుభ్ర సంధిత

సీ॥ - - -

పక్షైకవుధింబు

గాజుకుప్పెను పోలుకా అనంత్రమున వంత, సాంగసేతల వంపు నెరింగి తోసి,
అనుమాన అనుత్తి నదిబగా వినా త్రంబు, జను లకాసంగి నప ... కాగ,
గీ॥ పూరరగావేటు నరింబు సంజీవ దరగేరె తి, సన్నిపాతంబులగాబు ప్రసన్న దైః,
వెగుబు నతల జ్వరంబుల నగాబు నవని, నది అవు వుహ దగ్గి కామాదవెలమిదనగుణ
వ్యాధినివృత్తవు॥

దారదగంధకనాళకేవులు సరా, తంబును వుపాశిలటంతగాను,
త్రారపృవి త్తులుల్తొక్షంబు నుత్రుకటూంద్వంవుతేషఁడి తులలస్లవు నా ...
గూరిబి అవుప్పిపు ధూరతవుస వంవు నగానిని గుడంచిని శ దృత్తౌ
త్రూరవు ళిత్త్వర సోస రసంబుల భత్త్య గనూరి అవుశాలితని,
పారగవండి శ్రీతాననువు ధువ్వనబంగు గనూషస వానవెంగా,
ధారుతినాసగత్రు దాషబిదంబగుత్రా సప్పుతొరస వ్వసలతి,
నారవుపాంతువ్ప్రిపూరతరావాత చ్చైరవంబు భావ్రవుయాపెవులా॥
ఖూరితరంబగు కాలకాస్త్రవిడప్రార ద్వయుగిరేవాకృవుగుర్॥
కం. ధ. కుబ్జసన్నిపా॥ (శ్రీ) వన్నా నంద శ్రైర నవు. సుపేంద్ర శ్రైరవు॥

సీ॥ గంధశాల్యక్షతాలితంబులు తుంగభద్రావిభవము దనర్చు సవనంబు।
వరగనన్నిటంకాలి సరిహింగుళంబి తి త్రిస్రగ్ధనితదసాంద్రనూరి।
వగణమాంత్ర వెలుసగినసన్నిపాంతంబుల్ తంర్తుబ్బనుపూనుభుడి౦దులూను।
భవ్యబ్రహ్మస్తనందబ్రైరవంబై జనుతాంళతేనాఖిసూంతవుపుణిశిల,
గాంధిపాంకాంగవునుసవుశతిగర్రారిని ర్పషంబులాత్రబూహ్బుబత్రపూల
పృష్ఠరంబుబూశి ఒరెుత్రదినపుపుత్వగాననూరిన
ధరాపుటంబుపూనస్త్రైతంబునందువెశిత
నరానదీశిపుప్పహిత్రవారిజాంటనూరిదు
ష్టరువ్వుక్షితిరానపూరబ్గలుగు
నన్నితిబ్బుశంత్రబూవుదూరదిప్రపత్రగానుధ్రాంగనంబరం;
తరంబుశూనుబ్రైరవంబులుతల్గ్రోలినాంవుబ్రై॥
ప్రాగ్జ్యోతిషపురవేం॥—
తే॥ గగనచారిణీ ద్వివిషశుద్ధగంధకరులు, పవుపువుపటరసమునవరువనూరి।
వేంబిదీపులమిశిశిఖివూదుంతెత, పూర్వత్రప్రాగ్జ్యోతిపురవరవుగనను॥
సుదర్శనాస్త్రం॥ మాలినీవృత్తం॥
మదనుడివేర్వపూరిదళతాళతేముగశిలహింగుళీటంతురువుతీ।
కశ్రితపుపవువుతదధ్దంబుబత్రతెదళునన్నిటంతినదిగవుదాం।
రదమిడిదుత్రురతాంగలిరపీత్రుష్లాగ్నిశిగ్రతపాంచవువుతూం।
పదవడిమదనవవుపుబుదాలనపత్రపెలునదనమాత్రములుదుం।
పాదనగనబ్లుప్రురవనుంనవిష్లునబూప్రత్రవెరధశపద్మలు దు।

[illegible]
[illegible]
[illegible]
అత్ర విభ్రమసుస్థితి॥— [illegible]॥— [illegible]॥—
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]॥—
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]॥
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]॥

గరుడాస్త్రము॥

[illegible]।

[illegible]।

[illegible]।

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]॥— [illegible]॥— ([illegible])

[illegible]।

సు —

సన్నిపాత లక్షణము॥—

సంధిక సన్నిపాతము॥ త్రిదోష [illegible]॥—

ఉ॥ [illegible]।

[illegible]

[illegible]।

[illegible]॥

[illegible]॥—

సీ॥ బలిరసన త్సవిశాఖ యుగ్మ ములుసరవి వుగ్ర శీర్షతాం తుములు తేటి యమరాళ,
తాఁటెన వింబుగా తరాంబి పాంసపడిని మదర్శనరేం మరయూవుమునుజెలి,
పది కేం ము యూవు వుతెకు దుర్గాగా జుకుష్టి సుస్తె తతమునపెంపెసగవంకి,
వేంకటేదు ననారి విమపగింజల బాలు గుళితల్లల్లష్ప్రదనప్ప్న గరాఖ యుఖ్వ
శాఖ్యసలును సాతిపాత మువసప్తవిధము తెనసంతాప మునుబ్ర నాగ్యెస మయుఖ్య
సన్నిపాతంబులాం హింత జ్వరముల గాబు యువని యుగ్ర కువరాధ విరాళి భేదోష్మం బు॥
నారదాయుధనాస్త్రం॥—

సీ॥ హరిదళపింగుళహఠలాహంటంగ్రటంకగమురాపుక గ్వయుత కమిరనాత,
తు త్రిమత్సనమునగా తరావిల్లమునందు మంటి ష్టగిని శిగ్గుమాలవన్న
తత్ర విరాల జుంజరరస మంటలలె వ్యైరముదిక్రంబి విరాషట్ర్యరాగమునను,
వారత్రలుచెలి యమరానవాదవిల్వపదవురావుసన్నులుకు దురుతిగస,
లగాబు శిశాఖ్యలుజ్వర మయులగుణమునిజె యుయ్యరెుదనువు శౌ్యసహాగాష్టృద్ధులశ్రీన
స్తాశీగ్రసు త్రుటిమువరాస్త్ర సంధిత సన్నిద్ర్యం బు॥ శకనెవ్వగణారాయుగాస్త్రరసము॥
శాంతిక్రతు సన్నుతి॥ భారత కైరవము॥—

బలివసనల్పము బత్రుతే, బల మంటల మంది యుంటి విరాసన్నైకతప్ర.

(గ్రంథపాతము)

[illegible]

వెంగు బాబు తాండవ నభ నక్షత్ర శ్రేయు పుబుంధం॥

సాధ్యాలు ఆ కున్న॥

౧॥ శ్రీ నరేంద్ర వరు జిహ్వాత వుసంధి కరంబు తాం శ్రీ।

శ్రీ. తరం బుషు న బాత్తి విభ్రు వన తరం తి తుబ్బు।

వుంలు గ రింపంగ నా రు నివృత్తులు నుకు దుదు రు

తద్విశిష్టం బు తగుని రోషధం బాగా సంగా రా॥

అసాధ్యాలు లకు కున్న॥—

౧. అంత త వును బ క్ష నేత్రముకు శ తాంగ వును వ్రాలంప రత్నేష్టి రుసాహాల నగారు।

అంత్య బిభ్యాస తాని కునర ంకు జనుల బూనెనని తుదరవ్ర భూస్థల వును నా॥

వ శాత వస్తులు॥—

సీ॥ అర ంకు దశావస్థల నవాప్తు వెలదటన బస్వాద వుసు రెంటబరగు ప్రేత।

భూ ష గాం బు లు షునా టు భ్రు వు నా లు గింటను, వ్రాస్యాస వుగాం వ్రేది టూ భద్రద్విష్టి।

అ రిటు బ్బర ద ర్హితా రంబు లెరు తింటనంగ వి దా హాంబుల ష్టవు వును వ।

వ దవ వి ర్వర వును దేహాం శ తవును తా వ్నుదిటను శ్వేతాంగ రులు పదింట ర్ధ వును గను।

వు ర గ వు గు ను త్రిదోష సంబంధ భ్రైన సాధ్య హీ నంబు తే తును జనులకా దవే।

నే వే త్రి వి. వును వ గు గ వులు బూను వైద్యుల తవివేగ వెు వి తుబి పోగ గు ను వుహిం వే॥

సా శ హా జి వును గ దా శ్లేష్మ వును కూలకోష్ఠ

కా స లకు వేదనలు గల - సంధి కంబు।

లెరు తుదివంబుల తేలవిసాధ్యం బుగును బ్బర వును తుం దర లకు ను శ్వాస కూలు।

దాహార్తి హరణము నీవన్నగ నాలుకీనయిప్రి, మొ

రంజము నసన్నివారా గా

సప్తరాత్రములు తనగు గముగనివల్లనుగ గౌంపమునవివరమువింటుపొద్దుతే రాజ్యరముబెట్టు

కోగతలను పాపస్సాషధముతుతీతెమాము లు హోప్పువరుకుత్యులావంబు

కు॥ తరు।

తము గున తి కష్టము రుగు రూ సముల మురాటు॥

సీ॥ ముదము వేరహం బ్రము మూటులు తావంబు పరిన్యగతముచపలాత్రి యముగము।

జ్వరంబును తేలించు శాంతిసేనల్లు జ్వరంబును సంహారి పాటి।

తలముల గోశ్యకన్నలు వేన్యత్రాలుకులు రక్తవిహీనవేరముగున్న।

వేష్టెగంబులు తరంతి వేల యుకి యతుంతి నబేవ్యధుబనింబనస్వేదమేప్యధు।

తెకున్నతలిత్తతెలమిశాలంగినవేత్రముల్ఖన్నముల్క్యశముల యున।

నారఖి యము హృద యముంబు నారితపాదముల్కగముయశ్వెత్యంబు[illegible]ముయున్న।

యకైత్తిశుగత్రిన యకెగ దాప్పుబుత్తనవగతిన పిష్పత్త్వానివతేషు।

తూరిన తపతెల్లతుత్తతనింతిన వావి రి వాసన బిక్రుతున్న।

కపిలవులంబైనతకుశిద్రిలంబును కుతలంబునరూత్రుంబుతోవురుముగిలి।

నారిపయంత్యంబుగా నారితారతారి, రాతగతిశాల్లిన్నె ష్యమై బృత్యతినపుర।

వేవి యరారోగిబ్రుకుతకునిస్సయముముగ, వేగము గరై వ్యుధాతోనేనివి కువలయము॥

ఇవి ఔషధ్యాయము॥—

శ్రీ వేదసప్తమివారము॥—

8

పంచచామరం॥

సన్నిసంధిత సనాతంత్రిత సన్నిరుగ్ద్వహాంబనే, సన్నిజిహ్వత సన్నిరుంతక సన్నిగళ తుంభంబనే।
సన్నితర్కిత సన్నివిభ్రమ సన్నిరక్తే ష్ప . . . సన్నిశీతవు భగ్నవే త్రివిధ సన్నిప్రాలాపంబనే।
సన్నిఖిద్యాప్తనంబులనగాబడును త్రయోదశరూపకిర్తి నెన్ననే ఘువసాధ్యరూపకునవెతకి త్రైనను
సాంధ్యవేతి॥

వెలుఖ్యగురూలు॥

సీ॥ సంధులు నెబ్బున సంధిత సన్నిరువు సన్నిత్రిగాష రుగ్దాహ రుగువు।
లూచసంబులు గుంటిత్రైలోని తరుగును భగ్నవే త్రింబ్బన ధర్కత భ్రాషగలిగి।

నప్రలాపంబు శీతాంగ కెలుప్రసర్వ శీతక్రైమను నేత్రరువారి తనుమీంఠయు॥
గానుర — — — — —
((గ) ధర — . పాంచం॥ —)

(శ్రీ) లీల [illegible]

[illegible] ॥

గీ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥

సీ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥

సాంఖ్య ఆసాంఖ్యులు॥—

[illegible] ॥

సీ॥ [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible]

[illegible]

పనులతనుసంస్కి [illegible] [illegible]

[illegible]

సరస గతిగాను [illegible]

వైద్యసింహాంబు [illegible] హృద్యము గను

ఇవి సాధ్యగుణాలు ——— " ———

అసాధ్యగుణాలు: ———

— (గాంధారం॥ —— (3 [illegible])

శ్రీ రఘు: శ్రీరామ: [illegible] సాతత్.

పత్రదనమునవెసనూరి ఖాంఠమునను,

శార్ఙ్గకరాంకి గుంజయిగాలు రాత్రి।

మివ్వళీ తాంగరుబుషు రాపెంద్రరసము॥

అథ వగ్నికుమారం॥— పంచబాణరం॥—

రసంబు తారకంబు నీ వ్యరాజ ... పెర్వతర్,

వెసంతి లోఖ్యంబు సగగవెశ హాంసవంది వ।

(ద్రా)వంబు శాంలునూరి నైత తంప్ర గంజు కుప్పచే।

త సర్వరూర రు రుద్రా లీప్రుడంబు సాంగశీశ పైన మా॥

క॥ అథ వగ్నికుమారంబున, నభుం త నలై రాగ మంలను నలుమను నవ్వల్,

తన గుంజా మారా త్రాంబుత, సుఖమిహ్వాను ప్రజలకు వనిసుజనలు పొంగతర్॥

ఆగ్నేయాస్త్రం॥—

సీ॥ తె పర్రి రసుమ తాళకంబును తుత్థంబు పాంరదమెల్ల భైనె పాళమలును।

మగిశిలత్ సమ భాగమ్మె రసెయ్య విషమవ్వ భాగముల్ తగనాంబు భవ్యటంత।

గంబాత భాగంబు నకుమ. గుడంబి దుత్తూర బాంప్లోరిక ఖత్రమరాల।

కెల్ల రవెల్లల్ల ఘునశిగ్రు సార రము తాడు తవుదినంబు పాలెకంచు।

పక్వమైన రింబి గుళికలు పర గమాషు, మాత్రముల్ల ప్రరసముల మానవులకు।

నివ్వజంతు జ్వరంబులు విద్యులనన్న, లగు రుచినా జ్ఞైరసు నాగ్నేయాస్త్రము సురసంబ్యా

ఖంషిప్యతసన్నితి॥— శిరశ్శైరం - అపామార్గాస్త్ర రసమే॥—

సీ॥ రసము తాళకము నువసనాభి సరు ముంగకలబంధరసముకల రసునూరి।

ఖ్యతి యందు తేన్నది శోరి తూ యంత్ర మునెచంద్ర పొడిన షిత్రభావనము చేసి।
జనగలవతె నవె ఫుడనమ వరాత్రులు చెసి మధుకె ంబుల విూకె వూత్రగానిన।
జంవ్ఫ్యతె న ౚ గింబు కిడ్స చైరప విరది బంలి హింగు శంబు నవంరదంబు।
సకు వువ్వ, ది పాంక్షు గాని షవు వురపె కి।

వా వి ఆ ని నూ ది తాలను వండి మి నవ।

గింజ లెంతె శి వరా త్రులు గిలు కొబ్బు ని ౚ వను సన్నులనందుదు వెంపష్ట్ర రనమ॥
రసభావతి॥—

సీ॥ రస గంధ కంబు కృ రాపొధి న వువు బల్వంబున నిధి వాంగన పొది రసము।
తాంరెం తు చిన వులు నూరి నగు శికలు కాబుతు ప్పెను బూని గంధ కంబు।
తాసరి కుల్యంబు వే న మృత్తి తవెత్తి స్రెకతా క్ష్మి నిరంది సాంగ శేష।
కుల వది శివె దాం శ వు గనాంబు వె శ విర్యాల బూంగంబాత్ర పాంలు గలి పి।
నాగవెత్తి ని గుంజల నాంగ శీంప్ప, వూత్రుల వరింబి దాంరుగవై్ర న సన్ను।
లకునుదగ్గు లకునుకా మిల కునుపాసగ, వెంలు రసభావతి లరు న్నతిల నవురు॥
పంశంపదా స్త్రం॥—

సీ॥ పంపాం౦ దయుగ్మనే పాంశ తుత్థ ద్వంయు గాదంశ విషవులు గూజికసరిగ।
ఆ న్మతె సాంటిగా హంరవె ద్యవు నిబ దయు నతకదు స్థంబుల నవురనూరి।
శాలాంబ్యదయం త్రంబు తాపం ది తృష్ణహింపి త్తభావన గురి చెత్తు వూత్ర।
లూ నరింబి గాం నగన్నె నవు బ్రుహ్మ దంధ్రంబు తత్తిపె శేనుకదు వత్తి దయుంయు।
తెం శ దయుం ధన్నె ననతి భ్రత రాంతశాప, వూన సంత్ను కడువె గమూ నునా పాం।
త బిృరంబులు బూన్న ని త్వవుగతింవ నవని బి నలు కు పాంశు పదాంస్త్రి మిది దెవు॥

ఉం॥ తెలసన్నితి॥— శ్రీ జ్ఞానముద్ర రత్నే॥—

సీ॥ నాగవంగములు రసనాభి కృష్ణ ద్రాక్ష వర్గంబులును సమభాగములును।
కటుకత్రయంబు రసాంకశులశి మొనిశంబి వజ్రమునాసముపెంకొనాలుతమును।
రెండు రస్యంములు వండి వండి గా నెండగ శితలపైన కుటపిత్తమెల దిగళపి।
మద్దియుంబి బాగా తెసనాన వంత్రులు చెనాకెంతెంయుగ్గమస్తుత్తిగనిగానంగ।
నంతతంబను సన్నిభాన వైద్యు తెలుపుగు, నాహితంబులణబుక్తి నాపాకెపెదలు।
బెంయునది విజయము చైర రసిద్ధ రసవుంతగ గివ దమునాడు సన్నులు గుణముజెయ
రతిప్రియ్యికుమార రం॥

సీ॥ పాదరసంబును పంచల వణంబులు గంధకముల్ తామ్రజిత్రనెబడి।
నవమునగం వరుణాగ్నిసార రంబులనురెండు దినములునూరి కుప్పెనుపుటంబు।
శ్రీ దురుస్తా ముఖశితతామ్ర్యంబునవంతి శితలపైన పంచపిత్త।
భావనచె గుంజ పరిమాణముగనిష్టానంత తెసన్నిదురంత మయ్యి।
రోగములుపాండుగదముదిరుద్ధతాప, తసనములుమానరత్నాగ్నికొమారు।
విండిగిరిశుడువెనానిసంసదలదెతిపి వు హింగణంపంగనవ్యత్రాపవూనవుగుము॥

నూరత్ప్రభాతరరసం॥—

సీ॥ నాగిభ్యరసవసనాభి గంధకతుత్థ కర్పరములు సరిగానగూడి।
తామ్రహింగు శమునుతగనారు పాల్జనుబల్వంబున నవెశ పుటమనాను।
జంబీరదుత్తూర తాంబూల భాముల రసమున మెదిలి యును సుకప్రటము।
నాంతదినంబుది తంబినునాయము మనుపటవతెనుర సంబులతలయుసూరి।
మిసుపదింబంచతెనె తాదానినపాంశు వాతమంతతసన్నివిభ్యాధిబాధ।

శ్వాసకాసలు స్మృహింపఁ బ్రసారదవుం వనను, వనలు వస్త్రార్ద్ర ప్రఖ్యాత రవరసంబులా॥

రుగ్వాహనస్మృతి॥— స్వచ్ఛంద భైరవ రసం॥—

సీ॥ గగన భస్మము తాళకంబు విషంబు లోహంబు లొంటగా దీంబు పారద గంధకములు,

సమములు గాఁ జేసి ఈ తాసరి హింగుళంబది ఆర్ద్రకమున పేసలింతవరాత్రి,

నానఁ బరింప దయ్యుప్పన సుగావు గుచ్ఛ్రేద స్వచ్ఛంద రుగ్వాహం సన్నిభ్యత్రము,

శ్రీ తిసారదములు వారాన్ని వృథా వారాదు గదనిచె పెంట గంధకములు పాలు పాలు,

త్రితయు గానదం తటంతగా త్రికయు సమములు దవిష్యస స్వశింధు వాదాంగ్నివాశ,

శృంగి రసములు మదన జైశ నెగలికను నాతదినంబు వంశ త్రిగిన ములవిలా॥

క॥ వెసతయు రసములు తోను దగినచతు వెశ ప్రురూగు తాను రుగ్వాహం,

బగు గువులబ్ధ శూలలు గుగ వను నుంపంద్రుగా జగురుర సముగా నదె॥

నిద్రాగ్నికుమారం॥—

తే॥ రసగంధకటంతగా విష. ములసము ముగా భానుదుగ్ధముల నూరిను తె,

వెస భూప్రటివిద్ధ సుగ్వాహన జయము నిద్రాగ్నికారా తుమారం బంటెన్న దె॥

గుళికా వద్ధ తివాల్పన్న బ్రహ్మతస్త్రరసం అల్లుప్ర రసాదయుక్సి॥—

భగ్నదేత్రసన్నిత॥ ప్రసన్నభైరవం॥—

తే॥ ముదివ వీంలారు పాళ్లు సమ వివ్విషటంతగా హింగుళంబులుం,

వరసను దినాద్ర్రింబ ఫలవారి వినా రింయు చద్రసంబునం,

నదుల తైత నల్లలంది దదినంబునను లూపలకి ద్వాదాహం మును తె,

జ్వరములు దూన్న భైరవి ప్రసన్నము నెత్తును భగ్నదేత్రములతో॥

దివార్త్రిగ్నికుమారం॥

సీ॥ మహిని విద్యాశ్రీ తెలుపురా రంభ భాగ్యశ్రీ త్రిపురంబు సన్నుతి నఘునుసూత।
సంస్కృత విషయంబులు తెలిసి విద్యాభ్యాసము లన్నిటను।
విద్య లనుస్మృతి శ్రీకరములను గిరాలు నిత్యము ప్రియము నమరవంశ్రీ।
సాంగ శతలము లను దిగిత్రికము నెలవి కాని విషము।
నాలుగవ పాలు గరిబి నిలువరా శ్రేష్ఠత గనము నగరి గుంబులుగాను మాత్ర
లమర కరాసలు రాసగగ నప్పుడు సన్నులతును గుణము భవ్యారు గొప్పతెంగతినే॥
రామపూజితం॥—

సీ॥ నాభి తారకతంత్రంబుల్ల పాపంబు తుష్ట వృత్తమై తత్వములను గంధ।
కంబు సరిగరసంబు లతిని విను నిపాల్గు రవి శస్త్ర బాధ తరంబు నశ్రీ।
వేళ్ళ శ్లేషత పలుజంఘన గసాంత తరవము లమధి యుంబు యునుకనాంశి।
స్వాంగ శతము నవిషంబు లతిని విదిపాళ్ళు గలిపి వును పుపవేకతలయునూరి॥
మినవ గింజంత అరక్తవము నగసంగ పాంతువు వ్రల శ్వాసకాస శోభ జ్వరంబు
భగ్నశిత్రి నిసన్నులు ప్రాణము వెంగ, మును బని దిరామ పూజితమునుకసంబు॥
అభ్యాససన్నుతి॥— రసశ్రేరవం॥—

సీ॥ బాహ్లాత త్రిశ్లార వంశాలవిగుంబులు కిటుకత ... గంధకంబు।
పంచాస్త్రులు నుని రజాపారద త్రిఫలములవసరిగ జిత్తా తునశాంతను మునిని॥
దినములు మదిరంబ స్రైకత దినంత్ర ప్రపుట మిడి శశపి క్షుపుటవవేశి।
నారికేళజలంబు పాలరే వృషూ వృను గుంబారు వ్రమూగింబు గానిననరుల
కేస్త్రీగాన నభ్యాసనన్నివూను, దగులు శ్వాస తీవ్ర సంతాప మునుగుబు।
అరయు రసశ్రేరవంబననగు దరిత్రి పెదుగున స్థంబు పత్యంబు బెట్టి లయము॥

రా. జాంగ్ర్ దు వారం॥

సీ॥ తారకత నామ ఘనంధ్వతరసమూర్తి తనాంతలోకహృదయమున వనాగమునను వంగ।

హేమ వసు తామ్ర శృత రయుంగ్రిత తత్తంబులు రజిత వైడూర్యప్రవాళములు వెలుగు।

తవముని స్త్రమంబులు సమయగాం జిత్తడు పాలవాచిలపొంసపాందిబిత్రు।

మూలబెంజరదము బాదతరంబున నక్ష నరంబు ననాప్రపాలు।

నారి కనువితలు గాంచెని ఆరని ఖ్యావలాదునినెవములువాలురమున ననువంచి।

శ్రీతము రుననుని షవందు పాతితె లవుమురిఖపా తెవేళనారి నది తి రుగా॥

గీ॥ పంచపిత్తములను భావనచేశరము, ఆదత్రంబుతోడ నక్షషద్యంబు।

కుంజనూత్రమివ్వకు గాను కునా నగ్ల రాజాంగ్లతా తెంవరదవనగ జినమా॥

శ్ర(ద్ర)కాశీరసం॥—

సీ॥ తారకత వంగ సూతమలు దారద తాం వ్రుసాగ గంధతలంతగములుభూహా।

నిర్విషంబులు సాటి నిగుడించి జెంచెరశగ్య —

— — — — — — — — — — — — — —

బుధువు చెతురా బెసింరమువి శితధునారి తు

జివుధురసంబు ననమురభాను ప్రరంబు చెట్టి ప్రార్వరితి పట్టినారి।

పాంద రన లోకహామమునరేం ఖపాళ్లనిడిన।

పాళ్లగలిపిరము — — — — — పదిదినారి।

ప్రవమరిరసంబుతాన్నిన్వనేన్ప్రశ్న(ద్ర)

తాళతానానురసమువు(ఫ)ఖ్యాతిగాంమా॥

తె॥ దారకం శ్వాసలుతా సారానాహంనుఘ్నార్యపప్లినారానాగదలుం।

వా రా టా శి బ హి త్తృ ష్టా ర్ధ న తె శి ఆ రా హ వ మా ష ప్ర వా గా వే వా త్ర నా డి,

తె శ జ లం బు న తె ర ల వు గ వి ష్టి ప ర గ త త్రి ళ వ న వ శ్వ్యం డి న,

తి గొ వ ఘు మా ని గ ఠ వె న ప్ర లా ప న శ్ని, వా రి ని స త ల బ్వ రం బు ల ప్రా ని స్వాం యు,

గ గ్య వి ర పి త శ్చె న తా రు గ్వ క్లై ర, వం బు గా వి రె ని వు డి నం శ రుం బు లె వు ॥

తె లా గ్ని కు వా రం ॥—

గీ॥ కం ధ త వుం నా ఖి ర స వె ల గా ర పం లు స,

వుం బు ర వి దు స్థ వు రి బా తె ల్యం బు తా టం,

మా డి వా లు త వుం డ మా ష నెం కి మా ష,

మా త్ర వు ద గ ప్ర లా పం బు వా ను న వ ని ॥

క॥ తె లా గ్ని కు వా రం బ డి వా లాం వ రు వుం గా త్రి వా ష వ గ ర వు డ గ్గ లి,

తె లు ని శం క రు డ డ బి న ప్రా ల త న వె లె ల న గా బు బు న్న లు నె తం ప గ ॥

శు శ్వస్త్రం॥

సీ॥ డ ర ద పా ర ద పా ర ద వు లు లు లా పం వుం గం న ~~శ వా ద వు~~,

క వుం నె ధా త్రుం బు ఠం త గా వుం వ్ర స్లి,

పా షా గా వుం లు స వు పా ళ్లు దు తూ ర్గ ర ని,

గు రం డి బ త్రి శి గ్న వుం డి పా శ,

ర వి ష్యం శి వా రు గి రా వు థ తె గ శి లా

(ద్రా క్ష వృ) ~~కాశ~~ తా ల ర సం బు వృ ల వు

తె గ నా డి నె త థ్బి ల వం డి వి ష పి రం గు

శ్రం బు తె నె దు పా ళ్లు వు ర వె శి,

17(a)

వెలదటి రసములవెనసారికి నదిగలిగెద,

గంట ంతెలత్తి వ్యాఘ్రభ ప్రభంజనములు,

తానవాంశు ప్రలాపములు శాస్వనబగెము,

ఆజంబుగాను శునస్త్రమిక్వరరసంబరా॥

రత్నై ష్మినస్మితా॥— సమ్నపాతస్త్రైరవి॥—

క॥ నాగినుటంకగాంబువననాభరసంబున భంబుపాటగా,

భాగలు నుత్రిపాల త్రిదివంబున ధింబ ంబులు తాలవంటిలు,

భాగటి బరిటంపి త్తమలునబారవలవెదునవానవిమ్మసం,

ంతెరాక తగాతపా ంబులునవెంప్పునవరాషసవరానవిమ్మనక॥

గ॥ జనులకెన్నక రత్నైష్మినస్మిరానలు,

వగను ంతెరాక్యములు ంరానస్మిపాలకస్త్రైర.

వంబువా ంబులవలగాబునపాంబశవ్వని,

కంటమంటలతుంటవిల సంటపగిది॥

వ్రత్తమాన స్నికెలరాతం॥—

సీ॥ తాత్రు వలస్త్ర తవలు కాంతంబును వ్రత్స్వనుతా శతనాభైన పెాళలూహం॥

శలగశిలత తరాబ సవరాంశలు గాంపెశ

హాంసపాదిరసాననవురనారి,

గారబుతుప్పనువాలు కర ంతెంత్రమునరెండు ।

భుస్వామలు లవృతిరెంబ — —

(To be continued from line 18 in Page 17).

మెహంశ్యంబునగ్నులకు క్షా, త్యాన్యహవనములు గ్రాగించుచు జనులు తుష్టిగాంచెదరు॥

శ్రీరాంక సన్నుతి — ప్రభాతగీతం వర్ణనం॥—

ఉ॥ సూర్యోదయంబుగా నిత్యకర్మలను శిరోధి తారకా యమునా తత్త్రయము.

బాత త ప్రత్యేకము సమాంగళ నాదర్శ ప్రసాద వాలుతా

నా మన సుప్రభాతం చిరు నిర్మలమగు గంగల మానసీ,

పే తరం తరన నాదర్శ తరము పుష్టి రేయి సంగమ రాబు గురు దయాతో॥

శ్రీ తత సుత్రి భాగ షష్టి ప్రత్యక్ష ప్రతాప కరుణాకర మీరు స్తుతి గదె॥

సన్నిధానం దేవా వాన లరసం॥—

సీ॥ త భవ హరం కీ దళ తాళ్య తం బులు బంతగా, రేయి తెల్లని వాలు మన నిత్యము గను,

పాల తుషారంబు మాదర సంజెనిమిదె యిగి పొంగులు నా షే శుపాలు

బలి వరాంశు పాల సుంటు కలకర దాని చిత్త తమ వ్యత్యస్త నిగ్రహాక్షు

నారద తరుణి లవ త్తెర రాదీన రేయి నాల కలా దైవ నమాన వీక్షు,

తేలున శ్రీరాంక సన్నిధి బలు నాహ పాదు సందాయ దేవులు బాహుబాలు సద్ది

పాత రాహా వలరు పరంబా నిత్య జన బాధ సన్నిధానమున నిషాద గణేశుడు॥

ప్రభాత సన్నుతి॥ తీరు రూపస్త్రీ రవి॥—

సీ॥ పంకజి గర్భమున విష్ణు ప్రతిం బును గుంట కలగ రాతు దసా సకల బాబు మాధి,

నిత్య బాల్యరం త్రాంబు దేవరా సనుష్టా వాత్రము నిష్ఠరుడు సంగ శ్రీ దయము,

(పారా హి శిష్య సంగత దయన పంచ పత్రంబు లనుభూత నరేయునగు

(4) వాష ప్రచార గమో వాత్రు రేయి సగి॥

నాశతే బాదత దయ పంచ దాక రక్షా హంపయు పగిన రత్న ష్టిదాన గంబు

[illegible]

[illegible]

సీ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సీ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సన్నిపాత తులాంతక శ్లో॥—

సీస॥ నసాగ హింగుళ దరదంబు లేపలాత ఘనసార తామ్ర శృంగ ద్వయ రసములను

ఘనసుల ధూర్త బీజాల జాతిఫల తిప్పలు మిరియపు జలంకుడిగ్గి।

జీవనంబులు చెరించె తెలుపు గనరాచి వ్రయాగ్రతి పొత్తి కెముప్పై౧

ద్రోణపుష్పరసంబున గాగ కండి త్రివాపు రసంల్ తుష్టుల గంధ కానసేరంబు।

వాదరసముల్ బొంద భుజి హస్త్రభృ ధ్రూత పొత కభ్యు నిమ్మసం పూత రసము శుద్ధి

సన్నిపాత తులాంతకంబె చెన్నరిదెల నెన్నల తుపె ప్లీహంబు తు ప్రాణస్థమును నేరా॥

సన్నిపాత వాపనలం

సీ॥ నాగ రంగ రసంబు లంతరంబు త్రిక్షిక గరుల్

కంభుపో స్వర్ణంబు పొత్త గంధరసగరు।

హాటకంబు సదంబుంతగ నీటి మిందిటి।

హరితాళంబు నపర్వ నద్రరసము నసు।

దినరసుల వనా క్షీర వరింబస్తె తరసు నవాది

రండి నీరంబు సు సుచి పుష్పరసు।

వైదాంశ వైశి రసు నపు తత నసాంది రు

రసరాజి పిత్తసం రసాంగ రసు నసు।

రసా త్రిలు నతింబ రసు నగిన రసా నసు నప్రసు।

తెగత్రి రసాంద నసన్నిపాత రసులు న్యాంబు।

ఉత్తరంబు నిదిసన్నిపాత దావానలంబు

పెరుగు నన్నంబు కెంపు దేశేష్ట వలదేమి॥—

కేశాంతరాంబు॥ పంక్తి సన్నిధి—॥—

గీ॥ వాని బలిబి బిరికలి గాల్చు ఆయువేళ్ళ, దురద గాండిని గాంధి ంయుతో ఓసనుము।
వెడుపాట్లాని త్వ్యధంబు నేర తాసగ, సంధినె వయుసన్నివాం న్పునుసరసము గనాం॥

తాంత్రికలు॥—

గీ॥ విుంబుశ్వ్య పాం దాం వు గు గ్గులు పంజ తగాల, నెలవేవుంయువత్తా రనింబు తాబ।
విురపగింత్రిక వ్వాంయుంబు తెల విుగాని న, తాంత్రిక వయుసన్నివాం న్పునుధరలి లాసా॥

మిత్ర విద్యలు॥

గీ॥ కరాక విుకి ంరాం బు వావి తలగ నెళ్ళ, హెంఠి వెల్లుల్లి పిప్పళ్ళు నాసెల్లెన।
శాంతి వెత్తక వ్వాంయుంబు సుగుల వెతానుు, మిత్ర విద్యయుసన్నితి శెవతావ గా॥

కంత్రతులు॥—

గీ॥ వాతు రూం శాంతికలి గాల్చు తక్కె డెళ్ళు, తాంక గువత్సు శుపెదవాం నుతోష్టు మిత్ర।
వయుాల వాం కెళు త్వ్యధంబు బాల తాన క, కంత్రతులు వయులంబు సుఘటరు లాసా॥

తర్కతులు॥

గీ॥ నెల వెళయు నుత తైశ నింబ శాంతి, వావయు పపార్ట పిప్పళ్ళు రసంయు చెడు।
పాట్లునరు వయు కశాంయుంబు వ్రుమ్మలు నిన, తర్కశయు సన్నివాం న్పునుగాంబు జనుల॥

ఖింహ్యతంతు॥

గీ॥ వాతు ధూం శాంతి, కలి గాల్చు పాలపెద్ద, మానుగాంతె వ్వ గాంగులు వరారె డెళ్ళు।
పవు వయు వెళ్ళు కవ్వాంయుంబు సన్నితి వ్వ ఖింహ్యతంబులు వాం న్పును త్రివ్వు రయు గా॥

ఓంత కసన్నిధి ముఖ త్రుటయాలంబు పత్తరు వెదుపాట్లు, వావి లవ్యాండ్లు వెంఠిని వాతు డెళ్ళు,
(తి)కటు ఆవాలు సను వయు గదబ్బు త్వ్యధం, నాసకఓంత కసన్నిధి నాం ప్పు నగాబు॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

⊖ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(ప్ర) లాంబ సప్తతి ॥

గ॥ ప్రలంబరిపు ననుప్రేమం దనివ్రాంతమున గరు,
ఆ ప్ర(తి) కటుంబములు కలుదివడాం గరు,
తాల్పథ్యములు సెవగా నినను వాంఛలును,
సు (ప్ర) లాంబము సప్తతి సుగుణవేతం బు॥

రత్నష్ఠి సప్తతి॥

గ॥ మంగళాం బుధ వారిధి పాలిత మేటి,
వర్ధస రమ్యము గారంటున దిశ వర్ణాల,
తాల్పథ్యములు సెవగా నినను కాంస సప్త
నారాయణ రత్నష్ఠి సప్తతిన దృఢమును గా॥

ఆంజనాంలు॥ — బ్రాహ్మణాంజనం॥ —

గ॥ మత్స్యము రాంబు లంంగు బ్రహ్మంధ వంబు,
కాంతి సమ యము గారా ప్రవెంటు వెంట,
పోక నామాదము తప్పులవేట్ట బట్ట
వాంజ నంబున నున సప్త వదలపోను॥

బాలసారంగ్రాద రాంజనం॥ —

గ॥ బ్రంధ్య వమ్ము వరి బా మంగుప సమ యము బట్టు,
గార్వ్య వరా త్రుంబులను వరిగాలు తలతును,
తే రకు సప్తులు మావ్యను వంబది
బాల సార గ్రాద రాంజనం పరసనిత॥

సాంగత్యం బసం॥—

గీ॥ నాంబి మిడి యాలు ఆకుంద పప్పున మిమిం।

కుంచ ఉదినకులు గో వృగా గ్) కుంచ ఱ్ఱ సృ—

నాంతిన ంకు నంబు లతుకే ంకు ను త్వష్వ్ష్ము।

కాను సాంగత్యం బసంబి కుహింది వెను మ్హ్॥

సీ॥ రాగ వుసు సన్నతి రాంత్రి గాలంఘుగా వత్తంబుగా వంశ పత్త్యమిడి గ।

నా ప్పు వాంత శరిది తులు వతత్ప్పాపే శ్రీవు తునాంతు తాం త్రు స్సవు రంకు మెలు।

గ సువె వా దెహింతి గుసు గులజాంద యువు వు సుసాంఘు కాంత్మివె మిడిరు వెల్లు ప్పు।

న స్తంబు పెప్లుంప నగుప్పై త్త్వెహింతి తాంత్రుల జాడ నాం తాం స్సనాంతు।

వు కు నాం తాంతి తి మిలర వెంత ద్ప్యుతార వుయ తెర్చె నవ్వంబు పెప్లుటనా రెవుంత్రు॥

రాంత్రి పత్త్యంబు పెప్టుం గరాం జుగాంన వదనశ్రాంతింపెనేని పి వ్వ్రాజ్ఞ దెనె।

వాం వలక్షాంతి ంకు మజాం రథ వయుగాన రాంత్రిత్త్రెన నకె నింప శ్రాత్రి లగ్నసం॥

గీ॥ నాంల్లు రా బులు పత్త్యంబు న వు న నంది।

తె ప్పుతి ంకు గాం రరగాత త్రుమ స్స్రి దినవు।

నెలలా వంతాం ంకు గు తన్ను తితిల ంకు దె న।

వాంంప వ స్తి నాంపష్పులనంబు వు వింకువి దిప్పం॥

తత్త్వ విచారం॥—

సి॥ దెవాల ంకు విపాంత దెవతాం వాస్పుట నవి ప్రవృత్తి జైదన ప్రముఖ్య

(శ్రీ) హం త్వగాం హం త్వశి నుహం త్వదెవ ద్విజాబద్ధ కులు విరాం హం స్సు వులు ను।

దెవతాం దాం షగాం దికవు పాశ్చాంతాం ద్ధతిబు ప్పు సన్నతాంత వుస్ములవె తు।

దీన ప్రాణరక్షత్వమే నెఱుంగింపదే [illegible] మయంబు ।

(శ) సూక్తరు [illegible] ।

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

ఉ॥ [illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ।

[illegible] ॥

శ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

— ॥ గద్య ॥ —

ఇతి శ్రీ వేణుగోపాల వరప్రసాద లబ్ధ కవిత్వ [illegible]

[illegible] ప్రణీతంబైన

[illegible] శాస్త్రంబునందు

[illegible] ప్రకరణంబును [illegible] ప్రకరణంబును [illegible] ప్రకరణంబును

[illegible] ప్రకరణంబులుగల తృతీయాశ్వాసము ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సీ॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ప॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

సంస్కృతాలు మునుముందు రసవాదశాస్త్రము పారదము వగుణములు వనరగల్లు।
కుమతులు లంఘనులం మిత్రము మందు గొంతువ తాలముందున్న చెప్పలవి।
తెలిగిరాగంబుతోం తుడు లోభ శ్రాయం దులుసు ఱల్లగుణములు మూడో
గనుకి॥

౯॥ ప్రాగ్ద్వష్ట రుతువం దులంబగాను స్త్రీ త్వను గను।
స్వనవరత్న తువెందు లంబగాం బార ల విను గను ల।
పైత్య రుతువం దువి తవు గు మను పదల ఆదు।
రుతుపలం ధనులం బగాలే రూ ద్విషి తరువు॥

౮॥ వ్రాష్ట రుతు గా ధ వతా షధం వెూ పతె ను।
గుణ వుండ వను తనె వా ఆపం వం గాను వి వం వరు।
పైత్య రుతు వం దు వా షధం బను పవ షం వంఉ।
దినవంలను సాగసి సా వాధి బ నువ వాల ఆదు॥

౯॥ వాత ఉ భూమి వ్రాష్ట వుం నాల వుండు।
నల భూమి వి వా తం బు సం బు విగుల।
అను రు భూం వి పైత్యంబు వి రు వ సు।
అసు సుక భూమి వి నంబు ను అసు ష్ట వుం తు—

౧౦॥ వాత ఉ అను ర భూమి వి శ్లేష్మ పరిధ వుంలు ను।
వల్ల భూమి వి న వంశ్లేష్మ పార త్రిమువ నె
అను సుక భూమి వి పైత్య పార రెము సిన బు।
నలు ఆము భూమి వుల నం బు పార త గను కి బు షా॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]

[illegible] ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ॥

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ఛముడుగంబునుపాలుతెంతనేశు లరుంత్రు, ములుశుదిసాంగ్నిత్రముల్హాగ్నిగొథముగ్ని।
చెట్టినదిసాంకశరలప్రి ఆరుముగానుది. భస్మశాంధ్రారములునెల్ల పరగనిదింయు॥
నే॥ తైలంబులకునెల్ల దనరవెయు దటనముయంట. గాఖాగ్నితములాగ్నిఘనముతైవ,
దిపాంగ్నిలన్నవంది తీశినూంతనవస్త్రమునవడంరుబూశిన ముబ్బయంథల్।
కుండతాకుశువ్వంది కూర్త్రైల ముకుండవల్లగం నుంరునక్షగ ముపూత్రు।
ముదిసాంగకేతల మునుశు మంనులతెల్లతైలంబులకు ముబ్బదరుఢరగి।
ముందముూంతుడు ముత్రను మురురచెజ్జం, తా ముగ్గగా నుంబతింధుగ రుముత్త్రైన
పిడడచెట్టిననందాన్నప్రేక్రిద్యలులు, ద్రావతంబులతిది భట్టిభాంవమునుదీ॥

భైషజ సూత్రము॥—

శ్లో॥ భైషజ రత్నసంభవనిసూంసుపాత్ర్యముబులుతసాం ధ్యశేతాం।
వేూపముమూటలూం డునదిగశునసాం ధ్యముదేగరాగులం।
కానముపాధ్వేళశతునంబునుమంబదిలత్రైనవేలుసూం,
నతునముపెత్రైనసాన గూంపను బాగముత్రైన్యలమ్యపాంకే॥
గి॥ నిష్టిపాతంబుదాషముల్ సంభమంచ్చ, తనిలయునెంషధము డుగుస్త్రై మునుజులకును।
రుచ్యామునుకాక్షత్రసానగుడిసద్యజ్ఞ్య~~దిసానతమకూగారాజినంబాదిత్యము~~
~~త్రితలునసాన్యమునుత్రైత్రై~~

(గ్రంథపాతం / ఆకు.)

శ్రీ ధన్వంతరిప్రభుగారూ,

జనవలము చెప్పవలెను త్రికటుకసారము త్రిఫలతుత్థముపాలతుత్థము నగలజీర
పెంచునను జెర్రి లేరుంఠను పేర్లయునగ చెక్కితగ్గితేలు లేయున రిరుంబు జలములు లాయు,
స్త్రీల వలు బాగాష్టములు తిబాగాను పంటికిలికెం॥
గి. గారాజనము ౧ం గురాగ్గలజ్జు ఊవు నల్ల మిరియాలు ఊదలకన్ని,
సైంధవము కుద్రసము ములుంబు జలముతోను పెంటు దోషంబు హరింపగా పిండిప్రాసము
గి. ౧౦ం గురవిరి లవాలు సైంధవము త్రిపేనస్మ్తి తువాక్కు పటికరము నతిపుష్పక,
ములులను నూరి రుము తన్నులచెయునవి పెరుగు, దోషములు బాగాను నన్నుల్లము తోలగజెయును॥
గి. ౧ం ౦ బాగారాజనము సైంధవంబు ౧ంగు, గాంధకుప్పును పటికరుపునముసన్న,
పొడుకంకర ఆకుతీపొలుపునాసను, నుంబికనలికె కినగాను వలె బాగాష౦॥

నేత్రకాట్యము॥

ప్రది. ౧ తినపుప్పు నుదెవిమూల మువు పత్యకాష్టకవారవమలి గారాజనము,
౧ం గురవనల్లులు రెండుపబంత రవుపటికె సైంధవలవణము తుత్థసమము,
తువిష్కులక్కు నవూరిరుము వజ్జగానిద నుస్నంబి అరుదు దినంబులు ము౦బాసరు,
నను నూరికగితేలు నదిజేశి నదను రెండుదింబు జలములు వెంటనగ నేత్ర,
ములతువేసిన దోషములె మబ్బు పన్నిపాంతములు మూనుజ్వరహరపరగభువిని,
నేత్రకల్యమునునిది నెంబగలదు త్రికటు ధన్వంతరి చెప్పెను నితటవుగను॥

త్రిదోషాంజనము—

శ్రీపొల తుత్థము పటికె ముంబు ౧౦ం గురవబిల్లవి తుత్థము మజాగ్రవత్థనములు,
ఆవు దుంతాష్ట్రము ఆవుపాలనురుగును గారాజనము సైంధవగార్ప్రనెనరు

గారగుజ్జు నత్రిత టుకు గంటెనవేళ్లును గతిజె రుషింగ్సుకరదు నవంబు।
నిమ్మపుల్పున నూరెనెంబుపదరాజులుకరదుమదనము చేసి కరిసెలాసరి।
కొరగాకునరసమున తన్నులకున్నువేంచుదాష ముపందులు చ్చెగశిపోను।
సతలపట లంబు తెల్లను సంహరించు శ్వసనహరమిది త్రిదోషాంజనంబు॥
క॥ కోశాదికొలయు గంధము బార్యత గతన్నులకువేయు ఘనజ్వరసన్నుల్,
శ్రితిగలదోషహరము ను, రసేతరి ననువేయు విఘ్యముంపుగగను శీ॥
వారయులో వృష్ణవేశది॥
ఆ కాంచనం బదే దిది॥
క॥ తాబటుంపాషన్నతిగనుడిదనవు,
నెత్తినదువలు వాదునాభినికగతకేసూర్ర,
పిత్తలరకోశల రతాశ్లేష్మ త్రినదమువు।
మచ్చలిగుంటి శ్వన్నంద మువ్వమిది యుండు॥
సీ॥ వెంపసలిత్రిప్పు తోగాబమువు నూరు దున నవ) షధశస్త్రమువననురవేయు।
వసపసుపు వెల్లుల్లి కశబశ గానూరి గుద్ద పత్తిము చెకురుదురుగాను।
ఆముదపెదతలో ఉమరగొదనెత్తినముఁగు గాబదోషములఁవదలిపోను।
మునుగచె తల్లితలుత సువృషునవులుగాంగాచను వెల్లుల్లి సప్తసుప్తవనసూరి।
నామదపువనమంచిన మురధ పమునంచు కొబపదిపత్తినములకొబహరమగు।
కొమంచినేన్నను తలియు దంటి యుపు కేశామిన దోషముల్యునములకు
ను॥
తె॥ వారమువెల్లులి లనుకొరిదనుధలోను।

శరభరాజోదయము.

గీ॥ పను ప్రతిజ్ఞలు: జ్ఞానతు రీప్రతాపు వుంగను।
ఆవరించిన వెల్లిల్లి భావనములు, తాదాత్మ్యంబు సన్నులు షణ్ముఖులంబు॥
వరాం దుతు పట్టు॥—

క॥ వసనాభిని యుంగను నమ హింసాత్మిని వెల్లిల్లి గసము వెలయుగ నక్కాకిం,
విశి విగల గుద్ధ చదు రి యము, వెసవెయుగదాష సన్నిధి గవును రింబుగ॥

క॥ ఆవాలు కటు తరాపింది యుం, గు నుహింసాత్ములకలకగ్రయుత్రి కటుం,
నవసారవెల్లి రసమును ధృవవస్త్రమువేశి వారు ద్రావిన నాబుగ॥

గి॥ వంచు దుగు పుయు నుగ చక్రవను ఖ్యంబు గాదంబు,
పనుప్రతాం మయు త్రిప్పరగ వరాదు
తును బు తాం చతిగ గుంగుబు మృదార్ష్యంబు,
సన్నివేశ వులు నుసంప్ర రంబురా॥

గి॥ నారింభ యుంగురవు హింసాత్మ్ని ఆవకటుక।
తారా హిరణిన తక్ దుస్థంబు నరారధి నరారి।
వరాధు గారి గింబి దాష్ట్రతు వది యము చదరి
గుధ్వే శద్ధిప నుపద్దగుంగ వము దాష్మ॥

గీ॥ యుద్ధ ఆవాలు వుహింసాత్మిం యుం గ్రావ స యము,
తటుత రాపింది సవు మయంబు పృనయము జితే.
వెళ్లి రసమున నారి యము వరాదుబువ్వ:
పట్టు వేశి వదాష నయు చబాప్రభువని॥

జింపన్యైకలలో నూంబి సాభరగాంమాదుతువేశేది॥—

లాఁపటు షాకు పద్యాస్త్రం బ్రహ్మరంధ్రాణవే శే దీ॥—

సీ॥ ఆ తల తత్రు లేటు నాకి ఆహారము లుంగు వకటుంకరోపహారిణి వసగాబ్బుపక్క ।

మహాసాక్షి మిరి ఉపాలు మాకుడి పప్పు నుంబా తంతేబాలును పరగ నమును ।

తల్యాంబున్సను జే ఎక్షుని మెల్లనై వెల్లుల్లి జల్లి దుబా

(గ్రంథపాతం॥)

(శ్రీ) వృసూరవుగా

శరభరాజీయము నువైద్యశాస్త్రమందలి ప్రథమాశ్వాసము.

శంభు పాదస్తుతి॥—

(శ్రీ) కరవైన సమగ్రదయుశివసాత్త్వఖుభూయుకుండివి.
ద్యోతకతారాధీశ్వరాంతులనయంబును నిబ్బుత్త్వతాండవుండై యున్నా।
శ్రీకభవాఖ్యాదిసురతిలలకల్పనమూలతత్త్వ
శ్రీకానుశంభుపాదసరసిజములైనను నుతింతువేడుకతోన్॥

తాళీ తాస్తుతి॥—

క॥ తాళీతిలోష్టిత్వతతం, తాళీతితవిసంఘహృదయుతంబాతలన,
ధ్యే శితినిజగతివిజితమ, రాశినతిజేతుతావ్యవధానో త్సుతతోన్॥

(శ్రీ) కృష్ణస్తుతి॥—

మ॥ ఎవనిచూలోనవర్ణగాదెసలవేయు నిపాదమునింద యగా మునీ,
వనత ఊరాసబంధము నవాంబులు జరగ నాపతాంతలన్;
మనసిజతేశి గూఢిరసము గన్నుల జేసిన గృష్ణమూర్తి నా।
మనము న నిల్ప యగా కృతి సమగ్రము గాదు దియుక్ష్ణి జేయు తన్॥

లక్ష్మీస్తుతి

తే॥ యుందిరకుమంతసంభవ, మందిరతరుగాంశుతుల్య మూనితలక్ష్యాం బంనిరతువశిపాలం
దిండిరకంబులి యెదుసత్ర్యుదిరత మేర రంతన్॥

ఉపత్నిస్తుతి॥

ధాతతుసజ్జనాఘుశుభదాతతుభక్తినిమగ్నదినవాకే,

(శ్రో) త్రి.కు. పాం పశ్చితకు నుస్వారి గణొస్త వసే యశపోందతం,
భారతములోత స్ఫూర్తి యశః ప్రపు దాలపమా వసాబితా
ప్రాతతం వెల్లుత్తై దనీ మృదుల వాక్యజాల రచనా ధురీణ వై సర్||

వాగీశ స్తుతి ||—

క|| వాగీ జితవల్లభాత్మశ్రీ శ్రేణి తి దొరగబ్బురచిత్రావి పంబ్
పాగిరీకత ధృతి రాగతి, వాగతి వందన ముఖాచితు శ్రుద్ధితా గద్||

గణనాయక స్తుతి||

శా|| శ్రీ రాజేంద్రము యము ప్రబంధత విభాంగ భారవాక్యాధురీ,
సర్వజ్ఞః ప్రతిపాద్యమాన వినుతుల్యాంతంబులోనెంచు శ్రీ,
పాంథ్యత్యగ్రత సూరజానాత్మను దలంపంగాదయాస్ఫూర్తితో
విఘ్నంబులు పోయి తాన్యజుల నవప్రాజ్ఞతుల్యజ్యంభింప్ బరఁ||

సంస్కృతాంధ్రకవి స్తుతి||—

గీ|| కాళిదాసాది సంస్కృత కవుల నన్నపార్యాది కవి శంభుదాసాది వితృతి,
కవుల నభివర్ణన మొనర్చి కాంక్షితమెల్ల చెప్పగా బూనితిని పదితాప్లిదముగా||

కుకవి తిరస్కృతి||—

నీరము వారివారలుగా నదీ రజరాజ వమువారి త్తుసత్కృతుల్,
నీరము వెన్నతోడ రసమును పునదియవ్యగతాతవృత్ సత
ఫూర్ రనుగంధము మృదుల పాంతలచెరతంతో పధ్యమానగా,
గారి వమునాగ తొవి కృతి నాటలు లవంశలు చెయరిద్ధ రర్||

విద్యానుడు స్తుతి||

సీ॥ కావ్యనాటకములు గరపె నవి శోభిల్ల మంగళా ప్రక్షసహా బృహంత్రివరుడు।
విత్ర్యతి శాస్త్రార్థప్రవీణునిగావించె రామ్యారి సంజీవర శతకవకాళి।
జ్యోతిషమార్గంబు జూపె ప్రధానము మువంశజ పాంటు దైవజ్ఞవతత్త్వ।
మంత్రకోవిదు జేసె మాన్యుండు శ్రీధర గౌరీశ బుజ్జాయార్యపద్య గురువరుండు।
దివ్యమానవతతి ద్యోపదేశదేశికేంద్రులను తలచి నతిజేసి హృదయమందు శోము।
వారిపదపద్మములు నిల్పనన్నైతే కృతకృతి యెంతకేని జెప్పబూనగా మదిదలంచి॥
మోక్షగురుసన్నుతి॥—
గీ॥ నన్ను మంత్రజ్ఞుజేసిన మంచిదుండు ఘనుడు మంది గాండ బుజ్జాయార్య గారికరణి।
శ్రోత్రాలంకారధరతినందబరచెనట్టి, మోక్షగురురాజపదపంకజములకు మ్రొక్కి॥
కవివిచారము॥—
తే॥ హీనతప్పన నే కృతి జేయుదును, కృతి నాధుండెవరు యనుచు కేవలనివ్వారి।
న్నితుంట నున్న యముండి మాముకను తిలదలపోయు నాసమయము నకుచ్చి॥
స్వప్నప్రకారము॥—
సీ॥ తనమేనిరుచి మెఱుంగు ధరణిధరము వాంఛ్ఛి దివ్యలావణ్యంబు దెసలనింప।
తనదీర్ఘపాలంబు దైవతముఖదేవతరిపంక్తులకుఁగాల పాశమవఁగ,
తనహృత్రిరామభద్రాంధ్రునకు వెలవెత్తక తెల్పు కెంపుబంగారమవఁగ,
తనకృపాదృష్టి భక్తచకోరతతులకు పూవమెనర్చను బంధచంద్రికయన
వెలయు సచరాచరాత్మ్యసేవితపదుండు,
కెమెరప్రాంచినివేశాంతవిశ్రమవిరాజి
మానముఁదుంజినిసుఖముఁదెబ్బి మానకాని, స్వప్నమునవేగ వాకు సాంక్షాత్కరించె.

గీ. కరము (ప) త్రిష్ణ మయ్యె వెయుం దరను నిచ్చి
మృదుల హస్తము సాధి నావె నని విరి
శరభ రాజ హర్షయాని పిల్చి సభజన మున౯
బలు భయా శక్తి నిళ్ళని పవి తేన తంచు,

సీ. శయ్యోచిత మాత్రా చరసతం గూర్చిన వచని శృంగార సుధార్ణవంబు౯,
బాంకేబిడములనేర్పడు౯ బక్తి నిచినతిసే యంబెజ్జా వత్తరాయబ్రాంర.
మరతలరయుయ్యంబ తొంనన లచల విహారంబు తవి రాజ వగౌచ్చత మంతు,
సరసులు పాడంగ గాసమ కూర్చుతెదె భాగవతాభ్యుదయమును కావ్యమెటకట,
బలితివి వెళ కాళంది పరిగ యముంబు, పార్వతీసాధవిష్ణులప్రస్తుతింబు।
శతకములు పెక్కు గూర్చితి శరభ రాజ, యెన్నసామాన్యకవి వెతపెంద్రమేళ॥
కెల యమృతరిసాతత్కృతి జెప్పగ, మిత్తంబున దల్పుచి కిగిచిరచరక గగా।
యమృతంబున జీషణపరా యమృతములగు నమ్మ వాడవృంగ్యవి బారరా॥

సీ॥ శర్మగబ్రైషుజ కల్పబాహారటం డివె ద్యశాస్త్రములు గీర్వాణభాష।
వారుల్యలు జెప్పిరి యందులనర్థంబు ప్రాకృతులకు బోధపడదు గాన।
పద్యంబులు తెలుంగు బానసెపరిమనస కలజనులకు మోదకరము గాగ।
సర్వవైద్యగ్రంథసారంబు దిశిది బిషక్కావ్యంబులానంబు శాస్త్రములగను।
శరభ రాజే యమునుపేర శాస్త్రమొకటి కల్పనము జేసి మత్కృతి గాగ దలచి।
హాసగుశుభ ములులనే తగునుదివ్లోన, సాధుసంతాన శరభ రాజ ప్రధానా॥

వ॥ అని విని యెపుడుంగింబు॥

క॥ తను వృవివృరుయు తన ప్రసాదంబులానగి, ము గుతనం తపిరం తుం రంయోగ్యము శాత్మ।

ఖండదు నంతట వెల్గాని మూరిజనులవెన స్వప్నప్రకారంబు నెల్ల దెలుప॥
క॥ విని సుజనులు సంగని వే కవిచారత్కృతి ప్రపంచపా ।
వనము గుసర్వస మ్మతము వైద్యవిచారము గాన ధర్మము ।
జ్ఞన యను ఫలంబులొందగ లనంటుతును సందియము మేల సత్వరంబ ।
బున దదశీ ఫలామృతము సాతితపాత్రము శోయము మేపఁ దదే॥
తవిని శ్చయము ॥
తే॥ యనవిని పెద్దలవాత్సల్యము లనుమానుఁ దనుతి పల్కులనుయం తబై ।
గనుపెట్టిన లసందియము మనత తాత్పర్యంబు నేమనను నిశ్చయము తదే॥
శ తత్వ వంశావతారము ॥—
వ॥ మద్వంశావతారంబు వగిందెటిది.
సీ॥ శ్రీమదప్యాంగ ప్రసిద్ధ యశోగాభ్యాది ధరణీరుగంట సత్పురనివాసి ।
పాం॥ లింగార్పిత భావసంయముఁడై యోగీ యజ్ఞాన తిమిర సంహార హేశి ।
బుధజన సన్మిత్ర పోష్యద యమాశీలశోభితాశాంత యుత శోవి సాలి ।
యమలశ్రీవత్స సంయమి గోత్రపావని వర్గధనతల విద్యన్నిధాని ।
సంతతోల్లాసి దినసాధుసమవిభాసి, రహింత దంష్ట్రాభి నిత్యాన న్నహింత స్వర్ణి ।
యవగనుతకేతు శివదేవ ప్రతినీ రుయోగినా యమకుండు సవాలౌత దాయకుండు॥
వ॥ ఆతనుప్రతాపరుద్రవసుధాధిపుచే తనపాగ్రహారవము
పింతమతి నందినిత్యసువిశ్వరసంతతికెల్ల మేటయై ।
యతులితసంస్కృతాంధ్రకవితావళికెల్లపి తామహుండనం ।
సతతము వన్నెకెక్కు బుధసంఘములోన మహాప్రసిద్ధుఁడై॥

క॥ ఆ విభు వంశంబున నకుల, పావనుఁడై పుట్టె సర్వపారమ్యధురంధ సం।
సేవితుఁడై నుతికెక్కెను భానుజసంహారుఁ డిక్ష్వాకు నృపముఖ్యుల నభులన్॥

క॥ ఆ రశితారామాత్యుఁడు తు, ష్టారుమారాశి గను గానుట నుర్వ్వస్థలి తు,
ష్టారు వారనుభుకొందరు, సూరుల నిరినాటు నుండి శుభమి గురింపన్॥

క॥ ఆతనికి వుడు వ్వరు కుమారులు, మతిమంతులు వీరనయుతు నమాధవుడును శ్రీ
రయుతు త్బ్బరాజు నవృత్తు నతత మవుబెలు వొందిరతుల సద్గుణరయుతులై॥

గీ॥ మాన్యుఁడగు ఘుసతలరాజ నృసభల, హారకేశపతూరనీ పరరతార,
పారదాభసుకీర్తి విశారదుండు, అబ్బనామాత్య తన్మాత్యుఁ డనగఁ దగునే॥

ఉ॥ ఆట్టిగు గారతి సాంద్రముతి కాత్మజ లంతకైరి సత్యపద.
బుట్టిరి వుబ్బరందు ఘనపుణ్యుఁడు సర్వమంత్రి సేటరా
పట్టికి నేకృతా తకళల భాసిలు మంచునుబ్బరాజువా
గ్దిట్టగు రామునామత్యుఁడు సుధీరులు నాప్పుమునందు చెప్పుదుర్॥

సీ॥ తన తేతిఁ సకళ భూంతలవెల్ల నిండి యూపరుల తుపెంద్రితాస్ఫురణ దనర।
తన దానకరిమ చే తనుదిగంతంబులు జనుతెల్ల నైశ్వర్యమునలు గాగ:
తన విత్తదనము శ్రీ తన యుని విరిరి సఖ్యామినేవు గుల విభ్రాంతిగోలుపా।
తన దువాబాహ ప్రౌఢి ఘనువి శేషు న దూరినరులకు నావేదకరము గాగ।
తన నటోక్తావలోకనంబునను మిత్ర, వంది మాగధ గాయక వనుల బెంప।
నతని కాంతతేసాటి గా కితరు లెవ్వ, రనగ నుతికెక్కెనబ్బరాజాహ్వయుండు॥

గీ॥ భవ్యుఁడాతనికాంత సంపన్నశాంత, ఘనతపోవృత్తి కరభరా ళ్క భద్రస్తుతి,
జనతమునుత్తమ ఫలంబన జగతి బరగె, నవ నవ జాతులుల సాధ్వి బుచ్చమాంబ యనఁగ॥

సీ॥ స్థిరవృత్తి నరియైనె సరసిజాక్షుని కీర్తించ తనబుద్ధిబలత్త్వము వహింప।
మానుషత్వమువన మానవమే శారదపదగురి వాఙ్ఙ్లోబడినతతన।
పతిసహంవాసతప్రతియెసంజ్ఞాదేవి తనసాధువితిశాగెజనకునింటు।
పరిచర్యసేయునెపదిరెతెలెనె ఖండితకసగబాలుగాంచియెనువెళ్ళగనలోన।
ఆయనిరమావాగిసాజ్ఞాంబికాదినతుల నాంరవంచెన్నని జనాంధుగంరవమున।
ఘనతేకేక్రైను పతిభక్తికలిత యెన్నెనసతలగుగాపేత బుష్బాంబికావధుంటి
తే॥ శ్రీదంపతులిద్దరునతిమోదంబునగనిరిసువివముఖ్యులతరుగా।
సాక్షిదితబంధుప్రతతులనే దుగురిరిరత్నపద్ధతానవిబాగదర్॥
ఉ॥ సూరిదివివేరనారుర్యపరిశుద్ధునిపావనపద్మరాజులకే
గారవవృత్తిబాపననుగాయ్యనిబుష్పనమంత్రివర్య,
మందారవదరహిరవిధులారనహరిప్రతిమానకీర్తివి,
సర్వాధికపద్మకాండులనుప్రాయ్యలనెన్నరంబె యొసరితిక॥
తే॥ అందగ్రజుడంగజునమ, సుందరతనుదఖిలలోకశోభిత
యశోదా: నందపౌర్త్రిక లాలారవిందుడు, మందరద్వైర్యుండు వీరమంత్రి
గగింపదె॥
సీ॥ శ్రీగురుపాదరాజీవయుగ్మమురందపానమానసమత్తబంభరుండు।
బాపాంబికానవహంతజకేమగుపావనతరపద్మినివిభుండు।
వరశివదేవనద్వంశసుధాపాదిసంపూర్ణరాకానిశాకరుండు।
ధాత్రీధరారిపెదండదంభోళిభాసురకీర్తిపండితంశోభితుండు।
బంధుచయరుమిత్రనమువాయుపాలతుండు।

(పా.) గాంగ పరదాస్య నపాశ గుండు ।
విష్ణుసుత తుల్యసుందర విగ్రహుండు ।
వీర నారుల్య దుసుగుణా విశారదుండు ॥
వ॥ నమ్మంత్రివరుండు ॥—
శా॥ (శ్రీ)మద్బ్రాహ్మణ రత్నంబు తెంటకులవార్థి (ప్ర)తిమందుండును,
(తా)మ్మైశ్వర్యధనంగతాఁ టసమపాంద రుండు బ్రహ్మోక్ఖ్యధ,
వరా త్యాత్మజ రత్నపాదమును పెండ్లాడెఁ దారామందతిక్ఁ,
తామధ్వంసిపింవరాపతేంద్రుత నయ్గ్రై తాన్నపందంబునన్ ॥
సి॥ ఘన గాత్రుసాందర్యమున తోఁ కుసుమ బాణుఁ జనుజ్ఞార యావేలనుసరింప,
వరభాగ భాగ్యముల్లు రుతరంబనిశచీ తాంత యస్సెడి యుతెంత శౌర,
పతి భక్తి తాత్పర్యమున తిశయుంప వశిష్టసతి యుస్సదూరమరిపాత వ్రాగార,
సద్బుఖా రవననే బగనగ్లంబని వాగి యుస్సరిత భావమున నుంతె,
నన యుపమం ప్రుల బూజింపు ననిబవాని,
మెచ్చితినరూపమున్ కాంత ఇట్లెనన గ,
నర్వపాంగల్ల యక్షగుణు భూజనులకెల్ల,
ఖ్యాతిగను పట్టు బాపాంబ తావదూరిటి ॥
గీ॥ తెరశలత వింబు గిరిజా వపుశ్శులతును,
విష్ణునా యుత షణ్ముఖ వీరభద్ర,
శాస్త్రులు ద్భవమందిన జాదనలువ
రత్తిదంపతుల తుబ్బుట్టిరాత్మభవులు ॥

ఉ॥ శ్రీ (గ్ర) బుధ వేషు కరభ గరు జాంశ ర్ప్యాయుంద।
తవిద్య విద్య యుప్వి జ్ఞానత త్వవేది।
తదను జన్ముడు బుద్ధ్యంబు శ్రీ వ్యవహారి।
పిన్న తవిద్యుని వియుప్న్ననెన్న దరవే॥

సీ॥ తలి వైద్య దైవజ్ఞ గణిత శాస్త్ర జ్ఞాన సదసద్విశద భావ ప్రవరుడు।
పొంకమౌ భాష సంభరిత తలంగాబ్ధి నారతి తోడ వింబడి యుక్తరంగు లవిది।
కలుష జీవులు తనిష్ఠ కళాసమా సుందరు బుద్ధ్యాంబుధి సంపూర్ణయశుడు।
బాంధవ దినాధిపండితావశీ భూవనవని వియప్న్నవి యుంనగంబు।
నను బుధ ~~సత్వాసపా~~ జనులెన్న సర్వంస హరి ~~త్యా~~ తరమున।
కృష్ణ విబుధ సాధుసంవర్తనము గ।
దేశికోత్తమ ధనము చేకృష్ణి గాంచి।

(వ) కటు వైశ్వర ములతోడ (గా) బలినాఱము॥—

చ॥ నరవు దిగాంత బుద్ధ్యంబు వదం న్యవిప్ర త్రిత శాయుము దుంబుకే।
లరసితకుంటు వుత్తులతుల ప్రభవాప్సయుమంత్రి రాధగ్గరో
త్తము సుత వేంకట వరాంబులు ముదంబున నవ్వరయుంప బొండ్లియౌ।
నరభ సమాఖ్యగ్రహానిని జప్రియు కాంతల గూడి యుందగ।

గీ॥ పెద్ద భార్య తగల్లి ఇప్పె ర్మి సుతులు।
సర్వ పౌరుష్యదు యుబ్బిన సభవరులు।
చిన్నపతి యందు బుట్టిరి శ్రేష్ఠ తైన
సుతులు నల్వురు నిద్దగోన్న తులు కూఁడ॥

3॥ తామసమతోటులంగమ్ము శ్రీమధ్వసిద్ధాంతాంత్రిశివహింతసంజీ
వాంమహాత్మ్యముగిరిద్వైత్యమ్ముశాస్త్రములకొంచముంచనంగసొజ్ఞలుమెరయు౯॥

గీ॥ అయిత్యత్ననచందములలోన తన్నిష్ఠతనందము,
నద్వైతబన్నారిబంగారుతొత్తుజునిగ,
స్వీకరింపనాసంగతిస్వర్తిహింతవలగ,
శాస్త్రములందుపన్యాసములనాప్పునచివవరునీ॥

గీ॥ ఆప్పరాజాపర్వందముండప్పవాదంబు
నలనతన గాంచెనుకొరకదానసెకుపాని,
తోటలింగముసంగమ్ముతోమలాంగి,
నలనసుతుగాంచెపిప్పందునలప్పుసుతినీ॥

గీ॥ మహాధవార్యముపెంకమ్ముముహింతచెరిత,
నలనవానందరామ్మనుకలితలత్తి
తరంతరామ్మను శివభక్తి గలుగు పేటి,
జింద్రధరుడనుతనయుల జగతి గాంచె॥

గీ॥ అతవనిసంజీవమంత్రినుప్పవమ్మునలన,
విలసన్ననునాగమ్మాంబయనువిప్రులయనుసని,
గని అమెవద్దంశజులు క్షేత్రులనుచునెల్ల,
నుజనులుప్పొంగ గుణములసొంపుమిరిత॥

శ॥ సత్యవులరాయిరందుసుతులను తొమాంబకనలనగనె అమెతనయుండునుగొ
ప్పదనుండగు లక్ష్మాణార్యవిశ్రీనదృంగారుకృష్ణదానందవరాఖ్యుల౯॥

వ॥ మఱియుం బుణ్యుండగు తిమ్మరాజు ప్రవర్ధుండు॥—

సీ॥ గురులింగజంగమోత్కర భక్తియుక్తుల బరికింప సంగనబసవమూర్తి,
అంగాచారాసక్తులను బట్టంబునఁ బొనరఁగ మున్ గనసంగప్పవరుఁడు,
అరయు శోధార తశివుని వెష్టింప గాంభీర్యధైర్యాతుండు నవప్రశ్నఁ బ్రశ్నుఁడు
పరిపూర్ణ విజ్ఞానభావత దీపింపని రుపమునందికేశ్వరుఁడు తాఁను,
యింబు జనములు పాంశశివమాధుకానగ్రహియ్యంయాను దసంగాన శివవిలోన,
మానసాజ్ఞత చెప్పిందివు పొందుమారశాంతి సుజ్ఞానియగు తిమ్మరాజు ప్రస్తుని॥
తే॥ ఆనయుడు గిపాపాంబా, మానవితాగూఢిగనియెడు మహిలో నెన్నఁదగ్గె,
సూను నివేశరావూతుల్యని సానందత దనుగన్న శౌర్యయుపోతెన్॥
తే॥ ధారుణి వేరాబ్యుండుతు, మారుల గనెనిరువ్రగ్రమంబున సుగుణో-
ద్ధారుల శంకరదాసను, ధీరుని రాపొత్తులనెడు తేజోమయులన్॥
ఉ॥ మాపిన తంత్రిబున్నన తువారు లగాంచెను సర్వరాజను,
ద్వీపితవీరమంత్రిని నుతింపగ శత్యమే వారువరాంత్రికిన్,
లాపతుళాగర్వగర్వుల నిలక్ష్మి వలగఁలి మునింస తరగతన్,
బాపరుల ద్యుతంబు గను బాధ తాని యశాడ బోధవన్॥
తే॥ ధరసర్వరాజప్రభుత్వుడు, శిరిపట్టయెలక్ష్మీకాంతశేఖరుడుగుణో-
త్తరవీరనారయ్యతనయుడు, పరిపూర్ణుడుగు సర్వరాజు ప్రభుత రివేష్టన్॥
వ॥ యిట్టివిధంబున మామ వంశంబత్యంతపవిత్రమై యాబారాజ్యతజంబు.
అతాలవాలసంభూతంబై కుసుమితసలయు శలాటుఫలసహితశాఖా-
శోభితవల్లులతికసాధ్యపుత్రుపౌత్రసమూహయును సమేతంబై యాచంద్రార్క

స్తోత్రము గానభృద్వినాందు బృంహితవంశము॥

సీ॥ (శ్రీ) వన్యహరిగోపభామినీ హృదయాబ్జ మకరంద నిష్యంద వరాన మత్త।
భృంగ దేవాంగనాపాల పుంగవ వర్గకలశ రుణాతటాంతర్విష్ణు మమాత।
సంజాత సద్భుజః ప్రంజసం పుష్ట వృష్ణి వేష్టు మదన ప్రఖ్యాత।
శివ దేవతుల సుధాగార్వ హిమవదాంశుం దనువీరనార్యసుతుంద విమలమతిని।
సతతలింగాప్త నాసక్తమారు హృదయము దనుదధరాధీశ సముదాయము వినుతయుతుడ।
సుజన సందోహ పదపద్మ భజన రతుడ, నధికత తవిత సుకర భలంగా హృదయుండా॥

ఆంజనేయుస్తుతి॥

వ॥ తావృన వృత్త్యా వ్యత న్యసర కంత పూలిశాలనామయుతర త్నంబిగుపానమమంతుని ప్రశం
సించెద॥

సీ॥ శ్రీ తనతాద్రిభాసిత మోహనాకార కంరగం జ్ఞానసత్త్ర విమార।
మారగామురము భ్రసంస్తుత నిజసార సారస ప్రియుతోషి సధ్యశభార।
భారతినాధ సంభావిత రగావర వీరభద్రాపము ద్విట్ప్రహార।
హరదనిహర రతింతిర రకీ తార్క్ష్యధార ధ్వార ధారన వానపాత తత్ర తార।
తారకాఖ్యాన మంత్ర పద ప్రభావ రమార గాత్రీస వసాశ్రిత సూరివార।
వారణాఖేత బంధిత వాధ్రీనిర, నీరధి గభీర వీరాంజనేయ మారా॥
తే॥ ఎతాదృశ్విరి ప్రాగల్భ్య, పాతత్పర హృదయమునకు ప్రభంజన దేవా।
నీతహారవే ర్యగు గాపక్ష, బాతున తారాజిత రవాం యసునం పాతురావకుడు॥
తే॥ పాత్రనకు సుజన నావనస్త్రైత్ర నకు సురారి సంఘసైత్రి నపి రాజ
నే త్రితవాలు యునియుజైపాత్యకతలప్పనకు గంధవహాపుత్రనకుడు॥

తు॥ పాలంనల తెలాపాలు ఆ, శాంబూపవు దైత్యపాలగణునకుత్తరుగా॥
తలాం ధృత శిబావ్యత, నీలాది ప్రవగరాజ నివరోలాన్నతి తె॥ 3॥
కంద॥ నరధ్ధర శోణ్వరసుత, శశివదనాప్నాద్యరు శాంతజగతీధరప
త్రైశతారసాచ్యవిక్రమ, వశునతుపారిమంత్రవ్యాదిన ప్రలాశన్వితె॥
క॥ శ్రీమంతునరరిసంహార, ధీమంతునతనుపమానదీపిత పారిరాట్
సామంతునతనునుశుభ్ర విభ్రాజిత శ్రీకామెరప్పాడి పంనుమంతునతుక్
వ॥ నవరపితంబగు శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబునకు సారవి
చారంబెట్టిదనినా॥

(శ్రీ) నృవరాంతలోంత. శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రమందలి

(ప్ర)థమాశ్వాసము॥

ఆరంభిలోనుస్తుతి॥—

(శ్రీ) తరుణీవరాంఘ్రిసరసీరుహాబింతన సహజగంబులర్
దాతత శక్తిగాంబలవగాఢ్ఢరయంబునదాటలంతలా
సీతను గాంబ రాఘవ్యులసేవలెనుంగగజెప్పిన నట్టివిఖ్యాతుని
తామరెప్పాడి పానుమంతునిగాంచి, వనిష్టసిద్ధితె॥

(గ)ంధావతారికే॥

సీ॥ నాడినిదానవేన్నగద్రవ్యశుద్ధులు భస్మసింధూరముల్ బహువిధంబు
లైనరసంబులు నఖిలరోగములకు ప్పృతరసాయనలేహ్యతములువటుతె
లూరార్ణతైలములుసంప్రాప్తివేరం యెుగ్యాట యరూబదియరూరు రోగావళ్ళులములు
బనవలక్షణబతిస్సులుతపాయంబులువదిశెంశుపథ్యతుల్తుదురుపరతి॥

రమణంబాహంటి సారసంగ్రహనములాది
గానమునకుంబ పద్యముల్ గానాన తుర్ల,
బుధులు గణుతింప తత్సుబాల జ్ఞానగానము,
అనవనవాబంధ్రతారా రాకర మగుచుమవేల అరారా॥

నాడి నిదాన పద్ధతి॥—

నాడి స్థానములు॥—

క॥ చేతి పేనువ్రేళ్ళ మొదలవి ఖ్యాతి వరార,
నాడి అనవచ్చు జవరాత్రయమ్ము రూఢమ్ముగ వేళ్ళ,
దనరు బుధుస్సు శ్లేష్మ పైత్య వాతములనుచున్,
విరళముగ వేటి భేదముల్ విస్తరింతు॥

నాడి పరీక్షించు విధము॥—

తే॥ అరుదమునుపదములకునుమరి,
కుడి చెగనవల అరుబురుషతోటితివెల్లక్షి,
తతబదతనుమిళ్ళ అరుముగత్త దువ శిపాదద్వయమునుతరవురాలముల॥

వాతపైత్యశ్లేష్మ వాతములు॥—

క॥ ధరణివాతం బువత్రుత్ర్వధ్యానమగుచు,
బరగు చెవల ప్రధ్యానమ్ము పైత్యముదరు,
వానుసుస్థిర వాంగకప్రధ్యానమ్ము గనుము,
శ్లేష్మమున ప్రధాన మెలయరు చీ క్షవ్యుంగను॥

క॥ వాత మును పైత్యము మొదలం, దాతరగతి నడచునమ్మ,

నే తనులకు శ్లేష్మము వి, ఖ్యాతి గంభీరమూడు నడువుగతిగవలయున్.

వాతనాడి॥—

సీ॥ బలువగు తప్పరతిపెను బాముతెదంగున బాలనాయును,
యువ్వలగతి లావృతంబుత్రిం దునాప వంలొప్పలసంచరిణుఖల,
జలగల బాల వెలువ్వడు నడచతగ్రడంనట యుంపుయుండునం,
ప్రుయ దళుతాత్తవాతగతి భూరి తదంబగుని త్రిన.

పైత్యనాడి॥—

క॥ తిల దంగనే వలపింపు వడచేను నడం శంబునడేను –

శ్లేష్మనాడి॥—

క॥ తాడి నడేక పిప్పుక నడే నాడ ప్రవం నరవు –

శ్లేష్మపైత్యనాడి॥—

క॥ పాం వను నడేనడి బనడి బి యను వేనురుపెను తప్పనడేను –

శ్లేష్మవాతనాడి॥—

క॥ వాతం బం బుక వ్రాష్టము, పైత్యమునకెదు

క॥ కాంశి క తెవెగ నడిచిన, నా — — — —

ఆజీర్ణనాడి, సంగవునాడి, మలబద్ధకనాడి, సన్నిపాతనాడి॥—

వ్రవజీర్ణనాడి లేక,

నిద్దుర బాకె - - -

బద్ధకనాడి లేదా దేడి

స్త్రీ రోగల సత్రుత్త్యతులనుగనుటి॥—

క॥ వాతం బం బుక వ్రాష్టము

ము॥ వెక తరి శ్రీ వంబూత

శరీర కాంతుల పరీక్ష॥—

కా॥ నలుపగును వాతరోగికి. తెలుపగు కఫరోగికి పసుపు దేహము యున్న పై-

బలువ శ్వ్వానైన పైత్యము, దీని యుగ సన్నిపాత మనుష్యులు తెలియును॥

స్వర పరీక్ష॥—

కా॥ వాతము వలన బట్టిన వారి యువ్వ స్వరము మెల్లగ బట్టి పైత్యగ తీవ్రగ కఫ

మైనగా బట్టిన శ్లేష్మం బెరుగును సన్నిపాతమైన నన్ని విధంబుల॥

నేత్ర పరీక్ష॥

కా॥ నలుపు యెరుపు గలిగి యుండును. జలము కారుచు యుండు వాత సంబంధమున.

పచ్చలనేరుపు పసుపు వన్నెయు వేడి యుండు పైత్యంబునకును శ్లేష్మంబునకు గమల॥

గి॥ పసుపు గారి భానుపోలిన సాఫ్టి కఫము వలన రుగ కాంతి శత.

ఖార తివా పృసన్నిపాతంబున యున్న మల్లాపు మనులకు గాలన పుత్తించి దనరు॥

మల పరీక్ష॥

కా॥ నర వర్షంబు నీల వర్ణంబు దనర వాతగుణము గుప్త పైత్యంబు పీతమైన

యురు పృహాంచ ముతెలుపును వరి కఫంబు మిశ్రమైన సన్నిపాతమైరంయు నవని॥

మూత్ర పరీక్ష॥

కా॥ వాత శరీరికి పాండుర మూత్రము కల్గె పైత్య దేహమునకు రక్తవర్ణము

కఫరోగికి నానావిధంబులు గుసన్నికెల్ల॥

క॥ కామిలకు నుపైత్యము వచ్చెనా వరిని నన్నులకు నెన్నన్నిలి ధనముతో।
ంబామావుం త్రిశోధనంబు నద్ధిమింతు లురోగములు నుడిలింపుగవలయున్॥

జిహ్వపథ్యపత్రి॥—

తే॥ గరగర న్పైపచ్చన ల్లిపరగినమారుతగుణంబు పైత్యమునలుపై।
బ్బురుపైనక్షమున్ శీతవైద్యపారసినసన్నులకునన్నిదామును జిహ్వ॥

నాడి పరిపరివిధము నుండు కారణము లు—

సీ॥ సాంతత్వవారికి సన్నంబావున నవారికి సతతోష్ణవారనము న్న।
వారికి నిద్దురబడితే మువారికి నడవనవారికి నాడిరిగాఢ।
సోకినవారికి సురపచ్చుకొన్నవారికి ంతెండ్లువారికి ప్రబలవైన।
పిచ్చెత్తువారికి మచ్చిక గంజాయి తిన్నవారికి ంతెంగదేహులకును।
పంతిగూడినవారికి పాముకాటు, మాండుతప్పమాంసములు దిన్నవారానవ్రలకు।
మరా శశాస్త్రోక్తరీతి గానాడులోక్తగతిని నడువ వ్రావివరింపతరములందు॥

ప్రతరగిన వెమాంప్తి॥

తే॥ ంమది శరభరాజేంద్రంబున, వెందలిపద్ధతిన మస్తమును దెల్పితిసం.
మ్మదమునగనుదేసుజనులు, మదిననుతింపంబు తోడమహానెన్నితగాక॥

వ॥ ంమది శ్రీమద్వ్యగుణగోపాలవరప్రసాదలబ్ధతవిత్వవిరాజతుళ్జా
రు శరభరాజామాంత్యప్రకాశంబైన శరభరాజీయంబను వైద్య
శాస్త్రంబునందు నాడి నిదానంబను—

ప్రధమ పద్ధతి

సమాప్తము॥—

ద్రవ్యశుద్ధిప్రకరణం॥

నాభిశుద్ధి॥—

క॥ నాభి గోమూత్రమున మూడు నాళ్ళు యుంచ,
ముంచి నదివంచితంబొనదతెమ్ముల నస్సు,
గరగ యుంచి యుంచ వండుల గట్టి యుంచి నారి,
దోషమెల్ల దరదస్సు జనసందోహముల తు॥—

రసశుద్ధి॥—

సీ॥ పారదంబునకెల్ల బరగు దోషంబులు, కంచుకంబుల యుంబుగ్రంథములను,
షట్ సప్తలోపలబోవ నే సహితశీర్షకని శుద్ధి వస్త్రంబున నూరి జేర్చి,
తిందమూత శుద్దెట్టి యుంచు చెరగగా బపమిరి ప్రత్యూకునదముల పాకు,
రసమైన బోకి తోరము నానుశుద్ధి యుంచి నైన దినే పుట్టగా నవ్యపషధముల,
నికన దోషంబు నచ్చదు పృథమిలోన గంధకము నతు యుమెనిమ
జిగలవ్రశుద్ధికాలో మదము తోనుగంబు జేసి తీంశు తె మున।
వడి యుమా కాని దోషంబు వదలియుండు॥

వెలిగార శుద్ధి॥— యింగిలీకము శుద్ధి॥—

తే॥ వెలిగారముపెంచు కలోపల నిడి పొంగించు శుద్ధి పాలుల పాలు,
గలియుంగ నూరి నను యింగిలీకము శుద్ధి యగు నరులు తెల్సింపంగదే॥

పాలతుత్థం. వెల్లతుత్థం, శాంతి, శుద్ధులు॥—

గీ॥ పాలతుత్థంబు నిప్పులపైని వేయ, శుద్ధి యగు వెల్లతుత్థంబు సాబగు వీరం.
నిమ్మపండ్ల రసంబున నమ్మినైన శుద్ధి యగు శాంతి కవ్వులో జూనుపనగు మా॥

నిర్యాసలు. పిష్టాలు. పాత్రములు. శుద్ధి॥—

టీ॥ నిర్యాసలును పిష్టమును, బరువడి వేయుట శుద్ధి పాత్రములకున్।

తిరమగు సున్నము తో చెప్పరను ఠింబనగు శుద్ధి సిద్ధము దలపన్॥

హరిదళ తాళక మనశ్శిలల శుద్ధి॥—

టీ॥ హరిదళ తాళక మనశ్శిలలు దువగవ సున్నంపునీటను ఉడికించిన సూ।

పరిశుద్ధము గును దోషము. లేరంగ తేరినను చెప్పిరార్యులు పెలుపన్॥

ప్రవాళముల శుద్ధి॥—

టీ॥ బలువగునే ప్రవాళప్రవి, తులపై పలుతూర గొట్టి తారంబగుచు,

ప్పులు మూటగట్టి వేసనా వ్రలపంతి నుపం శిరేని నురుశుద్ధింపుగున్॥

వ్రైక్రాంత వితుల శుద్ధి॥—

టీ॥ వ్రైక్రాంత వితుల్లు బక్కనిని ప్పుల్లు నులోననాననిబ్బన వేగం డి వు. ౩

దోషములగా గును, ఉమ్మకింలోన వృషభములని దవబ్బనరుల్।

అభ్రకము ఒకొక్క. గుగ్గిలము ఒకొక్క శుద్ధులు॥—

టీ॥ అభ్రకము వ్రలవకట్టు లోన మురవ్రంబ, వ్రడుకబెట్టన శుద్ధింపొందునాను।

అరయు త్రిఫల తపాంబుబునందు నునిబి, వండినను గుగ్గిలము శుద్ధి వైద్యులను॥

పంచలవణములు ఒకొక్క, త్రిక్షారములు ఒకొక్క కర్పూరము ఒకొక్క శుద్ధులు॥—

టీ॥ పంచలవణంబు సైంధవలవణంబు సౌవర్చలవణంబు వత్రంబు నాను।

బంగార రసములు వెక్కగానను ఉడికించ ఆ ముద్దము లబిడి లవణములు।

శుద్ధి పొందెంతులోనో సాబుగు మారగవేవను ప్పును శుద్ధి నొందను క్షిలోన।

తరు ఒరువ క్షారంబు తంబులోదకము తోనే దలోనాత్రమూ మిడిన శుద్ధి।

సజ్జకారంబున సత్వక్షారము మరిఫేనశంఖ తములని సౌమమేలు గానవు।

ఆరయు కర్పూరాది ధాతువ్రాతంబు జాతిసారరసమున మర్దింప నగు నంశుద్ధి॥

నల్లబోళము యొక్కయుం గువ యొక్క శుద్ధి॥

గీ॥ నల్లబోళంబు తలబోసిన యుము మాకి, యుయుండు చేర్చిన శుద్ధి యెటు నింగువందు

తామరాకుల రసమందు రుప్పావుండుంచి, మునిచి నను శుద్ధి యగుసుమ్ము జను

లతిశయగ॥

మనస్తకి యొక్కయు గజపిప్పళ్ళ వాము యొక్క శుద్ధి॥

క॥ విను మనస్తకి నరమూత్రమున నను గజపిప్పళ్లు కలి నివాతపమున భా,

వనశే యుశుద్ధి వాము బను వగుసు స్నంప్రనీళ్లనగు శుద్ధి తగన్॥

జీలకర్ర యొక్కయు పిసివిత్తుల యొక్క శుద్ధి॥—

గీ॥ జీలకర్రలు రెండు మెంత్తైన యుందలో రుప్పావు ప్రంబి వెప్పు జాయు శుద్ధి

ము షిగ విత్తు తెలమి మము దుర్రైన బ్రిప్పెళ్ళరనము తోటుపంటపోసగు శుద్ధి॥

మాక్షికద్వయము శుద్ధి॥—

గీ॥ మాక్షికములు రెండు మధు పునపుటి యుంబి సుమ్ము చెశ బుట్టు మాంగట్లు,

ప్రల వత్తుళ్ళ నతలని వాతనాడు ప్రడికింప శుద్ధి యగును సుత్రశ్నవముగ నను॥

(ప్ర)కరణ సమాప్తి॥

ఇతి శరభరాజీయంబను

వైద్యశాస్త్రమునందు

(ద్ర)వ్యశుద్ధ్యనుద్భూతో యుపద్ధతి

సమాప్తము॥—

శ్రీ నృసింహ ధరాధర ప్రాకారగానము ||

మంత్రములనగా అష్టకములువందే బత్తుల మొుత్తె

ప్రత్యయముల మెుత్తెవిధము ||

సీ|| ఉత్కృకేలు రెం ధుసంస్కృతవశే మమువశిల,

మన్నుమెుంత్రిన నుధనురుగప్రమంత్ర।

నగునాత్మభాష్యతున దుగునరంధ్రంబు

బాధవిసప్రపులు సుకెబామమగానము।

స్త్రీతత మంత్రమై జనుసాక్షముంతకు.

స్త్రీనధ్వముగ తాంతవారిటపళ్లు।

చెట్లగుధ్వను రుగాటుగట్టున వనప్పు.

వేలాంధగట్లునుర్విరగరించు।

నగునుహోలామంత్రమునగను తధవతు

కింధ చెజ్జుంబధి మంగదుకింద।

రుుంతనెలనుబాతిసంతనగారునన్న

బగిమంబిబుభ్యునుసకదగుల్లు।

పోంతాళ మంత్రమై బరగువిదార్ధర

మంత్రంబునగనాక్షముంతస్త్రి।

ముసెలబికవెనే మములమ విగానుదుమగామము

పటుగతిసాక్ష్యలోపలను వ్రాద।

శ్వేతకృష్ణంబగుపె మమువిధతెళతిన గజప్పుటమువిజెప్పుబడుమువిదీ

కుక్కుటంబును పుటము గుణమెల్ల యిమ్మున

యమునా పుణ్యముంబుడి యుండు నను నాపాదించు॥

సీ॥ పాదరస మెంత్రమైన పర్వత నాగ పోతంబు భాండంబున తనిపౌక్త పక్ష తిత్తి।

బూడిదిగాక్టేను జేవర్ణ బుద్ధులు తీక్ష్ణశక్తి తపుంద మున్నపుడు తప్పై పాదాగ్నిగారుని।

బంగాసంగిలజే ... మున్నిద ననాంగ్ని పాతంబు పింగాణి పళ్ళెమున తను।

నడిమి దిక్కున నుంచు పకాడతి జీప్పె... గల్గి।

గంధకాదికి ... గాను సనాగ్ని పాతమిది యెవుక సూత్రము ప్రాప్తమైన।

వారత ... జెప్పె ... దనుజెంబుల

వన భస్మ భాండత పూర్వక రసం॥—

గీ॥ కుక్కుటాండంబున తనిపి భాగాని రసంబు బూదిపై శిల మున్ను పాటుమువేయు

భస్మము గను ప్రాప్తైని కపరగ దము దు, గమున ... పూర్వకమువరు సంధ్య।

యుండ గీతికా భస్మం॥

తే॥ విమల మగున ... యుండ గిరి ... మున నమ కల్లు పున్యయి॥

సమతూకంబున ... భస్మం బులంబు గనె ... మున యుర్క॥

తగర భస్మం. సీస భస్మం సీస సింధూరం॥—

సీ॥ తగరంబు కుండలో ... పాను పైన నను యుద్ధ సరవైన ఘనమునగాను।

పసపైన తమె పాక పత్రంబు తైనను పరన పాండవా ... పత్రమైన।

వేశివే యుంచు నను విమల భస్మం జేయను తగ ఫలాశ ద్రవతాశతే మున।

భస్మవేకా జిత్తె డుబాల నను మగిశిల నూరి సాగపుగెకు లార రావి।

పెంచు కలచె ట్టిప్రథమిదమంచి భస్మ మధ్య సరవా మములు తప్పు పాకు।

బాదరసప్రగసముల పనివారలుర్వారు నవేశ,

గజపుటంబిత శిలాసింధూరకాంతి సేంద్రము॥

వంగసింధూరం॥—

తె॥ ఆర్ద్ర గరువంగవంగ ఖర్పరము, పాండు బక్షిదిని వృపం త్రప్తులుసు నవారక్,
దిరవైరనరజముగజపుటి, ముంర పాండిసింధూరము గును ముఖ్యము గాగ॥
తామ్రఖర్పరము, సింధూరము॥

సీ॥ తామ్రంబు పలుబన్నె దనర రేకులు జేసి యరుగ్రగం వడి గంధి గేంధకమారుగ్,
కలుబంద రసమున వృల వికల్ప్పన పాన్నగం టిని వే ర్వైరగానుముంబు,
వల్లాబ్గంధకసహితవేరుజితె శుపాలుపోసి యురుసపుటంబుగంధ,
కముచెట్టు మూతుల్లగజపుటంబిడనను ఖర్పరమొంగావులపాల త్రిఫల,
వ్రతకషాయము నను కలుబందరసము నైతితో ముదనముజేశియ్యభమార,
నాల్గువృత్తములువేశినవాలుఖదిర,సాహంగుణములు బ్రువులు నుదానదంగు॥

తామ్రసింధూరము, తప్పులము, తంబు శుద్ధి॥—

సీ॥ ఖర్పరము జిల్లేడుపాలతో దను మర్రిపాలను మేకల పాలు హంస,
పాది గసంబున సపగగ తావుర తురంగ రసముతో దనుజువ్వి రావి బత్తి,
నగుకషాయంబున నప్పు తప్పుడు నూరి గజపుటానే శుద్ధముగ వేయు,
సూరణ్యద యరుపమూన శుద్ధ సింధూర వేరంబు తామ్రసింధూరమేలుబిర్వా,
స తెల రోగ హరం బి గుణముల తెల్లంబు బంతాకురసము నక తియు
వూరి వ్రులవికల్పన ను డి తింపనాప్పుగాను, శుద్ధియగు
తామ్రలూనుప్రశుద్ధ ముగను॥—

తంకము ఖర్పరం, సింధూరం, ద్రావి, శుద్ధి॥—

సీ॥ జోతిలు శుద్ధ తంకము తెలుపు సత్వముగా త్రిత్రింబాయుము గంధకంబు,
పాలు గాచి చిత్తై ఒడు బాలనసు వర్ధి యుంచి రెండుల బట్టించి ప్రాతట ముగ,
అరయంద సు అమెంచిం బి అమే ఒడు వరాత్రి కెరతి జనన నువ్వు బు నువ్వుంసనుఘటించి,
అటు పుష్పంబులనేసిన ఖర్పరమ్మె బను ఖర్పరమున తు ను సమ ము యింగి,
ఆత ముద్దానికి సమము గంధకముదాని, నగము రసమిశ్రమే వెూదుగు పత్త్రరసము,
ద్రావి సత్త్వకష్టాంతరంబు రసము వర్తి, పాలవుద్ది యుంచింటును పట్టించి పా
కి రసము॥

గీ॥ తు విష్ణు సత్త్వ కష్టాంతరంబు దూల గాంచి, ద్రవ్య రసమున గజపు
ద్రాతే తెలుపెందు,

తంకము సింధూరము గును ప్రతంబ మున నను, తాల మిలోనైన సూరిన
గలుగు గుణము॥—

తారంత శుద్ధి॥—

తే॥ తెల లోన స్వర్ణ పుష్పలు సునప్పలి [illegible] లను తారంత మున సబ పాలుప
గు అవుంద,
కిలకింప గానుండు రుగడి అలునివి తిన శుద్ధి అరుగు నతి
ఆతార గృహము గాదె॥

తారంత ఖర్పరం, తప్పిం సారరవము॥ ఆరా సింధూరము నెరంత [illegible]
సీ॥ తారం తంబున తురారుగ వాలు గంధకంబును యుక్త క్షీరమున
మధించి॥

సౌమ్యనగారి విని యమ్ముగు బ్బాదు గుణకృర సంబులు బాలవారి.
గజపుటంబులు వరాడు త ఱువడి పెంపుగా భస్మమై యనునంత ద్భస్మమును దను।
సగము యింగిలీకము తగ, చెట్టి దారాల దాముర వెళ్ళ రసమున పరగమూడు
దినములు నూరి మట్టిన బూకం పుటముగా నగట్టి।
యిరాప్తైన ది త్ర్యము బూర్ద్వ మన్నధగ బూరిక గజపుటంతె న్నమూడు,
పెంపు తాంతంబు బాల రవి ప్రభగల।
తల తసింధూరము గుసులోతంబు తెంబార॥

సువర్ణ భస్మం॥
౧॥ సీస భస్మంబు ఘనమగు గీళలయము నర్క
దుగ్ధములనూరి బంగారు తారవేసిన।
రేకులకు బూని పుటములు ధృత్తివేసి,
రైన భస్మంబగు క్షువిన ద్భుతము గాను॥
రజిత సువర్ణ సింధూరం॥—
౨॥ రసేంద్ర గంధమగు వట్టి యింగ భస్మయము గమున నిమ్మ
పండు రసమున మద౯ంచి బొంగు గాను।
గజపుటంబిడ సింధూరకాంతి దనరు,
సూత మడి పేరుగా నగు వులతగాను॥
హేమ భస్మం తత్సింధూరము యింగ సింధూరము వేలోహము మదురు॥—
సీస వేరు భత్కుల పారము పెరెండు రుబ్రాములు ప్పుత్తెర బంబు నూరి.
ప్రటితంబి విరుసగా పృపి రెత పప్పు ముదంతా తు యిరాపుపులు హము మునగ।

వక్త్ర రసంబున హాత్ప్తి పను మదిక్కుంబి యము శితుంబి మహీంత ము గను।

గజప్రతుంబడ బాక్త్ర ప్రభస్వ ను గుణాంచి పాశికి కలగర రస ము బాశి।
యతి ప్రతి ప్రతి కి నినూరరి యతి ప్రాగాను, వ్రారి యము జిహ్వ ఘ బాల నువిప్రపాల
తధపితే గనూరరి గజప్రతి మిశినే వేగలోహ రసింఘం నవగు ప్రవ్రణి విలోగణింప
రజిత భస్మం।।——

రి।। జ ము శు బాల వరాక్షిత ను పిత్ర గానూరి, పెం శిరే తులం దు వెల యరా బ
పెంబు కల ను ప్రవ ము తెక్ష్న భస్మ వికిర పా వరా హిం వరాంశు బ్రాంత దన రి।।
సువర్ణ భస్మం।।——

గ్రసి స భస్మంబు ఘన వారి శిల యము న తక్క దుగ్ధ ముల నూరి బంగారు తార వ్విన,
రెను ల తు బూరి ప్రతి ములు న్మ్రత్తినే శి, శ్రేన భస్మంబు గుర్ఘు నన ద్దాతము గ।।
రజిత సువర్ణ సిందూరం।।——

రి।। యతిర క్రము గు నష్టం యారా భస్మ యము గ ము నిమ్మ వంత్ర రసము న ము దినబు బాగు గాను,
గజప్రతుంబ శ సిందూరం కరాంతి దన గు, నూరత మిశి వే య గా రస గు బు ల తి గాను।।
పగఢ భస్మం. పగఢ శుద్ధి।।——

రి।। విద్య్ర ము ము నిమ్మ ప్రలు సున పే గఢ శి పి, యముం ఢలో సంబి పెన్న నేల ము గఢ గ,
శుద్ధి యము గు యము తక్క దుగ్ధ ముల జాని పి నూరరి గజప్రతుంబఢ భస్మ వేరా ఘుట్టి గాను।।
వేరాక్త్రక శుద్ధి తద్భస్మము।।——

రి।। పరగ ముల్యాలు కుంకు శు బండ్ల రసము బాశి యెవెండింబి నను శుద్ధి ముల గ పండ్ల
రసము తో నూరరి ఘుట్టి శరావ ములను ప్రతి ము వేశిన భస్మ వేరా
పోఘు ప్రదనరా।।

వజ్రశుద్ధి. తద్వస్యం॥—

గీ॥ ముంచి వజ్రాలుకు త్రిఫలంబు తమున, తెంపు దనుచని నశుద్ధినత్తైరు రసము,

బూసి ఱెండుతనాడు నానిన పాలసి ఫలగాంచు వజ్రముపాసను భస్మవితాన సుధలోనా॥

మరకతశుద్ధి. తద్వస్యము॥—

గీ॥ మరకతము బదారి పుహిత తండదము న, సందుబాది గినుత్వ టుంపుప్రత్తము వెంట

శుద్ధి పిండి గెండ త్రుద్రపారంబులపు ఉశరావ ప్రుతుము భస్మమగును॥

మాణిక్యశుద్ధి. తద్వస్యము॥—

గీ॥ మరానితంబులు పూంటము మూత్ర ముద్యము నత్రిదిన మంటుంబి నశుద్ధి తెజరమంభావి,

దుగ్ధములవంపా ఉపుటములు తిరాగివెంటుభస్మముగు వైద్యములతును బాగుగాను॥

పుష్యరాగశుద్ధి. తద్వస్యము॥—

గీ॥ పుష్యరాగోష్ణ లంబులు పాలుపృమిరార, మేతపంబితమున నుంచి మెలగశుద్ధి,

పిండి పెండాతు రసమున గెంపుబ్రాన, నమున తొత్మని భస్మవేరావిమలము గను॥

గోమేధిక శుద్ధి. తద్వస్యము॥—

గీ॥ వెంనసి గోమేధికము పూంటము మూత్రమును నను,

తడిపి ఱెండు ఱెంచి నేలగు వ్యాధు రసంబు,

నడమి మూ నాళ్ళు నెల్లగా బడిన శుద్ధి భస్మముగున లవ్విన్తుపసరు తోను॥

వైడూర్యశుద్ధి. తద్వస్యము॥—

గీ॥ పొసగగు వ్యాధి కారంపు లరసము తుర గ, మూత్రమున శుద్ధి వైడూర్యములు తునెన్న,

తొండ పిండి రసంబున తొత్మనూ దిగజ పృటంబిడ భస్మమున్న జమున గా

ను॥—

అశ్వత్థముల యుత్పత్తి॥—

౧॥ పార్వతీదేవి వీర్యసంభవములగుటచే, అశ్వత్థంబులు లక్ష్మీయుక్తములగుటను

అనయము మందురాతనాగపిసాతనవృక్షాదిగ్గ యశ్వంబులనుసమవృక్షములగాండు॥

అశ్వత్థముల విధినిషిద్ధములు॥—

౨॥ శ్వేతాశ్వత్థము రక్తాశ్వత్థ. పీతాశ్వత్థములును మూడువిధములు యగ్నరవి,

శ్యామ్యతి గత్యశ్వాశ్వత్థమే. మేతనులకు నౌషధములకై పరగలయు॥

అశ్వత్థ నవనీత విధి॥—

౧॥ తతిని మహామహోత్సవాశ్వత్థంబునిటిపి, నారువేళు ప్రైనకుంతనుమారపు

గుడ్డబనగల్లునగముగా విశేషోత్సవ, తిలినిధా మించిన నవనీతములవిలయగును॥

అశ్వత్థ భస్మము. తత్సంగ్రాహము॥—

౫॥ అనవనీతంబు యుతకపత్రంబుల రసముతో నూరివిత్రుము మంగిరను,

నాలిమిలూపలచేట్టిగా కాతుగామమ్మ, మాదాదింపభస్మమేరపటుగురసముగ,

అశ్వత్థభస్మము ప్రల్యేకట్టున జిత్తేయపాంటావునే తను పనగము త్రి,

పాలనుముమ్మాగు బాగుగాముగి యుంబిమూరతేసిపుటములు రాంకిపేశి,

మపుష్పునకొన్న జిత్తేవు,ములసిపుత్తు,నే గుణాలకింపసాభ్యతినారిగొనెన,

పుష్పకేశనుగగలిచేరుపోర్నగంటి శాలునగవ్యుకుదానివునంగపాల॥

౬॥ పెన్నెరవాచి ఏలిపిల్లిపేసర యసునము, భూపతరమునేలతాంతగర్ధ,

వాతుడుజిత్తేదువాశాగసంబునునే నేడు తత్తేదువాదిజంబు,

మునగకబారదానసము జూతిష్యతినమగర్ధలుపుష్పిషావృశోల-

రసములమువింబవేసతేరువేరును.గచపుటంబులుచేట్టిరజనీరస,

పాదరసమును నిమ్మపండ్లరసంబున నూరి ఖుంగగట్టలనువేఁగిఫ్రాతలగలుగురసము

బూదిమధ్యంబి అటు రువ నిపుటములిడిన, అరుణభస్మము దివ్యసింధూరము గు

ణింప॥

రసాభ్రకసింధూరం; తత్ఫలము॥—

సీ॥ కోశిగగనము పుష్టితా తస్ములతోనూరి, గజపుటంబులు మూడు కొగిగెంరు।

భస్మితరింపును పాదరసంబు భ్రక్తమున కసగంబి తిమ్మాడు నాళ్ళు।

గనుబ్రహ్మజము దుసుబాలను మంత్రిఫ్రాతలమూనాళ్ళు నూరి యుంగాసులవతే।

బిళ్ళలు జేసెంత చెత్తిప్రమిదెలనుంచి శేలమన్నిడి నేలచే తిలో తు।

తప్పిపిదతలు భాస్మముము ధ్రాదర్మము గను గజపుటంబిడసింధూరకాంతి గలుగు॥

తాసనను శ్వాసలును పాండుగదలుత్తరంలు, శోషయును వెపరములుమానృశుభ్రము

దనర॥

రసలోహము॥—

తే॥ రసమును అయుత్రజంబును, పెసపమును గమూడునాళ్ళు విడువకజంబీర

సమునను నూరి పుటమిడ, రసలోహంబగును రోగరాజినణంపక॥

శతపుటలోహము॥— తత్ఫలము॥—

సీ॥ పరిశుద్ధముగు వృత్తిపత్తిమిశు మూనాళ్ళు నేరేడుపత్తలసారమునను ప్రత్తిగామధ్యయింబి

దతపుటంబున నొందిం, తోదపంబితము జిల్లేడుబాలుసుత్రమూలమునఁజేరుపసపునవా

ర రసంబున వడ్రులతను ఆద్రతంబున సాతకావృత్తలతలసు మాతర్వభిరుతు మారియిట్టి

పారములనూరి అరుదేశి మారుతెంబ, గజపుటంబులవే అనిత్యముగనుత్తి వారితి

దమ్మెనమంబి సింధూరమగుసు రాజరోగంబులణచు [illegible] రాజితమును॥

వైకుంఠస్వరూపము॥—

క॥ విను వైకుంఠము ప[illegible] లెన్నిదితో [illegible] బులారు [illegible]

దనరు [illegible] దంబుల, [illegible] ముగల్గి బర్వ్వగల వైరెయుప్పు [illegible]॥

వైకుంఠ వస్త్రము॥—

సీ॥ వృలవ తొల్గున ది నంబుడి [illegible] గరుడ [illegible] యు।

ని [illegible] లున్న గంద [illegible] ని మిది [illegible] ములవస్త్ర [illegible] దవర।

వ [illegible] బునకు సా టి వస్త్ర వైకుంఠంబు [illegible] బు [illegible]।

[illegible] నవము వైకుంఠంబు ప్రాటకు [illegible] బు [illegible] తో వివ।

సా [illegible] రోగత రము [illegible] తి రోగంబు తెల్లను దాలగ జే యు।

[illegible] లను [illegible] హరింపు, [illegible] బాపి జనుల [illegible]

ఉదాహరణ॥—

సత్వ వస్త్రం॥ తత్వ్వలము॥—

సీ॥ సత్వ [illegible] లజేశ [illegible] లమశి [illegible] యుసు తెలువ వసుగను।

[illegible] లో ప్రాటము వేశన వస్త్రము [illegible] ఉప్పు [illegible] వలవ [illegible] యు।

తా [illegible] నసు [illegible] నసు [illegible] లుగు [illegible] ము సౌందు।

సత్వ సార దవము నసము [illegible] త్వసా [illegible] మెదగ [illegible]।

సారిశ [illegible] లను గజ ప్రాటము వేయు।

సారసింధూర [illegible] సారము నను।

[illegible] లవమునెన్నదగు [illegible] లలో [illegible] రు।

ప్రాంచి [illegible] మేహ [illegible] వానజేయు॥

౭॥ పత్త్రరాబాడీరస వయునసవువయు గ్లోను. అరంయు నల్లవృమ్మత్తయూకురసము,
పరవి వెూదుగబత్త్రరసంబు తోను వూరిగజప్పుట వేయుసింధూరవుగును॥
తాళకభస్మము. తత్సాంధ్రూరవము॥—
సీ॥ తాళకంబున పటితిద్గస వంబునవూరి బళ్ళబెశియతొూపికజలంగ,
జవ్విబంధిదెకుంధకి వృక్షగాబోశియూనదుమబళ్ళలుబెట్టి వడినివుంట,
చెట్టున భస్మవేతా స్వతాభ్రుతప్రరేతులకునడిబత్త తాళకముజేబళ,
షుట్టిగా గట్టిస్రైతత యుంత్రమున జేబి తోయుజాప్తాభశింధూరమగును।
యెనను వయుతో వుచ్చునబోసి యుయుమినపపిండి, గోధుమలపిండివాతనుగాట్టిఘట్టి,
గజపుటంబదభస్మవేతార జవుతెజ యతయప్పుబకనుభస్మమొూవృుగాను॥
సిసవూతికి॥— శతపుటమంధూరత్రయం॥—
మహానీయుడు గుసట్టి మంధూరమెునరింబు విధమెల్లదెలిపెదవివరముగను,
బంతాకుబూరుగుమరిబాద్విపాంపరగంథుత్త్రరేతి యుగత్త్రరాతు।
విలివ్రాడూగుమద్వినేరెడునను. దానిమ్మతులసియుయతవులపాతు।
నల్లవృష్పి యుయురేలనత్తరుబూతుల్లపత్తరుతామంబపాలతీగె।
జితెడుగా లవిడిజేడివూమిడిబత్తద్రెదవారునుమద్వితెల్లతెగడ।
బి తిగారతెలగరబిత్త్రమూలప్పవేళ్ళబత్త్రబళ్ళలిగద్దపత్రిపస్పు,
ధూలగాంధితెగదవూనరితలిగొట్టివేలవేమునుబెండనేవులయుదుగు।
తలుబుందపన్నెరుతాకరవులుదాంధబత్రిపాకుడువేళ్ళపత్రివెరుతు।
వెూదుగగొూరింటవెమగలివంతరపంబుకన్నెకామరిపాన్నకానుగాతు।
తాతిదాందరటియుబుతాంబనగురువింద యుప్పునూదేడునయూన్వరియుముత

ప్రాశరితకలువరయంప్రఫ్పితెల్లకిదిగాదికుదెలగతుడ్మాయిలుతమెళ్లు।
తామరగంజాయుదానవతెంటల ఆరెయము మొగతరయుధ్వరము।
గంథెనవగిరింత గవ్యాతురావియరుపిపులంగధాంతగికవిష్ణుక్రాంత।
బుద్ధకాతరకటపెద్దమూనువెలగవుద్విజత్వరులతవూనిశాకు।
కూరతురః బుదవుయము గువ్వగత్తికుసుఉంత్రుతాదురబొత్తెనల్లవంబులును।
పాంవగంటయయునివ్యుబన్నతెరుకేదునుకొరువుసగతాటెల్లుపోదు।
నరాదియతెయుకాత్ర్యదివయునవారనిబ్బిశతప్రటంబులువెయవిశ్వతయుగాను।
పల్లవైరాపెతవుగుబునిషాంకుత్రైవమారుతరత్రైనశుద్ధవంశారవుగును॥
(ప్ర)కరణసమాప్తిః॥—

ఇది శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబు
సంపు
3వ స్త్ర సింధూర క్రమము::

తైలేయ పద్ధతి

సమాప్తము॥—

—॥ ఔషధ పద్ధతి ॥—

ఆనందభైరవి॥—

క॥ తగ మరిచ నాభులు, విటంకగ హింగుళములు సమంబుగా

గమ వేడాకొని మర్దనములల్లు జంబీర రసంబున నగు నానందభైరవి ప్రాజ్ఞులు వనగుమదిన్॥

సన్నిపాత భైరవి॥ తత్ఫలము॥—

సీ॥ తగ సూత గంధక తాళకంబులతో విసమము హాలాహలంబు మరగాబిన్

మరిచములు విషంబుంత మరిగి శిలవేలగార వెముత్తగావేశి నిత్యమిలుపున।

హింగుళంబన్నిటి చెమత్తుగా నిడి చిత్ర జంబీర రసాద్రకసారములను।

మరి మర్దనము దినములు మదిరెంచి గుంజాప్రమాణంబు సంగినమానవుల కు

సన్నిపాతంబు విషమ ... జ్వరము బాహ్యకంప వాతంబు బాగా ఘనత సన్ని,

పాత భైరవమిది మహా ప్రాభవాను, పానములు సర్వరోగముల్ మానజేయు॥

టీ॥ సూత మనగా, రసం, హాలాహలం అనగా, నాభి, చిత్ర, చిత్రమూలము।

జంబీర నిమ్మపండు, ఆద్రక, అల్లం॥—

సంజీవరసము - తత్ఫలము॥—

మ॥ పారద వీర్యంబు విషంబు గంధకము వత్సాంగంబు నింగిల్ మునిన్

దిర వేరా గుంట కరాకు సారమున మదిరెంచ పంగ నేమందుడా,

గురు గింజంత చెముసంగినం జ్వరముల నాల్గున్ త్రిదోషారియా,

వర సంజీవరసంబు దీని మహిమల్ వర్ణింప గాశక్యమే॥

టీ॥ పారద వీర్యం, రసం, విషం, నాభి, వత్సాంగం, కటుకరోహిణి,

ఉంగితకము - - -

(ప్ర) తాప మార్తాండ. రసం॥—

పంచచామరం॥

పారద రసము రెండు పాళ్ళు బలియము మూడు పాళ్ళనే,

పొంగమును వటుతాటి పొటు హింగుళంబు నన్.

బాల గూర్చి నిమ్మపండ్ల సారమందు నద్దినన్.

చాలు (ప్ర)తాప మార్తాండ రసము తానగున్॥

టీ॥ బలి. అనగా. గంధకము॥—

(ప్ర) శంఖానల రసం॥ తత్ఫలము॥—

సీ॥ పారద మొక్కటి బలి రెండు పాళ్ళు దశవైదు ముసవేత గారము మూర రెండు

పాలతుత్థంబారు పటువంగ కలమూడు నేపాళమొక్కటి విషంబు

రెండు రుసుంగి త్రీసము రెండు లోహంబొక్కటియు

తా(మ్ర)మొక్కటి నన్నియు గాను॥

పెంకి గాజీనైన బాలనువావిళ్ళ దుత్తూర జంబీర చిత్రమూల.

కారవెల్లంబుల సారంబు వేరువేరుగ పాత్రంబున రవగా నుంచి.

రెండు యామంబులు మెండైన పాలుతో యంత్రాన నుంచి గాఢాగ్ని నిడి.

దించి చల్లటి సమయమున వెల్లడించి నరహిబ్రాణ శంఖానల రసము.

వెసను గురిజెత్తులెల్లపు వసము శాతనామ సంస్త్రీ భాష్యములు మనుమతోప్రసైన

సన్నిపాతంబులాహిత జ్వరములస్తిగతములైన నుమూను నిత్యము గనిని॥—

టీ॥ దుత్తూర, వృమ్మొత్త, జంబీర, నిమ్మపండ్లు, కారవెల్లం. కాకరతీగె॥

పాతవిధ్వంసి. తత్ఫలము॥—

సీ॥ ఘనరసనాగవంగంబులు గంధకమహింతాభ్రలోహతామ్రత్రితంత

ములు సమభాగములుగ లిపిద్రావకాను ములల్ప్రమదవతవుదినంబు విషము ఋతువున్ని

దవపోలు గరాబి ద్రుతసింగు వాగారెదు ముత్తూర బంభరధాత్రిసారి

ములన్ను నూరిదనుందు సలతితగురి జాప్రు నూగాంభా సంగి దనూనవృలకు

శూలటునుపాలయమువృలు శ్లేష్మశోభలగ్నిమాంద్యములు నూరితానా మమూరుతమలు

మూరగ్రహంగులు ప్లైత్యభస్మారకములనగుమునదివాతవిధ్వంసమనురసంబు॥

లఘుటీక॥ ఆ ధృత, అల్లము, గంధుకార, తెల్లపావల, అతర, జిల్లేడు, ముతూర

నల్లవుమ్మెత్త, జంబీర, నిమ్మ, ధాత్రి - వృశదిత॥—

కాలమేఘరసము- తప్పలము॥—

తే॥ గంధకవిషహింగుళములు, బంధురముగ మంటనిమ్మపండ్లరసమునే

సంధించి కాలమేఘము యుంధ్కమనిన్నినను దోషహరణమును మనునుర్ది॥

శీలభంజనరసము॥— తప్పలము॥—

మ॥ రసవిషశుద్ధయము గ్రములు తాఖయుగంబులు లోకపాదుర్లుం

పొసగనానపిర్ధూర్తరసప్రార్తిని మదనచెసి చైష్యముబల్,

వెసగుడిచెత్తుయమిన్నినను వెల్లనుశీతబనిత జ్వరంబులం

వెసగను శీతభంజనరసేశ్వరమెన్నగదినిపేరగునే॥

లఘుటీక॥ శుద్ధయము గ్ర, వెల్లలశుద్ధం, పాలశుద్ధం, రాజ-గయము గ్రలోకా౩

పాదుర్లుర, ధూర్తరసం, నల్లవుమ్మెత్తశుద్ధరసం॥

జ్వరాంకుశం, తప్పలము॥—

సీ॥ పారదనాభిగంధకము పాలుమమ్మెత్తవిత్తులోహ్య పో

ఆరయము సూర్యకాంతి లో సప్తాంశక ఘృతయము ముంచి నందు జం
బీర రసాద్రసారములు చెట్టి మదింప జ్వరాంకుశంబగున్,
ధారుణి పాత జాతమగు తాపము లెల్లను మానమూత్రి చేన్॥
లఘుటీక॥ పారద, రసం, తయుత్త, యము, శం ధిపిప్పలి మిర్యాలు,
జంబీర, నిమ్మపళ్లును, ఆర్ద్రసారము, ఉల్లిపల్లి రసం॥—
కనక సుందర రసము - తప్పలము॥—
గ॥ గంధకంబును హింగుళ తగము మరిచ, విషముల్లనివృష్టిత్త
మిత్తనముల, సమముగా తత్తైలాదుల సారమును, తగమర్దించిన
కనక సుందర రసంబు॥—
తే॥ ఉత్సారమగ్నిమాంద్యశమనబతులంబగుగ్రహణులను జ్వరాదు
ల గాంచున్, చతురులగు వైద్యులొసగిన కుశలంబున నరుల రోగగు
ణములగాంచున్॥
మృత్యుంజయ రసము - తప్పలము॥
సీ॥ సీస భస్మంబు సంశుద్ధ పారద గంధకంబులు లోహ త్రయంబు కనకము
తామ్రంబు మనశ్శిల తాళకంబును హింగుళంబును వ్యాల తుత్థంబు టంక
ణము సమభాగంబు ఉమ్మెత్త నాగ జిల్లేడు బాల కషాయములచే
వారి జమృత్తి వరగుంటకల్లర పత్తిరు రసముల పరగ నెడు
దినములు మర్దించి తీసి స్తైతయుంత్రపుటము నం తగ చెట్టి ఘనత్వ దీశి
సారి గుళికలుచేసి యనుపాన సన్నిపాత శీత జ్వరంబు పరగణము
యనవరతాదిమృత్యుంజయము ఖ్యరసము తత్త్వదనుపానములు రోగతతుల నణచు॥

లఘుటీక॥ పారద, రసం, లోహ [illegible], [illegible] ములు, [illegible] లోహంబు

లు 3, టంకణ. వెలిగారం॥

(ప్రతాప లంకేశ్వరం॥)

శ్లో॥ పారద గంధక [illegible] పాలు [illegible] ముచు [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సూతికా [illegible] బంధంబులు [illegible]

[illegible] లంకేశ్వరంబు [illegible]

లఘుటీక॥ [illegible] భస్మము, అమృత [illegible]॥

సూతశేఖర రసం॥

శ్లో॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]॥

టీక॥ [illegible], టంకణ, వెలిగారం, [illegible]॥

చంద్రహాసరసము, తత్ఫలము.—

సీ॥ రసము హింగుళమును రసనాభి మనశ్శిల జాతిఫలంబులు సమములెంచు
పొల్లగంధకము మూరుపాళ్లునై పాళము [illegible] పాళ్లు గారంబులరుయు నొ
వరలవంగములు జేర్చి రసనాక్షుటి వేలిగారంబును పురాతరమున బ్ధి:
భాగంబు రెండుంబు పదహారు పాళ్లు గా నాగపాంజంబేరమునను గుంటు
గల్ల రసము పావలిని తాడికరరతవృశిరి, తలను తాంబూలె రసము తోగలిపినాయు
గశిఘు ఓడములు మదిరంప నేసగు చంద్రహాసరస మిది దోషజ్వరంబులణచు॥
లఘుటీక॥ రసభాగం, నాలుగుపాళ్లు [illegible], శాంతి, పిప్పలి [illegible], తాంబూ
లం, తమలపాకు॥

కాలకూట రసము, తత్ఫలము.—

సీ॥ బలిరసవిషశుల్బ శిలటంకపారిద త్రికటుత్రైశ్యావరత్రిఫలహింగు
వచవములు శరలూతపామవేపాంబుధి రుతుసప్తచతురాస్వపలగనిధులు
గశచంద్రభూములతగపాళ్లు గారవింబి అల్లము వెల్లుల్లి జిల్లేడగ్ని
జంబీరనిగుండి తాంబూలలూడుగహంసపాదియును మునగాకు రస ము
నొ దుపిప్పలి రసములనూరి శృంగం, శైర రసము నహాసగి నఘోర సన్ని
పాతములు సర్వరోగములెబాయును కాలకూట రసమిది శ్లేష్మజ్వరు కుప్రదలియు॥
లఘుటీక॥ గంధకం ౫, రసం ౩, నాభి ౧౧, పాదరసం ౪ మణిశిల ౬ వేలిగారం ౨
హారిదళం ౬ త్రికటుకాలు ౬ చిత్రమూలం ౬ త్రిఫలాలు ౧౧, ఇంగువ ౧,
వస ౧, అల్లం వెల్లుల్లి జిల్లేడు చిత్రమూలం నిమ్మపండు వావిలి తమలపాకు
వ్రాడుగ మునగాకు హంసపాదిభాగ్నై రసముల మర్దనశాంతిరసం అనుపానం॥

శూలకుఠారం. తత్ఫలము॥—

సీ॥ త్రిఫల త్రికటు త్రివృల్ త్రిక్షారములు పంచలవణముల్ వాయువిడంగ సూత,
దరదంబు సాభ్ర గంధకములు మనశ్శిల రహిం తామ్రలోహముల్ శాణమత్తంబు,
చింతపండు సమాన మెంతులును సరిగూర్చి యార్ద్రకత్రయములంబున నూరి దినము,
మర్దించి గురిగింజ మాత్రలు మానవాళికి నిప్పింప గుడమున నీగ మిళ్ళ,
పదియేను విధశూలములు పంచగుల్మములు మహోదరములు ఘోరములౌ
మూలములు శోభలు మాంద్యముల్ వాలగ జెయు హారుతరమై శూలకుఠారరసము,
తే॥ [illegible]

వీరభద్ర రసము తత్ఫలము॥—

ఉ॥ సూతము హేమ మాక్షికము శుల్బము గంధకము ల్విషంబు వి,
ఖ్యాతిగ తాళకంబు శిలజంతుము నేపళ తైలాహ్వమున్,
బాతురి హౌత కాచర సంబున మర్దించి నాలుగారినం,
ఆతత వీరభద్ర రసమందు లుపైద్యులు దేని ద్రావి నెన్॥
అనుపానము॥ [illegible]
...॥

రాజమృగాంకేశ్వర రసము - తత్ఫలము॥—

గీ॥ సూతము మున గంధకము విషశుల్బములును,
తాళకశిల యారామపుణ్యముంబు వడి మర్దింప,
రాజమృగాంకేశ్వరంబను రసము గడియ,
లోపహరింబు సంతతము ...॥

ఉ॥ శుల్వం॥ శాస్త్రం॥

అథ నారశ్వర రసం. తత్వాలు॥—

మ॥ పరిశుద్ధంబగు పంచలోహములు సాధ్యంబుం బలంబెంతెత్తుగా,
పారద వీర్యంబును గూర్చి యుల్లముననిష్ఠ్యంబుగా నార్చిమె
ల్లరిగించెత్తిన సన్నిపాంతచయరమ్ముల గూర్ల్యం ముపరిశూలలుం,
హరియించుచినమధనారిరస మూపాంపుషజులుయుంచగ॥

లఘుటీక॥ పంచలోహములు- నే పారశృవత్తులు॥—

సూచితాక్షరగం- తత్వలము॥—

సీ॥ గగనంబు హేమవైక్రాంతంబులును తీక్ష్ణతామ్రభస్మంబులు తగసముంబు,
పారదబలినాగవంగకాంస్యంబులు సమముగా నిగుడించి సారముననను,
తలగరగలిజెరుకారవెల్లినిచిత్రకవకవాశామ్మ్యతాత్రేములు శులశి,
జంబీరలాంగలిసారముం చెఱుమారికేరరసంబుల నారిబారు గతిని
గాబుకుప్పెను బెట్టి గడియలు ద్వదినాల్గుపాలు కాయుంత్రం నవం పిడించి,
మత్స్యనత్రువరంహామమాంసశిఖావళీ స్త్యప్యాపించుకుట్టుత్యుష్ణభాగ,
మాంసమంతరాతతనుహితపిత్తంబుల పనిగాన్ననూచితాక్షరగము గును,
ఇది సూదివేయనంటినంతయయు సంగిన సన్నిపాతంబులు శ్వాస కాస,
ప్లీహ గుల్మోదరంబులు భోతిగ్రహాగ్రి తంపవాతంబులును మహాకార్శ్యత్వములు,
సతతబధిరంబులును యుభస్మారములును హింత్యలును మానుష్యగములగును॥

లఘుటీక॥ గగనం అభ్రకభస్మం, హేమ బంగారపుభస్మం, వైక్రాంతాము రెండవపురార్ఖభస్మం
తీక్ష్ణమ్రుతీక్ష్ణలోహం, తామ్ర తామ్రభస్మం, పారద, పాదరసం, బలి, గంధకం, నాగ,

సత్యభస్మం, వంగ, తగర భస్మం, తామ్ర వంగభస్మం, తెలగర, గుంటతెలగర,
శారదపత్రి, తాకర ఆకు, బత్తు, బత్తువలాలం, తనతే, పల్లకువృత్త, వారాకా,
ఉత్తనరం, ఉప్పుడు-తిప్పతీగ, అశోక, జిల్లేడు, జంబీర, నిమ్మ, లాంగలి, బాత్తైన,
మండి బూరుగతం, తుమ్మర్, పెన్నెరు [illegible], మర్రిపాలు [illegible]
[illegible]
[illegible]
వంధారాత-కప్ప, పిట్ట రెంట్ల, పిత్తభేదులు॥—
బంధ్రతళాధర రసం తప్పులం.
సీ॥ పటికాత్రపాలును దిత్తప్ప నవాసాంగ రంబాత్రపాలును రసప్రభస్మ
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ప్రారంభ వంధ్యా [illegible] తప్పులం॥
సి॥ మృదువైన బంగారము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

పుష్పంబు తస్యౌరి పాండు రోగానికి నను ప్రాగ్వంద్రారంబు పుర్యారసము.
ష్టరములు పాండు ప్రశల్ల సుశ్వాస తాస, లురు గదలగుం చుతనుసంగ జోప వరాన
ము గుసు వృద్ధత్వవేం తలించుం సంగనలను. గూడ చెరముసు పలుమారు గానివ్వదరరీ॥
లఘు లీక॥ పారదంరసం, బతిగంధకం, శాగ్నతాపాఽసప్రసూనములు-పమిడి ప్రత్తి
కృష్ణములు-జాతీఫల-జాజికాయలు. చవల-పిప్పలు. యింద్ర, పుష్పం-కుంకు
మపువ్వు-కర్పూరం-పచ్చకర్పూరం॥

వాతరాక్షసం॥ తత్ఫలం॥—

ము॥ పారదవీర్య(శ్రు)త తాంత భస్మములు సమ్యగ్గంధకం బుర్వ వరాం.
శరపిం గూర్చి ప్రసవ పాప్ప తిత్రివృత్సారంబులం ముర్దితునా
స్త్రరవ్రైప్ప స్తధిరుం వృష్టి లఘు ప్రఘంబం పారగాచత్తినం.
సరసంస్రైత గువాతరాక్షస మగుం సర్వామయఘ్నం సిరస్త్ర॥
టి॥ పారదవీర్య-రసం. ప్రసవవాత్తెల్లగ త్రైరు అమృతతిప్పతీగె.
త్రివృత్. తెల్లతెగడ॥—

చంద్రప్రభాకరరసం. తత్ఫలం॥—

సే॥ పారదబలిసిస భస్మలూహంబులు వంగభస్మము తామ్రభస్మము(బ్రా).
తంబు శాంతి,యము వెలిగారము పిప్పళ్ళ మిర్యాలు సమములుగా నరుసగూర్చి.
అంతటి త్రైన్యదో యుంశ విషంబుం చికలు వంబులను జేసిచెలు వ్రమార.
ప్రమేహ త్వావిలవృశిరికే జిల్లేడు నిమ్మపండ్లరసా సవే పుట తాంత.
అల్లవ్రరసంబు తోడుత నారు రోజులు అతి దృఢంబుగ వెండుటవ్వై నపుండు.
వసుధ చంద్రప్రభాకర రసముటయు యరువారి విషమ జ్వరంబుల నణుచు నెప్పుడు॥

టీ॥ ౨౦ శి. గంధకం, పారదకర్ష, గుంటచెక్కర, లా ౭. గుంటకల్లర॥

(౩) అరుంబకరసం - తత్ఫలం॥—

తీ॥ రసబలితాళకహింగుళవిషపాషాణములు సమము చేసి పారదద్రవ,

(౨) సమ్మేనవారత్ర్యంబకరసహిత విషమా హింతజ్వరంబులకె గల్పేశ॥

తే॥ బలిగంధకం, పారద ౭. గుంటకల్లర॥—

బంధభాస్కరరసం - తత్ఫలం॥—

సీ॥ పారదవైక్రాంత పాషాణబలులెంత గామసిశిలతాళకములు పేర్చి,

హింగుళలోహంబు చేకేత భాగంబులొనగూర్చి రవిదుగ్ధములను గుంట,

కలగర రసమున బల్వంబున నమవంమాడు దినములు మదించి చేసి సైత,

తమున పుటంబిడి తబల భాగంబు పరిశుద్ధ విషముంబు పావకాంఘ్రి,

రసమున నుతంబి హింత మూలరసము తోడ ప్రార్ద్యగతి ~~…~~ నూరి గుళికె జేత్తు బుధులొసంగ,

పవనవిషమత్రిదోషదుర్భరగద ప్రకరము హరిణ్నాత్యంధ భాస్కరంబు॥

లఘుటీక॥ రవిదుగ్ధ, జిల్లేడుపాలు, పావకాంఘ్రిరస, చిత్రమూలరసం, తంబహింతమూల

రసం, జిల్లేడు చక్రరసము॥—

వజ్రాంకుశ రసం - తత్ఫలం॥—

మ॥ రసకర్పూర రసహింగుళంబు వెలిగారంబొసరెంద్రంబుసూ,

తసహరిద్రంబుగ సాటిగా నుసమి సిద్ధంబాప్పుగా తల్లరి.

రసపమ్ముదర్నజేసి సైత తప్తులాంత్రంబు బందునంవంది అయ్య,

వ్యవసమ్మాను అరుకాండ దుష్టండనగర ద్రుజ్ఞా అముద్రం జాముహితక॥

లఘుటీక॥ ఇమురెంద్రంబు - గంధకము॥

శీతాంశురసం॥ తత్ఫలం॥—

సీ॥ పరిశుద్ధమగు నష్టపారదంబు తపాలు ౧౦ తులం తపాలు తాళకంబు ప్పుగాను,
మణిశిల ౧౦ తులం తపాలు మహాశంఖము గగనశింధూరమును పాలు గుపాంగులఁ వరుసగూర్చి,
ఖల్వంబు నిడి ఘుట్టిగా నిమ్మపండ్లరసంబు తోనూరద్వి రగిలాన,
శీతాంశురసమనఁ జెల్లు నీగాభ్యలు మానస్పుటాంతమున్ దృఢముగా ౧యుం బుబుతీ తత్తైన,
దగ్గు సాగాఁ గ్రొత్తజ్వరములు దరము శాస్తు, మానస్పు శీఘ్రంబుఁ దుదాన సట్టు,
వెంపామ్ములనేట్టి గదలను మిగుల ద్విఙ్ము పైత్యములు గూళ్ళ సమ్మతంబుగాను దనరు॥

అనుపానము॥ గగనశింధూరము, అభ్రకశింధూరము

ఫింభాంగార్యనందభైరవం తత్ఫలం॥

తే॥ హింగుళవిషతగ మరిచములంగ టంకణాశ్మాదిగూర్చి జంబీరమున జెం,
పాంగుబు నూరిన భైరవి, రంగుగస్రాభాంగ్యము నగరాజు లనవ నిక్॥

మహాస్వచ్ఛంద భైరవి, అమోఘాస్త్రరసము, బ్రహ్మాస్త్రరసము॥—

సీ॥ గగనభస్మము రసగంధతంబులు తాళకంబు నాభి ౧౦ వంతు వేరుగా రయములు ను,
సమభాగములు వేసి హింగుళంబు ఖల్వంబులో నుంచి తడుము దీంచి,
అల్లపురసము తోముల్లంబుగా నిర్పుడు మహాస్వచ్ఛందభైరవంబు,
గంధతంబును వేరుగా రత్రి కలుతముల పారదంబును నాఖ పరగ సమము,
వావిలాకున తులసి నవశి మధించి ౧ఱుల్లములనిర్వగాన మోఘాస్త్రరసము,
నాభి హింగుళసమములు నాగవల్లిపత్రరసమున నూర బ్రహ్మాస్త్రరసము॥

అనుపానము॥ గగనభస్మం- అభ్రకభస్మం, నాగవల్లిపత్రరసం, తమలపా
కుల రసం॥

భ్రాంతేశ్వర రసము. స్వచ్ఛంద భైరవ రసము॥—

సీ॥ పారదమాక్షిక తాళగంధక హింగుళంబులు చిత్రమూలము నవారి।
వెనక ఖాలా యంత్రమున శాంతి వినాశవేదన బ్రహ్మజముచు పాలను మర్దించి,
అల్లపు రసమున నను పాంధగా నిచ్చు భ్రాంతేశ్వర రసంబు పాలుపు దనరు
సూతంబు మాక్షికము శుద్ధగంధకములు సమములు మాక్షికాసగము జాజి,
కాయలవి ఉల్లోన నుకదుసమంబు, నాగ పిప్పలి మూలగంబు గలిపి నూరి।
యల్లపురసంబు ననునాగవల్లి రసము పరగ నాసగిన స్వచ్ఛంద భైరవంబు॥

వైష్ణవి రసము॥

కే॥ తటుత రాహింగి నామ క్షిత్ర తటుత హింగుళము సరి గాను చిత్రమూలపు రసా
యము పారి దేనూరి తాలను వంది యూద్ర రసము తో నిచ్చు వైష్ణవి రసము దనరు॥
టీ॥ ఆర్ద్ర రసం॥ అల్లపు రసం॥

మేహాంతక రసం తత్త్వలం॥

సీ॥ తాంబ్ర భస్మము పాలు గగన భస్మము మూడు భాగములు వ్యంగంబు పరగ రెండు,
పాల్లు శిలాజతు భస్మ పథ్యాగములు ల్ బల్వంబునను జైచి కర్త రసము వేప,
చక్ర రసంబున చక్రగాం ను దినంబు మేహాంతక రసంబు యమూ హానుంబు,
వరాన పావవితను పొన యుత్రి నిత్య దశంపాంబు లానగిన శోషము గను,
సతల మేహములను మూత్ర కృచ్ఛ్ర తట మైన కాస శ్వాసల బాగాళ్ళు తతిని మైన,
పాండు శోఖలనగు బును పిత్యములను దరము నా ణ్యంటనిఖ్ఖవు తబూ వలనా॥

నిరహంప్రతి పాలనరసం॥ తత్త్వలం॥

సీ॥ శుద్ధి యొనరిచిన సూతంబు వసనాక్షి పరిశుద్ధ బలి యనుసా పాషాణము,

పాలు పాటి హంసపాది రసము నవ్వూడు క్షిన ములు వదిగించి మినుప గింజ।

లంతట మాత్రలు సంతనగా జాయు శింహ్యాప్రతి పాలన శి ద నస ము

ఆశ్వినె యము లు మిం గుల యమాలూచన వెయిన బిడ నిగారయించి దీని నెవ్వఁడాడ।

మానుషిస్త స్త్యాయము తము గా తను జుంతెలమిగ్రా ధద్యారసముగా స్థైర్యంబమైన।

సన్నిపాతంబులు త్రిదోష సంతతిమును, మానుప్రారంభ శైల జా జానికరుగా॥

ఇంద్రకరాయుధ రసము. తత్ఫలము॥—

సీ॥ తాటి బెల్లము మంచి దంతి బీజంబులు మూడు భాగముల్ శొంఠి పరచి।

శాక్ష్మాతీ టెంకాయము చక్కగాల్చిన యొక భాగముగూర్చి పాతటము గ

పరిశుద్ధమైన యొప్పు పాదరసంబును రెండు భాగములుగా నుంచమాచి।

పచ్చితాఙ్క్వరలోని పాలచే మర్దింప యింద్రకరాయుధంబు ధరిత్రి।

ప్రాణిగుంజాప్రమాణంబు ప్రబ్బలాని సుబద్ధవనముగు వేతిసాధుమాన్ను।

శూలతెన్నిటినైనను తూలగొట్టు, దీని మర్దింప శత్రుమామానవులకు॥

మేఘనాధరసము తత్ఫలము॥— మత్తకోకిల॥—

ధరవి శంగమునెబ్స్మెం ధృవదరదసాగరసూతముల్

త్రికటగము టంకణము యుంగువ కణము దిష్య యము గత్రివ్య।

త్రిఫలసముంబులు భాగవృద్ధి గచక్కనైన పాళముల్।

సరవి యమాద్రవబత్రనింబూసారములమర్దించినన్॥

లయవిభాతి॥—

వేలుగాను దనిపేరు మేఘనాధరసంబుల్

శూలముం హరియించు మిగుల సుబద్ధవనంబగున్।

బాల బంధురాగత ముఖ సంపూరితంబు శేషబుల్

బాలచంద్ర ధరుని దలచి వృత్తి తానసంగినదె॥

జాగిన దరసంతత్పలంగ

చ॥ రసబలటంకగాత్రి ఫల రమ్య తటు త్రాణ తాళకంబులుం,

విసపసు నందంతి లోజ ములు వేశీ సపంబులు బల్లవంబు నం

ముపలకజ్యంగి సారముసపు దెనబె శెన పంచుబాగిని,

రసము వెరవనంబగు జ్వరంబు గెల్పునుపొంన రయుత్తి దె॥

విహా వృత్తం॥

గ॥ విషము రేము క ఖాంగవృద్ధి ము గమ ము,

ముంచితె నె హాంచ నారి దనిప రు॥

ము విలాసా వృత్తంబు మాసపా త్రంబుల్లా

పరుగురం తకంబు చెప్పు దల రాయ—

క॥ రెంరెం ముజల తు వంచు ల ఆ రాం త్రు కరగ [illegible] ములలందు

నలచ రెరుంరం తం బాం రరుంగ దలచి స్వల్పము గాయి ఉబల్లి నిజని గుమ దో

విబుధుల్॥

విబుధ ప్రార్థన॥

చ॥ వి రుచ తకు తకె సారరజవీరర పాత్రమభృంగ శూర సం

శరత రచన్ల్వబెహాం వినుపాత్రజనా శ్రీవషాత్రమూహం,

ఖాను హానాలా పపరి శాఖ్షి శన వృతరత్ర వాం,

నరనిచ ఆరా నుగమ్ నృశరుగాం నన పొం వృశ రత్రి హాం దనాం॥

తా॥ శతకోటి వనజహిత తేజోవిత దీప్తి నిరుపమాన విభవత్ర్యశాస్త్రీ।
జితతామరద్యుతశ్రీరమా। హతవైరిస్తోమ వీరహామ మనస్వామా॥

ఆశ్వాసకర్తము మాలిని॥ తదనవహితభీరాం, శాంతరాక్షిద్గ్జరాం,
మదనరిపుతనూజాభిమానిహర్యక్షుద్మజారా।
త్రిదశమతచరిత్రా దీనభూజాతచైత్రా।
మధురపదనివేశా తామరప్రాణిపురేశా॥

—

ఇతి శ్రీమద్వేణుగోపాలవరప్రసాదలబ్ధకవిత్వవిరాజ
తుళ్ళూరి శరభరాజ
ప్రణీతంబైన
శరభరాజీయంబనువైద్యశాస్త్రంబు
నందు
సాధ్యనిదానపద్ధతియును, ద్రవ్యశుద్ధిపద్ధతియును భస్మ
సింధూరపద్ధతియును
బహువిధరసపద్ధతియుంగల
ప్రథమాశ్వాసము
సమాప్తము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీం జేయును సదా॥
శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః.

చంద్రప్రభావటి॥

సీ॥ పారద గంధక పరిశుద్ధ లోహంబు శారద త్రిఫలములు ల్గిసంబు।
గవ్యల ఘృతంబు గ్రంధితంబును చిత్రమూలము ముస్తలు మూలతులలను।
నాగకేసరములు దారిభార్ద్రమును శాంతి, శేలుత్వక్కమూలము నాగేమమున।
పిప్పళ్ళమూలి దసగావ్రులవంగములనే పాళ్ళ బీజములనే ప్రమాణ।
సమభాగములు గూర్చి సర్వమూర్ణమునకు పాతవెళ్లము రెండు పాళ్ళు జేర్చి।
మర్దించి చణకోపమానపొగుళికలు తే ప్రమాపనాసంగ భావ్య గుళ్ళ
దాడిమ నీరాల తిసారపాండు శూలను కాసల శ్వాసల కర్దరుజల।
సంన్నిపాతంబులను గూల్చ్వ సకలవ్యాధి, అగ్నిమాంద్యచయంబుల హంతమైనయట్టి
భానురంజైన చంద్రప్రభావటిమును ముందు దీనికి సరియగు మందు లేదు॥

రసానందభైరవి॥

సీ॥ పరిశుద్ధమైనట్టి పారద గంధక హింగుళ మరిచలవంగములను।
నాభి వెలిగారంబు నందు నెంచు శుంఠియు పిప్పళ్ళనే పాళ్ళ బీజములను।
సమభాగములు గూర్చి త్రిమధువుగా జంబీరరసమున పెనాళ్ళనే సమద్దింప।
పారదసందాబ్యభైరవంబైనట్టి దద్రుమాగంబు మబ్యమునకు।
మానవావళికి సరిగమాన్యమవేళి, సన్నిపాతాదిసారాది సకలరుజలు।
సుఖమిచ్చే వనమును గుదిని శూలమన్ను ఒకోగిదరుల తెచ్చెను బాగుగాను॥

(శ్రీ) గిరిజారమణను॥

శరభరాజీయము

రెండో ఆశ్వాసము.

తూనికెలయొక్క, కొల్వులయొక్క సాంకేతిక నామములు. దినుసులయొక్క
వృక్షములయొక్క సాంకేతికనామములు॥

—

(శ్రీ) శ్రీమిరపూర్తిమందిర, లోకేశ్వరవినుత జలజలోచన గరుడా,
నీతభయంకర విప్రుల యంతరహానుమంతరా యుత్తమమగు యరా॥
సీ॥ ఆధ్యాత్మహితమైనట్టి దుగ్ధజల యొత్తుకరమైప్పగా మాసకములుపదియు,
నారు కర్షంబగు నష్టంబగు నయుక్తములు నాలుగైనను పలము పలము,
లవినారు తుల యగు సునిత యుర్ధ్వద్దైన భారయను సంఖ్య భారము పది,
యూనితంబు నసాప్పునది యగు తౌకటుమనచెల్లును ధాత్రిప్రశిద్ధముగను,
తెగనితుంబ వుతింతాల ద్వనరు, నాల్గుతోలద్రైనను కుడుపయితినాల్గుకుడుప,
ములను ప్రస్థంబు తుంబంబు కతి యగు నాల్గు, నాఢకంబనంగనది యొమూ
మనగనొప్పు॥
గీ॥ ఆఢకంబులు నాల్గు ద్రోణంబనంగ యుంబునరయు గాన్యైదు ద్రోణములు ప్రగుఖారి,
ఖారి యొనిమిది ద్రోణముల్జరెనని-వాహమునసాప్పు నియమంబు నిప్పుడు తెలుపనా॥
సీ॥ గురివెంద్మొడువె చిరతిగాల్గునెల్ల యగు పెద్దమానువాందె డునువాంనుగాను,
పంచమాలముల నబడును వాతుడునేల హొన్నపల్లెరుతోలహొన్నవుంల
బారుగాను తనిష్టపంచమాలము లగు తెగలునుదశమాలమగును కాప్పు,
మత్రమాలముకొంకివిద్యముప్పుల్గు గురిడిమాడియుపంచతోలములను,

తాడి యెముకరిక్కె రకల తగ త్రిప్పఁగలవు, కానుదారి చయమునగొంచి త్రిప్పదుంత మగునవు ।
ఆ ద్రౌపది వనమున సత్త్రి భద్రతమగు ఘన చరిత్ర ద్రుపదము తిప్పఁగలసెనెది ।
గీ॥ పాచక చక్ర దారాల కుల్యాశ నములు జనను గంధ త్రు యొమ నత్రి జాత కమన ।
నాగ కేసర ములు గూడి ననుధరిత్రి లోచ తుజార్థి తంబు తాల లోకు తేస్తు॥
గీ॥ ప్రశ్న మరి యుష్మ్రారా విపి దరియుం గూడి పంచపల్లవంబు నెంచ నగును ।
మామిడంత రేలగ మారేడు నేరేడు పంచపల్లవంబు తెంచనగును॥
ఉ॥ రాగ విదాన వేళల విరాధము గా ప్రతతే హ్యాఘాణము,
లోగుగ కజ్జ ప్రగామల క్రుస్త తరు త్వత కా ద్ద కా ద్దిగా ।
నెగను తించి చెప్పతి నివ్వుత్రద మాత్రము మారు స్వల్పనం ।
యోగము టంచు నెంచి తల యొయ్యాచకు శీఘ్రము లోన వేడెదర్॥
కదళీ కంద ప్రయత్నం॥ తత్ఫలం॥–
సీ॥ మాన కరంభాం తం దకు నను దనసాంరంబులు బట్టుగా నొల్ల విపాలు నిల్వ ।
చక్కగా దిగగాచి చక్కనిం ప్రయత్నము దుగ్ధంబులు నిడి మందిగంధ రజము ।
త్రిఫల లవంగము తో దేవదారు కును యొరాల కులు జటామాంసి యొలవెలగ పండ్లు ।
నాని యోటు రుచు ద్వి - వెలగతి రేకు ను.
మామిడి లా ఱ్ఱుగ లేపాంనుంద కలు జువ్వి యువ్వ వెంగి యొయ్య దుగుతుమికి యము ఫుల్లరు
మత్తియు బాగొప్ప మధుక ములను నూఱి వెన్న నరించి తగ నెయ్యి తా బిందె ।
పాక మున వండి సెపించి పొండు యొక్క
గో ఘ్య లను మా త్రిత్వ ఘృత శుక్లమైన
ములను కదళి ప్రయత్నము మా స్వ న లపు గతినే॥

లవంగాది ఘృతం। తత్ఫలము॥

సీ॥ గోఘృతక్షీరము ల్వార్కిసమంబుగా కటుత్రయంబులు చరకదాడి।
యును శిరికె తెల తుల్యసగలవంగాలు పంస్తితేసరములు నాతుపత్రి॥
త్రిఫలాలము తమాక్షిరిపూం గోపెంనర్ఘృతపాం తమునవంటిపిండద్రావు।
చక్కెరతెనె యుల్లార గాభాశ విసపత నిత్యంబు వ్రశిరితాం యు।
మానవుల నబుద్ధితున్న నుమాను యుత్తప్రాం తువులు శోభలు నశ్లేష్మవాయు।
వులను మందాగ్నిగదలు శూలలుహరియించు నరయు జనులకునే లవంగాది ఘృతము॥

జంబూపల్లవాది ఘృతం తత్ఫలం॥—

సీ॥ చక్రగానే గడుచక్రవెంగు గుచక్రవెరుతుదంపలు పాలచక్కెరగు।
చక్కలాద్ధగచిక్కజిశి మానులచక్రవల్లిప్పచక్రయును నందివర్ధ।
నము యుప్రతాడిశవ్యక్షములచక్కలు సమాంశలు గూర్చి నూరిసి ఫలములమర।
త్రాక్కింయు న్నందుమునితైలానితలో గలిపి యుద్ధమునిల్పగాచి పడియు।
బాదిగినల్ల యుపాలు బోసి గోఘృతమిర్యతం గతుస్సలు నలొద్ధగ
లుకాడిశ।
తేలకుల్ప్రవృశ్యంబు రుజాంశి లష్ఫాలు తలువలగర్భలు బెలువృపార।
మారెడుదానివల్ల మానంపస్నుసుగంధిపాలగల్లైరుసుప్రత్తి వితర్తి।
లరత ప్రవృలింనర్థ సరపాతనెరడుయుగురు దానసనిఫ్రి వు
ద్ధు.షు।
తెలగవితల్లులుచిత్రవెళ్ళ తరాబు జూరుగబంత గాఢమూరవులితి।
రుల్పంయాంఘృతమునవేశిరాంధ్విన్ను।దినము తెన్నగాభ్యులపాకమునను వంది

పాసగనరబెత్తిగంటె ఉండ్రి మిశ్రితాని వప్పదరి పిం బమాస్తు భంబా
భృతి దిగ్ధ్ర తంబురా॥
రాజరాజేశ్వర ఘృతం॥ తద్వలం
సీ॥ పెస్సరుతంగెడు విల్లిపిసరస్స్థావిలితిప్పతీగవాశలవుర।
(ప్ర)త్యేక తల్లమునుపల ఫలంబులు బరాబర, పదహారు శేర్లు యాంపంబులుంబి।
భాగాష్టకమునుబత్తిగా గాబనిగొప్ప తక్కి రసము త్రంబులుసార దధియా।
జెబరిపచ్చారు ద్దశేర నిబాసి యును వృశికత కొంయంబులు వి క్లిపిసలురబి
గద్దలరసమం. పత్రా పొవ్వశెళ్ళగా వెరంపెరము గలజె రుజిత్ర।
మూలమునుమరిబంబు తాల కులెబ్బమ్మునుకాళ్ళ। తాళిస పత్రి అత్తి మద్రాక్ష
మంబిగంధముదాక్షమరిలవంగపుబత్తి వావుప్పొల్లు నుసాంబజకా।
శైరసిశర్కరనేల తాండి దాపద్రాక్షము హింతబా హరిద్రయు తక్ష మాత్రముగను।
తూనికెను జూసి బత్తెరతీనగలతి, సెపజెసిన వెహియుల్ల్వాపు శుత్త।
నష్టముులు మానుళ్ళ్రుట్రులు నష్టపరచు, రాజరాజేశ్వర ఘృతంబు గమ్యముగను॥
సంజీవని ఘృతం॥ తద్వలం॥
సీ॥ వినుకాస్త్ర బత్తెదుం వీశలు నల్లు తుం నెళ్ళ తాతూమె దునిల్ల గాబ।
సరవిపంబ తవుకషాయము మంతయుము జూసి గోఘృతంబు నంపాలు తుంబడేసి।
గలియుగా జూసి త్రికటుక తమ్ములుం ధమనలు వదుంపులును సుగంధిపాల
ములు వెంప లియును ఫస్పము నుగవాతుదువేపబత్త ముధుంత వుంలు బత్త గాను।
పోడియెనుచబ ఘృతంబులూ జూసి వండి, దింబని త్యదుసే వింప తీవ్ర మైన।
పాండు శోషలు కొమిల ల్లరగన దబువన వని సంజీవని ఘృతంబనగనొప్పు॥

చందనాదియగు ఘృతం తత్ఫలం॥

క॥ ఉరఃక్షతంబు బ్రివేళ్లను, తరుణాగవమున కాల్చు పాళ్లు కల్పములో వే
ము గవ్యక్షీరంబునెత్తను. పరిపంకిన ఘృతము విషము మాన గజేంద్రుల్॥

ద్రాక్షాది ఘృతం తత్ఫలం॥—

సీ॥ ఖర్జూర పండ్లు బాత్ర్రపు ద్రాక్ష పండ్లను యిప్ప పుష్పత్రిఫల మిరప పండ్లు,
తిరశైన పిప్పళి పిసరనేల గుమ్ము దుస్సారి పద్మ ప్రావృశేరులుంబు,
మాచిపత్రి నెల్లతోనాటి పద్దెపి సెరిశాల గవపాయని లుప్తగాబ,
వృషిరిక తాంబుల రసమిక్షు రసమును ఘృతమును సమముగా బతయొనర్చి,
తరతర సవెముక్రతుంబె తురలయను బాసి, పత్యమున వండి మునుపు పట్ట దార,
గతి పిపేవింప ప్రైత్యవికారవేహపార గంబెయునరింపు నిదియే ద్రాక్షాది ఘృతము॥

నిర్గుండి ఘృతం తత్ఫలం॥—

సీ॥ వావిలాకు రసంబు దీని మారగ నిసి ఘృతము నాలవపాలు జతయొనర్చి,
పత్రము శోసి పిప్పళ్లు పథ్యము కోష్టు వెలకులును బత్రములు నాల,
ము దారు నలునాగకేసరంబులు మరిడిం యను విడంగములును ఏలకులును,
సమముగాజేసి కషాయము జేసి ఘృతము లోనే [illegible] సన్నవస్త్రనోడ,
ల పహరింపును హారయుప్పులు తులు సల్లసద్దగంతి ని గతిపి వ్వతను గైకొన్న,
వెంబడమును [illegible] నిర్గుండి ఘృతంబు॥

పిప్పల్యాది ఘృతం తత్ఫలం॥

సీ॥ పిప్పళ్లును శిరిశె పప్పును తాడి శపాలవాకేడుసు నేలవేము,
నేలతాడియును వేము నేల వృశ్చిక గంధపాలు బద్ధము ద్రాక్షపండ్లు వాగలు,

పాన్నబల్రుక్షసి యమెన్నగాంపత్రేరుకసిమిందరయు నుతుంగగధ్ధతేలు।

మగిశైల్ల యుతివసమరిజాంజారెల యుసమమగా మూర్గంబులమరజేసి।

గాఘృతంబునవంతి రోగులకునిర్వాఘనపాంతిము ... రోగములు వమధు।

పాండువిషమజ్వరంబులు పాశక్త్యగదలునరుచులదగింపునీపిప్పలాదిఘృతము॥

గుగ్గులు తిక్తఘృతం॥ తైలం॥

సీ॥ పానగ వాతుల దుష్టదుష్టాంతిప్ప యుసిల వేము నుపదిపలంత్రేరువేర।

తూంబనీళ్ళ నవ శతాబతుంబిశునయయ్యగల్పిఘృతము బత్తగ్రాం నానసర్గ।

శిరిబాద్ధి వసుప్రను సురదారుత్తోష్ణు వృపాయుమశింగమువారిజంబు।

మరియవాలుశాంతి యుమరి యుమవక్షార వమలును సదాసేవ్యమలు గజపిప్పలులు

ష్కరమూలంబు వామము వమంజిష్టి వసయు వేరాడి।

తయితరోహిణిబత్రుతము పాన్నలతివసతాడిశ।

మూర్గములల్ల యర్ధశుద్ధి జేసి నమహిసాంక్షివేసి

తల్లమును జేసి తతెబూసి నేతపత్త్వము గమంది।

గండమాలలును భగంధరవ్రణములు జంతువుల గుల్మములక్ష్మయములును మొలలు।

మేహంబుల రుచులు దాహరోగంబులు పీనసల్ల గుల్మ మానసల్లు।

పాండువృద్ధదనిబయమము శ్లీపదము శిరాత్రరక్తములు మూర్ఛలును నివారణమొనర్చు।

తిక్తగల్గినగుగ్గులు తిక్తఘృతము మానవులకిత్తన మృతోపమానముగను॥

శాంతిఘృతం॥ తైలం॥

సీ॥ శతఫలంబులు శాంతి శకలములు గంబజములు పాల్లు ప్రస్థములనుంచి।

తగనాలు గోపాలు దిగనాబ తుంబిదు గోఘృతంబందులో గనాలబీన యుర్వి।

చక్రగా వండి దాచిన చక్రపిష్టతత్త్వచర్యము తద్గతంబుతోల।
తులల వింగంబులం గుదగంది పుష్కిష్ఠంద వలయంబు ముస్తలు నుప సుపు।
పాండువుల వంగ ముప్యి కుచు తెల్లని యూపాలు బొరంగి యుల్లములును।
కషప్రదాంబుగా చూర్ణములు జేసి ఘృతపక్వము నవండి చతుర్థ
గ్రహణులతి సారములు మూత్రగదలు మొలలు,

పాండువులు పాంశువ్యులు గుల్మాదగ్రములును।
ధాతునాశనములు మానుధరణిలోన।
ఘంబు గల్గిన శాంతి ఘృతంబు వలన॥

పక్షతి సమాప్తము

ఇది శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రమునందు
ఘృతప్రకరణంబన్నది
పంచమపద్ధతి
సమాప్తము

(శ్రీ) రామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః॥

రసాయన ప్రకరణము ॥—

సీ॥ వత్సనాభకనలత వట్టివేళ్ళును పాషాణంబు పత్తెరులు కారుపసర।
నేలవేమును సుగంధిపాల తంగేడులు తగనస్తగరము కతావరించుమును।
వేతరసంబులు వేర్వేరకుంచేడు గలయంగ బూని నిర్మలజలంబు।
యెనిమిది సేర్లు పాల్వప్తసేర్లు నతరావ్యావశేషముగా బెరెండు తుంబాల నెయ్యి।
పోసి చక్కగా నమృతసిద్ధిగ పక్వమును బాంగపోస రలద్ధఁగ సరరసములు।
నిడి ఘృతంబది తడుపులబడిన పేనక, రమణి యత్నేరపం దారయమును తనె।
పదిపది షలంబులు గగల్పాపను ప్రయోగ పనుప్రయుక్తులు రెండు దక్షులనుయుగను॥

అమృతసంజీవిని రసాయనం॥ తైలం॥ ✓

సీ॥ భద్రముస్తలవంగపద్మకేసరములు కటుకంబులును మంజిగంధములు నల।
వాక్షీరి త్రిఫలములు ద్రాక్షపంచకమును యేలకులు తమారములు తక్కోలములును।
దాబని యరుమునేలతాడిపెన్నేరులు కలువగడ్డలు మధుకంబు కోష్టు।
దాడిమఫిండి బెండలు శిలాజిత్తువరగోగుజ్జు ర్జూరములు ద్రాక్షపురులును।
సాత్త్వ ఔత్రుత్తు పావృశర త్రజమును గ, పాడి యెముసాటి ఘృతంబులకాశివంది।
దేవగురు రుప్యాం జలాన తింబి ద్విప్రూలకేలవిల భోజనమును ఘృతముపయుక్తముగానిస॥

సీ॥ బహుమూత్రములు బంధబద్ధమూత్రంబులు రక్తపైత్యప్రదరంబులు వ్రణ।
పైత్యప్రమేహమునశ్వాసకాసలు క్షయపైత్యప్రమోహ్వాదసంధమలును।
వీర్యనాశన లింగవిక్రుముల్పుతుకరోగములును యోనిరోగములు పేన।
పలువంధ్యకోగిశ స్త్రావంబులను ధనుర్వాతముల్ప్రమాగి సర్వాతిసార।

వలు లు ను వా ను ను మానవుల్కు ధ వుంత్రోశ వృద్ధులకు నవ నవ్యంబు లొప్పఁ దనరి।

అమృత సంజీవనాఖ్య రసాయనంబు గదల వదలుం జననరులకుం బొందవృద్ధ బుద్ధ॥

సంకువాకర రసాయనం॥ తత్ఫలం॥

సీ॥ గలిజెరువతతులగా నెల్లి పాకు తునె లఫ్నాన్యయు ముల్లతోల్ప పాన్న।

మారేడు దురిపెద్ద మానుగు మ్ముదుతలిగాల్లొత ఫలవలాల్లాధ పాల।

వేపడు గగాబ్బ యాల మంద వంకాను గురెల్లు పెన్నెరు దర్భలు పిల్లి పీన।

రలు గరాబఁజలవులలో వల యెన్ని ద్రాపాలు గాబ వువుపృది ఫలాల్లాను గుదయు।

నందులాలెశి కుంబెడునాదు దంబు, జాతకాప్యత మునుపాలు మెతనె యుఖ్య।

గతి యుగాబూసి దంబ పత్యమును దండి తెగవుపాడిలి పిప్పలి తొల్లె కొండి॥

గీ॥ ద్రాక్షలును యష్టిమధుతస్కంధ నలవ గంవు,

తల యుగంబూసి యుండ దలూపలను చేర్చ

యమృతి తోభూదరాశగులల్లా నుతెల్ల

నదను నేసు కువారకసాయసనమున॥

ఫలస్ఫుటకరసాయనం॥ తత్ఫలం॥

సీ॥ తంగెడు వేళ్లగి ద్దడి పృథక్ప్రయెత్తెడు ప్రాణిత దర్భంబు దాని విరులు।

విరులతు సగ వుగా విత్తులు తరక తాయలు నిరుపది పాళ్ళ జలములందు।

పడుగతి నెని విడిదోపాలు బిత్రగాగాబి పంబదార యుంతె నె పత్యము గను।

యుంబత్రిఫలములు మంబిపస్సునమానుపస్పురె నుకగాత్నె పాలతల

తలు బిల్ల విత్తులు పృథ్వి లరతు, పృ, పృల్లుబారు గ పృష్ఠ ములు లు ను।

నలి నమానంబులనాళ ములహరి రతి వర్ధ్యార వెబ్బ్బుంగారు తెండి।

తామ్రము ద్రాక్షము తాంతంబు లత్తంబు నవి పిప్పళ్ళు శంగెడు విత్తుల పాడి,
తలదయు గావేశి షుట్టంబి వేషగ్గమిడిన, విలంబుబహం మహాత్రిసర్వప్రమేహములను,
తల్లు కృచ్ఛ్రములు మూనిని క్షయంబు గానను, దయువని తలపోటికా శ్వాసయుదయు నయునే॥
పిప్పల్యాది రసాయనం ॥ తద్యథా ॥—
సీస మాలిక ॥—
పిప్పళ్ళు సోమలయు తిప్పవ్రుశరి తెలంప్రబరంబూ ద్రికాడిపబేనపొళ్ళు,
నేలవుసిరి తిప్పతీగెలయు తుంగ పాలవ సుబాలకొను ముమద్ది వేప,
మారెడు తక్కెలమూరి శతావరి తొండగు మ్మదనేల గుమ్మడాలను,
మానసవసుప్రుషాంబి మంబిపెన్నేరు సన్నలి దంతి దయు వట్టివేళ్ళు బిత్రు,
మూలమును త్రివర్ణ పాల [illegible] తవండిర రేవురా బండి తద్రుసమునకును,
సమమగా ప్రతి మూలము సరిపిల్లి పిసరరస మువేంతలపాలు పోసగనూర్చి,
తేటుత్రుదయువగరుతటు తరోహింగి గంటు బూజి మంజిష్ఠ త్రిఫలతమూర,
గజపిప్పలులు రాస్న బర్జూరమేలతికస్తూరి ద్రాక్ష సుగంధి పాల,
నఖము బిప్పలు మేడిన లక్షి లత క్రందయు తాంసి తాళీసపత్రము రితమూర,
పత్రాంబువ్రును సరిపాళ్ళు మూర్గ ముచేసి ఖండశర్కర పెటిగాధ వేసి,
నహిన్ని బెనండి ద్రవ రుసనే తాహితమయ్యుజ్వరంబులు మేనునదయు,
వర్షమును తానదయు హృద దయురోగంబు వమున
పొందు వ్రులు తాపము స్వాద పటు తరాగ్ని
దీపనంబాతనానేందయు తాపరిత్య
జంబు కానినను నరులతునెంబగాను.

నదగు రియాపిప్పళ్ళ రసాయనమనెదరు॥

కదళీఫలరసాయనం॥ తత్ఫలం॥—

సీ॥ కదళీఫలంబులు కలువగద్దలుబలు దత్తసిదుంపలు బాత్స్రెన్న।
పెన్నేరు యేటిగరితే పిల్లిపెసరయు ప్పితావురకొరాంజ్లను తాదిగడ్డ।
లునయు వృషవృక్షాంపుష్పనుశిలాజితు పెద్దవానవిత్తులు ప్రాక్షితారమైన।
ఖర్జూరవయలు జీలకర్రలు వాయవయవాపిడితె యేతేయయవురిసుగంధ।

సాన్జిలునాగకేసరవయ్యసరువయగా వేటలూపలతలపోటకవయల।
విత్తులుయూగంబువెనసగంబుగజెసియన్నెట రెవుత్తగానాజ్యముధుపు।
శర్కరలుగల్పి యుబ్బునజనులతెలవి, యన్మెశత్కు(భ)ష్యంతమేహంబులడయు।
రవుగా కదళీఫలరసాయనవునగతాల్లి, యుజనంబులుజెప్పుగాదనరెభువిని॥

—

౨౮

(శ్రీ)

శరభరాజీయంబను

వైద్య

శాస్త్రంబందు రసాయన

ప్రకరణంబన్నది—

—షష్ఠపద్ధతి—

లేహ్యప్రకరణం॥

బల్యాదిలేహ్యం. తత్ఫలం॥

సీ॥ మంచి తేటవిగాను మారేడు కాయలు వమువ్వడి వేళ్లప్రి కాప్పు బత్తి,
స ము వు గాదలకి నజల ములలూపలని దిఁము ద్రావశేషమైన నల్లగాబ,
పాతబెల్లము వేశి పాకము రానిచ్చి మరి బంబులద్ది నాగరము మిరాఁడు,
ఫలములపిప్పళ్లు పలములుగంబును వ్యవము త్రిఫలంబు సుమారు మిన్న,
తాళీశపత్రిఁము తగన్వెళ్ళిమి ధితకంబు ఫలతైసరము పిప్పలిఁము బత్రి,
మొకాల లవంగ మి ముస్తనెను త్రిఫలమేల కాకు పత్రులు దాబి నను వ్మైల,
మాను గాదళ్ళ ప్రమాణంబు చేర ద్విఫలము మూర్ణము చేసి [illegible] వేసి,
తేనె తగ బోసి సేవించి రేని పాండు కామిలాబ్రదిమందము రోగగ్రహణులు॥
పీనసారుచి గుల్మములర్శ నశించు, ధరణి బల్యాదిలేహ్యభక్షణమునను॥

ది వ్యవమూలాది లేహ్యం॥ తత్ఫలం॥—

సీ॥ గంటుపిరంగి-చక్కలు సూరుపలములు తెల్లనల్లని ప్రుప్పినలపావి,
ఆఁము తెల్లపావిలి నఁము మైన ప్రలి మిరి గారనల్లని బల్పొకరువాయసుగ,
తానుగనెమలడ్డుబదిరచెకాగిదిఁము తక్కెడవరగాగ మాత్రముగను,
తోఁము ముంతిరిఁము న్మిదోపాలుదిగగా బపాతబెల్లమువేసి పాకముగను,
జేసి ఁమెుస్మిది పాల్ప్రశేలు [illegible] లము ల్బానఁబు మూనుపసుపు నుమోడి,
కటుకత్రయము మై బెత్రకంబు త్రిఫలకాలు బంతా మైరిఁము బాతుర్జాతమును,
జాజికాఁము పస్పు జాపత్రి పెన్నేరు రాస్న సదాప జీరద్వయము లు,
[illegible]

పదునాల్గు ఫలములు పరగ మూగౌ ముఁజేసి భాసించుచునే కర్ణాటరము నఖ,
కర్షణమాత్రంబు షట్కాలములను నాప్రఫ్రాంత తదగ్రంబు ప్రఖ్యాతానన,
వాంఛింపులు సహార్యదస్రగా సు లంభ్రు, శూలయుద్ధ్రంగ్ని వేపవములుఖ్యాతుల
లపని మానుసు జనులు పత్యమున గాంచిన, దివ్యమూలంది తెపక్ష్యంబు దీనిపేరు,
క్షేత్రభాగంబులం దిత పత్యం॥ తత్ఫలం॥—
సీ॥ పరగ వాంతు తమ నూరు ఫలములు తరకాంతులు నాకులను తమ వలజలమువగాన,
నష్టావశేషమేంన ఘ్నగాదికగాంచి జ్ఞాప్తదగాడమందు జ్ఞాన్ని మరింపు,
క్ష్వాధ్యంబున నంగలకరత తాంతులు నూరిపంచ దారంతుతే నె ఫలములాను,
తదుత్త్రంబుంబులు కరు మూఢు ఫలము లుతేసరములు ంవాలకింపుదాని,
నింతుంను వెర్వ్రరఫలము నిఢింపును తెహ్యపర్వములవంక్షిగాని నను పంబగుల్లు
కానహంత్రలు శ్రేష్టములు ల్వాసతాసనరుంరుక్ష్త్రప్రభ్యంతాంది తెపక్ష్యంబు ప్రజతు॥
తులంధల్యాదితె పక్ష్యం॥ తత్ఫలం॥—
సీ॥ తింబు దుడు ప్పి చక్ర ంరాంబ ది ~~అంతరంత~~ పొవ్యశ్రేరము లు న రంయువాకుమని క్షేత్రఫలము
నంతవచ్యంబు నరాపుల్లమురువ ది ఫలములు బాత్రవేక్షాం జీవితాల।
తెంబులిమి ంశ తింపుకశవాలంబు తరువది ఫలములు గాం ఢవేర్వర గుంబ్న
రవె ని బిది తూంపు త్రైదన రంనర్యును వెక్షింపు ష్టావశేషవశాంనష్టుగా చి।
గు ఢవుం ంరాంబ ఫలంలగ్నా బాధ పాంతె తు గూంబు పొంత మున బి।
ఫలమును న ర్యది ం వి ష్ట్రఖ్యనాల్గు ఫలము తపాంక్షిరిబాహ్యర్హంత జాంతి।
త్రిజాతంబు తెల త్రిసంఖ్యబా జెర్ల, మరిబక కర్ణంపుకనాం గరములు వెర్వ్రరమూడు
వరాలఖాప్తం నను బాంగంమెంబు నరింబ్ధ న్వశేషనుకుప్ర మడు తి।

చలిజ్వరంబుల ప్రసన్నంబు తేనె గలిపి సేవింప పినసకాసశూలలు,
గ్రహణి హిక్క నిబంధ సంతలత హృద్రోగము, రోగ బహుమూత్రగుల్మ
శ్వాసంబులన దటము, పంచతీయరాదితేహ్యము బంధగతిని॥
హరిద్రాదితేహ్యం తత్త్వలం॥—

సీ॥ పల్లవస్వరసంబు పత్తూరురసమును యార్ద్రకరసమును యురటకాయ
రసమల్లికద్దలరసమును పిల్లిపెసర పెద్దగువ్వ్విధుసార రసములును,
యుష్ణపువ్వ్వురసంబు సొప్పనతెంకాయ నీళ్లను కేతకీ రసములును,
తరుకస రసంబు మంచి విగానుగాల్పులపాలు సమంబుగా బరగనిని విధ,
దేవపాలు ధిగగాంబి నవలబెల్లము వేశి పంతము గా గత్రిఫల మూలగరు,
మస్తత్రిజాతకములు నత్రికటుకము ద్రాక్షపండ్లను ప్రబడారతేనె,
ఖర్జూరపండ్లను గలిపి పక్వము జేసిరేగుపండంత గారేపు మాపు,
ప్రాష్టు శుష్కను క్షయములు మూత్ర గర్భశుక్లనష్టము మేహంబు స్వరగ
శోగితస్రావములు మానుసుఖమును యుర్జ, సహ్యముగు హరిద్రాదితేహ్యమునకు॥

---

౨౭ ది.

శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబునందు
తేహ్యప్రకరణంబున్నది

—. సప్తమపద్ధతి॥—

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణే నమః॥—

౧రోగరాజగుగ్గులు తత్త్వం॥—

సీ॥ పంచకోల విడంగ పాఠీ ద్రాక్షా వచ భార్జీ సర్షప జీరకాహ్వాళి
విషరేణు సాంబ జిత్వ్రష వం బ్రాం వోరాదమూర్వామరిచములు ఖర్జాంగకంబు
సమము త్రిఫలము తెంచ ననుకెంతు పాళ్లు సగము నిత్య సెవుఫిం సొక్తి గూరిచి
ప్రతిపాకమైన రింగి వ్రృతసంఘృతంబున చతుకంబులుగజేసి వైద్యులు వు
పుద్దు పూనను గుళ్ల వ్సాపంచ గుల్మగ్రహగులు సర్వవాతాగ్నిమాంద్య క్రిము గణంబు
లరుచి పాండ్రుగ కుష్ఠమేహంబులడగు, తత్తమై ౧రోగరాజగుగ్గులు సరిత్రి

తాళీశవటుకాలు తత్త్వలం॥—

సీ॥ తాళీశపత్ర గిద్దపు చవ్య మును మిరియాలు మూడు ఫలంబుల మరమొడి
ఫలములు రెండు పిప్పళ్లు ఫలద్విత యంబు నమూడు ఫలంబు శొంఠి
పునమతు జాతమిలు త్వక్ర్త్రంశమువుల పట్టి వేళ్లకర్షంబును వేరుపాగదె
వెంన రింబి త్రిగుణాంశమెంపు గుడంబి డి చటుకంబులు గజేసి వాతభగ్గ
గ్రహణులు కుష్ఠమున కసనుకాసపాండు శోఖసంతాపములకు నను భుభమున నర
మానుగాని వృగిగు గావు గు వారన వ్యలకు పటుతరంబైన తాళీశవటుకములనా

శంఖద్రావటుకాలు॥ తత్త్వలం॥

సీ॥ బింతబరళక్షా శతమైదు ఫలములు పంచలవణములు ఫలము ఫలము
మూగాంబుగా సూరి శుద్ధజింబిర రసప్రస్తములు గమునను శంఖద్రవ్య
మది దశ ఫలములు ననుపుగా సాన రి... రెండు దినంబులునెండలోన
నుంచియుంతి నవెన్న వ్యాపంబునింగు వఫల యుగళంబును పాదరసము
విషము గంధకమును వెర్వెరుగా నర్ధ ఫలముగా బుయియు నిమ్మపండ్లరసము

వాం వంతా డు డినవుల శోరంబుగా నూరి బగరి వ్యవూగంబువటుకములు నా।
ఆయుష్యబలమున ప్రాద్యున నౌకటిగానిన, ఘోరశూలల జ్వరవుల్లుల్లములును
మహింతపరిణామ ఆయంబులు మానుశంఖ భస్మవటుకంబులనగను బరగు ద్రావి॥
శంఖవటుకాలు, తత్త్వం॥——
సీ॥ చిత్రమూలము నెల్లి చిత్తె ఖుతానుగ భల్లాతములు నాగ బరగు పంచ।
వహ్ని సాజ్జి దివ్యవచపంచలవణములక్షారద్వయంబు ను సౌవర్చ జతగ।
శంఖచూర్ణంబులు బాహ్లీకములు న వూరంశముగ వ్యాకరింపారాఫలాశ।
తిల క్షార వక్షారములతో ఆయునద్రాంశత తృప్తమువుగా శంఖభస్మము తదర్ధ
ముగ నవ దింగమల్తగ తదర్ధ ముందంతి బీజముల్ నమసంప్రితినాటి।
గవపాలు గూర్చి త్రికటుకాన్వి జంబీర నిష్ప్రసూరగ వ్రాతి ఆయుగ్ము తమల
గతి జెరు రసమున గట్టిగా నూరి రాత్రి ము దింబు బదరి సమాన మాన।
ముగ గుటికలు జేసి తగ నౌష్టబలమున సార్ధకంబున వాయిలాతురసము।
తోడ ఆయుబ్బినవే గ్రమేతాల గుల్మపాండ్వ త్య్వాతభరానాహ వటుల ముదర
ములును విప్రులాగ్ని మాంద్యముల్పటు తమైన, గదలు ఆయుంశంఖవటుక
సంగతిని బాపు వినె॥——

ఇది

శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబునందు

వటుకేశ్వర రంబన్నది

——॥అష్టమ పద్ధతి॥——

శ్రీరామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః॥——

శా ౧౦౬ (ప్ర.) శ. ౭ ౧౦ వ॥

ఆ వేంగాది శా ౧౦౬౦. తత్త్వలం॥—

సీ॥ పరగ లవేంగము ల్వాలు సుసాగతేసరము లరెండు పొల్లరంటు లూల,
తులుమూడు పాళ్ళు త్రిఫలములుపదియారు పాళ్ళు మరి యము ల్వాళు వదిరుము,
ముప్పది రెండు పాళ్ళా ప్పగు శాంతి, రుసరరు పది నాల్గు పాళ్ళశ్వగంధి,
నస్తితతాోస వుంబగు నల్లు శర్కర గలిపి తెనెను నెతనెల మిఘుతె తె,
ల మిర గాజేసి వెన్నతోన్నైన నూష్ణధారలతోన్నైన పొండు సంతాపతాస,
రావుష్ఠుల దమను సెజనులతులత్త్రీగ మునన్నిల వేంగాది మహాగదంబు నాటిగ్రాలు॥

తాళీశ్ర శా ౧౦౬౦ తత్త్వలం॥ తాళీస్వనభిస్స శా ౧౦౬౦ తత్త్వలం॥—

సీ॥ మరి రుము తాళీశ పత్త్రము రి చనాగ రతగా మును లుదమాక్షిరుము తెలరుబాగ,
వృద్ధిదా చిన ంతెల కిష్ఠర నధిభాగంబు సు చూ ౧౦౯ ముగా నాన ర్శి,
రుపు రుపి డి నాల్గు పాళ్ళరంటు శర్కరగూ బరిగ్రాలు నరాప్పు దగు
లు సు చ్చ డి రి,
ల రుపు రుపు హర్తి [illegible] గా నల పొంశ్చి శూలలు సుజ్వరంబు శోషలనరుము,
రుపి ది ంతెవ తాళీశ చూ ౧౦౯ వేరొనెలమి ప్రత్తి పిత్తు తెలకి పిప్పళులసత్తుపంచ,
దార నాల్గు సురెం శు సుత్రా రుపుము నారుషదితెప్పై నెడు భాగము
ల్చూ మురు పరచి।
రుపు వ్వగా మెహంక డుర్లు నెల్ల ద్రుంచు,
చూ త తాళీశస తేస చూ ౧౦౯ సు వనీ॥

త్రియుపత్త్రి జారణం తత్ఫలం॥

మ॥ ఉత్తరితపప్పుటెంలతులువ్యాఘవిశంగసుగంధమున్నతిం,
పేసగిటెంపద్వ్యజారణమును టెంకవుజేసి త్రిభాగత్రివ్యతం,
బుసమ్మము పంచదారయుండి ప్రుమ్ముకానంగుదజాంతురంబుతోం,
శ్వసనక్షయాగ్నిమాంద్యవిషజక్షయతేయహంపత్రిజారణే,
తాసరతద్వయంబుపైవ్యవులగుల్మరుజంబులవాతసంతతిన్॥

షట్గుణగంధక జారణం - తత్ఫలం॥—

సీ॥ శుద్ధగంధకముప్రసిద్ధిగాంబు తుఫలంబులుబవృతంతులంబులునుకాంశ్యి,
తరతవృశకితెతాశితగరురబంబులుషగ్నిష్టమొక్కాత్తంటెన్నగానుం,
చిత్రమూలమును పావ్రస్తరునుజారణంబుగానూరిశర్కరతతిపిటెంమొక్క,
నిష్టమైనదరెంతునిష్టంబుత్రైనసుగానినదీఘ్రాయవ్యతుంజరెంత్ర,
సత్వముపగలుబుక్తలసమితిగాంబుదృష్టిగలుగునుమూత్రపుశేషములును,
పగులశుల్బంబుబంగారువునగునుదీనిజారణషట్గుణగంధకజారణమునన॥

స్వర్ణాది జారణం తత్ఫలం॥—

సీ॥ స్వర్ణరసముశకితెతాయులలూపతివిత్తులుతాంతిమరవిత్తనములు,
దాసవిత్తులునువుధూంతమందనములుతగముశిలాజిత్తుగట్టిటెల,
వులునుపాషాణముగాబుజారణమునుపంచదారవేసియుజెప్పువారిలోత,
తగపుచ్చుకొనలింగదాహంబువస్తిదాహంబుమహోశ్మరియుమేహంబుశుక్ల,
జంబునుగుదరక్తగంబుశూలహారంబుశుద్ధసత్వంబుస్వర్ణజారణ,
మునగుటుత్రయుయుంబుజావాధజంయుగళసైంధవములుసమంబుగనుగంగు,

వేని విందొగా పాలుగా చుంగ సమేలవిజేసి, ప్రధమవత్సరంబునేలిరా భక్తులుండు,
శ్రీరామ గుణ్యాగ్ని పాంద్యము ల్లైరు యతి నిధి రామ రామ ప్సమాగంబటింగా రాఘ్యలిలము॥

౨౮

శరభరాజీయంబను వైద్య

శాస్త్రంబునందు

బాలగ్రహతరంగంబన్నది.

—॥ సమాప్తి ॥—

శ్రీ రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః —

తైల ప్రకరణము.

హస్తికర్ణతైలం - తత్ఫలం॥—

సీ॥ ఆర్ద్ర రసమూలంబు హస్తికర్ణంబశ్వగంధియు ముత్తివృత్తులుగంబు భీరు।
భద్రముస్తలు సమభాగములు వ్యాపించని టంకణాంశంబు నిలువనేని విం।
నవపాలుగా రసము తగనందు తైలంబు మూర్ఛపాకమొనర పాలార్ద్ర సమము।
గోమూత్ర మధుకంబు తుత్తరా హింగి చందనమేలు లవంగములు ఋషభము తైల।
ములుం మంజిష్ఠ తత్కాల రేణుకలు నళ్ళం పటాస్యంబును భాగమును సరసి।
పారదన్నిశి రసము చందనము విష్ణుక్రాంత సౌరాష్ట్రి నాగకేసర వృశ్చికే।
వరలవంగ ప్రభక్రస రమ్యాం గోమునరించి దధిమస్తు తోగూడి తైలమును।
వేసి పాకము జేసి పిండిన తైలంబు మానవులకు వేయన దర్దనంబు।
జేసి కృష్ణకరంబు జ్ఞానేంద్రియము జ్వరములో హింసాభావములుడుకి త
విషము, మూలహాంకింబు సుధాంశు వృద్ధులుగ జేరు।

హస్తికర్ణమహాతైల మనవిలూ... ॥

ముష్టితైలం తత్ఫలం॥—

సీ॥ విషముష్టి పండ్లలో వేల రసము గుజ్జు ప్రశస్తములు రెండు జిల్లేడు మూలగరగు।
పత్రముల రసంబు ప్రస్తవేసే తైలంబు ప్రసృత్తవావిలి ప్రత్తిరాకు।
జేముడు చింత రసము దీశసేన ముత్తైడునసుర సాన్ద్రగంధంబు వృసనాదస్రు।
కమల వర గోగు నిర్గుండి రసంబు నుడిసి వృత్తాక్ష ప్రస్థంబు మాక్షమైన।
రసామృదంబును పాల రసా జ్యేష్ఠమధుకాత్ర ప్రస్థప్రస్థ ద్వంద్వంబుగా పరగనూనె।

దతిపివుసి ఢివిత్తులు రెండువూనికైలకల్లంబు కాలవంగంబులకున,
సరళ లవంష్టివుద్రాంత చందనేలామిని సైంధవకృష్ణసషరపతమూరగ,
బిత్రాకనఖరాస్యవేలువృమిం రగశైవాకదంతినత్రైలంబువస్యనస్య,
తెపనవుసేం లుకదలను బాష్పుమిగుల

స్యాః గతివింగాగినావవులాల్లసిపోను

పక్షపశ్యానిలంబులపరగనడవు

ధారుణిస్థలివిషవుష్టిత్రైలవునగ॥

నవసాగసిప్తత్రైలం॥ తద్ధలం॥—

సీ॥ ఆవుదతత్త్వలష్టసరంబును త్రిల్లదునేరనవనరుంధువారగ,
లాతుజవుఘ్నదువ్మెత్తవాతు డువెళ్లువింశతి ఫలంబులతెత్త్రులవులనిడి,
క్వాధంబుగానాలు గవపాలు దిగ గాబి ఆవుదవునునూనె లమూంజ్యమూత,
షాంలకూనరెండు ప్రస్థంబులువేసి తపాత హస్త వుగకళిపాలవాటు,
సవువు గానుదిబి పత్స్వవు జేసి వాల్లిటవామ్మదివేళ్లరసవ్ముతోసి,
కువువంబు కువువంబుగూంబర పాకవు లకునవిళంగవులొస్సకోష్టు,
సైంధవనాగరసషరపచందనవాలుత త్రిఫతేష్టివచతమూరగ,
పద్మకాంగకువుష్టపలవాంనవులుగాని బూరగ వెలునబరనిస్తులతకల,
వుగను కతిఐవుంగబూసినే ర్పునను వండి, దించినరులకుని వ్యప్రవంచవునను,
బెలుఫ్రాదనరునునవసాగశిద్ధత్రైల, మిదింవెగవలను వెుదలంటగడువునహాహా॥

అశక్షీరత్రైలం॥ తద్ధలం॥—

క॥ వెుకలపాల్గవిలబింతాకురసంబులును త్రైలవుతకక్షీరం,

చెతతపత్వమైన బిగిన బూతుదు దుగు నేతి హాయము జూరత్తులు ధరగోరిక॥

మహాశ్వాసౌల్లం॥ తప్పలం॥—

సీ॥ విషము ష్టిగాతను వెరాత్మజుంబను యముస్తురు వృగల్లు ముగానదాన పంక్తి।
కలగు జ్జు రుద్రసంఖ్యఘ్నుతంబున్నైల వెంకాంశగాగూడి పోవానిత్రైల।
వెంకపోలు క్షీరంబు లూష్పుగారెండు నంజంబ్రిరసముని ... గానను।
అవెంకపోలు హావిత అవెంపు బూదతరంబుజిత్తెడు యము వెన్నత్తి పిల్లి పిసర।
ఆయుగతి జెరు తులశి యము గవును యుమున్నుత దిరిన నల్లత్రైడు తిప్పవుండ।
అయము గమును కొశన ... యము జుజు తికె తెన్న చెకాగ్ని పెన్నరు బింతరేల।
గుంటకల్ల రనేలగా తిమిడి నత్తెరు అల్లవు డవితంద యము మరతాంకా।
నమ బూత రా ... తవిడి దుష్టుఫ్రాబలు రక్షసిబందె దురమృమైన।
చిత్రగోశాతతి దవ్వచిత్రకవులు లుమంగబూత్ర యము తేలుమగి యము బెదు।
సార దసను ప్రరసంబు నరుస నాత్మత్తపాలు ఆది భాండంబున నవ ...
త్రిఫల త్రిజాతక త్రికటుకంబులు మోదకాతిపెలు కబంగతి కొష్టరాష్ట
వా యము విశంగము లావుంబు బంధనద్వ యము చిత్ర ముహాల।
బవ్యము తబూరద తి వెళ్ళు పసుపులవంగములు రుపెరుతర్గాలు
మూంసిము స్థానరాశి,

ములు జీరజాజి కాయములు మూను పసుపు నుజాపత్రి శరిబుద్ధిన మునుగాను।
తగబూగాకైనకి ... తేలంబునకు నెన్నిదవపాలు వేసివేంద మునగాబి।
తెర పత్వము నదింబిని ను వమంబ గు కాత్తకా తను బిండిచెశ్వాన్నైల
మరయిం ధాన్యప్రటంబు నరువది దినములు నితిపి వస్త్రంబున వ్యములు తలంటు।

నధితవు చ౯నతే పనాదుల నిత్యంబున శర్వాంగ వస్త్రంబు జరుపనేలమి,
వక్షఃస్థలంబు శమి రసర్వాంగ రత్నకంపవుండల వారమునకార్యుతాది,
వారియాయు వ్రాలుమాను జనులకు వన్నెకెక్కు స్తోత్రిలోన వుహాశ్చర్యవుద్రైలవుహాహా॥
తె ఈ తత్త్రైలం చష్పలం॥—
సీ॥ సు.శ దారు తగర తో ష్టు వ్రాలుపెన్నైగును వహించి యుస్త్రలుగం గ్రసంస్తుతవులులను,
జొరబతు జారతసింహార వుంజి ష్టలు బజరి ష్టాష్టవు ల్లాసు ష్టలు హారి,
త సూర్తరి స్రు త్స్లు కల్లగ ష్టలు రేలకలును వుుత్సుచ ఫ్రాలు గంబు పిల్లి,
పిస తులును వ ష్టి వేళ్లును తు గావేరు సవు వుు గా వెయగల బంథ్థరస వుు
సూనె పాలును సదా వు గా ష్రానికరవు, నల్లిశ్రెల వుుశోంతాంపారనమారగు,
తవుు లువూ న్నును జనులకు ధాత్రిలోని ధానమున జనుకే శతేశైలమునగా॥
వుహ ష్రాంతి కారి త్రైలం॥ తష్టలం॥
సి॥ దశ వుూరల వుు లుబ త్రుకబలారా స్వలుగాల్ల శి యుష్టిని ద్లంతి వుునాగ,
వెళ్లగ ష్టె గను పెన్నైను వ్రవ్యుత్త కలబాద బాగ యును గంటుభ్రా జెర,
యూర వుు దపాత బర్వ్వుు శాంతి, తక్తైతు వస యును సరిపె న్రావాటు తాగ ఊ,
నె వుుల థు కారి నుగుసవు వుుగా వెసి కషంయు ముష్టాంవశేషంబు గారను,
(వ్ర) స్థ వూ త్రాంబు యెతె వర వ గావాంయు వమాష్టు వరకులు ధాతశాంయువాళిచెముర్త
(ప్ర) స్థంబు నారలుగా పాలునూనె యిలగా ష్టుపాలును నూనెతో పాటు బాని॥
యూర పాలు వుషిరి సాత్త్రి దెవ పారు ను రాష్ట్రకేతు క(త్ర)యింతు వి శంగంబుహెంగు,
కొ ష్టు త్రిప్ర లవుు వం జి ష్టిబాతు జారతతగరంబు బరిబాద్దదనరవుధుక,
కాంరి బకేంంతు వు బం దన ద్వయము కస్తూరిస దాపవమూర వుుస్త,

మాంసి యును జీవంతి వానాపప్పును పప్పుకల్లు బూరెలు మొదలగు మాంసములు జేసి,
తైలషష్ఠాంశము తగవేసి తాళి నూనె నవస్త్రమున బంధించి జనుల కాసగ,
సాధ్యమాతంబు నారంభ సాధికంబు భూపతుల యారవులోకానాశీలంగవాల,
ఫారదమ్ము న ర్బ్బువు హాప్తూలి శారది తైలమును మానసాత్రయును తానిచేవినగుటయు॥
ఉ॥ దివ్యతరప్రభావయుత దీనసుతమస్త్రిరాజవిగ్రహసం,
సత్యయుతవాక్య శౌర్య గరిదైర్య దశానన నందనా సుహృద్
భృత్యకరాంబుజాత పరిపంధినిషూదన ముఖ్యలత్ప్రభా,
సాధ్యవసాను విధిలాభ్యుదయా ప్రయువరానమానసా॥
క॥ పటుతర నిజసేవతసం, తటవారకుటిలాసురేంద్ర గర్వము హోభ్య
త్పటులా, శని హార్య క్షాదృట భషణతుల యుప్రభాయుతనయనా॥
పంచచామరవు॥
సురాసురార్చితాంఘ్రిపద్మ సుందరాకృతి ప్రభా,
కరాతటిత్సమాన వాలకుండలాగ్ర రాక్షసా,
పురారి విశ్వసంభవ ప్రభూధనయున స్తుతా,
జరాధరాంకితోయుచాపవిత్రబ్రాండ నా॥
గద్య॥ ఇది శ్రీవేంకటేశ్వరప్రసాదలబ్ధకవిత్వవిరాజితులగు
శరభరాజనామధేయుండు ప్రణీతంబైన శరభరాజీయంబను వైద్యశా
స్త్రంబునందు ఘృతపద్ధతియును, రసాయనపద్ధతియును లేహ్యపద్ధతియును
మాత్రాపద్ధతియును తైలపద్ధతియును అను పద్ధతులుంగల ద్వితీయాశ్వాసము
(శ్రీ)(శ్రీ)(శ్రీ)(శ్రీ)(శ్రీ) రామ జయము (శ్రీ) సాంబశివార్పణమస్తు

శరభరాజీయము.

మహాదశమాశ్వాసము ప్రారంభము.

రాగములు.

రాగములు సంఖ్యయు న్నూ ఆ పేర్లున్నూ వివరించు నాటకశేఖరుడు

(శ్రీ) మత్తుంగశతసమస్థానము మహార్ఘ్యనకలుష దైత్యానిలభుక్
తార్క్ష్యము పతంగమతగభిస్థానములాదివృత్తాపహంసుమ స్తుత్యహ॥

వారు రుపుల పేర్లున్నూ ఆని దానములున్నూ ఆ వాటి ముందులున్నూ చెప్పు

సారంభంబుటి॥—

క॥ ఆరు రాగములు వారు రుపుల పేరు ప్రియకైన సులభంగచెప్పు శాస్త్ర
ద్వారుల వివిధ విబుధక్లిన వారంభ ముతెసి చెప్పి రాగ్రంథములన్॥

క॥ ఆరైన బది వారు రుపులకు గలుగు నగుణములు సౌఖ్యములు గొండుటమా
రను తంపముననును జనులు గను గాను తాపచంద్రతారకాఖ్యాతముగన్॥

క॥ తాండవరు ఆరావారు రుపులకు పొందించు సమస్తగణ యుక్తాతిథులుగా
మందులుగు గమములు చెప్పి రిరుమం నువిమశిం విరాముపటిన నివశించున్॥

హస్తనామముల తపిసీలు॥—

సీ॥ పక్షహస్తంబును పాశహస్తంబును అంకుశహస్తము స్త్రీంగహస్త
మును శిరోహస్తంబు పునకంపహస్తారుహస్త మయూరస్తంభహస్త మహస్త
హస్తంబు త్రిశిఖహస్తంబు ముష్టిహస్తంబును సాధ్యహస్తంబు తంత్రి,
హస్తంబు తిమ్మిరిహస్తంబు తప్తనామహస్తంబు పునధనుర్హస్తతారక

వాతములు శీతవాతంబు ఖ్యాతినెంబున వాతమును గర్భవాతంబు వదనవాత,
మున౦రువాంగతవాతంబునాద్యవాత[illegible]వాతంబు జిహ్వాగతవములు మరి ౦రు॥
సీ॥ సర్వాతవమును బర్హనామవాతంబును సహితవాతంబును వఘాత్రాబద్ధ।
వాతంబు పులబద్ధవాతంబు గుల్మవాతంబును ధరామువాతంబు శుక్ల।
వాతంబు పాంశుకవాతంబు నంగుళివాతంబు ఘనసంధివాత గుద్ర।
వాత నష్టేంద్రియంరు పాండుతవాత జంఘూవాత కటివాత క్షేత్రవాత।
తంగుమూరుతశిఖివాత భగ్నసంత్రవాతములు తోష్ణవాతంబు వస్తివాత।
దండవాతాతపంబులు మందవాతములు విలోమానులోమములు ననవలయు॥
సీ॥ దరణివిధూమవాతస్తంభవాతము గంధరవాతమేతాంగవాత [illegible]
[illegible] శ్లేష్మశ్రమము విష్ఫోటవాతంబులు స్తంభకవాతంబు స్వరవిహీన।
వాతంబు బాహుతంపంబు సుభాగవాతంబును లుంఢరవాతంబు శుష్క।
వాతంబ జీర్ణౌష్ఠ్యవాతంబ నగనాప్పు రక్తవాతంబును రమురిబుంజ।
వాత ఖలవాత సుస్నానవాత గుల్మవాతములు బూను వాతాస్తివాత బ్రమురి।
వాత వసవాతములు దగ్ధవాత తార్కవాతము నాద్యవాత మువాత మద్య॥
వాత క్షతములు గ్లు రులు నేన బడి౦రు గలవ్రు॥—
పక్షఘాతవాతం। పక్షఘాతవాతనిదానము - దానికౌషధము॥—
తే॥ నగము శిరము నందు నవిగి అనకషము ను శూలమెలగి విరోధం
బు గనా కనే త్రంబుండిన నగగితగతి పక్షఘాతమును వారింపు వగుర్క॥
తే॥ దీనికి జ్వరమున్న ఆగిన వరాన వృష కర్ణ బ్రుతతనివదు ముహింన నసాంధ్ర।
జాను రసత పుర్కరంబున మానునున్నై ధన్వులన మానమతి సాంవ గంధక॥

వాతస్మరప్రారంభనల రసం ॥ పథ్యము ॥—

సీ॥ రసగంధకంబులు వసనాభి టంకణంబు లింగము లవంగ ములు తకతిరి ।
మిరియము పప్పళులు సుతిమ్మ త్రివిత్తుల సరిగ తుమికి యత్తసారవమునను ।
వేలచంద్ర గల్గ రవెల్లవుము ల్లుప్రహత్మ మేటి నల్లమును ష్టిఖ వయాము దినము ।
ఆవిస్మృగా మదిరింబి రెంలవి పాలుకరుంత వునగాజుకుప్ప లూననుద్ధిరుమ ।
మలు లుమంతసొంగశిశుల మున దిసి సూరభాగవిత్త మయుల్లల్ల రెంతు ।
దినము లుముధింబి చరుననుఫలత్రితలరు రతివెసంచవ తప్ప నముగాని బనులకవని ।
పక్షపూరాశిఖిదంబగు పవన మూరు వాత ములు మూను మునవనత్వై వ్యులూపగ
నిరుపమ స్మరప్రారంభనల రసముండవలె ॥

పార్శ్వవాతనిదానం ॥ తదౌషధము ॥—

తే॥ వైతకన్నుని రెంటుకకగర్దము, వ్రకటితరుగు శిరము నాళ్లుఖ్రమ కర్ణంముమే ।
వకలంత నేతప్పనను, సకుటిలవగు పార్శ్వవాతము సంబంధము గుర్॥
తే॥ తెలరుగనది రునసాధ్యం, బలవాతగజాంకుశంబునిమ్మనక్షిషజుల్ ।
రులవటినమానునించుత, బలుపగునని తి వాతపటలముల నర్॥

ఊర్ధ్వవాతనిదానం = తదౌషధము ॥—వాతారిరసం॥పథ్యము॥

తే॥ త్రికలితే తనుశ్వాసాగ్రేకమునను కారిసగల్గితె లరునసాధ్యం ।
త్రైతనపడి మలబద్ధత, వైతకుపాప్పిననుమూ ధ్వహారుతమరెన్యెర్॥
సీ॥పారదగంధకం బారుపాళ్లు నమబర్కతు గుగ్గులు నుత్రిత్రంబు త్రైదు ।
పాళ్లునా మందమున బాగుగారమదిరింబి మరి నెలమున్లంరుము రుంచి మును ల్లు
దేవదారుపాన్నదె ఆరుబూరంబులు మొదటరెటోషధ తుల్యము గనుగూర్చి ।

గుళికెలుగా జేసి కోవిదుడే రంధ్రతైలంబునను జెబ్బెత గనాసంగ।
వరవిరేచనమగునవా ర్ధ్వవాంత మదయు శ్వాసకాసలు గుల్మము గుస త్వమొప్పు।
భూజనంబులా ష్టవస్త్రవ్యు బ్భుచ్ఛొనగ వసుధలోపల వాతారి రసము వెలయు॥

ఆ ధ్మాంగవాత నిదానం॥ తదౌషధము॥—

క॥ మెంసుస గంబున సొబ్బిన నాని జదు ధ్మాంగవాతము దిరయును సొంధ్యం।
శైనను తరమ్మ్యారయును నంవూనను నును మువూనకుంతుము హోలోనే తియ్యక॥

క॥ తలనొప్పిరోగము తంపము గలిగి శిరోవాతము నగత్తరమిది సొధ్యం।
శిలరసకరమ్మారంబున, నలవడు కాలాగ్నిరుద్ర వైన సాసంగక॥

శిరోవాతనిదానం॥ తదౌషధము॥— కాలాగ్నిరుద్రరసము తత్త్వలవము॥

సీ॥ బల రసనా భగ ష్ప్రతులు సవ్యక్షార మునుయువక్షారాగ్నిమూల జేర।
సైంధవత్రికటులము లత్తినవర్దము విళంగకటుకత్రులము వెలిగారమెుత్త।
యెుత్తుగా విషము ష్ప్రవితులు సర్వసము భాగములు నాన గూర్చిబెనరం।
మున నారత దినమున ననుప్ప గొండు ధ్రయిం యెకురి మెుదగి దినాగాత్రులమర।
జై శయింబ్బన వేగన శతి వాత। మలలను మంద్రాగ్నిగ్రహ బలుగుల్మములను
మాను కాలాగ్నిరుద్రాఖ్యాంక రస మది హూజ్యవైద్యోక్తి దంబనమాలుర గారమా।

కంపవాత నిదానం॥

క॥ కరయుగ చరణయుగంబులు, నరములు కంబించు మెనునం వణ్ణుము గుం
బురపింంవి ద్వరము ప్పధు నరయుగని దికంపవాతము గుసాంధ్యమాలేక॥

శిరయుం దుకు విజయుభైరవ తైలంబుచె—॥—

కంపవాత నిదానం॥

క॥ ఊరువుల నొప్పులూంగక యుండిన స్త్రీహారం బగు శూలగల్గు గురుతర కంపం,
బారరుగల్గిన సాధ్యవ్వు. మూరు తమిడి ఊరుస్తంభ వాతమ్మై జనుజ గతిన్॥
ఊరుస్తంభ వాత నిదానం. తదౌషధం. వాత గ. . . . సుతం॥
క॥ గుదమును పదములు మెత్తవు, వదలక శూలంబు రక్తవాంతి యుగ్గుం ...
పాదవదును రులకసాంధ్య, బది ఊరుస్తంభ వాతరు నజను స్థరాశిన్॥
క॥ ఊరుస్తంభ వాతరోగ ఊరుస్తంభ వాతములకు రసకర్పూరం ఇవ్వచ్చు॥
క॥ రసమున్ విషతిందుకబలు, ఉసరలకటు త్రయ ఫలత్రయంబులు సరిగా,
వేసమూరిగ్గురి జంబీరర్త్రుగ్ద గస మారగజాంతకాంబు తేశావ శిన రోగ్యన్॥
శ్రీ వ్యావాత నిదానం॥ తదౌషధం॥ తదౌషధ తైలములు.
క॥ వ్రేళ్ళ వ్యులు బరువు పాట్లవుట. బలతరవు మందాగ్ని శూల బతూత రగతులన్,
దిలతింబి బసరు వెళ్ళనిలదల ఉరుడి నా వ్యావాతమిది సాధ్యము గాన్॥
మందాగ్నికు మారం॥—
క॥ మందాగ్నికుమార రసము విషతిందుక తైలంబులను నతి త్వరవై,
ద్యం ద్రుల వంగిన గురువు గునిందు కాధ రునికరాన లజనములకున్॥
మత్తకోకిల॥ పారదంబును గంధకమును పది పాష్నాశ్ర సాంకలిం,
పారగాని విషంస పాదినినం టసాక్షి నంబునన్,
నారి తాతనె శాంతి, రసము నారి ... వాత్రం
పారకు ప్పను చెట్టుస్తైత తయుం త్రవము నష్టావు వులన్
బారుగతి పక్వంబు చేసి విషంబు తాళ్ళిటి రతిగా,
కారవేసిన ... వంగ ... జమాత్ర మొసంగినన్॥

ఘోరవస్తులు త్వాపకానలుగన్నాల్పుపొంతుక్కు యయుక్గదక్,
వారాదివతమందాగ్నిసాపు కునారము దుకుగు పా యయుష్ఠీ॥
తిక్కవాతనిదానం॥
క॥ నశ్వయును నొప్పులు ఉబ్బు, వడి శూలదనబిగపొందవన జవములు శిరం,
బుతుగతనవరోగ్నింబినక తుతిక్కవాతము దియుష్న సాధ్యము గుర్॥
దీనికి రసకదర్పారం యిచ్చేది॥—
శ్లేష్మవాతనిదానం॥
క॥ తలనొప్పిదేహం శూలంయును, బలువైవడిన త్రిశూలబరికింపంగా,
తలపగనిద్దురతేకను, యిలుపిన శ్లేష్మవాతమునజనునతనిక్॥
ఇందుకు రక్తవాత బతుక్కు చేసేది॥—
సాధ్యవాతనిదానం॥—
క॥ చెప్పుడునుతలదిరుగుటయును యువిదేశముగోపుకంపము తనికష్నక్,
వివరింపసాధ్యవాతము, నెవరితి బూనినన సాధ్యమిది యునసాప్పుక్॥
ఇందుకు సంధివాత బతుక్కు చేసేది॥—
తంత్రవాతనిదానం॥ తదౌషధం॥
క॥ వ్యాతిసె యును తంత్రవాతము, బతి కంపము రక్తవాంతి యొగుపుప్రలాపోక్,
న్మతము స్తతఘూంతంబ గుబదురులకైనను యుసాధ్యసంగతి సాప్పుక్॥
ఇందుకు నుప శాంతి వాతగజాంకుశం యిచ్చేది॥—
తిమ్మిరివాతనిదానం॥ ఇందుకు బతిక్కు ప్రభావతి వటికలు॥—
క॥ తరివద్దము గతి తిమ్మిరిదారసి యవుతాపంబు గల్గు దుర్శోషంబై

మెరసిననుతి మిరవాతము నరంతుగసాంగ్యంబు దెనన్దెనగుందునంగుడ॥

(ప్ర) భారతి వటుకాలు నల్లకంబాంతుగసంతా (అ గునెలలుసెస్త్రితిమ్మిదవా

తంపూనునూ॥

(ప్ర) భారతివటుకాలు॥— ([illegible])

సి॥ రసములెందుగను దరదమష్టసంఖ్యయు బాహ్లికమారువవసయునేడు,

పాలతుత్తములెండుబతియునేన్ని దిశగ మారుగుణ్నలునేడుపంచలుగను,

జై బిళియరా ద్రక్షతయుంగు జీరకషాయాంజ్యేములచేతను గియ్యంబగుబ్జేతులగను,

రేగుబంధంతయుబాగుగాసానరింబప్రాద్దుటం ఫూటనుపృచ్ఛితానినా,

పూననేనబదివాయును పుల్లహింతగుల్లబయనములదనున స్త్రీలజనులవరయు,

వన్నె విరారప్రభారతివటుకములను సంయమీంద్రులు చెప్పిరి శాస్త్రములను॥

తత్ప్రాశనివిధానం॥

తే॥ వెనుపాప్యగతిగిమితి అస్థాలవ్యాహినవాపతంబులూనిజ్యగము,

రదుజనించినకష్టవాతమగును వారిరసముతాకెం నగునను నూరు నము॥

ధనువాతనిదానము॥—

తే॥ వలనముమందాగ్ని యను మహా ఖేలు నుత్రులాఖంబు వెంగారినవుయుప్రకృతుల,

గతిగిపలుదిత సాంగినతెలియును ధనువాతము ద్రుతిడుగనెవరికి॥

యుందుకు తింబినమనవుని జైత్రయలు, యుంతరక్తపుకిత్తు॥

తే॥ ఆ తను దను నుఫలత్రయను మునుగా వాత్రముబత్రకంబుకుదుతరవిషమున,

యలాముపషంబులు ఘృతమును ధీమంతులోసంగవారసుతెలయుగధనువు॥

యుంతరక్తపుకిత్తు॥

౫॥ శ్రీపాదమస్తకాంతోర్ధ్వపితవేషాంసంధిసంధిశోభంబులసధుర్వపశాలాంతమగుట్టు।
బూాపధ్నమవార్థమసధగు బూాదభినులతుడు॥
వాతవాతనిదానం తదాపథ్యనిరూపణము॥—
౬॥ తరచరగంబులువధతునుపరిభ్రమగమునను త్రపంతజవలులు జే
న్యోరశరతింబునదిరులను, పరసంధ్యమునధరగితాపవాతమునతింబు॥
౭॥ గంధకతల్పంబైనను బంధురవీరునాదికేశ్వలసారమునే।
సంధురమైనగాననను దంధనగాదిదిరాముగునమునదానగుభుపిలా॥
పింధురరమును, కానుగవితన్నులు ఆరునేలలుసేవింపబడి, గంధకతల్పమునగా
షట్ప్లులగంధకచూరాదం॥
శీతవాతనిదానం॥
౮॥ శీతంబగునవంతువనములు, నేత్రభ్రమగంబుమూర్ఛనేరితలకుతికలే।
ఘాతమునై యదికులుదకుశీతంబునువాంగ్రుపేమిసేవింపనమా॥
యుంధురసాంగ్రకు తేవాడం యుప్పేది॥—
సగునవాతనిదానం॥
౯॥ కన్నులకెంపంబూప్పంబెన్నగశతలమగలిగే వీవిపిత్త, పన్నతలబిప్పినమా
వెన్నుమకిదినంటున వాతమేలమనకిత్రి॥
యుంబుపిరంగి పెత్తైనారసతరస్వారమైనాయుప్పేది॥
సర్వాంగవాతనిదానంతదపథ్యము॥—
౧౦॥ కడుపుపోటుంబితలనొప్పి గళిగినన్ను తెరటుయుండినదులకటిలనొప్పు।
సర్వాంతంబనగనుకాలుదవ్యరసముతోనూనువేగమెపిసాసంగు॥

రుంఖవాతనిదానం. తదౌషధమును॥—

గీ॥ వృద్ధిచ్ఛిలువారకు జనుదెంచునట్లు ఖుంబు, గండుగానుండు దేహంబుదం
డు వైన, పానకెక్కిన మంఖవాతగతి యనుచు దీనిమాంద్యగా వచ్చులక్షణ వైనవారంగదినమునను

క॥ తుత్తమును మతి శిలరాచా, వర్తమును రసఖ స్మగగనఖస్మంబు శిలా,
జత్తున గుగ్గులు నరివే, తెత్తుర ధుప్పున్ ఖతిన హరి యింబు ముఖగెరల్

ధూపత్రమం॥—

క॥ రంగుగ వివంగన షట్ భలంగుల కంటుత్తరి గువు విత్తులు పసువృక్,
పోంగుము ధూపము వేసిన వేంగలులకు నైన మాను వేగము ఖగదల్॥

అవరవాంగవాతనిదానం॥

గీ॥ అవరయాంగంబులను స్వాచ్ఛ్యనను దినంబు, ములుము మూత్రంబు దేహంబు
మంటలా దవృ। నిదురనే తుం డుతలసా। చ్ఛిని దిఅను పారలు।
నామము దము ద్రావగు గొ వగు నవరయాంబు॥—

దాలి గిద్ద పంచవస్త్రరసం॥—

క॥ సాత విషకుంరిగ ములు, ఖ్యాతి మగి బుంబు కగ మను గంధకమున రిం,
ధూంతర్ మున నూరక వ్ర రా రాతి కృపర్ పంచవస్త్రరసమగు నవనిన్॥
యిరా యను వృషభం జెత్తా డు వెళ్ళి కషాయము మునన్నైనా త్రికటు కాలతానైనా
ఆమవాతసన్నిపాతాలు గృహం గులకు యిచ్చెది—

నాద్యవాంతనిదానం. దీనికౌషధం॥

క॥ మెనుసు గాదలు గట్టును మానుగ పాదములు చెవులు మస్తకతలములన్.
బానువులు కాలశాంనివదానవు కుసునాద్యవా యను ధాతుగతులన్॥

సీ॥ రసకర్పూరంబును వెసనాత్మప్రాల్బంధకము విశంగంబులం ఘనత రేంతు।
పాంశులు ఠరూలతులుల వంగముల్లాజితాంఠులును బాపత్రిపిప్పలిఠుశాంతి,
విరిఠెలాలు నాల్గుపాళ్లర ఠతుగా గుడము తోడను గిరిం బెముప్పది మాత్రలుగను।
చెసి గోఘృతమున వెలువాప్పనకు పూంటలాసగన్నిపూంద్యములనమెప్పిన।
నాద్యవాతనము ద్వ్యాతమ్మెనగదలు వూండునిదిచంది నామమపింతరసము।
మును ధరాతలమున ముస్నజనులకారకు నీశ్వరు తుదెప్పిధన్వంతరీశ్వరునకు॥
ప్రయోగ సాత్త్రరవాతనిదానం॥ తదిదం షష్ఠం॥—
కు॥ పిత్తము చెతలదిరుగును, నెత్తరు ముక్కునను గారు నెరివేడనలం.
తత్తరమును నాంవుధర ప్రయోగ సాత్త్రరవాతంబు సాధ్యమవ్వును గతిక॥
వుత్తశోకిలు॥
నరులు కాంచరుపు క్రిప్రాతలనస్యమ్మెనను నూనె శ,
కర్ణరఠము నా ఘృతంబు తైనను తల్లమ్మైనను గుడము నా
గరము కోష్టవృతాలుమ్మెనను కటువృతల్లరసారము.
శిరము తెప్పము జెనినస్యము సె ఠులుబాంగగుధారుగికె॥
ఇహత్యంగవాతనిదానం॥ తదిదం షష్ఠం॥
సీ॥ రసనబంధించి త్రివృష్టచ్చరముగవిశి, బధిరముల్యాస్యములు జెంది బహుళమ్మైన
తాపమొదవిన శోషసంధాతలమున, శ్వాసవిహారంగ జిహ్వాంగవాతమందు)॥
గి॥ శిరము సూతంబు బలిఠిను శశిఠులు తావు, నస్యమును తారము
గు విప్పుపంత్త రసము, నాగవెత్తిని మధ్యంబు నఠులు ముతాద।
లఘుపృథుంబిడి వటుతంబులనులనాసుగ॥

నరవాతనిదానం॥

తే॥ మొనవగల నరములకును, ప్రాణికగల నాళ్ళగతిగిబాఁరిబాఁడునిశ్చం,
శ్రైనను నరవాతంబగు దీనికె కర్పూర మివ్వతొ ప్రుత గు దురుద్॥

సర్వాంగవాతనిదానం॥

కు॥ వడ తెల్లబగిలి వెంటులు తగ దరి తరాం ఫ్లల కు వెందలదానవత్వ
వది సర్వాంగవాతము నుడుగ కతరర్పూర మివ్వ సు క్వని వచనమద్॥
౧౦౦౦ దు॥ బాహ్య శరరసాంవాతాం.రసం ౧౦ ఇచ్చేది॥—

సంధివాతనిదానం॥ ౧౦౦౦ డుకి రష్ట. [illegible] గ్గి రసం॥— —

కం॥ తనువున నద్దె జ్వరము ను ఘనకంప ము దాహ గుణము గాతముగ ఉత్తై
జను శో శోష శతంబు నుగల్గ నసూంతి వాతము నుసాధ్య మవిద్॥
సి॥ తగ కుద్ధ సూతంబు తాత్వ్రభ స్తంబును పాలుగంధక మొక్క పాలుతఘున
వెలు లువెందు పాళ్ళను బెల ౦రుం గబిత్తు రాల వెలుపాలు తోప్పపాలమనూబ్బ
నెవులి బత్తను నూరి విమలంబు గాగె గుబంత్తం తగు శికెలు పరగజేసి
విను పత్తఘ్ను నన్నైన ఘన వన్నైన వెల్లిరసము తొన్నైనను వెనను తేట,
కొతిని ప్రవేశ్వరన వెన్నైన గుతిగ దుం టి, వెలగ బత్తగసంబు తొ నిలి నెసంగ,
సూతి తం వాతములు వారాను సుదతులకును, విమల బత వాస్త్రిరసముని విబుధవెన్న,

సంధాత్రబద్ధవాతనిదానం॥ తదితపధ్యము॥—

తే॥ మొహరమ్ము మెత్తము దుగత, దాహాంబును గుండమునాల్ల్యతద్దంయుగళ
ముగి దే[illegible] ము హృదయ ౦తు వుసానెచ్చన, సూహింపరుసా త్రుబద్ధము
ప్రసభ దఘరిద్॥

చ॥ రసమున నభ్రంబు లోహమును వంగము తాళక గంధకంబులన్,
విసవత్సనాభి భూర్జీరకమును విశ్వమును౯ కాంతిమెఱుగు పత్ర్యమున్,
వస ఏలను పద్మకు ముస్తు ఘనసార శిపాటలౌజీనసూర్యపత్రతో,
రసమున నరసార రంజన్నఖాంకి అమూ నును మూత్రిబద్ధమున్॥
మలబద్ధ వాతనివారణం, తదౌషధం॥ —
క॥ కాంచనము మూత్రమున గ్రత్రిన రసగంధకలనాప్రివంద వెప్పుడు గలుగన్,
మంచలత నాఁడు పథ్యద యాడము గాంచనములబద్ధవాతగతి భువిలోనన్॥
చ॥ ఉదులధరుగ వెంకపెంబతము సందు ననుప్రొలు కౌలగింజ విత్తులు పెద్దమూ
సు వత్తు లాకుల నుచూ షపడంబులు గూడ వెలవెష్కర దలుకనానని ప్సి
చగతా ప్యత మూత్రలుచేసి నివ్యగా, ములము బగింబుపాదయుబ్బలుమూ
ను ను మూఢవనాటి తిప్పుపొందెన్॥
గుల్మ వాతనివారణం. తదౌషధం॥
క॥ ఎప్పుడు జిగంబెత్తును పాప్పుగ గూడిబలు రసమునాబ్బుతుంపుం
బుప్పుతి తదన్యలు పుట్టిన చెప్పు గుదిల గుల్మవాత చెప్పలుడుంబున్॥
మ॥ పృథ నారంబును తాప్రుడా ఘనకలత్యైన విద్యంబుతో,
త్రిత వేరు గంధక కాష్ఠువక్త్రములు బ్రాహ్మి నాగ్సి పెతరంబున
వ్రత పనాగరంబు పారమనాగపుసు — — — — —.

~~ప్లీహ వాతనివారణం॥~~

చ॥ ఇవ్వ రసము మృత్యుప్రాంతు లతి పారదము పిత్తమునమూత్రముం దుంటం -

తిరుగుశుభింత్ర గ్గిననుచోనికి ష్ణాంశుసమాష ల్బుబాంగన్.
బిరతరపంబవత్త్రౌ రసస్నేశంబులనలినసాంవుదంబునన్
పరగవివరాత్రుచిత్రువిచవారి ఫలత్రుంబులమెలు క్షత్రూసమున్
నురభులుసెతితాంనిరజాబినక్షంబుసవారివంతృపై౦॥
శుక్లపాతనిదానం॥ తదౌషధం ఖర్జరసం॥—
క॥ అంతరమునసేతమునది, లంతాంతకు శుక్లపాతముగుబుండినన్
వింతంబగు శుక్లపాతము కాంతంబుపురుషున్ననారోకగనవ తునవనిన్॥
చ॥ గనగనమౌ లోహభస్మమును గంధకసూతము తామ్రభస్మము౦.
సాగసగునివ్వుపంక్తుపులుసుల్లిడి నూరిబులుగాం జుతుప్పలోన్,
తగపితతాబులుంత్రామున దప్పకనాండిరెబొసంగనూనునిం
పగునిది శుక్లపాతహరభవ్యరసంబు మునీంద్రుతెల్పగన్॥
పాంశుపాతనిదానం॥ తదోషధము॥—
క॥ బంతులుగాతెగమునవింద్రియభంగముగల్గెనట
ష్టింతగబల్లిష్టైబవటిచెట్టుబోలు తంతుముఖాక్షితులు౦
తంతతతప్పబుట్టవదరాతినరతిగమూర్భభూయునన్॥
భ్రాంతిని పాంశుపాతమనిబల్కుదురారోగ్యులుధాకుతిస్థలన్॥
చ॥ పారదరసమును సంగిన పాతగజాంకుశమును సంగదలబలిత్రితే,
ష్కాతతరస చంద్రారముతో తనులరసాంశకపాంసు బి జల్బూనర్॥
అంగుళపాతనిదానం॥ తదోషధిత్రిక్త్యము॥—
క॥ అగుంగసోమములకుబ్జిపుల్లైభంగంబాడిరుముపరంస్తేదంబులుదా,

వరంగకరమున్నైన నన్ను [illegible] గళపొందుబుటంబులని రమణీంద్రులి॥

తె॥ కాలము [illegible] పొంచూరి అవరగాస త్వర్యౌషధమునను,

ర ముడు తోరగబేడు కంటేరస మును సంగ,

సీ [illegible] రసమున జీలకర (రే)నాస గాగు గాదెపొ మనసంగు [illegible]॥

పాంచూరి పెరుగున గా॥ మోడి॥

సంధివాత నిదానం॥ తదౌషధము॥—

ఉ॥ సంధులెల్లను నొచ్చిన సంధివాత, మగును గభరంబు గూర్చుంటను [illegible]

వి దనొందిలు [illegible] నిత్యమున్ దువిలాపంబుబుట్టుంబునరులకవని॥

సీ॥ సూతంబు విషము శుద్ధగంధకము హింగుళకటు తరోహిణి రసము లాహా,

[illegible] సంబులు శుద్ధ [illegible] ంబులు తాళక [illegible] సమంబు,

[illegible] బాలను [illegible] గుగాంబు తప్పనంబు,

పాలుతీరు [illegible] దిరంబు,

గు రి జగింజేత్తునంగి నరులకని. సంధి సంధులు నెచ్చు సంధివాత,

ముప్పుడుగు [illegible] గుశంకరు కృపనటంచు [illegible] శంకర పాదాబ్జ రసమునంగా॥

గృ(ధ్ర)వాత నిదానం॥

చ॥ (గృధ్ర)ము [illegible] పొద విదాహము [illegible] వ్యముత్తముం,

[illegible] గృధ్రసవిరారగంబు గుర్,

(త్రి) [illegible] త్రపాలుతం

[illegible] గంధముర్॥

గీ॥ [illegible]

లష్టభాగంబు సింధూరవువనిసుంబి వెన్నతొఁ బ్రుచ్చుకొన్నను వేదవ్యర్థి॥
నష్టేంద్రియరు వారతనిదానం॥ తః కి రుష్ణ పాంతాంత తదసం॥
క॥ జనులుష్ణ ప్రాప్యంబులు. నసేగుమం దినష్టవిద్యలు గునగుణపడి।
గను నందు వేఁచూవెలు దవ్వను, గను తను నష్టేంద్రియరు ప్రత్యంపన ముర్వ్వాధి॥
బీనితె ప్రాపింబం బ్రోచ యరుం యుష్మ్యది॥—
సీ॥ తనతపాంగనలో పంతెరంతాంత్రగగన నైత్రాంత విద్యుమతారగంధ తవులు।
తాళకంబు సమంబు దనర మునుపయార్గంబు ఉల్లమధ్యంబు నగడు మద్దించి।
బిత్రమూలరసంబు బెఁబెను ద్యామమ్ములు దింబి యరూత పమందు సింష్ట।
మందు తెనుత్రుటి ప్రుటిమందు పాత మయిరేని సాంగ కలలు గుపద్యమూగ।
మునకెను సగంబు గాఘనసూత భస్మంబు తాళకే భస్మంబు తగసమంబు।
గాగూబి వేవుడె ధుఘతి యరులుబిత్రతని గుండిపారుగి నింబ నేర।
ములనుమదించిని మిర్యాల గుంజ యెనుత్తు గంధకేగమధువాజ్యసంకలితముగను।
భక్షించినను గాత్రభంగ వాతంబును సూతి వాతంబును సుప్త వాతము,
తంబుతి విరంబు పక్షఘాత మునను మూరభూతవాతములు బాహ్యగభూతవాయుధ్యలకును।
నష్టవిద్యంబు గురువైరెను నూష్ణమదయు వను ధవాతాంత తతంబినానసమునసను॥
పాసాంతనిదానం॥ తదంపన్త్రిదరు॥—
మ॥ జ్వరమును శూల కంపమును శైత్యలుకేగ యరుసంబుగుప్యశిఖి,
౭ రమును జానుజంఘలును శీఘ్రముగ గను శూలసాంగినల,
ధరవిదిపొందవూరుత మును తాళక మాంక్షితప ధ్యలూప ంబ్రా
నురమృత నూత గంధములు శుద్ధిప మంబును టంకగా గ్రిందుముల,

చిరముగ నెల్లి భక్తులరయ సుకృత వాణి విభవముండి యరాచర్యం,
బరగు గవుంబినారి యుదశరనుగుణంబులు పొందవారయుపులే॥
రసతపూర్ణరమ్యవాక్షి రంగభక్తులయునాయుచ్చవబ్బను॥—
శంఘవాంఛనిదానం॥ తదిరోషదనం॥—
సీ॥ తనబాలలను శరాలగన్నింబిరావవతనిర్బాడబిరయుభ్రంశముబక్తజనుగ,
నాందిపురా ఖ్రైబితాపపేయుందజింపరావాంతవునజను దినతినోషధంబు,
పరిశుద్ధగంధసేపాంశపాలాపాలపారదదరదవంయుల్బురగసవుటు,
నారగారాబి బత్రితత్త్వధంబునను దూరతి దినవువు తాలారయంత్రమునను వండి,
నెపవెదునర్ధగనూరతివెలువ్రవెరయ, జెవువుబాలను నాక్షారథవురనూరి,
బాదతనపాంతులరసంబు తాదవురిచసారవువులమానుజంఘారాభ్యవారుతంబు॥
తటపాతనిదానం॥—తదిరోషవవు॥—
ఆ॥ నదుముననశారలబుట్టెతటనారవుసవారరంవేతెంనుపింంగుశం,
బడితెటంతత్రయంబువనయెపర్వనాబ్రయామంగభక్తయర్,
నదలతబత్రువురాలప్రతషారయవునర్వధిరయంబిపాగలనం
బడఘనయంత్రమంతునిబిబాగుగనిల్చినవూనుధారుణిలో॥
త్రైద్రవాతనిదానం॥ తదిరోషధవు॥——
తే॥ ముతన్నసత్తురుగారునుపింత్ర్లుపొందుజ్వరంబుతెప్పొదప్పంతుం,
మిత్రికవ్రిమిరిగల్లునుఖతన్నను నిదిత్రైద్రవాతవేష్టలుధరణి॥
క॥ పొందిపిప్పళ్లమ్రెనాన్నినాతెమ్రెన,పింంగుశంబు శిలాజిత్తుతేదవుగను,
మూబర్వెమ్రెజలమ్రెనను ధుమ్రెదవుదవుమ్రెనగాబయుదవును[illegible]

పంగువాయువిధానం॥ తదౌషధం॥—

తే॥ వదరగుంభులన తువమున భుజ, తర యుగముల బవ్యాకులు మయుగనిం
న హోర్నరులకిదిపంగువాయువు వృ.జ్వరమేయవవిన బ్రతుతని యుడు పం
యుమ మిస్తైనక॥ ప్రభావతి వేయుతైలయొప్పెది—

శిక్షవాతవిధానం॥ తదౌషధం॥

మ॥ మెనుర మంటలు గన్నయము మరనగదా మూలంబు మయావ్రు మనసుబులతుమ్మేగ
దానితి శిక్షవాతంబది, మూనసును యతుమ త తాంతన్నంబుతలములపంరుతృపదేన॥
ము॥ ర సభస్మంబును తారమ్ము భస్మమునునన గంధైనసత్వంబుతే.
రసమం దిర్షదిరతెముత్మ్యవరాగుని బి యరం రన్న్యత్మపెం తం బగుగ,
జసవరాయనంబదవాయనునేత విషముంమ్మంచిక్షిరసంబి త్రుతే,
రసమం గాబనితేవనంబును నరారరంతా శిక్షవాతము తే॥

సుప్తవాతవిధానం॥

క॥ తనువుల మాంసమునకట్లు, తగరరం తమములందను తొలిక్తపిలుబురుకు
పోను తిరెమలు జననంబున, నీన్నను తి తిను సుప్తవాతపోతునటుంబుదే॥

కోష్టవాతవిధానం॥ తదౌషధం॥—

తే॥ ఉదరమే తనుకాబ్బా న్రెమబుసాంద్రమెయదవి నెహరముతేలు పై
కాత బెడిహంరి౹ మహాత్రుం, జ్రే తను ఫట్లున సుకోష్ఠవాతంబవనిక॥
సీ॥ పారదగంధకసేవాళనర నమములు నిక్షిప్తంబున నంబు క్షీగమాకబిక
ఖిల్లెడువెళ్లును బత్తవముల వృవేళ్లు షునతపావునంబుగా గా బనార తి
యుమమంబుదాయుదాయుంత్రంబునమునచెట్టుగుంజాప్రమాణంబు కోష్ఠవాత

మునకివ్వగు గాము గుప్తు నసూత విషత తో గంధ హింగుళ తాళకములునరిగ,
శినామములును రెండు హంసపాదిని మర్దించి కుక్కుటపుటంబున వృతమిడి సూర్యము క్ష
క్షౌద్ర పిత్తంబులును సూరిగుంజ యెత్తు దనగా నగిన వస్తివాతంబు మాను॥

వస్తివాత నిదానం॥

క॥ స్త్రీ రతము పున్నంబ్రి యెూతకల వాగలు గతనిద్రతే తాపంబాదు వకే,
యెవ్వానికి వస్తివాత సమానములు నియ్యుదికుతై షజ్ఞాప్తి సునవుకే॥

దండివాత నిదానం॥ తదౌషధం॥—

సీ॥ ఫేనము గుల్మ్ముత్త్వమాని పిత్తంబ్ తైవాళ్ళుసువతిచిత్తవళ్ళు సుంచు,
శూల తంద్ర యెనుపొందు జాలంబు గల్గి యెసు దండంబు వలెనున్న దండవాత,
ముగును దిన్ని కిహాభ హంరవి ద్యగంధకము రిచ నాగర ములును వరుసప ము ము,
త్యాగముల్లనగాముల ప్రాంద్రకంబున నేపనూరి గాజు తుప్పల నుచెయనే,
సరస వృద్ధిస్సవేండి సొంగసీత లము దశమూంశ విషము కి వి ము లవ్వెన,
గురి బ సాంటి యెనుసగిన గుంగము సె యెసు ఆర్ద్రకంబున దండవాతాప్యాయంబు॥

ఆతపవాత నిదానం॥ తదౌషధం॥—

సీ॥ తాయెండుంబు చెడ యెండటకొంత సహింపక తనుష్ఠులు తెల్లన్నైపునవి తార,
ముగ వేసు ద్రిప్పిన దగుసనా తపవాత మనిన సాధ్యంబు వృన త్రైన,
పారద దారదా భ్రకము గంధక వస హింగుళ తగ ములవంగ సైంధ,
వంబు మోంది యెనుస మాత్స్యంబు గా హంసపాదిని మర్దించి వృత్తైన,
మూగింపుము పాన ముపచ్చషూ గు ముగను మానసా తపవాతంబు
మానవులకు మానసుం డినిక వృసుందులవని (స రక్ష [illegible]॥

మందహాసనిదానం॥

సీ॥ పాండురంబున సమానాక్షి (స్ఫూ)ర్తి మణిస్వేద మహిమం(డ)

పాండు పికారంబు ప్రాంతి దనరి।

మందగారాలంబున మందహాసంబగు

హారగంధక(ర) (స్ఫూ)ర్తమై విష్వమై।

హా(స్య)తత్త్వముల తగవింపనహాదిని

మధ్యమంబు కుప్పనుబు సుల చేసి।

నేత్రంబున చెల్వు పత్రాల మునుమంది

మానసగసు జే(స్ఫూ)ర్తి మును పె।

నిల్చియున్నది నవేల్మిగల్గెనమహితమై నను ... మునుసు।

మంగళాశంబు ... నవ్వులకు సాంద్రమిది నన్నది ... గాక॥

విలోలహాసనిదానం॥ తదీయాష్టకం॥—

సీ॥ తొలగినవ్వు ... హాసంబు ... లకులాల కల॥

లోవంక తీసి నవ్వింప నవ్వులు ... నవ్వులు బలంగ।

వంపునగం ... మునుపులు ... పలుకు లోనుకు ... తులగ।

వంతి జాలంబులు తమసమంబు ... మందహాస దముబునను।

మదనదము చేసి నే నవ్వు ... మెట్టిన మాత్రుగురి జెప్పి సంగిన హాసవుంటు।

... విలోలహాసమందనమును శంకరు శక్తి నుల కు॥

సముల్లాసహాసనిదానం॥ తదౌషధం॥—

సీ॥ పాండురంబు ... ముదంబు ... మనుషమునివ్వరదనరీకవ్వన

గళ్లి వెన్నతో జేసి కడుతి ప్పలో దఫే నా చంఫ్రను నిదింపును నసాంధ్యము వని ।

ఠగనంబు రస విష గంధక త్రికటుక వెలగార సైంధవంబులును ధూర్త ।

శిజములున్ను ముగా చేత్తి వంద నచేసి వబ్రాము నను జేసి పాలు తమున

తండు జ్యాములు వండి ంచు గండు బాప పిత్తమున నారి మినుప గింజెత్తా నంగ

ముహాని నను లోము వాంచు వృల్యాను నరుల తెను నుబత్తెను శంకరుడ శ్విను లతు॥

విద్రావ వాత నిదానం॥ తదౌషధం॥—

తె॥ గాత్రి ము మంటలు మండును నేత్రంబులు మంటలగును నిరువము నంతా ,

పోత్రపుటుము గరాలంబును స్రావ్రి విద్రాముం తంచుంబు దగిలిన ప్రిబకుదీ॥

సీ॥ పాంర దంచెనిముది పాళ్లును విషతందు కంబు తెనిముది పాళ్లు గాంను గూర్చి

గంధకంబును రసత్రుము మున నిఢి కిటుత్రి ంచు మును మరఫల త్రిం చుము వప్పి ।

పత్రిక ముస్తులు విస తాళ్ళకెని కలశ్వ గంధి ంచు వెరాడి హరితాళము ।

ప్రత్యేక పెంతాత్క్రమాంగంబులు గంచి పాప రాశ్లైను పర గనాది ।

యిరువది ంచు పైన నాల్గు పాక్షరంచు గుడము

వేసి మారక వ్రారాం కొమ్మెలంచు మాత్ర ।

లావ్రి నేతను మిర్యాల నీరు రనివ్వ

నావిద్రావంబు నరహ పాహాది రసము॥

స్కంధ వాత నిదానం॥

గీ॥ తన్నులను ంచుడ గనరాదు కంప మెయుద వ్వ

శిరమెయు తింము తదిరుగు వుజ్వరము కాలు ।

తగ్గి తంతంబు నాల్గు న స్కంధవాత లక్షణంబులు దలియు జేలా శ్రులితులు॥

స్కంధవాతనిదానం॥

గీ॥ మేను శుష్కించి శోషించి మిగుల తంద్రనిద్రాభిభూత్రమ్రానుంబును నిరతమును డి।
జ్వరము తృష్ణ వికారంబు వరుసగాగవు స్కంధ ... పాతులక్షణములవని॥
ప్రైకెంచు వాతములకు వకటె అదృష్టం॥—

సీ॥ రసము నుమునగి కీలవసనాభి పటింకణములును ధూర్త్రబీజములుసమము।
హింసపాదిరసంబున నూరగనైసు గై సిద్ధమిడే లోపాతనే పరగ పుటము।
న నుతైల్లి జైము డుబాల నమ ధిరాంబు రముసే పాడుననాశకశ్రస్నైన।
మందహాతగుంజాప్రమాణంబాసంగిన స్కంధవాతంబును తెంచ శ్రవ్య।
ఉర్యంబు పరానను తేగమును ధంబు తోక నిండలాను బీపాయాంగర మీవృశష్ట।
వరాత్రముననమానుకంధరవూరుతంబులులనువై ద్యశిఖామణుత్తలకెవితగ॥

ఏకాంగవాతనిదానం॥ తద్రాహ్యం-స్వేదకరణం॥—

తే॥ వదలుసు పంటలుపంచ్చను తనువదలను తద్భునాజ్యుపరం పంబాదని।
తడుపునవలకుఉబిఇలంబు ను. వది తుపెవ్వు కాంగవాతరోగము...
సీ॥ గుములన సాధ్యం బగునేకాంగవాతంబులిరెండు భాగ వాయువికారంబు।
భాగంబు పంత్రెండు భాగములొక్కటుగ విత్తులు కడు ముష్టివిత్తనములు।
తలనిదినత్రంబులనానవిబ్బరసము చూర్ణంబు జేసి తమలపాకు...।
తేనె తోడుత గత్తి వాను గారుమంచి తంతనుని శుద్ధిగాన్యపుటంబులోన।
వేసి వూరసోంపు మునగసి చెట్టిగెంటు గురిజ వేత్రిత్తిరి వరులకునుగామసేయు
వసుధలోపలస్వేదకరణ రసము దిన్న- వాతవజ్జను ఒకటెవబడిపో
రు ఖేదములు॥—

క్షుతవాతనిదానం॥ తదౌషధం॥

క॥ కడుపు ప్రకోపంబుం బలపిరోన గుణములు తృష్ణయు తలనొప్పియుం గలిగెను తెలియ్వరము।

తుమ్ములను తల్లు క్షుతవాతమిం దమ్ముదనరు, నీరును వాతారిరసము నవానవ్యులకు॥

శ్వాసకాసవాతనిదానం॥ తదౌషధం సింధురసం॥

గ॥ పొరిం దుఃఖస్థంబుని ద్రుతె కుండు శిరము, నాభ్యుపార్శ్వ ళ్ళ పోంతులు హెచ్చుగలుగు।

కఫము తులు ల్లుగ వెను నగాన బడును, శ్వాసకాసంబు నువాతంబు సిద్ధముగ నవు॥

సీ॥ రసము గంధకము నువస నాభిరస మూల్లె తనంబు నుతడు వె ద్వరంతు।

దినములు పరంస పొందిని వుద్ది యుంబ యము గొజు గుప్పెను జెబరు తక్కుటంపు।

పౌజ్ఞ పుటంబిడి ఇవు జ్వప్పు బె దున నునరాకిరెం డు గుంజుల యెంత్తు ది ప్రవారపు।

ననత షాపునుంబు నదరగా గు నతకు నువిరి యరాంలనే తను దరసనాసగ।

ఆవృపాలను నస్యంబు నవనిరాకి తెళ్ళు జలపాన పథ్యపాత్రి యును దెలసి।

యువ్వనరు లకు గురువు గు హింత వృవిరార, శ్వాసవాతహరము సంశుద్ధరసము॥

స్ఫోటవాయునిదానం॥ తదౌషధము॥

క॥ శిరమును నొరయమును దరుగును, బరతింబు ను హింతక్రైనె త్రుపశ్య ర్వయము ముర్।

బరతరముగ కొరతింబ యను, మరుధనవి స్ఫోటము నె డిమా రుత గుణము లా॥

క॥ మెనునవంటులు కణుతులు మాను గవిస్ఫోటుమునె డివా రు త యుంటెట్టె।

దీనికి శ్వాసబులమును మా, తాగితె జెప్పిన బికి ప్సుత గనె యును వతెక్॥

స్వాయువాతనిదానం॥ తదౌషధం॥

క॥ మారిన కాలుతులు నరికిన్న రి రముకె త్రుములు శోభ నేమనమ్మై శైనెద్।

ధారుని స్వాయువాతంబార యొసాధ్యంబు కౌషధాంతరముల వేక్॥

సీ॥ హరనవర్ధభాష్యంబు నద్రాక్షభాష్యంబు తారాప్రభాష్యంబు ధృతంబు గంధ।
కంబును కాంతంబు ఫునశీఖ్యతుద్ధంబు సమముగాన మరింబి బంధ్రువక్త
బాహాంకంబు నిగుడించి మాంకంబు కల్గరబాహాంకంబు దగజేసి మాకముల ను।
నెందు మహాము నమహాడు దండిగా పావ్రశేఖలు దాబవేసింతు కతిత వ్రైన।
భారంధమందుంబి [illegible] భక్ష్యంబు సేంతుగందగుని [illegible] శద్ధి [illegible]।
లవగ వాంద్రుంబు [illegible] గవిమధితము బానము నదిన్నన్ని [illegible] కంబిం నగుణము॥
[illegible]హితనవాతనిదానం॥ తదిషధం విజయుశ్చ రవత్తైలం॥—
గీ॥ [illegible] ముల శాల నాందిందనుకం పనొగవి, గతవేల్లనాశుష్ఠింబి గశనునందు।
స్థరము హితనంబు గంబల్లు స్థర విహితవ, వంత మనిపెప్పు బుంగురుభూతలము న॥
సీ॥ గంధకంబును తంళకంబునము [illegible] కుఘనపారద నంబును కవినవారది।
గుద్ధను బట్టింబి గురుత్తైన వత్తిగా నవరింబి త్తైలంబు నం నమునుంబి।
కానకాల్వజారినననుత్తైనత్తైలంబు [illegible] యుక్తవగగగల్పి।
తమలపాంకునరంబితగభక్ష్యంబనుసెందుస్వరవిహీనంబను శ్వసనమషము।
దివమునరంతిదిదె హింకితవ్ర మునగను మింకృబాహయుఖ్యనాల్లంయుని కృత్తైన।
కంపవేయుదవినిని బాహయుకంపవాతమునుబుదెత్రిమినుతెల్లనారుల్గలమును॥
బహుయుకంపవాతనిదానం॥ తదిషధం॥—
సీ॥ దురబాహయుకంపంబు నెవరికసాధ్యంబు గాండపాలసదంపునాడె వ్రైన।
కటుకత్రయంబును కడునమ్మతమునుంపరాస్నస్యెంధవములు కాజీతమగ।
వినగరాకటంబండవిత్తులుపాత్రనే రేసింయుమాగముపేసిమినుప।
కట్టివాయుగునేర్లుకట్టింతనూనెంయుకావృలనెంయుష్పవారునెన్ను।

మూనెదిగనాటి మదీనమైన జైనిసైలంయగానుల్బలునపుత్రిపత్తనములు,
గాటివార్ష్మినెశ్లునగప్పులపాటు,వహిస్తైంధవములునూనెవదివద్ధింపు॥
భగవాతనిదానం॥ తద్రోషదము॥—
తే॥ యీవూతం తవెంత పాలును అవూశీత మును గాటి యుష్ణనరుగునగదని,
ద్వ్యతంబు బాహుకంపము,వేతను తెధాదిపాదముపేవింబినమూర॥
ఘూత వతను దారంయుమూలదగితద్ద యెమునెపరముశోషనాంధిప,
తలసట గల్గితా యెమునదంతలుపొత్తునురాతెనెనిఘా,
వలయెముసందు భాగవునువా యెమువృదినిపిలలదుప్రమున,
విలపమునిచిత్రకొంష్ఠ్యులతెష్టయెమమునంపదిమూను ధారురగొనె॥
ఉదరవాతనిదానం॥ తద్రోషదము॥—
తే॥ యెముదరమునుశూలశిరోవ్యధముదినైననునిద్రహీనమైననువాతమ్,
బుదగుంయెముదరాష్మానమునగదపారులుకొద్రసమునకుసాగదవ॥
శుష్కవాతనిదానం॥ తద్రోషదము॥—
ఆ॥ (ఘ్ర)ము యెమునమూర్ఛకంపమునుపాండువృత్తుష్ణమహోగ్రతాపము,
జిమట యెముగాత్రశుష్కముగుసెతలుదోషినశుష్కవాతమే
నమతులునార్ద్ర వాతమునపొంపుగడై ష్టివముండాసంగనం,
చమగనువూనుశుష్కఘగదంబులుధారుతినెంబఘూరవివర॥
వాతగజాంకుశమైనార యొప్పెడి॥—
ఆజీర్ణవాత నిదానం॥
తే॥ తివంబువతులుగతునొప్పును జనపట్టణములతెనమురకుమ్మంబనమా
ఘవినవజీరణం బవి యెరుతితవనమురసభవృషునమను రాగనుమనగదాం॥

వాతగజాంకుశమ్మనాయుశ్చేది॥—

రక్తవాతనిదానం॥ తదౌషధము॥—

క॥ ఎఱెంత్రిళ్ళు వుగాం ఖ రక్తము గ్రక్కుట కంపములను జెవులుగల్గిన భువిలో
నిక్కముగ రక్తవాతం బక్కజముగ మానవులకౌషధముల బ్బె॥

చ॥ అరయగ శుద్ధిచేసిన విషాభ్రరసంబు కటుత్రయంబులుం,
సరసపు చిత్రమూలపు త్రికషాయము నత్యసరంబు నివ్వుజూ,
స్వరవరపత్రసార మబల చక్కగ మూడుదినాలు నూరి వెస్స్వరసాత
యవామె మూత్రమున శుద్ధిగవాగతసుం బతిసిచే
ల్లదిచి సరంబున వ్రతగుగాల్లిదినే తషాయము బ్బునదీ,
నరసిని రక్తవాతములుడతేర్పగ మూత్రము మానవుస్థితిక

సింజావాతనిదానం॥ తదౌషధము॥—

గీ॥ తెలియవలె నిద్రచేతను దివమునందు, విదాహ్యంబు జీర్ణంబు సరుపహృద్య,
మాంద్యమును దేహం విరళతను ... సింజావాతంబు పీడితలదురుందు॥

ఉ॥ మాండి విశంగ చిత్రకపు మూలము సైంధవ హింగు నాగంబులం,
వాడి రసంబు గంధకము, పారదలంపలయు ద్రాకంబులున్,
నాడె ప్రసన్న రిబతోలనాగ రస: హంసపాదినం,
గూడను మింబియు వ్యజనకాల తెదవానసు ఛంజవాతంబుల॥

ఊలవాతనిదానం॥ తదౌషధం॥—

క॥ మొగమును మూత్రంబులు తెల్లదగి కన్నులు వరుదుగ నరినజిహ్వలె,
మిగిలిన నల్ల్పు నశరాలయు వగ తెమిఖిలు వాతస్థానము హింవిలసిల్లు॥

గీ॥ తెలియరేలవేళ్లు తిప్పవేళ్లునున్ నష్టసరఫువేళ్లు గాయు జిలవములోన।
నావుదంబు గల్పిన నస్యగంగా నమౌను క్షీలస మారణంబు దెలియునవని॥

స్తన్యవాత నిదానం॥ తదౌషధము॥—

చ॥ చనుకట్టు జనించి మేను నిరసింపుచు నెప్పుడు శూల గల్గి వి।
(ఖ్రా)మ మంగసంధి సంధులను పట్టిన సాల్బిన స్తన్యవాతమౌ।
సమంతిన గంధసూతములు విషమున్ కటుతో డుత ధూర్తబీజములే।
సమము మగవంచకోలపు కషాయము తో దివస త్రయంబు నొం(దం)।
గమము గమద్ధింబి మహాసనిశిగా ఘృతంబున బెట్టి విహానవ్ ౯।
దమరగనూరియుంబ్బవసు యవేతానగుణంబు మనుష్యజాతికిన్॥

గుల్మవాతనిదానం॥ తదౌషధం వాతగజసింహరసం॥—

గీ॥ మేను పాండురవర్ణంబు బూని నడుమున్ మంట నొందుచు తలనొప్పి జంటనేత్ర।
శూలయును శిలమంతలు బాలనొప్పి గలిగినను గుల్మవాతంబు దెలియుదవని॥

సీ॥ రసము నిర్విషము ను వస నాభి నాభము ను గంధకము గోశిలల తసమంబు।
వర్తిరసమున బాగుగా మదించి వజ్రమూసను చేర్చి వరుస భూమి।
ధరపుటంబిడి తీసి నిపుడు ఖల్వమునను ఉంచి అజశిఖ్రుషపిత్తమున రగల్చి।
యామమాత్రంబు పాత్యంబుగా భావించి గుంజాప్రమాణంబు గానవవని।
గుల్మవాతోద్భవంబైన గురుతమములెల్ల మానవక్షులంబుతె నట్టిమారుతములు।
నడచు బనను పానములతో దనార్యులిప్పా వాతగజసింహమనగ విఖ్యాతి దనరు॥

జానువాతనిదానం॥ తదౌషధము॥—

తే॥ జానువులు యుబ్బి కంపము మానుయుకలిలంబు మహాభరంబొందుయువాంతులే।

దానమురి యుంకెనే తెయుం జానుసమీరగాదునంగజనువిది శ్రాత్రిక॥

వాతగజాంకుశమ్మైనా, రసత్రయ్యారమ్మైనా యిచ్చేది॥—

హంస్త్రివాతనిదానం॥ తదౌషధం గంధకతైలం॥

త॥ చెప్పుదును కంపము మూర్ఛయు. యువిచేతము పదుట దాహంమాత్రతిలేదుం.

వివరింపగత్తెనేని యుయు. బ్రువిస్ఫోటసమీరణంబు బావదుచేసకా॥

సి॥ త్రిఫలవిళంగమురిచసాంగరకౌసుములువిష్ణుక్రాంతవుల్లులారు।

గంధకంబును చిత్రకంబు ఫలంబును త్రికసమస్తంబుగా గోమూత్రము పోయి।

నీతలోదుగ గల్పిసి వదిపొనర్చిన గుణవేతాను వాయువుల్లు ఘృతాలును।

యనుతి సంగ్రహణి వంచాగ్నిగుల్మంబులు జ్వరమును నివృత్తంబు రబలంబు।

షైవరత్వంబు తనుశాంతి వాచకంబు లుమరుమూత్రపురీషంబులందు కుల్య।

తొడిన బంగారమగు దినదినమ్మునమ్మే, పుడత షష్ఠుల గంధకతైలమునగ॥

వాతగజాంకుశమ్మైనా యిచ్చేది॥—

(క్షి) వు॥ వాతనిదానం॥ తదౌషధం॥—

ఉ॥ శాయయ వునంతొండి గుల్మవులు గన్నవాతవికారరూపమ్మై।

వారయయ వ్రశప్రుమ్మై తగ జ్వరంబును తేతను వంపాచ్ఛ చేందుమార్గ।

యమ్మొ యెంతన్నైన దిగ్గిపత యెప్పన యూబ్రుముగాబ్భమారుతం।

బ్రై యయది యెంతువ్వు గంధకము వత్సరపుం గాన వమానుస్తారుగిక॥

యుచే తుందేటి వెత్రి యయని చెప్పుదురుం॥—

మహాఖ్రరలు వచ్చే వాయువులకల్లా విష్ణుపరాక్రమరసం యిచ్చేది॥—

సీ॥ రసబలిటంతగావ ససాభ్యములు సరిత్రాఁరత్రయంబు నస్సైంధవంబు,
తుల్యంబు సర్వంబు దుశ్వార రసవును విదిరించి గుళికలు మహిం నాను॥
పరగకుతుత్రుప్పుటపాళనంబానరించి బల్వమధ్యంబున ఘనత జెబిక,
మన్నిస్సూతరపిత్తము దర్శనంబానరించి మాషప్రమాణంబు మాత్రలిప్పు,
పన్నిహింత జ్వరంబులు శ్వాస దోష, మెన్నవిషశీతమయాఖ్యలుహింకృతింప,
వారు తే గ్రను వఖస్మార మయులను, నూనువిష్ణుపరాత్రమును హితరసము॥
గంధకతకల్పవైనాస వింపెది॥—
వసపాంతనిదానం॥ తదౌషధం॥—
తే॥ తా ంయుంబు పాబనిద్వార, రేంయు బగళ్లితయుంను రేతోహరంగం,
స్త్రైయుంను శిరము నాభ్యని, దేంయు గు వసపాతము నగబెంయుధి జగములా॥
పాతరాత్రుసవైనా, గ బ్రాంతు శవైనా ంయువ్వెది॥
సంధిపాతనిదానం॥ తదౌషధం॥—
గీ॥ తేగాఁ యుగమస్తులు ను నాసి తాంయు గంబు శూలతలద్రిప్పుహింత్తలు బాంలగల్గు,
పైరం తరవైన యు తిసారగుగామునంది, వసుధ జనులతుదధింయునుపాతమెుశప్ర
సీ॥ పారదంబు నుబలి యు నే పాళ్ళములను, సమమగా బత్త్రమూల తేపాంయు మునను,
నూరి తోలను వండిస న్నతుం బు గాంయు గు రిజమాత్రబా సంగిన గుగ మునెంయు॥
తగాఁ పాతనిదానం॥ తదౌషధం॥
తే॥ శ్రోత్రద్వయం శూలనేహ్యా, రాత్రంబులు దుర్బుధ్ధవైదవి రమ్యశంబె
గాత్రమును జితి ంయుం బద్రరము, అతుప్యకృతుము యునతేగాఁ పాతము
ధరిక॥

తే॥ భాగక్షీరము దరమంగళానతక్ష్యోద్ధంబు నపారనేనతంగారాబిందువు ను
ద్వేగమొచెవిలోనిడిననం, బాగంగరగార్ఖ్యానాతబధిరముతెల్లఁగ॥
ఉమాస్వాధ్యానాతనిధానం॥ తదిరంషధం॥— విజయుక్తైరవగుణతలు॥—
తే॥ వేంద్రనదేవాంచెరంగకవాదింబుబలుష్టవిధివశ్రైయుబుఖ్యామనం,
పాదనహాంబినననది ౧౪॥ స్వాధ్యసమారంగాను నంగవహిరాలావేలంయుక్॥
తే॥ దినకినిపర్వుటురస, వెన్నెననువిజయరూఖ్యసుశతెైనను౧వంపసగ్,
వరానను౧దుతిపకంబున వరానుగనుస్వాధ్యనాము మారుతవనిక్॥
సీ॥ తారాశతరసపిసతగరహింగుశవులువుగిశిలత్రిఫలేష్ఠిరుద్రంవవులును,
కేటుత్త్రింపునుపర్వటకబిడుర్యద్రుతంతిద్రాంతంయుతవితందనత్తు
దానసలునవనువుగందూంబిడుదిగంబిననరాత్రుబదర్యపవానతంగను,
వుధువునసేతనునునుజాలుప్రాద్యునగానిరేనప్తైశ్యవులుల్లదజమువులును,
కేనసశ్రావవాతసంతేతవువులును, ఘునతరోస్వాగవులువయూంఖలునుసమస్తం,
తాంబిలలువస్వాదరోగసంభువులునడచు పటుతరవిజయుక్తైరవగుణతలనగు॥
శ్రీమవాతనిదానం॥ తదిాషధం॥—
తే॥ వెంనునవరాత్రవుపాంచురసెనత్రింపుంగంబుపితమగుచునుయూష్టం,
బానిఘునత్త్వష్టఖదిక్౧యుదానవురిననానువాతతత్వగు॥
పంచవస్త్రరసహెైనా, అవుదవుతోవాతాకిరసపెైనా౧యుత్యైది॥—
వుజ్వాలవాతనిదానం॥ తదిాషధం॥—
తే॥ వేనల్లవాలికంపము, బూనునుహింత్రలునువాంతి బాధమి౧యుశూలం,
సూర్యసత్త్రముగామెచెందినదానగుసుజ్వాసమారతత్వంబవనిక్॥

వాతారి రసమ్మెన్నాం, గజాంకుశమ్మెన్నాం రాంత్యాది॥—

శ్లేష్మ వాత నిదానం॥— తదౌషధం॥—

క॥ తడుపుజ్వరమాత్రమింబుత బడుపును కంపంబు శూల బలవగు చుంటలే,

బాధఘన శ్లేష్మ వాతంబగు, నడుగక వాతారి రసము నొసగిన మానుఙ్॥

పిత్తగ్ని గు వాత నిదానం॥ తదౌషధము॥—

సీ॥ రతభంగ గాత్రభంగము లతిశ్వేదము గలిగి కంపమ్మెనను ధరలో,

నతుల పుగు పుంగు వాతము గతి తిందుత తైలమును నను వకుపతి మానుఙ్॥

విషతిందుత తైలమ్మెన్నాం, గజాంకుశమ్మెన్నాం రాంత్యాది—॥—

విషతిందుత తైలం॥

సీ॥ ముషిశాపంర్ల రసంబు వెయిగి వాత్రపాలును, నాలుగుపాంల్లారె నాళమునులును,

జంబీర ఫలముల జలమొక్కపాలును ముషిగాలితైలమూర్ఛము తగనొక్క,

పాలాము వుదంబాత్రపాలును తానూనె పాలొక్కటి జతైల పత్యము గను,

వండి నూతనమ్మైన వస్త్రంబుప్తై బోయు వడబిన తైలంబు వనుధలోన,

నరులకు తపనమొసంగు నగునంగుణము కఫముధను వృవిలోయంబుఘనతరాస్తి,

సంధిసర్వాంగము విలోమ సంతతాంమ్ము వాతములు వాతశూలలు వదలదనరా॥

పాంచయువ్యులు అలైనబడి కెంద్రైనం ద్విచేనబడి గాబరిష్కరింపుట

(గ్రంథకర్తతాను అలై పర్రచిన నాల్గు పాంచయువ్యుల వివరము—॥

క॥ నరవాతము శ్వోగ్వాతము ధర శైదము గాదుత్రిము తవనవప్పు

టుకే, పరిశింప గర్భమును దరము, లరయను నిత్యక్తుల అలైగంగా

ములన్ని యయు సముపెం॥

క॥ అరెమ్మ అరెమ్మన బడి గాతమున్ గా, పాంఱుమున్ నరుకుపాంఱుమువున్,
బాంఱుతిశిశువాం ఱుముప్పు ఱుముష్ట పెంఱుంబున గలవ్పు నాల్గువెంబడి నిలూవణ॥
వాతములు సాధ్యాసాధ్యతముల వివరం॥—
సీ॥ శిరవాతం బంరః నాతమును గస్తంభకోంపెం నాం గాబ్బ్రివాతకంఠ,
వాతగ్రసు గ్రాహ్యతపాంక్ష్వివాం తాస్ఫుఠం గవాంత పక్షాఘాతవాంతేసాంధ్య్రి,
వాంతాంధగ్రివాం తాగ్నివాం తానిలూ మూత్రివాంతి విలూనాంగ జ్వత తాం బ్బ్రి,
మంఱుగు వాతంబులు ననగనసపది ఱునారు వాతముల్యా నఫ్రి నసుగలూన,
నారుపదులకుప్పైనినాంఱుఱుపు నసాధ్యము గును తస్నలంబులనము గచెప్పి,
నత్ప్రి ఱుతెరాంషధ జాంలముప్పై శిరేని షెష్పుబులు తన్నిదాం నవశేషవెంగిరి॥
వాఱుముప్పుల లూ జ్వరము వచ్చె వాఱుముప్పుల వివరము॥—
ఆ॥ ఘనపదగపాద వాతమును కంగర వాతమును కంప వాతము ౯,
విసగ విధూమ వాతమును విష్వచి కర్ణీత గస్తి వాతముల్,
బవరసనాంగ మేత భుజ సంధి సమీరణ ముల్ జ్వరంబు లాం,
ననిఱుమను పాంన ముంగెలుపి నట్లు గస్పైన్యముం సెఱుమ గాం నగుర॥
వాఱుముప్పుల కగ్ని ష్ణులు షెసెప్ప లముల వివరము॥—
క॥ అనిలోపమ నిలోపము ఱుములకు, ననుజూమ్ముల నమము మెవ్వుల కథపపనడిపి
ప్పన పాంం ట్లన తమము ఱుతెం నరాంముం నరక్ష్ములు పెంఱు వాంతములు మానునాంగి॥
గి॥ పనర తాంంఞ్ఞ నపంగు వాతంబు నకును అలధను గ్రాణ్యఱుయువ్పునకెస్పానని తెప్పి,
నగురశిశువాం ఱుముప్పు నతును కంటి జూముల నమముమ్ము పత్తలను రాం
వుప్పు నను అరెం ఱుఱు బాంగు నాంంబు॥—

క॥ పతిగలయరు ధాత్రింగమునను మై తను హాసుస్యంనమునను మిత్తిలిపవతం।
త డుచె వ్పులగూబవెుదలం దిత గర్త్వము మాని గుంటని తినగు గాదుగుర్॥
క॥ ఘనతరజిహ్వస్తంభంబను దాని తిచె వ్పులకా గారలందున ఋంజిం।
బనువాంయము వ్పనతు కళ్లను, యును కాని వెూతాళ్ల గుధ్రమునతిథగవతేర్॥
గీ॥ దనరవరచెతకలు వముందర గన్నెన, వెనకన్నెను రత్నలు వేంయు విలయు।
యస్త్రి వారతంబు వెూతాళ్ల యుందు బులప, కనము వెూచెతులతు వుందువెసనితంగు॥
వుయు దిగాత దంత వారయము వ్పనరు, రగావా యము వ్పుతు, వ్పూరుస్తంభూరు
వారయము వ్పులకు బు త్త్రిన బూటునే యుబ్బ్యెది॥—

గీ॥ శరభారాజ యరువను వెన్వశాస్త్రమును।
వారతము లనెన బడింటు గలు గు వరగు గాముబు।
నాఘనంబులు చెప్పగాన యెవ్వ్యజులినే।
కవులభవబ్రితారతార్థంబు గారగార॥

పద్యములు॥

సీ॥ తారకరతారయరు వంతారయరు లుతెతవి
వ... గతారయలు విను వెులు నువుండు।
గురుస్త్మిడి కకివింద కారయస్ వారటయము బరి।
గత్త్జె రునల్లా వ్పుల్వ్లు ను చెదు।
పార్ల్లకారయలు కందమువల్లంగి గాఘమువుల్।
తస్వతిప్పుప్వులు వెుంత్సలంప్పు।
తారయనానెతాకివతారయదుందిలప్పుకారయలు

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

అపథ్యములు—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

సమాప్తము—

[illegible]

దోషజ్వర ప్రకరణము.

దోషజ్వరములయొక్క ఉత్పత్తికారణములు దోషజ్వరముల నామములు—

క॥ జ్వరములు తాంజేయుగ నుపింపనరు ఋతుకృత్య ఉష్ణ మధురామ్ల రస కషాయంబు తలశీ

వాసనోదనము శీతపానీయము మత్స్యపాన సంగమములను సప్తదోషంబులాదవ్యా

గీ॥ విషమదోషంబు మరి శీతవిషమదోష, సంగదోషంబు జిహ్వాదోషంబు ప్ర

దోషము త్రిదోషజము భూతదోషమునగ నేడు విధములు వేర్వేరె వ్యాపించు॥

విషమదోష నిదానం॥

క॥ వేళకు దాహారము మంటలు, దాకుటలం జైన తీవ్రతరమైనవు హరి

హార్తుల వ్యాసాత విమాభ్రలు తాతలు నం విషమదోష వతగు గుణములగుట్॥

ఉ॥ కామము కుమ్మము తాత్త్వము గుణ్యమైనత్త్వ మంతి ప్రతర జ్వరంబు జిహ్వాదోష

ఇంతనమైత తన మైయత్త్య తింటకమైశిరా ఖాదము భ్రాంతము దవోరహరహా,

హారములు సంభవమై వేసరెండు మూడు నాళ్ళమని శేయు

శీత విషమంబు వ్యాపించు దోషము ఘోరమగు గోష్ఠలుట్॥

సంగదోషం॥

గీ॥ తరుణ ప్రవేతి గల్ల వనితం గవయుం జని యుంయం దోషమ

నను గరుడైన పాదబరణంబులు శీతము విభ్రమంబు కం.

ధర మున నుతేల నమాష్ట్యత చిరిపిదాపము దాహము నవ్వులాపముల్

గురుత గుసంగదోషము నితావి దుతెల్ల గణంబు దిప్పులట్॥

జిహ్వాదోషము॥

బ॥ నాంలుకసలపితమురుణంబగు ప్రాంతి నవబి పొందముత్తెలుగదలిపిం
మంబుబిరిలించినరీతినిబాల్యగ్నె ప్రాణాపాయసాధ్యమగుచు విషగ్రాసలరే
లలబాలువెతికెబాలతపింపజేయునందు జ్వరకరంబులు అపథ్యదోషములే॥

అపథ్యదోషం॥

క॥ పథ్యనివేదనముగా భర్గప్రియము, దగ్గెరంపంత్రులాపథ్యంబు మెమునుబాలకాపథ్యం,
గదవేగమువథ్యగు నీగైనమునికిలలా గ్రహవపెంచుకమై॥

త్రిదోషం॥

వ॥ అతిశైత్యంబును శీతము ప్రియము సహ్యంగవ్యక్షార శోషవి,
శ్వేతసంతాపపిపాసతాసచనుఖిన్నాలుంమపంత్రంపని,
హృదంతంధ స్వరసాదిసాదనమహాఠాంబులు సంధిల్లను
వ్యతిత్రిద్వింగనగాత్రిదోషజనితాంతంబుంత్యజైకిద్యకులే॥

ఆస్త్రదోషం॥

వ॥ భయామినినస్త్రదోషమునబుట్టును దాహంబును శోషహిమ్మెలుం,
మోహమునమారి పొందకరవంనాలముచ్ఛనినేనిమంటలుం,
శైమతరజ్వరస్త్రములశైత్యమనుదృగ్ధదితగాంత్రుల్లులుకే,
రోమములహెచ్చినజ్వరపధ్యతమునకుభ్యతభాషలు దుష్టిరోదుజులే॥

సాధ్యాసాధ్యములవివరం॥—

క॥ పరికింపగ సప్తవిధజ్వరములను త్రిదోషజంబు సాధ్యముగాదే,
వ్యరికెనదివెదరి ఆరిటితిరనాగవైద్యము లునె యెరుంగెలమిని భి
షజులే॥

ఉపసంహారము గీ॥—

(శ్లో) తే సరిత సమాఖ్యాన్, తాంతాం దగదపూర్ణరశాంర్యతములోద్భవనాం
తాంత్ర ఖండము ఖని ఖండాని తే స్వత తాంపేర్చపూర్తినిలయము హారశాం॥

—॥ జ్వర పద్ధతి ॥—

జ్వరోత్పత్తి కారణములు॥—

క॥ (ప్ర) మథాధ్యుల్ దక్షాధ్వరమం దుంబున నుదయించి తన్యుక్తకదేవతల్,
మును కిన జలకణములన త్రాసము దాపజ్వరమువేగసంభవము తెల్పెన్ ॥
వ॥ జలపానంబునకై వృద్ధిం జెందు గుండెంబొందం దుమ్మందాగ్ని ని,
న్నాలుగనిప్పించుక జేరోగమందున నంచాతంబ గుదిచినచే,
వెలయుదుర్ఘోరతరంబగు జ్వరమును ద్భవించెను తాదివికారములు దా,
యుద్రిని నాల్గురూపములుగా నూహింతురు వైద్యులు ధీరుల్ ॥
క॥ ధరరోగజాలమందున జ్వరము బలాధ్యారమయంతు (నుం)
నం యుముని జనముల్, పరికింప దిద్వియుత్పత్తి స్ఫురణలుత్తం విధానములు
రచియింతుర్ ॥

జ్వరముల విభజనయున్ను, నామములును సంఖ్యలున్ను ॥—

స॥ వాతజ్వరంబును, పైత్యజ్వరంబును శ్లేష్మజ్వరమును యుంజేరడ్డనాడు।
ములును సన్నిపాతజ్వరంబును ఆగంతుజ్వరమును శీత।
జ్వరము తెన్నిది సహజంబులు వాతపైత్యజ్వరవాతశ్లేష్మజ్వరమును।
పైత్యశ్లేష్మములన బరగు ద్వంద్వంబులు వర్ణగతంబులును. శల్యగతము।
మాంసగతంబును మజ్జాగతంబును రక్తగతంబును. శుక్లగతము।

వెం ద్రోహకంబులనాడగు నష్ట శ్రాంత జ్వరంబులును శ్రాంత జ్వరంబు,
ఉష్ణ జ్వరంబు నిరామ జ్వరంబు ఆమ జ్వరము త్రిదోష జ్వరంబు,
ఏకాహ జ్వరంబు పూర్వ తన జ్వరంబులును [illegible] జ్వరంబు [illegible],
[illegible] జ్వరంబు [illegible] జ్వరంబులును [illegible] జ్వరంబు,
విషమ జ్వరము సంతత జ్వరము [illegible] జ్వరము త్రిదోష జ్వరంబు,
[illegible] జ్వరంబును [illegible] జ్వరము [illegible],
[illegible] జ్వరంబు [illegible],
నాల్గు పదులు [illegible]॥
తే॥ [illegible],
[illegible]॥
క॥ వాత కఫ పిత్త [illegible],
[illegible]॥
తే॥ [illegible]
[illegible]॥
సప్తతి జ్వరముల నిదానం॥ [illegible]॥—

రక్త జ్వరం॥ [illegible]
[illegible],
[illegible],
జ్వరము [illegible] వైద్య[illegible]
[illegible]॥

పైత్త్యజ్వరనిదానం॥ పైత్త్యజ్వరంబులు॥—

చ॥ అతిసారంబును రక్తమూత్రమును నిద్రాక్షయమ్మును ప్రలాం
పతపెంభ్రాంషణదాహముమూర్ఛయు మదముకేమాం తితృష్ణాపాకసం,
శీతవాంఛల్లనమును నొందుం దనెనింకవిపైత్త్యల్పనాం
చితసంతాపముగానెరుంగదగుదానిం పైత్త్యతిధారుణిశ్ర॥

శ్లేష్మజ్వరనిదానం॥ శ్లేష్మజ్వరంబులు॥—

చ॥ వదనము తెల్లమంటితగు వక్షమునందున దగ్గు రోమహర్షం,
పాదజడత్వము గుంభనము నరా శ్లేష్మరంబుగు తృష్ణ హింస్త ఒరయుగ్,
వననను నేంద్రంబున నంచుందు కంఠము పగతి నాటి వెల్
గు డురుగ నందేసి నకనుగాం త్ర రపుంబు నివైద్య తిమ్మహింద్॥

ఆగంతుజ్వరనిదానం॥—

క॥ తేపలు ను దాడులు నాఘాతపనవెంత ఒరయునతెతజ్వరదముగతిగా,
దపింపనాఖనదలనబాపరికింపగనతాపంబు అరెన్॥

కంపజ్వరనిదానం॥—

క॥ తలవణకు తనుభ్రమ అరుచియు రోమాంచంబులును కృతాపవెహాపంములుకతంయున్,
రులు పాశ్వంబులు నొప్పులు, గలిగిన కంపజ్వరంబు గానెరుగనగున్॥

సన్నిపాతజ్వరం॥

సీ॥ ని[illegible]జాగరము దిపానిద్రని ద్రాధిక దాహార్తి ఒరయు తిశీత తనువ్యథుర్మ,
వెంబల్లనేత్రములులోహితపీతవర్ణములతిశష్కహృత్పుంధిపాశ్వములునొప్పు,
లతిగితన్యత్త్రవిన్యాపవైత్త్యత ముదహాస్యప్రలాపతృష్ణాదద్రుహిరన,

జిహ్వకు తక్కక శుష్కము ... జ్వరశ్యామంబయు నా౦,
సూర్యాస్తమయమునందుంబెలచును అధిక్యంబగుచు ... సర్వదోషంబులు గలిగినచో,
సన్నిపాతజ్వరంబని చెప్పు శాస్త్రంబులు సన్నిపాత సాధ్యాసాధ్యంబులు॥

ఆగాన్తుక జ్వరం॥

కం॥ ... ... ,
... ... జ్వరంబగు ... ॥

శీతజ్వర నిదానం॥

క॥ చలి పుట్టి ... ... ,
ఉ॥ ... ... ॥

ఉష్ణజ్వరపుట్టి॥— వాతపైత్య జ్వర ... ॥—

శీ॥ అంగమెల్ల తల్లడిల్లు తల్లడిల్లును,
చేతులు కాళ్లు మిక్కిలి నొప్పులు చెందినట్టు,
సంతతానద్ధకత చెమట సమితి గలుగ,
వాత పిత్తజ్వరంబ్యాధి వచ్చు నదియు॥

వాతశ్లేష్మజ్వర నిదానం॥—

కం॥ ... ... నిష్ఠ ... సలంగ,
... ... ,
పిత్తల ... ... ,
వాతశ్లేష్మజ్వర ... ... ॥

పైత్యశ్లేష్మ నిదానం॥

గీ॥ రోమ హర్షణ మున మాన్పి సంధి భ్రాంప రాగ వమ హాంపక
ఁగంబులు మిక్కుటిల్లి త్రుటయును ధర్కతము గు,
వచన ములు ఖ౯ త్రైన్నెనిరయము వసుధలోన,
పైత్యశ్లేష్మ జ్వరంబని పల్కుబుధులు॥

సప్తధాతు జ్వరస్థితి॥—

రక్తగత జ్వర నిదానం॥—

గీ॥ తాంబ వెతం జ్వరంబు గురుతర దాహంబు,
మెప్పనింబు తంత నాప్పి గలిగి,
జాగర్తము మిగా కున్న జనుల కెల్ల నప్పు
రక్తగత జ్వరంబనగ దగు ధరిత్రి॥

రస్యగత జ్వరం॥—

కం॥ వెలుపల శీతము లోపల బలు కాకలుకు తలసాడి పాండు కృశయుతై,
వెలయును నిసంతత జ్వరములనటు రసస్థగతమునగ నగును ధరిత్రిన్॥

మాంసగత జ్వరం॥—

కం॥ దగతి తృష్ణ జ్వరమును వైగ కురించి ప్రను రాప్పుము పురుషముమూర్ఛల్,
మిగులంతం దరధర మాంసగత జ్వరము మొదు దెలియు జను వైద్యులారా గన్॥

మజ్జాగత జ్వరం॥—

కం॥ జ్వర వేము తత రిశీతం బాక, తరి తను భంగంబు రాజి తము ఘుర్మము దు
ఖ౯ రము గు నతి సారము గుం, జ్వర వేరసగత మునంగ జను నరు
లకాగన్॥

రక్తగత జ్వరం॥—

క॥ ఆతతతాపము వ్యాకులత, తరతమతభ్రమము మూర్ఛ తనువ్రణ సొప్పుల్,
వైకల్యంబతిసారము నైకరముగ రక్తగతము నంజను॥ ౯౧౬॥

శుక్లగత జ్వరం॥—

గీ॥ తాపకలుషాప్తి శోషము శ్వాసవారాబాధతం
బులు ప్రలాపవగనములును మంతు,
తెలుపుగ తెగేసేనినిది శుక్లగతవేర జ్వ
జ్వరంబనాగనగు జనంబులనునూర॥

మేదాగత జ్వరం॥—

క॥ పాదములూరులు శిరమును, వేదనశేతమును ఖిత్త విజ్ఞుమకటఖా,
వేదనసాంధదనబరుసు, మేదో జ్వరమునకు శగలు మిక్కిలి బాధమున్॥

సంతర జ్వరభేదం॥ భ్రాంత జ్వరం॥—

క॥ గీత ప్రలాపము స్రుత, ఘూతము తీవ్ర జ్వరంబు ఘనతరపరసాన్న,
పేతభ్రమురాదనరసనాతతిశేరకుటుంబము భ్రాంతరాము జ్వరభేద॥

ఆమ జ్వరం॥—

క॥ తినినదివేగిరము రుగత తను లుంనిరోదవిరామ్ముకలకలుబలు ఘం,
ఘనమూత్రంబాము జ్వరమునకుంగలవనిరి వైద్యములు సేయుముసుల్॥

నిరామ జ్వరం॥—

గీ॥ కడుపునాప్తిలఘువుగా దేహముండుటె వమటగుంపుమందునమరియుండి,
దోషములమువిడువక్షేషజుల్దనినిరామనాముక జ్వరంబటంద్రా॥

అభిచార జ్వరం॥—

క॥ కిందద జ్వరమును మానస, సంతాపమును బాధ్యమును విచారము రుజింపన్
మించిన నభిచార జ్వర, మంచుం దురు తజ్జ్ఞులెల్ల నవనిస్థలిలోన్॥

(త్రి) దోష జ్వరం॥—

క॥ ఆలవాత పిత్తకఫముల, గలగుణములు సంభవించ తమ ప్రేగ్గైనన్
వెలయుం (త్రి)దోష జ్వర మనిలజనుల నుబాధపెట్టునెప్పుడు కడిమిన్॥

కామ జ్వరం॥—

ఆ॥ జ్వరము తీవ్రంబు తలనొప్పి బాలదప్పి।
సంగమాసక్తియుంబు జాస్యప్రియోక్తి।
తెపన ప్రాప్తి స(త్రీ)యాలింగనార్తి।
కామనామ జ్వరంబు కే తాని గలవే॥

అభిఘాత జ్వరం॥—

క॥ దారమున దపన వేత్రాదిన, భారము వాహనము నుగాత్రభం
గము చెలువల్, మీరిన తాకల్ గలిగిన, నారయనభిఘా
త తాపమనజను నవనిన్॥

పంచమాస జ్వరం॥—

క॥ జ్వరమధికమున ధృఢత, వార్ధురి దాహం బుముల ప్రవృత్తి బాం
ల వ్యసనం, బరయంగను పంచమాస జ్వరమందురు దివివైద్యశాస్త్రజ్ఞు
లలన్॥

పంక్తి జ్వరం॥

గీ॥ తడుపు ప్రసాప్తిమిగులకత్యుష్ణరేబగభే,
నిద్రలేదయుండు నిలువదెప్పు.
శాపు పెంప్రవృత్తి౦తెల్లిన పంక్తి జ్వర
ముకిరిపునివుతంబులనుధరిత్రి॥

ఆగంతుక జ్వరం॥

తే॥ తరపాదంబులు శీతపుని దవున బలునాప్పినాడిసింగు దగతినే
భదరము గు తీవ్ర జ్వరమును, నర ఎదు గనాగంతుక జ్వరాంబ దవు దెల్పెన్॥

ఆమ జ్వరం॥—

క॥ వేంపాంత్రము మిక్కిలి తాందర, గాత్రగురుత్వంబరాబ తశుప్రనమంటల్,
బత్రము గానామ జ్వర మిత్తల టంబనిరి మునులు వేదవిదు లుదుర్ది॥

రజస్వలా జ్వరం॥—

క॥ మొదటను వణకు మును వేకిరము, తుదనే మిరముతే తలరుత తాపమ్ము లితిరజ్వ
స్వదకాల మిట్లు చేసిన, నదితప్పదు సుమి రజస్వలాఖ్యాతి గాన్॥

దైవత జ్వరం॥—

తే॥ తలలూనలు వనుమూలముటి పలుమటి భ్రమప ఘటనదల వాతు ఉనిడుదల
దేలి వివరము నుట వెల్లిశక్క నాగ బిట్టి. తెలపట లుండె దైవతా జ్వరాఖ్యమదె ల్లున్॥

తరుణ జ్వరం

తే॥ పన్నదము గా జ్వరము౦ నుతన్నలువస్త్ర భూమి గునమ తసన భ్రమల,
తృష్ణ తిగలు గంప్రలాప మునతెన్న గతరుణ జ్వరంబునే వరితెన్నటన్॥

సంతత జ్వరం॥

క॥ బంధన తె కాలు జాను వేసెం థును దిగతాంబవు గుబు ఒతె ప్పుర జ్వరం
బుంధును కెన్నుల గాఢ్ఘను పొందువలగు నిత్యసంతపంబున తెలమిర్॥

స్ఫోటక జ్వరం॥—

క॥ తనువై తల్పము దాహంబున తల శిప్పి ఒళ్ళను వారి ప్రాజ్యంబగుయున్
గనుగవ లాప్పు స్ఫోటకవునే ఆ జ్వరము గుప్రవృత్తు నరుల తాగదే॥

త్రిదోష జ్వరం॥—

గీ॥ చెమట ఒరుళ్ళ జ్వరంబున గల ఒరు దోష.
వెండ వివిభ్రమ మును కరవగ ఒళ్ళు గవుల.
శైత్యము ను గాత్రవై తల్పమల తాప
మలు గలిగిన త్రిదోష మెల మదనరు॥

మారి జ్వరం॥—

క॥ హీన ప్రాణము దగునను, కాని స్వప్నములు కంపుగల్గు ప్రవృత్తుల్,
మానిని మొండిలు పురాఖ్యలు, బూనిన మారిజ్వరంబు భువి నెన్న గగున్॥

మహేశ్వర జ్వరం॥

క॥ జ్వరమతి తీవ్రము గను గవ ఒతె రుప్పను దాహంబు శిశమెప్పుటనైనం
దారగ దు మహేశ్వర మను జ్వరమున తుంపకల శాస్త్ర సమ్మతముగు యున్॥

వైష్ణవ జ్వరం॥—

క॥ జ్వరమంత నరతమైదు ఖర్దర శీతము నిద్ర తీవ్ర బాధలు గలుగం
ధరలోన వైష్ణవ జ్వరమె రుగంద గు బని వైద్యు తెల మి గలిం
పదే॥

మహాక్షయజ్వరం॥—

తే॥ దేహాంతమును మించు బలమంతునను నాహారముపూర్వమును బలియుబును పుట్టితేయున్.
అంతమంతమున మహాక్షయశోషసమాహారమున కాలజ్వరంబు లేదనిమ్మదగున్॥

శస్త్రఘాతజ్వరం॥—

తే॥ ఖడ్గదముకె శరతను వ్రణ. మిగిలినశతంబులు నగురవేలులన శిరస్సుక్.
తగని యొకచో గదలు శోషంబు గలిగిన మహాశస్త్రఘాతదానగునవని॥

త్రిష్పనిధ త్రిహింతములు నప్ప, వాతపిత్తశ్లేష్మములవలన పతేటి విమూర్ఛ
బాప్పున వ్రుత్తిన యురువదినాలుగుసంతరములున్నకురుహా తాత్పుదిరంత
యేమి క్లినిదానం॥

సీ॥ గాత్రంబు శీతంబు కాన దాహంబును సంతాపమును నతిసార దశాలు,
తలనొప్పిపుట్టనైవేళ శనశనయును నవముల్ రమురాన ఘూర్ణమునుల్ రక్తపిత్తన,
మంగవైకల్యంబులతిపాండువర్ణంబులతిసారజాడ్యంబులంచ్చిహిహస్త,
ములను మంటలు గల్గి మలమును పాదముల్ హృదయంబు నాభి యొక్క
దశవాప్తి, వేలశమిత్తిని ద్వరగలిగి నీతమైనదాంగంబులవృద్ధాంగ్యాత్మ
గలుగ, అహితంబులు గలుగు బాహు పాదితములవారు తెగులుగావలులు వేట
లూ వేరానశి యేలు: న॥

జ్వర పరిక్షలక్షణములు॥

జ్వరముందు ఇస్తా న్యగుణాలు॥

తే॥ తల యొరుపుడ దాహంబును తడులు బలమునరైవిమ్ములుములు తనలుబూదగబాత్రై
తేలిన గపెద్దుటిగ్రుద్దున విలలా జ్వరముత్వనను బునెన్నుదు రారుల్॥

గీ॥ చెలగ నర్తకి వ్వాసనగు పాతకరదగ హింత్రులు మెసలు యలరుపాతసుభంగములెం
పగు శాపంబు తిసారము తగును దశాప ద్రవములు తాపంబునణగ॥
జ్వరము పట్టగా దివి నక్షత్రములు॥—
గీ॥ శతభిషాశ్లేష పుష్యార్ద్ర పాంచభరణులు,
స్వాతి పూర్వఫల్గుణ్యార్ద్ర విశాఖ భరణి,
ప్రోష్టపది తుర్యాదిశ నిరవి భూమివారనయు,
వారములరోగమెదవి నవదినము తీవి॥—

జ్వర సముదాయములకు ఔషధాలు॥—
౧ జ్వరచింతామణి॥
క॥ జ్వరచింతామణి యింక్రా హింగ విర్యము గంధక మురసమాంశద్వ్యమురం,
బరరింగణ చారణము తలరరసమునపసరణింజగతి తెన్నదిధన॥
౨ తరుణజ్వరకేసరి॥
ఉ॥ ఘనశిలాజితం త్రివిర్యములు గంధకతాళకవత్సనాభయుంతగా కలిత
(తు) రాయబుసరిగా గను పొంగుళ్ళమున్నిటె తిక్తనెప్పునదితాంత
రాతి సతములకు మృదులాం ద్రవపాదసారి వెంపుసు గాన
తాపవారోష్ణ తిరుగజ్వర కేసరిదారు నిష్ఠ తడె॥
3 తరుణజ్వరహారి, జ్వరవిధ్వంసిని॥—
సీ॥ పాదరసంబు గంధకంబు రసము బనుతులతీప్రయోక్తు పొంగు
ళము గాంచె।

మరిచ నాగరములు వరుస ద్విభాగములు పంచపాషాణములు మూడుపాళ్ళుగాను
సానదించి పెరుగున జిల్లను నూరి శత్రకరత్తాం సానంగ జ్వరంబు మాను తీవ్ర.
మన్నంబు పెద్ద పథ్యంబు చెప్పనది వరుగా జ్వరములకారి బరగు రసము.
తార్క్ష్య, విషనాగరున ఉకంఠకము గూర్చి.

శీఘ్రములు చిత్రమూలపాపిలి నిరుపార్వ్య
సారవములనే ఉపశోభములు నూరి ఉండ్లు.

నానగు జ్వరవిధ్వంసపున రసంబు ॥—

త్ర్యదరుభాస్కరం॥

గ॥ విషము హింగుళంబు వేసనపంబు గవేసి
చిత్రమూలరసము జేజ్లర్వనూరి
గురి జమిళ్ళా సంగపూరి రసంబు జ్వరముర
రసంబు వృదరుభాస్కరంబు రసనగా॥

జ్వరఘ్నీగరుడం॥—

క॥ జ్వరఘ్నిగరుడము రసబలి.గంధకంబు సమానములుగానె పొందించి
దరదంబె నిమిదినాలుగు, మరి ధూర్తరసంబుతోటి మర్దనశారుదె॥

జ్వరదంతిపంచానన రసం॥—

గీ॥ గంధకము లోహనాభి తామ్రంగ హింగు,
శరసపాషాణరసముగ మూశాశక మచ్చి,
మూలసత కారవెల్లి ఫలములను గూర్చి,
ధరగి జ్వరదంతి పంచాననరసము నగును॥

జ్వరమురారి॥ — జ్వరదంతిదీపకదళనరసము॥

సీ॥ కటుకత్రయము తాళకము గంధకము మాక్షికము యవక్షారము

కరకకాయయు।

లవణంబు సవిషము సుపత్రముగాల ముస్తెంధవలవంగకాంచనఫలంబు।

లాని ఏత్వులు నరిగాను వావిలరసమున నమాడు రాజులు ఘనత నూరి।

గురిజెత్తు వెలజలకి త్రిఫలాసంగిన జ్వరమురారి యనగ దనరు ఋషివిని।

తాత్ర రసవిషము ర్చగంధకము తేత, చంద్రలోచన శిఖిగురుసాంట ఖ్యాను।

ముగాల క్వాథంబున నునూరి వాతె విమృజి సు సుజ్వరదంతిదపకదళనరసంబు॥

జ్వరహరరముగాల మాత్రలు॥ —

సీసమాల॥

తిప్పతీగటుక దేవదారు ఉసిరి ముల్లు వలు పాతు దుముస్తెయు గము।

తుదువేరు కో షాడి గాంతె వ్యగారు సు ముంజిష్ఠి యుసుపె ద్దవాను యంత్ర।

ఫలంత్రకమార మున్పత్రి వృత్తి వృత్తి రుత్త కటుక త్యంగి గంటు బారజీర,

తటుకరోహిణి నెల్లికాయంబు పూరి యు వాయువింటుకతిక్త దున ట్రవేళు।

మారేడు పసుపులు మును బంల పాలు తారు పెసరు నువుంగకారు తిను ము।

కానేళి యు గము ను కాసరు వెండు ను పాన్నలు యంబలి బాధ తరము।

లవ నవ దూలు గనవిల లు మునర్థసరము ను కలు జువ్విను లి దత్రాలు గర్భ।

కాంచనంబులు రెల కాసు గల త్వరుల వ్రాదు గగల జైలు కృత్తిరే ము।

తెగదలును చెదు సార పప్పలి ది గెతరక

తాడిపత్రి తెలుసు యమాలు దములు కాడిన,

పొల్లుబారిజములు వనపాండరంగము,

ఏమంతికై జనులును మునుత్తునప్రులు నరులును॥

సీ॥ తాండవగుణ వృథువరగౌరసదాపలు సాంచితులు బరి బాద్ధిగారటవు బలు॥
దాతుపిరంగిచక్రపిత్తైఖగుడు దగనావృడును రక్తకాండిరావ,
వృశ్చికత్రిశాదివ్యాబ్ధింత వరాటవెంగ్గశాశవత్రిమోదగులును,
వెత్రివృష్టంయునేలవేవు గౌరజర ఉదవమరిబతాడి ఉతలకత్రు।
గజవివృలఱయురాస్త్రకావయుగంబు మనుత్రుయారలంబును బవృతోప్పు,
పివృత్తిశాంతియుపివృతితైయు వావంబులును నందివద్గనంబు,
ఆరిప్రేంబుగ్గ యువిరియారాలు జటావాంసి బందనంబును వీరజదగురింద,
కొంసరయును తిగెత్రిజ్జితిము ధృతంబునా గతెసదములు నారదంబు,
దాంతలునవద్ధిబూరు గల్పంధగేత మురువతంబులు రెఱుత్రమంబ గంధ
గుంటకల్పరమహింసాంత్రిగుగ్గిలములుపొశజితె ఋతూఋరుబుధుము బత్రి॥ 2॥
సీ॥ శతంయనేలవృశ్చికదవనములు సాంబ్రాణి మును గలసాంబరేణు,
నేలవాలుఢపిట్టకాలు గగ్గిరలును తులసులు బదింటెనల్తవిశవృద్ధ,
దారువృష్ణెత్తలు తంటె మురుకశిందవన్నంగి వెలవు సంధ్యేవబెకు,
వెలగబూరసాంబ్రాణి వృతిమరి తల గాఢ్యవృల బంతి వావిలబుశ్శబుసర,
త్రింబాళమును నారాదులరటులుబా ద్దగుల్తి ఉంగు గుతుమణియు హంసపాది,
జోకయును మయూరశిఖవాంస రాహింగె ఉత్తపత్తయును సపార్ణ్తి తుమ్మ,
తుంమ్ములు సోవిందనుంగిలంబులు మవృగం ద్రుశిఘావలగబ్బస మును,
దూసరమంతేన ఱూతుటె తుమవద్దిమద్దులు రగ్గుతుబరి వరానువృబ్బ,

తాఁగవి వెల్లునురంగిరము గ్రొట్లుపరితే, బలువృరక్తసిబిల్లిరము బట్టికఁబుష్ప,
తడిమి వెలుత్రవము బుణ్యచూలగమ్మవలము, దానన వునేల తంగ తుప్రాక్షపాఁకథ ॥3॥
సీ॥ పాఁన్పలువే ఁబుతురుపాఁ ఁబు కులుచే కాఁర్థి, కాఁలవము క్రనపరసుపెగు వ్రగుత్తి,
జిట్టకంచిరముగాఁర్రి జిఁదుబ్రాఁశ్వర కాంథరావిరము గారగాలు జిడ్డు,
తాఁరంఁదనెరవింద కుంతుడు విషగంత్రికలు బప్పులుట్లు కుక్లు తత్తె,
కుక్రహాఁలరము వుసారుకాంథ సుద్రు తువుస్పిగాఁడిదెగ్గదపరకట్లి తగె,
జెలగవబ్బారె బితకేశ్వరంబు నుబందెదబతి వుతిప్రాబతిగె,
నెలసావరవు నునెరుది బాదవు హాంత్రువెట్లు బిరంజిదంతేంత గాఁబ్బె,
వనసబుష్ప వృలు ప్రత్తులు వెలుగలిరము కుసువుసరస్వతి కాంథ బుష్వ,
శ్రిప్రాక్షిగు ప్రాక్షిపాఁ షాఁగబ్బెదిరము నల్లరెగునుతావ్వునక్రతాఁకు,
పెరుగు బుద్ధిరము రురుగదల్ పిత్రబట్లు, మేతవెంత్రనతుట్లరు కాఁకి దాంథ,
భూఁతరాఁ కాఁశబరి వెంతఫ్రలుగు రులును జాఁనసాఁవిరము వెుగ శిరబత్రవతీ ॥4॥
సీ॥ తరివేప దిరిశనరన కాఁవ్రబల్లుశునపారదె విగాఁక్షి బాఁతరాఁశి,
ఫ్రత్రజివివషాఁతిరపాఁలుగాంది రము కుప్పిబూఁతాంతు శంబునుఫ్రాలఫ్రతితి,
నేరెళ్ళనత్రెరునిప్పురెగులు జివ్విపాలవాఁనునువాత్రప్రహార్వెడి,
అబ్బారిరజివ్వరము గంగరావిరము పొడిన ద్రవాఁవిడి రువుద్రిత్రిపల,
చెవుదులు చెండలుచెదుపాఁట్లరము కల్పవెంపలుల్ జబతితె విష్ణుక్రాంత,
నేరుపిప్పలి వ్రుల్లు లాఁరె దాంతాఁ వాలువంతూఁరబ్రంహిరము వుదనబట్లు,
బిబ్బెంటిరము నిరుబిబ్బాఁకటి చెంగరాఁరము గూఁరపులవలు గుడ్డువత్తె,
బుత్రవనపిప్పలినక్రపెంటిరము తదతాఁబిగర్దులదేశ కాంథి రుద్ర,

జ తమయం మును నిశ్చైవిమానాలాంతి జమ్ముభక్తి తథులసింయూడుబతియుయింగణాంథపూర్వ

పనిచేసర్యాదిమానాంతాంకి కృప్రభుదంయుచేలశులకిసుదస్తాతనేలమంత్రి॥ ౫॥

శ్రీ॥నేలమారెశునునేలబూదతరుబునేలబారుదమునునేలమత్త్౹

నేలపాలనురంగినేవలశుగుమున్ధ్యాప్వతుకృమత్తె అమదతూర్కతూతి౹

(బ) హృదుండియును తోగె బచ్చులివేములు అథవివాయుంబును అథవిశనగ౹

అథవిగన్నేరును అథవివేప యుయుజాజి తాంయులక్ష్మి భూజితలపు...

పెరెగులువాంథ శ్వేత మును బతుత్రుతాకి పుష్పంబును తంత్రస్థాతి౹

అంబాళమునార్శ్వగి అథవితుమ్మయుతూర్ప్వవెంథలుచేరలుదెంథునేల

రాతివిషమున్ష్టివాయువిళంగములును

యుత్రిపాల్పత్తెలును జ్వరహంగమత్తైన౹

మూరాలమూలలటంబు ధన్వంత్రి మున్నుచెప్పె

గు౧౦ ము ...ంబ తమా యుంబు గూర్పలయూరా॥

శీతజ్వరనివారణం॥ పత్రాలు— తరు౧౦ జ్వరములు॥—

తే॥ వెల్లులిపాల్పయుంగు వల్లగనారగ్గులకీ వాయుంబులుతం౹

జిల్లగధూపముపెసిన మెల్లగ శీతజ్వరములు మెదలతలాలగుదే॥

సీ॥ హా యుత్రాటియుమత్రితూరయుయు చేతవెంకాయులునలపాల్లెగాయుపండు

గుమ్మడికాయులుతోటలంబుగునల్లతాబుతూటియుపత్తితరముతాను౹

తరు౧౦ వృకతులుదగిలలంపునములుజేసినపాసంజితానపతిన౹

జగులకుమూరాథవజాముననపత్యంబు చెప్పగామెలదివిథపిరేప౹

తదనుదెలియుకభాజనమిడినపాండు యుక్ష్ముముబాగమునుబుట్టునదియుదప్పె

నెనియంత్రము గా వ్రాసి పనిదెలిసి తరుగు వచుగువె తిపారలనరయనుశుశ్రమ॥

ప్రకారము జ్వరపథ్యములు—

సీ॥ పిదప రాజనముల బియ్యపు బూవనంబు పొట్లకాయలు బీరపాన్నగంటి,
కూరలు వండిన గుమ్మడి తెలవంకాయలు బీర్యకాయ లేతకాయలెత,
యను కతకాయలు నయుపైనల ఘుద్రవ్యములను జొంగలమాంసమునుపెసర
కట్టు ప్రసెయ్యివేపు కలవెన్నధనియాలు పుంటిబొంత జీరకతపొల్ల్లుమగుల,
పాతవెకులవారికిపథ్యమిదగవలయు నిది శాస్త్రపద్ధతి దెలిసిన్నైద్య
సార్వభౌములు మనసులు శ్రమయుపొందకవునిష్ప్రపేచి తెత్తులు శాయుమెలు॥

యువ్వ యువజ్వరాపథ్యములు—

సీ॥ నెలలూరి టెనుబండి పాల పొప్పుబియ్యపు న్నవము పప్పనగు మూరలు మినుములను,
యదు మూర్ఖుపైన ద్రవ్యంబులు పగలు నిద్రింపుటయును తలంటింపుకొనుట,
నీరుమిత్రి ఆద్రావగారు పురతి తెలిసరమ్ముటక్రాపంబు తారతరసెంత,
బతతికవసరు గుమ్మడికాయ తెంచనూనెయు వెన్నయురతపండ్లయునపథ్య
పస్త్రులటుంచుదిప్పిరివైద్యము గులుపాతవెకులవారికిడెతవెతి,
వారలకకష్టములగాకవాటివిడిచితగినపథ్యంబుచేట్టినంపగునుదరణి॥

ఆశ్వాసగద్య ౯౦॥

మ॥ పరజద్వైరధ్వసనము ధ్వజ ప్రమము దక్షదక్షప్రజాతపూరతత్ప్రపా,
బరసంపూర్ణత్వవంగనెతము నారాట్పంనస్త్రాయు పరాబ్జబ్జ
కరలాంగూలని బద్ధపెలజని తాగ్రప్రద్యుసంద పర్యతా,
సరసాధాంగ గవంత్రికంశ్చయుధార క్షిద్రుప్రపూరవార్నతా॥

తే॥ మునగణనుత పరినరత్కృత నరసాహిత్య విక్రమాద్రి జానల్లభనతి
తరుణాంధృత భరణాంబుజ వరతేజన నద్యశోరత్న సరణిం పురాజు॥
భుజంగప్రయాతం॥
ముకుంద ద్విజన్మా వరం వరిష్ఠ స్థానమా, నమత్యాను గోప్రాద్రిరాజావిలాసం,
గుణార్ణవంత శోరత్కు భుద్రాజద్రిర్యసహ యశోరక్షాంతాపద్మారావిందా
తం॥

* గద్య॥

ఇతి శ్రీ వేణుగోపాల వరప్రసాద లబ్ధ కవిత్వ వైభవ విరాజిత
ఖ్యాతి శ్రీ రఘురాజ ప్రణీతంబైన నగరాజరాజీయంబును వైన్య
గాన స్వరంబునందు.

పాంత ప్రకరణంబును పూర్వస్వరప్రకరణంబును

సన్నిపాంత ప్రకరణంబును

స్వర ప్రకరణంబుంగలు

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ). జై రామునకు—

(శ్రీ) రామచంద్ర పరబ్రహ్మణే నమః॥—

సుఖవిరేచనములకు॥—

పాదరసం తు ౧	నేపాళాలు తు ౧
గంధకం — తు ౧	వీటిని మిశ్రీకరించు. రసం
సుద్ధ వెలిగారం తు ౧.	తొలకసాద్ది గావె ంచు
పిప్పళ్లు — తు ౧	శ్రీరసిబ్బపేరుగుమాడింటుకద్ధ

సువేదనచేసి. విరేచనముకాని పిల్లలకు పుబ్బ్రెవారు
పాలితో జాంమెపిల్లలకు పాలుగు రసం తో
ఇమ్మది—

(గ్రం) థపాంకం..—

నాల్గవ ఆశ్వాసము.

॥ శుభమస్తు ॥

శ్రీమన్నారద శైత్రి వినీప్రముఖ పంచాస్యుండు వెన్నంతని,
దివ్యవరాధుర్య సాంను భారసగ గరుత్మత్పురస్సంద్రావని,
తాస్యవంద సిగ్గత బాంధవ వాస్త్ర్యపుణుడాభ్యనందవముప్యాంగగా,
హేమవర్షద్రి శ్వరమాపత్రాందుతగుతో లెశశుండునక్ బ్రాహ్మవృతక్॥
సీ॥ శ్రీగిరికాంతాకృపాస్థ్యే పాపదంతనై విష్ణుప్రభావంబు వినుతిజేసి
కేవలాంబరాంబుని త్రంబు గాంగానదాంత విశదసత్త్వత్రితాప విమలత్రి,
నవనవంబుల సరస్వతి పదంబుల పట్ల నిఖిలాంతరాంతరవనిదసౌన,
లుండునవి పృశునిండు పెదుకే గాఖ్యతాళదానాందిస తృప్తులేనేస్తి,
పిదవనస్పందు తత్త్వనపిస్తకోట్ల పెద్దనంవా తప్పులనునుతి పెట్టమున్న,
జెసిగుదునుతి గాచిందిబత్తశుద్ధి తప్పపొంత్రత్రంగబుద్ధి తనవులమెప్పి
సీ॥ వామనుకేశవతుండునుదనాదిసద్యశుడోంతరభాపహ్యానముండు వుశాస్త్రముండు,
పదునాల్గుపద్యతులల్పగుగాం విరచించిమొకనాడునను జూచి చెరాదిపుత్ర,
మాధవాప్రేయుత మన్త్రినసుఖంబుల్ల భూతేశుజారగాబాడునివ్వ,
తదమపద్యతులనునుడువ్యకోత్తశ్వరుకరుణచేనతమ్యుకవితజెప్పు,
శక్తియందునుబుధులసత్త్వప్రభావింబ నాలుకలధృతి కవేంలశర్మ,
శాంమహేశశరాంబ శ్రీతంత్రయుననుబునుతనుప్పవిదిజేశిపదంబుజేర్చి॥
తే॥ పద్యద్వయంబుగువరసంస్కృతవిద్యనుసాధించనత్తివేత్రినిహాంజే,
వైద్యగ్రంథంబెలువత్తేపద్యంబులుగానుజెప్పబడునవిమదిలోన॥

క॥ ఉత్తరరాముని మరి రాగ్యు నీ, మార్గముల నిర్ధరము ననన్యమార్గము పొందెను.
పాలుండగుచున ప్రేవ, తెలుపగుచు వితగు మాట్లాడ తెలిపెను బాలపెదను॥
గీ॥ మేలు తాంబూలములు తాల మిన్న పుష్పం తమపు ముని బుధత తీవెల్పు
కాక్షి నానీ నగరము కాతె శ్వరము మనీ కవు బాల్యనృంతము నిరిప్రాది తగుము॥
క॥ గిరి బాల రమణు ని పల్లవ గగ నాన్య క్రైగి మన్యదులపాత్యంబు లనే,
నరయము నుతెలు యమున్న గాపు న, విరబంకు నవై ద్ర్య శాస్త్రవిభవము నులను బాల॥
గీ॥ విస్వయుంచునా దనెనరుంచి కపులార తప్పులున్న మాటు తగినసరగి,
దిడ్వపల యముననృదే లితపే యుకవే తుతానె దవిమ్ము వివిధగతులు॥

శ్లేష ప్రకరణము॥—

శ్లేషయులనిదానవములు న్న - పరివాడ ములు వన్ను॥—
సేసమాయితే॥—

గళశ్లేష దధిశ్లేష కాస భవశ్లేష సుష్ఠశ్లేషంబును శాభశ్లేష
ప్రత్యశ్లేషంబును పాంఠుజశ్లేషంబు కాలశ్లేషంబు బంగారశ్లేష,
పాతజశ్లేషంబు జహర్మశ్లేషమును నతజశ్లేషమును మహాశ్వాసశ్లేష,
శ్రీగాశ్లేషము శ్రీయుశ్లేషంబుసూపశ్లేషము పుష్పశ్లేషంబు తిమిరశ్లేష,
ఘనతరంబాదివారశ్లేష కంఠశ్లేషములు నవారిగ్రంబులగుచును
తర్కలకు బలుప్పు,

మాలమా ధింను తొలుత ట విన్నతులు షేపం తుమ్మనపం యుకంబు
గారనరుబడి యమునారు॥—

గళశ్లేషము॥ దధిశ్లేషము॥ కాసశ్లేషము, సుష్ఠశ్లేషము, శాభశ్లేషము॥

సీ॥ సతతంబు ధాతుశోషంబును దగ్గు నల్పనతరిగళశ్లేష్మ(ంబు) పెరుగు నవతేన।
తకృశాంగును జ్వరవంతు నగళఖంగవంతును మధ్యార్ద దగ్గు బద్దుటగల్ల నద్రి నమాఖ్య।
రాతిరేల్లను ఉరోయుక్త కూడ బదులున్నరాస శ్లేష్మంబగు శంఖమందు।
ధ్వనివాపురాప్పులు నవనిత ఉప్పు దగ్గు ఘుక శ్లేష్మంబును శూలవాయువు।
వాప్పు ఉరిగ రొప్పు పినస పాండి చెప్పుడు రొంటిపినంబు నిస్వప్న ఘుంటి వల్ల।
వనమును దలకంటునిప్పి నిద్రుంబును రుచి చెంపు నాశాఖ్య శ్లేష్మంబు జంపునరుల।
పైత్య శ్లేష్మము। పాండు శ్లేష్మము॥
సీ॥ వెతిబలుము మంటలు వాతరక్తము మధ్యార్ద స్వరహీనమును దాహ్ని శ్వాసకాస।
తంద్రాద్రికారులు తిక్తంబు గనోటను నోరు వెళ్లధమరి సారగురువు।
ములపైత్య శ్లేష్మ మివ్యులు బంపునే కృతు శూల ఉదుట వాంతి రోమాలు నిత్య।
తంద్రానితమును ద్రుతల త్రిప్పుడును దగ్గు హీనస్వరము రొప్పు పినసాతి।
సెరిరమును వాపు రక్తనాంసములతే క, తను వృత్తు నోట నిత్యంబు నోరు।
సాంద తలబల్ల గొంతంటి హీనము గును ఉబ్బుపొంగు శ్లేష్మంబు దగిలి పొంపు॥
కాల శ్లేష్మము. బంగాళ శ్లేష్మము, వాత శ్లేష్మము —
తే॥ కాల శ్లేష్మము శోషము, శూల జ్వరము తంద్ర మిమాది మూర్ఛలు పలుకు లే।
పాలంబు నహింత్రలు గల కాల శ్లేష్మంబు పరగునా లమును బూరపు(రి)॥
క॥ తేమ దతెగి పడు మంగళ మును నసి మిరగు బంగాళ శ్లేష్మము బక్తమును మా।
తేమును కడు పునొప్పి వాత కరమును వాత శ్లేష్మము ది ఇవె పరికింపంగ॥
~~జిహ్వాకా శ్లేష్మము~~
గీ॥ ఆసనము గండుగానుండి మానకేపుడు, జ్వరము భ్రమతంప మధ్యార్ద తాపములు గాంచు।

లోన నసిమిరి గలుగుచు మూనప్రాల కుమె ఉదయ్యను జిహ్వాశ్లేష్మము హంశర॥

క్షితశ్లేష్మము ౧౨॥

౬॥ హాటకరగుచు రుచ్యారు రుచి యను ప్రైకాని యెను గర్భాప్పు దగ్గు బహుతరళతం।

చెకతప్తై నక్షతమగు, భ్రకర శ్లేష్మంబు బూను పెత్తు నమువురుఁ॥

స్రావసశ్లేష్మము ౧౩॥

౭॥ ఆనన మువెడ ర్వ్యతల నాహ్వ యము రుచి నారు, నారు కష్టపుఁగారంబైయుండి కంఠమెుష్టలు

నసిమిరి స్రావసశ్లేష్మంబు న జనించు, కు దురు రుచు న్వ్యఖ్యమంప మ కొన్నాళ్ళు॥

క్షీణశ్లేష్మము ౧౪॥

౮॥ పదములు, కరములు మంటలు, పదలనిపె తీయును ధూలపడుసరుచియుఁ

మదముతలవల్లనైయుది, కుదర దుగాక్షీణశ్లేష్మగుణములనునైనఁ॥

క్షీణశ్లేష్మము ౧౫॥ శోషశ్లేష్మము ౧౬॥ ధృతశ్లేష్మము ౧౭॥

౯॥ మలబద్ధ మమనాగ్నిమాంద్యనిద్రారుచి శోషతంద్రా జ్వరశూలశుష్క।

తీక్ష్ణ దృష్టి జలములతిసారదాహములక్షీణశ్లేష్మగుణములుబంధునరుల।

రాశిన్నులామంటజ్వర మెున్నహాతరళాప్పు దగ్గు ప్రవర్తులు దాహంబునాభ్రా।

సారము యెుంధుటయున్నగాను టశోషశ్లేష్మము కుదర దువేగయును ముని జూపు।

నగ్గు నసిమిరివేతి యును దాహంబునాభ్రాదగ్గిన సురాత్రిప పలు రక్తంబు బడుట।

బ్రాబు యును పావ్రు నుహీన స్వరంబు బల్లగాంబిద్రుంబును ధృతశ్లేష్మమెుంబనేల॥

తిమిరశ్లేష్మము ౧౮॥

౧౦॥ పగలెమిలేకరాతిరి యెుగరాప్పును తెమడ నిద్దు రెను టుకయును ఁ।

తగనినస కంఠ్యముంచున దగతిమిరశ్లేష్మము దియెుతగు క్రియను నతగుఁ॥

విసంశ్లేష్యము ॥ ౧౬ ॥

క॥ పగలు బలువగు ఖండితే. పగసె యనుకరా త్రితెనబహూరితులనే,
పగబూని బదివాంశ్లేష్యంబగణ తమిదితుదుశుకొదర వనగూడదుగా॥

కం. తూరాశ్లేష్యము ॥ ౨౦ ॥

క॥ సాప్పులు పెరా నాశ్లసున రు, దె ప్పుతు గూర్త్వంగ నివదు వింత విందుడు తినద,
తి ప్పుతు చె ప్పుడు నవ వాప్పులు, నప్పును కం తూరాతిశ్లేష్య గతులవి బంప్రక॥

శ్లేష్యబది తన్నలు॥—సంశ్లేషాశ్రయం తక ప్రాస్రయం॥—

సీ॥ యుతి తినక్క ర సంబు నిరహాం దమూడు సాలలు దెవదారు నునతీశవేళ్లు,
నక్తద్రా సస మూల పెకస్తు తుదా నిమ్మ బిత్తు మూల మువెవ చెట్టుచెక్క,
బంత్రాచక్కలు పేటసారమూల్యా దిఫలమువ్వ ల్లప్రబ్బఫలంబు నివర్ప,
పండ్లనారింజ ప్రప్తం శ్లు బింతల పం డ్లరస ములు ముల్లుగారం టివేళ్లు,
రస పెంకృతీంకృతి వెసను వరాదర సాశ్లరితి నాపులుబల్లె తిబాళ్లు,
పెరుగు పంబ తములు నిరువ్రొంద వాపుల నరాకపెదరసంబు మూడు తప్ప,
లలవదగా వేటనస్త్రిటి కలెగాబి సాంగస్త తలము గిరి జతదెము నర్భి,
ఖఖ్రూద రపం శ్లుద్రాక్షాఫలంబులు తెనద్రాక్షినముస్త నందుల నుగలపి,
తె గుబంధంత భక్షింబి తెని యింరుచరి యమునశ్లేష్యములు నువూనువయుతాళ్ల,
బందురుతు చెప్పిబిషగశసంతతులకు, నవనిశ్లేష్యాంతక ఫ్రృతంబనగ బుధి విన॥

చిత్రకాది ప్రస్రయం॥ ౨॥

సీ॥ త్రపువెంప్ప చిత్రమూలమువెళ్ల పాట్టసు వెదురు కష్టిలు వట్టివెళ్లవెప,
లాద్దగువూరె తులుసుప్పల్లదానిమ్ము మూల ప్రచక్కలునె లవె ము,

కాలగంజలవేళ్ళు తఱికవేరులును పర్పాటకంబును వుంబవాకుతులును।

సునత వాక్షీరిని యేయుక్తమైయుక్తతెని మదిఫలములుగాదరావలయుజలము।

లందునవేసి యుష్ణాదశేషంబు గాగాబదింబనయుష్టిత్వాథమును నను।

పంచకషాయంబులు పతబోసిపాతచెల్లమునుంబి బత్రమూలంబు శాంతి।।

పిప్పళ్ళు బర్వ్యము పిప్పలి మూలంబు త్రిఫలల వంగముత్తెలియు మొగలి।

చందనంతలపక్షకాంతపాంపుడి యమునశిరితెవెర్రయు పులిబంతలమర।

పానిమ్మలకనిద్దవృవేల యామశిరితె బాంధ్రింబసమ మలు జూవివేసి

ఘృతపాకమునవండి ఘృతమునుపల్లారవనేకపెల్లమయితేనే యూవులనేయ్యి।

తాంబమునగవేసి తపెవెత్తబుంబరేగుబండు మాత్రంబు పక్షింపబానశ్లేష్మ

అరుచిదిపారింబునని రక్షినేయునని యుత్తరాదిఘృతము ప్రసిద్ధముగను

పిప్పల్యాదిఘృతము॥—

సీ॥ తరమెపృయుకితిమెక్కలావ్వగలురెంథుతేల్లజిత్తెతునాగమల్లెవేళ్ళు।

పాకుతుజిత్తెతుపావితతలికనివ్మ్మలవేళ్ళుచెరుకుతుంటులును బత్రి।

మూలంప్రయేలువ్వనునేలవేమునుదేవదారురసంబులు తగసమంబు।

గాయమునగూర్చితేషాయుమువడిగాబ ఆస్త్రలనేయ్యియుకింతయుండునంబు

దాబనిపెక్కయు తాళిసపత్రియాంలతులును బత్రమూలంబు శాంతి।।

బవ్యము నాగకేసరములు పెూడి పిప్పలి తిరియూలు త్రిఫలములును।

సమమములు గూర్చితుంతుమువృక్షయేయుతదానితోడనమూడుయేతుగవేసి।

తగబూర్ణమునరింబతగినట్లుపాతచెల్లముతేసి ఘృతపాతమునరచేసి।

రేగుబంతంత భక్షింపబాగుసేయు, యురుబద్ధశ్లేష్మములుపారిణుంబుతాళ్ళి।

అశ్వనులు చెప్పిరి దివేలటెంయుఁ గుణిని. పిష్టాలం కృష్ణతంబు సంప్రతిసేయుడు॥
నిర్యంకి కృష్ణతము స్యంయు కృపవిష్టము॥ యాకృష్ణతము చెనతకృష్ణతప్రకరణ
ములో చెప్పియున్నది॥—

నిర్యంఢి కృష్ణతం॥

గీ॥ తులగనిరిగి చక్రతులకు యాఖడుగపె రులను కానగకెసరాల్లుమూరాణ
పరసజనులు యానాపృపెదుగు తాభక్తింప యులను రెమెల్లశ్లేష్మములుపోలంగు॥

నిర్యంఢి బారాణసులు — ౧ ॥

సీ॥ ఘనదుగుని రితచెక్కలు వట్టివేళ్లు మాకుదునేలపొన్నలు తాలపొన్న,
పత్త్రుములుల్లు భూసురంబగుదిరిపైన వృవెరుల త్రాఁటదనరదాని,
పత్త్రము ల్పు వృల్లుప్రైతటె ల్పునుతాయులతో గూడ కృష్ణిడు,
వనృవృత్యనతటి వనృవృలును గూర్చిసమభాగములుగాగ సంగ్రహించి,
బూగరెమునరింబినె బెత్తుజాబు యానాపృనేతభక్తింపజనులకుఖ్యాతిబారగ,
శ్లేష్మరుదిమానునుశద్ధముగనఁటంబునశ్వినిదేవతలనిరితొల్లి॥

౩. పంచనింబాది బారాణం॥—

సీ॥ వేపవేరులచక్కవేపాకుపండులు పువ్వులుమొదప్పైనను గల్లుత్రాటు,
వెలుపొన్నజాజికాయులులవంగములుపోకలవప్పులుతోలములుగలంప,
సారతిత ర్ప్యారదు మరము త్రవృలుగంబుప్రి క్షిప్పంయుచర్జరములు,
తరతకాయులునునాగరముగుడంబుదానివ్యయుకిరికెమూలవ్యతొలుప్పు
బింత చక్రయువృతిబింత యులు యులతోంతమూమిడిచకంయుమంగవేళ్లు,
వెదురుకట్టెలుబిల్లవేళ్లుపాపరవేళ్లులిరికియూతులునన్నసనిగగాబెణ

వరాంగ ద్రావకరింబ జంబీర రసమున భావిత చేసి యుండు లోపల మూడుదినము,
లు ంబకపర్ంబున రుసు లుపే వింబరెని, పంచనింబాది శ్లేష్మ ఉద్ధృంబున నవని॥

ఔషధములు॥—

౧ శ్లేష్మాంతకరసం॥— పెసమాత్ర॥—

రసపింగళంబులు, వసనాభి గంధకమూర్ఛిత ద్వ్యాగములు మగిశిలయును,
మండూరతాంతములతో నెల్లను సమభాగములుగా సంతరించి,
శ్లేష్మవాత విస్ఫోటకములను నెల్లమూలంబులుగా ద్దుగనెల వేము
వినిగి మానుల పక్షవేళ రసంబుల దనర భావితము దనము చేసి,
గుంజాప్రమాణంబును గుళికలుగా వించి త్రిఫల తైలము ఘృతమున త్రికటుకములు,
దాబనిండాలతుల తాళీశపత్ర పత్రలతమున కేసరాలు తులగ,
పాండురోగము గా వింబ కర్ర రబోత కాల్య మాత్రబుంగమును శోధ్రాలమానవులను,
ధరణిని రుపది శ్లేష్మములు బరిహరించును నిండు ప్పరవైరి శ్లేష్మాంతకాఖ్యరసము॥

శ్లేష్మకుఠారం॥—

సి॥ రసలోహంపై త్రాంత వసనాభి హింగుళ మండూరములు పామమూర్ఛితంబు,
గగన ద్విశుద్ధములు ల్బల్యంబు లొసమాంశలు జేసి శిల్పనుమంత్రవిరి,
వేడు రాతు దానిష్కు వేప బత్రకిని వ్వ్యబంధ రసంబుల బట్టి నూరి,
మినప గింజంత మాత్ర త్రికటు త్రిఫల కషాయమున గ్రోలసకల మ్మైన,
శ్వాసకాసలు శ్లేష్మములు జ్వరములు భ్రమలు, దోషత్రయాగతములను ద్రుంచును నయుః
వంధుర దుష్టెస్పృగాననిస్పంది యగువుగ, యువనిశ్లేష్మకుఠారమను
యౌషధంబు॥

౩ శ్లేష్మదహనలం॥— సీసమాలికె॥

రసము త్రిఫలలు దరద భస్మం రెండు కొంతప్పు బూది ఎరూరు గంధకము సొల్లు।
మండూరము మినుము మహింత తాళకమొక్క భాగంబు నిట్లు మల్లమున జేర్చి।
పర్పాటకము బంధ్ర పావలి గుంటకల్లర ఎరూతు సారము ల్పరి గి బర్త్రు।
రసమున వేర్వేర వేసమూడు దినములు బాఫ్లున ముదిరిం మెుప్పుమాషు।
మాత్రంబు మాత్రల మరచెన్ని త్రికటు త్రిఫలములు విషబాణ ద్వీపర్పటకము।
దాబన ఎరూలతులతాళనసాగకే సరములు మూలిరిం బసరిగ పంబ।
దారగల్పి ఎరుు కషాయమాత్రం బు బాడింపు, గుళికయొక్కటినేళ తాగూంబగొనిన।
శ్లేష్మ పూర్వదిగ్గ నవుల ద్రుంబు సిద్ధమిది ఎరుు,పంరునివచనంబు శ్లేష్మదహనలంబు॥
౪ శ్లేష్మాంతక గుళికెలు॥— సీసమాలికె॥

రసమారు పాళ్ళను వసనాభి తామ్రాది బలి మూండు గామ గిశిల ఎరువెండు।
తాళకంబా త్రికటు దరదంబు రేవని మండి శ్రేలతుత్తనువరాల్లు మధుకమేదు।
భాగంబులుగను పిప్పళ్ల సాల్లు బల్లవిబిరెయుము లొక భాగ మిరుప్పుపరబ।
పాలల తొత్తంబునే పాళ మువుల త్రిఫలముునేరెండెడు భాగముల రెం[illegible]
[illegible]కంబుసు కొత వరా[illegible]కంబునుయారువుం డూరశెల్ల దుల తాత్రయ్యాడు
రెం[illegible]

పాం ళ్ళనళ తి దప్పక గూంట నల్లఎరుస్మెత్తు కుజిల్లడు బత్రమూరల।
విరితి ఎరుంగం డు గల్ల గిత్తల్ల జిల్లడు రసముల తో[illegible] మురాతిమెుగ్గ।
లవ్యాధమున త్రిఫల కషాయమునను వేర్వేరు గాం[illegible] ఎరువూరితసి।
పరగ [illegible] ఎరు [illegible] పాశనం బూల్ల రెండు సమమును దినికి మహింసాంత్తి శుద్ధి।

జేసి వేసిరము నెంయ్యవాసిన గ్రరతగివెల్లుగా నిడినాం తిరమనని జనులు।
కిగు బంధం తగ్గా లుమున తెప్పవాప్పవాప్పవాలును శాలాన్యవార గింప।
వాతప్రత్యంబులు నిశ్చల జాం.తినడియు, తరుణశ్చ్యాంతగు ఇతేం..హర
రుడు జెప్పె॥

శ్లో॥ శ్రీమానసతుప శ్చ్రుతిలు ॥—

గి॥ తెంద రెరుల్ల్య తప్ప్యతవను తాకెడియు బారవు।
నత్ర నత్తె ను రాతు వుంల్తెలునుకెత।
రాసి బత్రి రెరుల తాబతరార రెరునను మ ప్పు।
బి. రత విశారతుప శ్చ్రవను త్ప్ర ప్ప రిల రెము॥

శ్లో॥ శ్రీమానలతప శ్చ్రవను లు॥——

సీ॥ గు వ్యూ డి రెరుల నెల్లగా శ బార పలుసానె పరుగు దాలెంరుబు బ్రి
షు గు వె—— లు।
వలుశ్రైన తెరార లుతిలలు గా షు రిలువం।
తా రెరు లునారశాత్ర తారెరులరెరు।
గాత్రు వెంకలనెయ్యకాను రాప్పనరుల్లిగధ్ధగురు ప్పంబుగళ్ళనప్పు।
వన్న బాల వును పింఢి వంటులు శ్రీష్ట రుకెతలులతుశత్రువుల్లానదెలని।
వైద్య వును లుపే రెరును వార లువనుధలాన।
తే॥ లని రెరుప శ్చ్రవనులని విడిబిపెట్టు।
వుందులబ్బిన వును బిదినానతెవింబె బెట్టురనిరెరుబంవ్వనె ప్రద్ధిలానా॥

ఇది శ్రీ రఘురామ రెరుంబను వైద్యశాస్త్రంబునందు శ్రీష్ట తృతీయాంబనపవు వైదుపద్ధతి.

——। సమాప్తము——

స్త్రీ ఋతు రోగ రాజ ప్రభావము॥—

సీ॥ స్త్రీ ఋతు రోగ నృపతికి జాం ఋతు కాముల ఋతుగు
పాండువ్రసవాద్ధిపతిగ గింప।
తన ఋతు నానత్త్రైపైత్యము సాప్పు సాభాతి
సారము వ్యపించుటలు శ్వాసకాస।
లాతని వంత్రులు వాతపైత్యంబులు
వరగాథ మారులు వమన వమరుబ।
గుర్రు వుల క్రహంబులు గల్లు హూలాలాశలు
గాఋకుల వేతంరజకప్రము బృగి
వాదృకారులు కఫ మగ్రివాంద్యము మిత।
శీతలము కాశ్య సంతాప జాత హీన
బలవిరేచనములు పరివారగణము
గానని దిక్స్త్రీ ఋతు రోగరాజ సంగిందన ద్ర్య॥

{ (గ్రంథకారకు తునిష్కలబ్భిషకేశావలోకనమువల్ల
వివర్ణంబు ఋతుపరిచిన స్త్రీ ఋతు రోగముల సంఖ్య॥— }

తే॥ పరిపరి సంఖ్యల స్త్రీ ఋతులకు, బరికింపగశాస్త్రములను బల్కిరినేనే,
వ్రతపు బతిత్సా సంగ్రహంబు రచి ఋతుపదునాల్గుస్త్రీ ఋతుల ఉంచుచు దీనక॥

—— స్త్రీ ఋతుల నిదానం॥—

౧ వాత స్త్రీ ఋతు నిదానం॥—

తే॥ మెథవేనకపత్కలను ఋతు, ప్పుతు నొప్పులు తుతితేఖాంగు దాప్పుట వేక్కె

ర్పు తి ద గ్గుం బ్రాము శైత్యము, త ను వ డి పాం త క్షుంరు ప్రకారము తెలియును॥

౨॥ శైత్యక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ జ్వర దాహ రక్త పాంతులు, ప్ర రగి వి రేచన ము శ్వాస భ్రమ శుక్లము న,
త్వర ము గ న శ యుంబు న ని, ధ్ర శైత్యక్షుంరుంరు టం ఘ్రు త జ్ఞులు తెలుపర్॥

౩॥ శ్లేష్మక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ మంద ము శైత్యము పాకర, లుం ద గ్గార్భ్వం పు శ్వాస లుం రు బ హిరా నం,
భం దు టు బ ధ తి తె త న లో, జెం దుం శ్లేష్మక్షుంరు హృ ద్వేష్టలు తెలియును॥

౪॥ త్రిదోషక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ వారు త శైత్య శ్లేష్మ, పా రం బులు రే తు ల మ రి స న్నల వ్రాంతెఁ,
గా రిం బు త్రిదోషక్షుంరు, సారము తిం జూడ తక్ష సాం ధ్యము ధరణి॥

౫॥ వాత శ్లేష్మక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ హీన స్వరము ను గు తు త్రత, లూ నా బ్బ్యుటు ద గ్గు పాం తు లు ను వా త ము లో,
వాం ని న వేహ హం పు బ స్నే లు, దా న గు భు వి మే హం వా రు త క్షుంరు తెలుపర్॥

౬॥ వాత పిత్తక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ స్వర మె ము క తి రు గ బ లు తు టు, జ్వర ము ను దాహం బు శూల పాంతు ల రు బయుఞ్
న ర వాత పిత్త జె క్షుంరు యు న క్షుంరు బు ర గు ను యు ది వ్రె త ము గా ప్రు, బ ల శ్రైత్యా తెఁ॥

౭॥ పిత్త శ్లేష్మక్షుంరు నిదానం॥—

త॥ ప్రతి కర్ష ల కాల స్యం, బ తి ని ద్ర యు స్వల్ప దాహ ము గు ఉంరు జ్వర సం,
గ తి రక్త పాం తి భ్రమ లుం, జ న గు డి న శ్లేష్మ పిత్తక్షుంరు ంరు
న బ ర గుఁ॥

౮॥ అంగాంధర్వక్షయము నిదానం॥—

క॥ వడిపడనంరుు నెప్పనంరుు రెము తదెల్లను సాఖ్యదగ్గు నరాధర్వ్యాపన్।
వడివడి శోషారు బులే, ర్పతు నరాధర్వక్షయము తటంబు బట్రిని బుధుల్॥

౯ మేహపైత్యక్షయము నిదానం॥—

౯॥ మేహంమెు క్రుతు కాకర్వమెుంచే హం వుంద్రింరు వుల నిస్వత్వమును బంధి పొన్నసుక్ష్మ
హౌని త్రుగారతికిం రువు నంటనాప్పి, మేహపైత్యక్షయము నిది తర్వతి రెుునను॥

౧౦॥ క్షతక్షయము నిదానం॥— ౧౧ ఉరోధ్వక్షయము నిదానం॥— ౧౨॥ క్షయక్షత నిదానం॥

సీ॥ దేహం తాంతు దప్పి తెల్లనై నాడి నశించి శూల రుుు ప్రుక్రతెంవ నొప్పి।
రక్తవాంతి రుు నును గంధవు లంబు ను వచన వును బాంగును బాదత్ క్షత నరాఖ్య॥
క్షయము మెుక్రుమే తలాజం ప్రుమే హంప్రుధాం తు ప్రను హీనవుతి సారవును నుగ శిర।
వును ను జిక్రు రుంద వులును పొట్ట్వ వాబనసాంధర్వక్షయము రును నంగబవును నిజాప్ర॥
తను లతెలు ప్రుకాంతి గతు నరాధర్వము గుర్వాస పరితపెడినగంటపరిదిపలుతు।
గత్తెనేని దనిగాం క్షయము క్షతవున క్షత ప్రుపైత్యత్రియుల బరుపమెులు॥

౧౩ పైత్యమేహక్షయము నిదానం॥—

మ॥ తుక్షిన శూల శ్వాసనసకు తుత్రతలారుబి వాం ధర్వహీనవుల్।
రుచు క్షులనిద్రుతేమి తల నంఘ్యులచే తుల నొప్పిహింక్రుప్రు
ర్వక్షమును గ్రుంధి కంతువ్రులు నంగవును నంమున జిగర్వత్రిచే।
ఖక్షంగతేకమురాంత్రుములబద్ధవులుం గలవానిపైత్యమే
హంక్షయము నాగనాప్పునిది రుంతతుపాతికబంప్రరాగుల్॥

వాంతాశక్షయము నిదానం॥— P. T. O

వ॥ కరపదముల్ జముయర్టు లెంకొనాతవే శశరరవట్టులం.
ఋరగయటె పోట్టనాలు. ఓరము పొందురక్తి గుదముంగు పొంతులు
దిష్ట గము క శాల గ్రంధులు నదో ఋనరా వ్యువ నాప్పు కంద్రుముం.
ఉర ంఋ గమారు తోర్ జము టెందురు నేక్ష్ముంఋ వెల్లుచై షణు వి॥
త్రి ఋత్ర ఋతి వ్రులు ఱ— ౧ ఖంతోము గీ॥—
సీ॥ వెంకి ఖంగారరముల్ గందుద బ్రుమురాంది,
పారదార బ్రి క లూపా బ్రుస్త్రములును,
గంధకంబును వేరొత్రి తము సంకుము గీశల,
పత్రి తొళత వైర్ప గద ములును
పంశు గ్దలూన ఠంఖ సము భూకములు గూంబ్,
మల్లంఖులూన వ్నకల ంఋ నుని బి,
ఖత్రి మాల కర్ప ధ్రేష నంబు న నే శు,
దినములు నారి ము ద్వినములూ కఱ,
వరస రా తటి ఖంర పా వి ఱ ంరా తున
ఆతే శునల బ్రుహ్మ జే ము శు బాల
ము విణం ఖ ంరు దిసార ధ్వమాండే త్రుదాలు బ ంవేకా
షధముందుని అప్పివద ంఋ గఱ ంఋ,
గంట్టుప్పై ంయుంత వేల గారంబు జిట్లెశు పొంలుబే నూరి తెపన ము జెసి,
ముంద వెసి ప్పై ముగాసి శీల ంఋమ్బ్రి తొమరాప్పు ంవెంకేప ద్వకుంర తష్ట
ముగ ంవెంర పొటెంబ ముంఠ ంఋంది శికుంర నింర నవ్వై కవ్యా కంఋంర జెసి

పైని ప్పువేసిన భస్మమై తనుదానె యల్లాడినట్టి రెంపష్టము తీసి ।
తవ్వల తొగరుగ దన్నెకాం త్రుకాం దరు కాం దాం షష్టవై కాం దురం త్రు ।
తజ్ఞులు రసాం రెంపష్టం బెజె కాని గాని సము మగా సూత భస్మంబు వేసి ।
తరిపి తపాప్ర గవ్వెక్రాంత భస్మము వేసి మునగని వ్యాయము రసలమూలరసంబు
దించి రసమునే శెక్ష దినములు మదిరంబు తరతన మూన్నిశ్శు తల రసనూరది ।
బిత్రామూలతర్వ ధసె వనంబు ననే తవింశతి భాగ నవలేలరసుదసి ।
గరళంబు మదిచపెల్లాం రము వేర్వ రపొందరంశ ఋపిప్పళ్లు శాంతి
కరతమత్తులు లవంగ ము చాంబితా రసలుగరళంప్రపొనభాగములు సుంబి ।
మాంశ్షలంబున మదిరంబు జికెలుగా పంచపాంరసకుష్ఠములు చేసి ।
అనుదినంబును ప్రాటకద్ధె తాకమాత్రపిప్పళ్ల బూరగలొశెష్టికానన ।
శ్వాస కాసలు శుష్ట్లు బత్రాక్షిరద్రెల్లు పాండు శోభల శూలలు పొశ్వేష్టు
కంతిపైరంజిల్లు తరగము ల్వలశిల్లు పతిహరింబును రొగపటు యములును ।
గ్రహంగిదుర్గా మాగాబ రసక్షేమము నధము విషమునిరశింపు శుష్టొభివృద్ధి యుబు ।
బహువిధ ములైన వేపరము ప్రాకృహోను శత్తదను పానములను సంచారముల
రసనంగారు॥—

౨ లఘు మృగాంకం॥

సి॥ పాలు బంగరు బూది పాల రెండు రసభూతి ముత్తెంబులు మూడింబు పాళ్లు ।
పాళ్లునాల్గు గవ్వంది భస్మంబు నటు నతే గంధకము మాత్రికంబు నైదు ।
పాళ్లుంక మారుపాళ్లు విద్రుమ భూతి రెండుగానిటి విష్ణుపంక్తరసము ।
జిసి మెత్తగ నూరుడు దినములు మదిరంబు పిడప గాజె సెంద చెట్టు రసాంబ ।

సదవిసజ్జ్యరువత్సారమ్ముల్లనిల పంచక వెంటనమ్ముంతలోన గరుబ్బాసి।
నడుమ ముందిడి బెంనితడు పృథింతనుబూసి గట్టిగా వాతను తుట్టి గాట్టి।
కందిగింజలుకొత్తక డవలోపల నుంచి యుందుజేరి బానిల్లు రావ మూలు నను।
సమత హిన్నవే నాంటి స్పెంగ వాదులు దిసి కెంపష్టి భాగవ బ్రమల బారది।
గల్లుపు యెయ్యందె వైక్రాంత భస్మం బాండె యెటో షష్ఠ తారతాంశ్రైన బారది।
ఉల్లప్పరసమున బిల్లలుగా వించి ఉనుదినంబు నుప్పాటికత్తగెప్పు।
మధ్వాజ్యముల్లుగాన్ మందాగ్ని నిరసించు బహువిధక్షయరోగాలను పరిహరించును।
కాంపిలాం పాండు దుస్వర కాస గుద బిజ్ఞశూలశోభాతి సారహృచ్ఛ్వాస రక్త।
గుల్మ విద్రధి గళరోగ కుష్ఠ మేహ గదల నడగించు లఘువుగ్రంతం బనంగ॥

3 కనకసుందరరసం॥—

సీ॥ పాదరద భస్మంబు పాల్లైన్ని దిగగాంచి హేమ మమంత్రిక మ్మెదు హేమ భస్మ।
మును మూడురత్తంబు మూడు వైక్రాంత భస్మము మూడు తామ్ర భస్మంబు మూడు।
తారంతలో హోభ్రక గంధకంబులు నాల్గు టోక్తు విషసంఖ్యల తక్కువుగ।
ఖల్వంబులోనుంచి గట్టిగా బిత్తమూలకషాయమున మర్దనము మూడు।
దినములుగా నుంచి తీసి మాత్రలు చేసి గాజు కుప్పెను పాలు కొంపులందు।
మునగాకు గంధకమును జీర్ణమిగు మిరియ సొంగ శొంఠల మూగాసంతరించి।
పల్లద్రవంబుచే ఫత్తు పటికంబు గ్రోల నక్షయరుల గుల్మంబు లర్శస్సులుత్రి।
దోష మేహ మహామధుమేహ్యులు గుదరుజలు వృద్ధులశ్లేష్మములు పైత్యములు సుఖ్యరము
లడచునుబంగారు వన్నెయగు దేహం దల కబ్బువే తొబ్బదిగయౌనయును వృద్ధ్యుడలయున।
వనుపుధన్వంతరీ ఇజ్ఞ్యపంటరుదు తాల్లిద మిథరోగంబు కనకసుందర రసంబు॥

తనకసుందర రసారసుపాంసం॥

మ॥ సరసతనాకరంబు భూరమ్యంధవళ్యుత్ప్రయమెప్పతెంతునా
ల్లిర రమ్యకనాత్మపుల్లభిపి రమ్యని ఉఘనాంగవుచేసి రమ్యాసుదం।
బిరుదుప్రగతె బిస్పార్దనసుతెమె వితదా ఘనితాభసంబుతె
సరప్రకాశం రూ రమ్యత్వముగనందేత ఉంచినమెలాసంగె ధ్రువం॥

ర సంజీవినీ రసం॥

సీ॥ బలరసంబు బహురసు భస్యంబు తొమ్ముభస్యము రమ్యశ్రుత
బహాదిసము ముపాళు।
రమ్యశ్రీకంబు నతును రమ్య వపాలు లూహాంబు
వైక్ర్యంత భస్యంబు వాదభాగ।
ముము రించి తల్లి రమ్యాకు పర్యాటత
సారంబులను నారి మరాగచెసి
రమ్య సర ము తత్రి రాతు వాపిలి బూడి
ఉర ముపాతు తువినె పరగతస్న।
సౌము రిము నుగ బ్రహి హ్మకాము రా ప్రవసనెల
వెము రసంబులు వెరు వెర।
వెల రమ్య మురా దిశ్రాబులనె బభావంబి
భరా ప్రటముననుంబిపాంసగమాష।
మూత్రము ను పిప్పలి రమ్య ధాన్యము హింత క్వాధ
ము న నుగ్రాలి నక్షు రసపాం తుము ఖ్యరు జల

లధబుగా స్తంభము మిగులదా ర్ఢ్యంబు నొందు.

తేగి కొవ్యర్థ సంజీవినీ రసమునంగాం ॥

గ రసరాజం॥—

సీ॥ గగన హింగుళములు కాంత లోహంబును ।

మండూరమును పారదము రాంక్షితంబు ।

బంగారు వెండియును పగడములు వృత్తతగ్ర్యర నీలాజిష్ట ల్యుత్తముములు ।

భస్మంబులును నాగభస్మంబు వైక్రాంత భస్మంబు లోహంబు వజ్రగవ్వ ।

భస్మములు తామ్రపుష్పభస్మము శంఖభస్మము వెలిగారంబు పటికశిలయును ।

ఫరిబలి తంతుకాష్ఠ పారదంబులు తాళకంబును శిల్యాభ్రగంధంబులుంబి ।

త్రిల్లపుష్పత్ర తమురటి గత్తులు తలబందివేళ్లను పొంసపాది యారాతు ।

భూసురంబె వట్టిపా ఫత్తి గెయును నీలపారతుధు నల్లనేపాంవి తియును ।

బల్లియును తెల్లగన్నేరు నల్లని కాబతన్నతువారి యును గత్తలమర ।

బూరుగరంబును పులిబంతి రసములు త్రిఫల కషాయంబు గలయనొక్క ।

యూక్తి తెయియునను సాకాక్ష్మ దినము తక్కను భావన మునుజేసి గాజుకుప్పె ।

నందుంచి సికతయంత్రంబు లోనిడి మందాగ్నినాల్గు యామములునాండి ।

స్వాంగశీతంబున దగనుంచి గురిజెత్తుగాని రెండుతులయెత్తుగా నిమూండు ।

గురిజల యెత్తు పురసంబంతి నేర్చు రసవను పానంబు గానుగాతి ।

సాంద్యాదనం బుసైన కొవఫ్యు ధగాబిక యారాప్యలనె యాష్యాక్షిరదబులు

కోష్ఠ రియునుపష్టవ రస్యారపరరిబంధనాది సుగంధములలదటువాయు ।

శులుద్రవ్య క్షీపిండి వంటులుదినుజ్ఞనులతిష్ఠయుపొండడు శ్వాసకాసలును షండ ।

ములు సహస్రాధులు బలకృమే హేమములు తొలి బాహ్యములాపాద్యములము,
గలుగు భూతాఘాంది ఘంటికా గాత్రస్థైన వివిధములు రోగముల నలవాటు చేయును,
శిరోరుల లోకాపకారమై జెప్పబడిన రసికులు తానన గారస రాణి జననీ॥

॥ ఘృతములు॥

౧. తిల వ్యాఘ్రాది ఘృతం॥—

సీ॥ తాళకాంత రసములను నెల్లు ప్రస్థములు నాలుగు ప్రస్థముగు నెల్లు ప్రస్థము తో
గలిసి కొంచెము బోసి గాచి వాత ఘృతములోను ఘృతంబు వీనబాలములగంధ
ములు ద్రాక్ష పంచ్చను ముత్రవల్లు గంబు నెలగు మ్ముధు యుప్పును జీర,
కములు తేటకసి పంచకములె గును శాంతిపత్తె దురాస్నపి ప్పల్లు సమములు
కర్పూర మను వేసి ఘృతము తాపసా జ్ఞానాంది పొద్దున ను తర్షపాత్రంబులు
మును లుపొందు జ్వరంబులు శ్వాస లద గుజ నుల కవ్యత మునిజయు కాంత ఘృతము

౨॥ మహా తిక్తక కల్యాణ ఘృతం॥—

సీ॥ తాళకాంత మును నెలగు మ్ముదు పిల్లి పెసరగర్భల రటగర్భ రంజు ప్రాబ,
తిగరసంబులు బాగుగా వేర్వేర ప్రస్థంబులు గగూర్చి పాలు ప్రస్థ,
మొవ్వునే యిల్లకిస్తి గంధు రసంబును ప్రస్థంబు ప్రస్థంబు పరగ గూర్చి,
తాకొళి యక్షర తాకొళి దుంపరాస్న యిను శాంతి తుంగ ముస్తలును గంటు,
భాంగరంగి వన లయిపి ప్పలి కర్పూర కర్పూరంగి యొను పాయను విశాంగములును,
మాగ గర్భలు పెండి స్తంభన ములగ జపి ప్పల్లు త్తు యోత్రత్రి ఫలము తెచ్చి,
పొడిజేసి ఘృతములో బోసి వండి యును దించి తగినట్లు గాపు బాధరిచేనే,
గలిపి తులమంత చూర్ణిత నాత్ర యిను శక్తి పొందు హృద్రోగములు ల మానవ్యులమునందు,

పైత్యశోషజ్వరంబుల బరిహరించునట్టి మహాద్భుత రసాస్వాదనాది ఘృతము॥

—॥ లేహ్యములు ॥—

౧ అశ్వగంధ్యాది లేహ్యం ॥—

సీ॥ నూరు ఫలములు లౌన్నెరులగర్భులు తెల్లగబ్బెరశవెళ్ళు మంచి,
ప్రతిగుణస్థాయి శిగిరంబుగా గాంభ్లేరులు లస్తాకృత్తులు కృత్తుల ఫలములు వడి,
సరవిగా పిల్లిపీసరగద్దలనునేల గుమ్మడు దుంపలు, నిమ్మడు తిప్ప,
శిగిరంత్రైద్రైము గాస్థిర ఫలంబులు గూరాబిదంబి నల్లమునేఉదనరసాం బి
లేతాని రుమ్మద్రవశేషంబు గాగాబి అప్పలనేర్మురుంబి దండు నుంబి,
గోక్షీరములు నెందు తుంటెంబులు గజె బిదాబినింరూలతులతాళసములు,
కలుకత్రి రుంట్టుముద్ధు రెంబు నుధనింరూలు విదురుష్పపిరవట్టు వేళ్ళు దుంప,
రాస్నమంజిష్టికురాసావిడా వంబువసస్నరేనుట్టివేళ్ళ వాము మము మర,
వెంగలి తోష్టనుత్రిగంధములు నల్ల జీరకత్రిరుము తల్లవేరు వేర,
కషత్రయూరాంబు గావేసి తగిన ఉల్లిపల్లము వేసి రంజిల్ల లేహ్య,
పరబి రుమద్ధరు తేనెనందరంరుమునుంబి పూటపూట నుతులవెంట్రుబు బ్రాతాన,
రక్తపైత్యాదులు క్షీణరు రారాజినటము, నశ్వగంధ్యాది లేహ్యంబు ననగనమరు॥

—౨॥ వాతారాక్షస్థంభకాది లేహ్యం ॥—

సీ॥ ఉద్ధసరము వావిలాకు తెల్లమల్లెతెల్లజిల్లేడు నుతెల్లరుమ్మిప్పి,
నల్లమల్లెవేళ్ళనరుము మము గావేశ్వరనిరుబదిఫలములు నరిగ గూర్చి,
నలుచుము నెటిలోపల ద్రాక్ష వతవేసి రుమ్మవశేషంబు నమరగాబి,
దనరపంబదారరుము ధ్ధతులనంతున తెల్లపాయు విరాదరుమునెల్లను వహింబి,

౧వు త్వసరంబున త్వంబగు గాగంటచెల్లుబస్త్రె తునను తప్పతగె।
పాఠకు తుంకసి పింద పావిల తల్లర యూకులరసములనవు ర నాత్క।
టూక్షత్ర౧వు త్వదుతెత్రను పఠబూసి నరానె మానె తు౧వుం౧బప్పాని తెత।
వుంటపైనను ౧వు తు గంట కుంతనవ ౧కెంపి ఫలములు భూరంగి ౧వుఫలముతగ్గ
టత్వంగి పిప్పళ్ళు ప్రాకటపేరాంవేరూడి ౧వు బవ్యత్రి ఫలములు స్రెంగ త్రంబు।
వుదిబనాగరబుటూ తిరాంసులు వేటఫప్త రవురాలమును బరుజార్తవవులు।
ఫలములు మూరాడెశవట్టి ౧కెంపు క్త్రతి పాడిజెసి కుంతలూబూసి ౧కెంపుంపి।
దింబ బల్లార గంతెనె ౧వు త్వదు జెమిర్ప్రాత్వనతులపెతు బుబ్బకాంనిన।
పాంతు ౧వుత్రుల్లు కాంమిలా పత్రఫూంత, తాంసతెలు త్యములుద్రుంబగలదటుంబు।
౧వు క్వనులకానతిబ్బెను పాంబవురాత్రి, పాంతని రుంతకరతె పద్ధతరము పరవు॥
తైలములు—.

౧ అశ్వగంధాద్యతైలం॥

సి॥ పెన్నేరు గడ్డలు ప్రి౧వు వెుప్పగాను వుం త్తువప్పులు గంబును దుంపరాష్ట్ర।
సవువులు గాంబు కప్పాం౧వుంబు పదకాంతుపాళ్ళు చెల్లలబత్కపరగర్భాంగ।
గడ్డలు నల్లని కాంనుగ బక్కలు తూంతురుబుతురు ౧వుకాంమురు విగులు।
వీటరసంబులు వేర్వర నాత్కాక్షపాలు గాంనిడికెంతు పాళ్ళు నిల్వ।
దిగగాం బపేరు గుమాంది జలంబు నాల్గుపాళ్ళను నూనె ౧కెంపు పాలు గనుఘటంబు।
వెంగలికాప్పను శ్రీగంధమును గూండపాలవుంజిష్టలు పసుపు ౧కెంపుట్టు।
వేల్లిప్పు బాగల వెళ్ళను పెదరాస్న తటుతరాం హిం౯ంలులుసు గంధిపాంల।
౧వు తివసరె గుతలాసదాప్పలు దేవదారు చెక్కలును పెన్నేరుగడ్డ।

వేమ వరం శ్రైనట్టివెంట్టి దాంతుర మాంసుఘ నుపులు తిష్ఠ మయుల్యానగగూర్భ।
పాకముచేసి యందులో పోసి తైలము పక్వము లగా బిళ్ళలనంటె వైరాదమును।
పాండు వ్యాధి క్షయ జ్వరములు పరిహరించు తాపములల మూన్పు దరశిరోగదల ద్వంబు।
వాయువ్యుల గూల్పు కొశక్యముల్ జాయించె యు, యుష్పాగం ధాత్ర్యాది తైలంబు యుంద్రు బుధులు॥

౨॥ ధాత్రీ స్వరసం ధాత్ర్యాది తైలం॥

సీ॥ యుసిరికచెక్క దిరిశనపు చెక్క పిప్పిళ్ళు పెసరు వేరులు చెక్క పెద్దమూను
వసపుపెన్నెరు నువేన మంత పురుగుడు తమల నాళము వేపకరత తాయు।
పిల్లి గడ్డలు లత్కవేఁట రసంబులు వేర్వేర మూనె తువేసి నూనె।
యుద్ధడు గా బోసి బుధ్ధతాతర చతుర్జాత మయు లో ఘృష్ణ వ్యల్ప్రాబతిస।
గరికె వేళ్ళు శరికె గల్పము పలుశాంతి మూను పసువు బటూమాంసి కొశశ।
ప్రాలు చెక్క సదాప మంజిష్టలు తగదేవదారు నువు ంటగంధం బుతగు మయు।
నెల వేమంబు గకాల పొన్నలు యుప్పుప్పు వ్వులు కుంకుమ పువ్వుమెట్టు।
దామర యుగరు గంధంబును దుంప రాష్ట్ర యుయుమంరూరప్ర శిఖమంబిపాల।
మూనుచె త్రుల పాకిబోసి నూనెదల గాబుతైలంబు తలనంటె కొమిల మూల।
త్రైయుల మూను నుగర్భిణి జాతులకును మేలు ధాత్రీస్వరసం ధ్యాది తైలకునగా॥

3 బలాధాత్ర్యాది తైలం॥—

సీ॥ మంతపురుగుడు సమూలంబునరవీశనరి దానిచ్చిగ యుంసు శరికె పప్పు।
తిప్పయుసును శరికె పప్పులోన ధర్భంబు చెట్టుదని తి సగం బాట్టి వేళ్ళు।
యమృత్తి వేళ్ళ తుసగ మొప్పుగా కురువేరు మంబిగంధం బిష్టి మధుక మిప్ప।
పూలునుమరి స దాతాప్పలు యమల్కొట్టినాత్తెని తులమములు నయు తగూర్భ।

వలయు జలంబులగాపితత్వ యుంబు గాంభీర్యమునిల్పగాను దింబు।
త్వాధంబు సరిదాలవపాలును యిరాంతంతసరివలిపిల్లపిసరప్పగట్టు।
లరసంబు నూనెలక్కరవేరువేరుగాంతలిత్తాలునసాంపుగాంగట్టియుష్టి।
మధురంబు గాన్పుపుడు నబాలబుందనద్యయు మువుతకోలములదనరసాత్తి।
వేళ్ళుజగతిపిల్లపిసరగద్దలు బాజికంయులు నత్రిబుంతనవులు।
యూదాలు మేధయు యుంజనంబును ద్రాక్షసంపెంగనాగకేసరవుతేల।
తులుతములంపుగట్టలు శంఖనగగజపిప్పలు ల్యులసియు తుప్పప్పట్టు।
గ్రంథితగరము నుతుత్తరాహింగిదేవదారు సదాపముస్తలును త్రిప్తల।
తస్నారులారతితరల్పారమగరుతుంతుమువుప్పుడువూంసియుగూడమిష్టి।
దామర మంజిష్టితగసముఖ్యాగములూ మూ ౧౦౬ మున రెంటిగలెంయుబూసి।
త్రైలపత్వంబు నను దింబ తలనుడేహాతేవనంబులసెయుగాబావృత్తయుల
పటుతరబలాదిదాత్రితాప్రబలత్రైల, ముఖ్యములు చెప్పెరిది మంబు మనుజభువిని

—॥ మూ ౧౦౬ మంయు —

౧ లవంగాది మూ ౧౦౬౦॥—

సి॥ దనరలవంగాలు తత్వాలవులు మంచిగంధము నాతిపేళ్ళుగ్రంథితగర।
మగరు తపాశ్రీరియారతితరల్పరమేలతులు నుకేసరాలు నల్ల।
గల్పగట్టలు గుంటకల్లరవితుప్పలు నల్లజీర యును పిప్పళ్ళుశాంతి।
సప్పత్రములంబు జాజికాయలు సమభాగములు మోగించి పంచదార।
మూ ౧౦౬ మునకు సగంబుగా జొంబవేసి, తులమువుపాటునగ్రా లవపాల గుత్తయులు।
తానపూర్ణాగములదుయుషునతనిదియు, సాంపుబూనులవంగాదిమూ౧౦౬ మిదియెయు

౨॥ పాలుకాడి మానాకరము॥—

సీ॥ కుసుమకుంకుమజీరక నాగపుష్పలు మంజిష్ఠ లవలలతలు వంగంబు లాక్షయు,
వత్రి పిప్పలి ద్రాక్ష పంచమ్లు కాంతి యుతము మరిరసాలు రేణుకతేన రాలు మెష్ఠి
దాడిమరసంబు గంధము పిండి గర్భలు నారికేతరస్పురము గరువు దర్భ,
పేలాలు మరిచము తక్కోలములు గోష్ఠి మత్స్యలు చాలగొండి మిత్స్యలు సు వెస్సులు,
రాలుపెస్సరి ప్పప్పాలు జాపత్రి కుంకుమ వ్రష్టునము ములు గవాక్షి యన్ని
చూర్ణమ్ము గాదించి చూర్ణంబు లోసొంటి తిప్పసత్తు సుజీర్ణ తిప్పసత్తు,
సరిగ కత్తెర నిడి కషాయంబు జనులు తేనె తీవగ్గాల క్షీరములు సువాసన
నష్టపాండురోగలు బోట్లుని యసము రసాపాలు కాడి మానకరమౌ స్వగదను పరి
శుద్ధ మను వారు॥—

పథ్యాలు॥—

సీ॥ కెందుమాంసములు కుబంధన బంధ్యంబు గోధుమల్పొంది నగు
ముద్గులను,
కదళిఫలము పంచగవ్యము కితెన్నెల పాతచియ్యము తేనె పప్పు పెసలు,
ముంగలఘుద్రవ్యములు మూలు యుస్త్రీలు తెల్లగట్టెరును తెల్లతాంత,
రేయము మల్లతా యెరాసి కిరెకారములు సుపాకబంధ చందనము జీలకర్రను
మేకపాలు సుగోలగామేలు స్నానము క్షీరములు కవిపథ్యములు బికిత్సలు చెలి
పెట్టువతే తక్కిన విబుధులు విధిపెట్టు యను సుయు శవృతాంత భిక్షను యుష్ట్రసులకు—
ఇది శరభరాజీయంబు మహావైద్యశాస్త్రంబునందు క్షీరవృత్తరణంబను
పదియారవ పద్ధతి సమాప్తము—

మహాప్రకరణము॥—

వింశతి మహముల పేర్లు॥—

సీ॥ ఘనశుక్లమహంబు బృంహరిమహంబు రక్తమహంబు సాంద్రమును మహం
బును సురామహంబు పుష్టిమహంబును హరిద్రమహంబు వాంతిమహా,
శర్కరమహంబు క్షారమహంబును తంతుమహము సికతమును మహా,
మంజిష్ఠిమహంబు మధుమహంబును వసామహము ఉలుందతంబును మహంబెల,
మహము మూత్రమహంబులు వర్గాంతమూలు ఈరంతువుజ్జాఖ్యమహంబులనగనివి,
దిరుము ధరాస్తిననులవేదింబు బంధుసాధ్యములు గాంచు వేద్యములేకంబునగును॥

ఈసాధ్యముల పేరులు॥—

శా॥ మజ్జా ~~శుక్ల~~ శుక్త శర్కరే క్షారవసా మంజిష్ఠి హరిద్రముల్,
మజ్జల్ రక్తాస్తిసురామధుక్షీర జలంఘంబుల్ పది రాంశలం
బద్ధాంబుల్ నరునింపధింపగిలి రాంబంజేసి వేజంప్రాణము,
రెము జ్జల్ మాపగతె రుమందులను కిందేన్ద్యగృహై ధారుణిక॥

౧ శుక్లమహానిదానం॥—

తే॥ తెవల శుక్లమైన పరికింప శుక్లము గూడి రెసైన ఖు,
(భ్రా)వహాస్యైన మూత్రము నిబద్ధముగా తను వెంట వెంటని
(శ్రా)వ మెయు నరుడ చంద్రాలస్త్రముదెహానందు నాప్పని.
మొవరమగ్గవాంధ్య కరశితముగాని శుక్లమహావేత॥

౨॥ ఇక్షురిమహం॥

క॥ నలుపైన శ్రంభైక జ్జిలమునటె మూత్రమువుంటి కాన శాస్త్రా౦,

ములు మలమూత్రద్వారంబులు సాబ్బనకజ్జలతినిబుధ జేసుల నృగ॥

౩ రక్తమేహం॥—

ఉ॥ నల్లగ గూడినెరుడి ఘనంబుగ వచ్చుచు మంద్ర ద్రాండ్లప్లై,
మల్లన మెల్ల వొన్న్సన తతొట్టు వేదన తాప ముండెదా ములనుబుట్టజేయుచు
నిభ్భారగణంబు నమూత్రాశ్రతంప ముర్గ్, వృల్లద ముట విదాహమును
బాల్యడిబుం వన రక్తమేహంబేరా॥

౪ సాంద్రమేహం॥—

తే॥ పానకమువ తెనమూత్రము, ఫేనం బైనట్టి కమ్ములు పెలుమనవమాసరం
పానగను సాంద్రమేహంబు, రోగంలంగమ్ములమాలులురుగ తిబాడ వుర్గ॥

౫ సురామేహం॥

తె॥ కల్లువలె తెల్లమూత్రము, చల్లదనంబ మురుమేన సంతోషము శం,
ప్రాల్లనస కాంతి హీనము, కల్లాల సురాప్రమేహకారకములగుర్గ॥

౬ పృష్టిమేహం॥

మ॥ బలంబగు ధాతుపృష్టి బహుభాములగూడె ధుసత్వముం శిథం,
ఫలఘన శుక్లసంకలన బద్ధక మూత్ర తఫప్రవృద్ధకరం,
తులువెనగల్లి త్వష్ట మను నుతారప్రవృద్ధలకారశ్మమను టలి,
ప్రలుతలు బానెనెనిమ్ము దిప్రష్టిక మేహము ధారుగి స్థలర్గ॥

౭ హరిద్రామేహం॥

గీ॥ లసత్పృగల్లి నట్టువెన మూత్రము స్రవింపి వృద్ధిని తాపశూలలాదవి తాంతి
హీన జఠరబద్ధ పొనుప్పరి షంబు ఘవిహారి ద్రమేహ భవగుణములు॥

౭ హస్తివేహం॥—

తే॥ తెంపాదద్వ్యమాత్రమునఖపల రాంపటిక గమునమతనబ్బులక్ భుక్తద్వ్య
షంప్రగుణమగ్నిమాంద్యము చెంపగుర్ హస్తివేహం జొపంగుడమువ్॥

౮ శర్కరావేహం॥—

తే॥ చేవులు దోషములు రోగములు, వేసుసరుగ్ నెరు నిడుపవెంటనే మాత్రం,
బోవుగులతేలనందవ్యధి రాంవంతలబాధవు శర్కరావేహంపుగుణ్॥

౧౦॥ క్షీరవేహం॥—

గీ॥ ప్రబ్బునరురోజనార్బుము మమాత్రంబు జ్వరము శ్వాసకాసఛర్దికృములు,
కాంతిహీనమరుచిగలుగును దుర్గాత్రము నతమనుజులందు జనితమైన॥

౧౧॥ తంతువేహం॥—

ఉ॥ తండుల భావనాదత విధంబున మాత్రము వస్త్రపుత్త్రము,
తండులు జుత్తునాలుగతిగా మదిన్నైన మమొందునైన రా,
గుండెలలోనవెంటులను కుక్షిని కాంచముశూలనత్వతేపు,
మెండదమ తంతువేహ పింతిసమువృత్తిగా విదరింబుచూడగన్॥

౧౨ శికతావేహం॥—

తే॥ శీతలమమాత్రము వెవన, పారదచిరా భ్రమగుడము భస్మ పెద్దవారిపెరిం,
సారదశికతావేహము, పరతంబానరింబున సృష్టినమనకు బాధవన్॥

౧౩॥ మంజిష్ఠవేహం॥

క॥ ఆరంభదివారాత్రంబుల నరుగంబగు మమాత్రజలములక్షీరములక్
శరమునవనాచ్ఛ మమాత్రము నరుగగు మంజిష్ఠవేహజాగ్రతగుంబుల్॥

౧౪. మధుమేహం॥—

క॥ తేనె వలె మూత్రమ్మె సాం। ద్రానూనభ్రమగా మూర్ఛ తాపములు కళా।
హీనాగ్నిమాంద్యతంద్రులు బూనగ మధుమేహమను బుధులెంతు రిలన్॥

౧౫॥ వసామేహ నిదానం॥—

క॥ కరపాదవిదాహమ్ములు, స్మరహాపాతంద్రిత్తైలసంయుత మూత్రం।
బురుతర వసానిరుద్ధము, నరసంబులు గనుగొనుడి యా వసామేహగతుల్॥

౧౬॥ ఉదకమేహం॥—

సీ॥ కడవనీట గతి నిరతివచ్ఛమూత్రంబు కడుప్రమాణంబు కుక్షిలోన।
నుండు గలిగి దప్పి మనుజులకౌదవి నంటు ఉదకమేహమనగ నొప్పు ధరణి॥

౧౭॥ నీలమేహ నిదానం॥—

క॥ తెలుపు మిశ్రమమగు బునస్సు నీలంబై మూత్రమెందవ్వని రతము తృష్ణా।
శూలజ్వరములను శిరవిశాలంబౌ నీలమేహసంగతులెలమిన్॥

౧౮॥ ఇక్షుమేహం॥—

గీ॥ చెరకు రసము వలెను బరతెంపు మూత్రంబు।
పదకరముల మంట బలము క్షాంతి।
హీనమిక్షుమేహ మెలమి జన్మించిన
కఫము రోగకంబు తానె యగుదవ॥

౧౯॥ లాలామేహ నిదానం॥—

కం॥ కాలాంగవృద్ధి శిథిలస్పృశగదు స్థిరాగ్నిమాంద్యస్పృహా।
శూలంబు లెరుగి భావహీనములచే ఛేద్యంబు గాతుండుగానీ।

లాలామేహము కంటు బాల్లు చు తెలియ మూత్రమే ప్రొద్దు దు.
శీతలాదగ్రత రాల్లు వెడల్చు లతు నుత్సే కంబుగా బానినది॥

౨౦॥ మజ్జామేహం॥—

గీ॥ ఆవని మూత్రంబు నెయ్యి తరస్కారము ప్రబలు నవగాహనరరపి పొసతంద్ర,
కంఠశోషాగ్నిమాంద్య శుష్కములు పాదదాహమొదవిన మజ్జాప్రమేహముగను॥

—॥ మేహచికిత్సలు॥—

౧॥ శుక్లమేహమునకు, మేహగజకేసరి॥—

సీ॥ పారద భస్మము భ్రాత తామ్రభస్మము లేపకుడి వెండి రజిత భస్మములను,
త్రగర మిశ్రకస్తూరి తాంతమల భస్మములు సరిసమంగ ధరసంబు పూటించి మురుగ్రాక,
తమ్ముపంజర నంబు నిమ్మగా నిడి రెండు తైదినములు మర్దించి మురాన ను ఘటించి,
భూధర పుటము నుబాలు పొందనాతరరాజు వేసి వల్లెరగా దీసి మందు.
జేసి వేలిగారమును జల్లె చెలి గుళికలాడి న శుక్లప్రమేహంబు నడగునిదియె,
మేహగజకేసరి యను నంగమెంచుధరగి మాంషమూత్రములగు నస్తి మూత్రబాష్ప॥
శుద్ధ్రి యు॥—

గీ॥ ఉయుశిరికె పప్పులు వేసబుంక సరి క్వాథమున శిలాజిత్తు భస్మంబు సానర,
పది యుబి భస్మములు గూర్చియుంత లశెవసే యుశుక్లమేహముతంగును సుస్థిరముగ॥

౨॥ ఇక్షుమేహమునకు॥

క॥ ఉసిరి మేహమునకు నమూహా మెహ్య షధములలో నను కూలమైనది యు
బాతునేది॥

౩॥ రక్తమేహమునకు॥—

౨॥ మంగళాంగంబు భస్మమున శృంగి భస్మ,
ప్రత్తిలింగేశుతప్పులు పంచదార
బరగన మమలలు బూంగిశించి బత్రిబల్ల,
సర్వవృత్తింప రక్తమే హోమ శాంతి॥

౪ సాంద్రమే హోమమున కను॥— శుద్ధత్రింశము॥—
౯॥ పంచితవసుప్రదసంబు నవరసంబు శరి.
త్రైలింగ రసయము నతినిలయు గతిపిలిచెయుతతె,
మంత్రులను మానవ పసుపును పప్పులును దేవ
దాదుత్రిఫల కషాయంబు ద్రావ్యపుతతత॥
సాంద్రమే హోమ శాంతులు జగతిలోన
లింద్రియార్తసాధనను తివ్రసను లిట్వనులను॥

౫॥ సురరామే హోమశాంతి - మే హరిరసము.
సీ॥ మంగళభస్మము సీసభస్మంబు లిత్రిహావిన్నులబూది ప్రత్తి విప్పులులూడు
గలలవిత్తువప్పులు తులలుగా జలములకులింజనూరి యయుతె గుపలమువతెను,
మాంత్రులుగా పంచమాత్రులేయు కృతగబ్బవప్పును బాద్దిష రగకరత,
ప్రైవప్పులలమానుపసుపును వితికతషాయమానుపాదవెయు జ్జలు సాసంగ,
గానువ్రైదువ్యలు మదితింప్పగాను త్రైల విను.
రామచ్ఛమే హంంబు శాంతి యాహానను బు తాల్ల,
ఆల్పశ్వనులకుదత్త్వవిధి మంచి యౌషధంబు
నరయమే హరిరసనమాహత్య్వయుతనా ష్టా

౬. వృష్యమేహరోగమునకు.॥—

వ॥ ముందు చెప్పబడియున్న సమాంతరౌషధములలో నెను మూతగా
ములు యిలు చెప్పుకునేది॥—

౭॥ హరిద్రామేహశాంతి॥ ప్రాణరసమ్॥—

సీ॥ రసభస్మమును సమాంశ రజతాభ్రకంబుల భస్మములు కలిగి హేమభస్మమనిశ.
లలునుకాశీసంబునలవత సాత్మ్యస్థానంబులుగ కూర్చి పట్టునీల.
తాడగ త్తలు నెల్ల తత్త్రైణ్ణు తరతమక్కులు యిల్లములల రసంబులను వేరు,
వే రసాత్మ్యత్ర రాణబున నారి కుప్పెను బెట్టి స్లెత యనంత్రపాకన మొదయినారు,
జాము లోన రింబి రెండు గుంజల సమంబు గు౯ తబాళంబు పెట్టి పౌష్టులకేయు,
సుందు గ్రోల హరిద్రమేహంబు శాంతి యగు ప్రాణరసంబు యీమహౌషధంబు॥

౮ అస్థిమేహంబునకు ముక్తి రసం॥

తె॥ బలియరుదె యశూరున భృతభృభస్మమును రెండు రసంబు నాలుపా,
ల్లలవ దవల్లతే టను సయసంబు నహ యయు మరాతు గట్టి యరా,
వలకికటా వ్యయంత్రమున వండి యరలు ద్రాక్షపలంబు నటరా
దె యరు గనే ధరాలు ఖండి యిందు రెండు గుమాళ తేత్త్నే,
తిలోనుడి తింబి గ్రోల గనుదేవు తనస్థిమేహ బాధ్య కారు యౌరు,
[illegible] ద్రాత్రిఫల రసము న కాంవ్య తేతరం యరు [illegible] రసమ్॥

తే॥ నిక్కంబుదిని నాటుం చెక్కుల్జిని లోన జము తర్కాలు [illegible] యెక్కదే,
మసక్రంలు రస [illegible] ముసు బక్కనగుండదినివే పరసమును దారయం
బులి॥

౯. శకరరసమే ప్రధానమనుట॥—

వ॥ దీనిచే నన్యాయ షష్ఠాధ్యాయములలో శింధూరభాషణములందు వ్రాసితిని॥—

౧౦. క్రూరమే ప్రధానమనుట వ్యాసమతేకరసం॥—

సీ॥ రసభక్ష్యతాన్ని సమవశ ది కపప్పుండు ప్పలుప్ప ప్పలిందం తయారానులు నుజాని।

తాం లవులు దానివ్యతాం లవువ రుగుపంమదా రస దాప్పలు దవర చెను వ్యు।

బంత ప్పెల్లన దిప్పబ్బలవునేల వుత్రిలను లదూరతిత రప్పావమువురసమప్పు।

భాగంబులు గగాక్రిపాలనుపిల్లిపిసరగద్దరసంబు పరగతములు।

పాతులతాడివేలపటురసంబుల వదావుదివములుగానుమర్దనముజేసి

వహింరేగుబుంథంతమాత్రులుగా వింబలవు॥ రిచేపప్పుతింపెసగచేదు।

పాట్లపెపచత్రపాలువాందగా తిప్పతిగెలుంబకాబు దిగుజలంబు.

గచితిమాప్పగ్రా లక్షారమే ప్రధానము శాంతికృతము నిదింకె వ్యాసమతేకరసము॥

౧౧. తంతమే ప్రధానమనుట॥ క్రూరతమే ప్రధానమనుట॥ శాంతి॥

సీ॥ సరవిగా సీస భస్మము లను ద్వనరప్పవనేలుతరక్షాంయులచేత్యలనువాండను।

పనుప్పలవుదాతుగ విత్తులు సిరికేవితులు గబ్బపప్పులు నరిగా గగురాబి

బల్లకాం లను రసంబుల్లసిల్లగ బూసిమర్దన గావింబవుందుబల్ల।

నమపానమునగ్రాలనగునన వేంప్ర తులాంతకమిదితాతాపృమేప్ర।

శాంతి లను గు వృతిగెపసప్పలచూరజేసి తేని లను నందులోవేశిగ్రాల।

సరవిని [illegible]ప్పవే పోషప శాంతి లను నుబు స్వాప్రదుష్టంబుజేనని స్పందింవుంబు॥

౧౩. మంజిష్టమే ప్ర శాంతి॥—

దీనికి సమా షష్ఠాధ్యములలో లతే దేవా శాంతిగానిప్పిడి॥ లు దలసాధ్యం॥—

౧౪. మధుమేహాంతమునకు శాంతి॥—

గీ॥ తరతలాద్యగలలతుంగనష్టపసుత్వ,

తాప్యధము సుజేసె గ్రాలనాకృతి యేయు వేహి,

పంక్తిబూగాఁబు తషఁబుపరగజేనె,

దినసాకృతి మధుమేహాంతమునకు శాంతి॥

౧౫॥ వసామేహాంతమునకు - లలాటాక్షిరసం॥—

సీ॥ పారదాభ్రకవంగ భస్మంబులును కాంత భస్మంబు సమమొనపాళ్లు గూర్చి,

వేటెత్తుంకిలుబన తెల్లపాండురులువేసి మర్దించి మదరి ప్రమూరములుంగను,

గురికెలుగామించి గ్రాలినశాంత రేకానవనిలాడిలలాటాక్షిరసము,

వలసినవెల్లపాండురులు రూపృనెయ్యలో గలురుగాదగనూరిగుళికలెగు,

పండెండదిన శాంతి బడుని జంబీరసామజ్జిష్ఠమేహారణలీనూనవసుబు,

శాస్త్రముల జెప్పదెలసి రుజ్జటమునేర్పుగాను రుజుపశాంతికంరుజ్యబల్లుంగ

బడిరెు,

కుదురునని గట్టిగానమ్మి వలకుబలన్రై దుర్యులుమకిత్సలుసేరుగాబలదుధ్రగో॥

౧౬॥ వృదకమేహాంతమునకు - మేహబంధురసం॥—

సీ॥ మహారసకాంతభస్మంబులు లోహభస్మంబు శిలాజితు మగిశిలరుపును,

తగరభస్మము తట్రుమధుత్ర్యషలములు త్రిగడు విత్తులు దనరవెలగ,

వరడుల గుజ్జులవశపనువృసునస్నంబు సమభాగములుగాగ సంగ్రహించి,

తల్లరరసమున గట్టిగానిరుబది జాములు మర్దించి సరవిచేనె,

వేసి మూడత్తులు మాత్రలు జేసి వేప పప్పు పాడి రూరువాళ్ళెత్తు వసగదుగున,

196

నిశ్చయము మాత్రను గ్రాలనవధగు నుదత, దేహం బులదేహం బంధ్వసమాప్తి

యగుం బూడు॥

౧౭ నిలదేహమునకు॥—

తే॥ నమూపాశ్యపధ్వ మలలూకు నుదూంతర వైనాలేహ్య వైనా యుబ్బుకు

ష్టనిస్పంది యగుంగా నిలదేహము మూనను॥—

౧౮ యుత్తు దేహ శాంతి॥ దేహ దాన్యశం—

సీ॥ పాం రదము భృతభస్మమును నాంగభస్మంబు మరితాంత భస్మలమర,

సరిగ వేదము గవత్సారంబు ననుయొక్క దివసంబు మదిలో బొసిమూటి,

గతిశీలలు పైన జుట్టపాలు కనాతదిన మునుపత్నమంజెసి తీసి రారజ,

వర్తిలాజి త్య్ర లేవంగ మందూరము లేకాసిన తుష్ఠి పైత్రాంత ముులను,

తాళ్ల ద్రవ్యంబుల తోసరిభాగ మును ల్సరిగూబు లే మునస్తలు వుంబగంధ,

ములు తాబ్బెర యమునర పాన్నవను వ్రులు తెల్లగు జ్జాల్లివేళ్లను గూరమూను,

వను వ్రదంబి యమువిధి నివృపంథ వ్రులును యమంబి యరూమ వ్రయము మునూరి లేంక

తేనె,

యము శరీ తొం యలురస మునసాన గవిత్తు వసేధు దేహము తంగు దేహదాన్యతంబు॥

౧౯ లాలా దేహంబునకు - దేహపైరి రసం॥—

తే॥ హెంబ్బైన తిష్ఠ తీగెలు వఙ్బంబుగు మునగవిత్తులమరుత పాంయము,

బిబ్బగదా పంంబి బ్బనహేమబ్బంగా నవనిత్తు దేహ మందంగుల్ని॥

మురసవంగా భృతభస్మముల్నమ మునీరంబుంబి పుదిలోంబి మూ,

షసమూనంబగుమాత్ర యెంతక్త యమునెంబంవే పమూలుంపృథ

త్రిపురమంబుల్ గాలి చూరు దండిపై యక్షల్ముగఁగా వింటి యొయ్యం,
పెసగం బూరార్ వముచేసి తోఁడి దినగా నెవ్వం గలాలంబు ల్యవరా
నుసవము జ్వలంబు తవేపంచైరి రస వెతెర మునుర్వసారహింపగ ॥
ఇంవ బ్రహ్మవేహే రాపశాంతి ॥

వ॥ దీనిని తిరసామేహమున తజెప్పిన లలాటాక్షిరసం యిచ్చెది—
మేహములకు సమాహార్యపథ్యములు ।

౧॥ పూర్ణచంద్రోదయము॥—

వి॥ రసగంధకంబులు వనాభి వెలిగారతాళకంబు మాక్షికద్రవ్యంబు
పసిడిభస్మము వెండిభస్మ వెత్తితవంగభస్మంబు పగడాలభస్మములును ।
కాంతభస్మ అభ్రకసత్తురములను లోహభస్మంబు మరి తామ్రభస్మలను ర ।
సుంకుమపుష్పలు కాచురాప్పుమంబిగంధము సమంబులుగజాబిత్రిఫలజాతి
ఫగాళ రసముననుదిర్ంబి పోసగవల్లమంత యెల్లప్ప రసముననను భావింప ।
మేహము శ్వాసకాసతాపిలలు కుష్ఠపాండు యెరుష్మలు శోభలుపారవేళ్ళు ।
యిట్టిరసభ్ంబు పూర్ణచంద్రోదయంబురా ॥

౨॥ తాళకేశ్వరం॥—

ఉ॥ పారద భస్మము భ్రతము వంగములోహములుం సమంబుగా ।
చేరిచి తేనెతో దినము జేని యెయ్యు మాష్యసమంబు గ్రోలసం.
పొర్వరములాందు మేహముల ఉంటను శాస్త్రముల తెల్లదెల్పవే ।
యారార యాతాళకేశ్వర రసాహ్వయం రయోషధ మెన్న శక్యమే ॥

౩॥ చంద్రప్రభావతీరసం॥—

సీ॥ అభ్రకభస్మము తామ్రాల భస్మము లోహభస్మము వంగతాల భస్మ రసపు,
భస్మము ముత్తెపు లతల్బులు వగరు మాశికాసీసమును మధుతంబు జాజి,
కాయలు విప్పల ప్పప్పుగా యలుశిరికె పప్పు నగవేలు ప్పదానిమ్మకాయలు యేలుగు,
పంచదారయలు తమ్మబంక యంత్రలబంక పత్తేరు సనా ఫుప్పల్లత్రప్పు,
లరయలు గానివి యలు సమాంశలు బాత్తైన యూకు తమ్మల పెంకులల్లములను
నత్తేరులందు నన యలుముగా దియలు రసంబుల నాల్గు దినంబుల మర,
మర్దనము చేసి బదరీ ప్రమాణ మగను, ఫుల్లప్రుల్లుయలు యలబెదు పొట్లనేల,
వేము యలు శిరికె పప్పులు వేసి తంబ త్వాద్ధము నుతె నె తొగ్గులగాను మేహ,
పటలగూలుయు చంద్రప్రభావతి యలునా॥—
ర తు సమావర్తరం॥—
సీ॥ రసభస్మ తామ్రము భ్రకభస్మములు వంగభస్మంబు వైక్రాంత భస్మకాంత,
భస్మంబు ముత్యాల భస్మంబు పగడాల భస్మంబు మరివెండి భస్మహేమ,
మాక్షికంబును సరి మహింశవేరు బంగారు భస్మమున్నిటి నాల్గుపాలు గాంచి,
పిల్లిబీసర గంధపత్తేరు పాలమానులు చక్రమురిప్రాథలును చెరుకు,
పాలుపసప్పుల పాలు యలుశిరికపప్పుల రటిగధ్యగు వ్యుశులు నునెట్ల,
వేరులు తంగేడు విత్తుల క్వాథంబు వేటరసములు వేర్వేరనంబి,
తెరయు మర్దనజేసి కస్తూరి తోడను భావించి తామర పూపురసము,
వల్లభావన చేసి వల్లద్వయము తేనె నైన శర్కరతోడనైన గ్రోల,
మేహములు పాండు యక్ష్మ కాములు మూత్రఘాత శోషాశ్మరాదిక గదలు పోవు
వీర్యవృద్ధి యరాయు వృద్ధి యగును రసికులు పొంగ కుసుమాకరంబనంగ

౫ శంఖద్రావక ప్రయోగము॥—

ని॥ బంగారు వెండి తామ్రము నాగము తగరము లోహము పాదరసము గంధకము హరితాళము మొదలగువానిని,

ఘనరస సింధూరము మొదలగువాని యొక్క శుద్ధి రసాయనముల [illegible]

[illegible] చెప్పిన ప్రకారముగా చేసిన [illegible],

[illegible] శంఖద్రావకము [illegible]

[illegible] గ్రహించి [illegible]

[illegible] శంఖద్రావకప్రయోగంబు॥

వ॥ [illegible] ప్రకరణములో చెప్పిన ప్రకారంబు [illegible]

ఉపద్రవమును॥—

౧ శీతాంశు రసాయనము॥—

ని॥ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] సుగంధిపాల,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

తఖిలవేదహరంబులును ద్రుంబుంబు రుచుక్షీరాంబుధి ప్రైశ్వర్యత్వములునపుష్పములత్రిపాను,
శిరస్వర్ధిరుచులు గాంచెంబు వినతలావ, శరసారసనమునింతెను రుపేరు గలగీ॥

2. శతావరీ వృత్తము॥—

సీ॥ కరమొప్పఫిల్లిపసరగణ్డలరసంబు తూవులునింలుగు తూవునెంబ్బ,
ఱరావృపాలాతరామురు తకెలాపలజెర్భిఖర్జూరతులులవంగములువరాంసి
పత్రేరుతెనుగపత్రెరుత్రిఫలములరశిలాజత్రుత వాక్షిరఱులును,
ద్రాక్షితెలతులును తాళసంబులు బ్రాత్రితాంఱులు పున్నాగరతనమునకసలు
విప్పుపువ్వులన్నింతేమైతఫలములు పంచదారనైను ఫలములుంచి,
పంతతులలతుగ్గ్రాల వదలును మేహముల్ దర శతావరీ వృత్తంబునంగా॥

3. గజేంద్ర బాహ్యాదివేహ్యం॥—

సీ॥ వేలరుగానలతిప్పవేరులతునకలు
తులమరెండుగను త్రిఫలములు పది,
ఫలములు పసుపునుపది ఫలంబులు పెద్ద,
పాపరవేరులు పది ఫలములు,
రూనుపసుపు పది గానుఫలమును తెనిమి
దిద్రాక్ష తులలను తెండురుపరచి,
రుచిక్షివశేషంబు నపురగాదిగగాని
సేరదితంగెడు చక్క బాంగారి చెంబు,
(ప) ట్టంబులో పరంబు ఫలములనుపిప్పళ్ళ,
పాపరవిత్తులు ఫలములు గానుబ,

పాంతితె । రాంగులో బార్నివంశ రాముదేని

రమా రుప్రస్ఫంబులు నవు రజె బిగ్,

పత్యము గ గద్రి ఇకల్లా బిగ్రు తిందినంబు,

తుల వము బాంప్పున భృత్రింపతాలగు సత్వ,

వెహం ముఖ బర్తృవి ఓత దాం హాం ముఖునె,

లిలన ఠంబు గుణాం బ్యాదితే పాంర్యమునగా॥

ర (ప్ర) భాం వతితే పాంర్యం॥—

సీ॥ తాంంత మువెల్లబంత రాము నభ్రాత భృష్ణు విల్లవిత్తన ముఖు నల్లతల్ల,

డుం ప తెల్లని గుం జాతింప్రగాం గూంరి విప్రత్యేక మొక్కాత్తు భాం గ ముఖునె,

రాం సిస ముని మూం డుగాం భాం గ ముఖు గాం బిగ్ రాము శిరతే పప్పు లిపెసగధని రాము

మునాత ఘారయుంబు తాగా రాము గాంమదిగంబి గు శితెలు గాం వింబి తుంఠ నెుంబి,

లి టిసరి తాంల గంజల విత్తుల పాం తితె నె రాము నిజాంసి తతెపిసి దినవెుహం,

గ వలన తగింబు మదితనింపాం దవజె రాము తెత్త్ర తె త్ర (ప్ర) భాం వతితే పాంర్యమునగా॥

౧ రతెుం గి శ్వర ప్ర భాం వతి వటు తాంబు.

సీ॥ వెలగవెట్టులబంతవేప బంత రాము తువృబూంరు గు బంతపునుప్పిల్ల,

వి త్తులు వాంరె తు వి త్తులు బాంతల వి త్తులు బాంత్రల వి త్తులు శరి,

తెల పప్పు విప్ర ప్రప్పులు శ్యంగి భృష్ణము దిని శనప్రవి త్తులు పాంసగతి ప్ప,

స త్తు ము ధున ముఖ భాం శ ర్ర గంద రాము తృ త్త భాం గంబు వతెంతముంబి,

గంధమెుప్పదిగ భాం గంబులు తంగె డు వి త్తులు కల్లల వి త్తుల ముర,

ప వ్వెంతు పవ్వెంతుభాం గంబులుగ జాంబి తెుమ గిమంత్ల నసంబు తగని రాము ఆరి,

గద్దలును పిల్లిపిసరగద్దలరసవంబులను విరసత్రయమునానాకిగుళకంబుష్ట
ఫలమునుతేనెనుపల్లనైనలరత్నాలసర్వవేరంబులనుగూర్చిజనులతెన్న
వసుధరందెంగస్వర ప్రభావతి ఉపకేవులనెం॥—

౨. చంద్రప్రభావతీవటికలు॥—

సీ॥ కరవెంబ్బనారతికరక్కురమునువసమునుస్తలునేలవేమిశిరిఖార్డి।
మోడిపసుపుచిత్రమూలంబుదేవదారువునానుపసుప్పునధనియావముఆవాలను।
చవ్యత్రిఫలయునువస్త్రాదమూలుక్కాత్రికద్వయమువిడంగములతెఋత్రయమునుకాచ।
లవణంబుసైంధవలవణంబుసౌవర్చలవణంబుగజపిప్పలివిదారిగ।
బుడగజెపిపురియరసజ్జాక్షారమెుకాత్తుకరపుగాముప్పుధికరజుతేత్తు।
తెల్లవితిగదయముతెలియదావనియాకువత్రయమేలమెులునెఎండ్లములును।
తెదురుప్పులవినెరుబెలగాతఘటమును ప్రతినచ్ఛకచ్చస్సికెందుతఘట।
ములగలాహరముతఘటములునాల్గుకుద్దిజేసినమహిరసాత్తియముచేల్పుదార।
గాన్షిలాజిద్ద్వస్సగనుగానవెశ్వరతెనిమిదితఘటముటెపటరంబు।
యముంబుప్పలనాగరిరగుబుందంతదినినమేహములుశ్వయరశూలతాపులుగ్రంధి।
పాండుకాసలుమోకరరంధవ్రద్ధులదగుచంద్రప్రభావతియనుగుళికలు॥

—॥మూత్రరోగములు॥—

౧. ఖండుచారడకాదిచూర్ణం॥—

సీ॥ ఖర్జూరిమారదగచేటుచాందతకంబులరేణుకలుకొప్పువలమునుగంధములును॥
ప్రక్షుపత్తైతక్కోలములుచాజితాయముబూరుగుబంకఖర్జూరములు।
ప్రబతిగేశాదికపాలుకిరిరితెపప్పునల్లతల్పులదుంపనల్లయాముప్పి।

ముస్తలు తురు పేరు భూరాశి కర్కర పృగద్దబిల్లవిత్తులు సుమాంసి లసుసు సుఉసుగరు,
తద్వార దారతత ద్వార భద్ర ముస్తలు సుపెన్నెరు గద్దలు సుమంచి,
తంగే డు వేరులత్రాఉ ర్వపై కట్టిత్రాటపృష్పలు రూతు దాని విత్తు,
లలవదలూడ్డు గు రుష్టిరు భూతంబు రెుట్టివేళ్లు సు ముద పెుష్పనిష్ట,
మాత్రముత్వార్వర సుర గూబగ్బూరాశిరంబి రసభూతశిందూర సుముర మాడు,
ఫలము గ గూబర్ కారోంస్యం పృపొత్రు సుంబి పరగవన్నట పెన్నె పంబదార,
నైన స్ధాలగ వెుహం ముల్ మాసు నిజము రసు వని లూన పత్రముహారిహాదిరజము॥
౨. శద్వారాది మార్గం॥—
సి॥ కర వెుంపృనా రతత ద్వార కోష్టు కద్వార శిలా జితుల్యాసగపసుపు,
కాంచు మాంసి రసులవంగాలు కృగంధంబు తెల్ల వాద్దంబు సు పేపవదేగ,
తారుర దుంపలు ధని రూలు జాజికాయ రసులు కుంకుమ పుష్పప్పా తెలమిజేర
తత్రపెన్నెరులు గద్దలు తాండపింఛ రసు తప్పన త్తుంరసుప్టి పెుధనుతంబు,
త్రాక్షలు పత్తెరు తాండ కారసులుపొట్టు తురుపేరు గుమ్ముడు గొబ్బివిత్తు,
లులసే తిజరవిత్తులు ఎసే లకులు గజపిప్పళ్లు రసు రేవపండాన్నిదము గ,
పరగ తంగేడు వేళ్లపై పక్క కత్తెలు త్రాటపృష్పాసులు బాని ఫలము,
౩. ద్వార ఫలములు గన్నెర భద్రముస్తలు తెసర పుల ముస్తలు సునేల,
తాటిగద్దలు బలి తంపు బంగల్ప గద్దలు సమాంశలు బూర్జ ములు గజెసి,
కర్పూర మాగ్గ మునరి గల్పినే రుప్యతూగాని బలిప్యప్పుతద్దు గాని గూబ
రసు ముఖవింప గసద్వామె హం పులుకృష్టులకూరవా మిలవులు పైద్యములరుములు
వెద్యపృద్ధి రసు గాచిం బుచిన గద్వారాదిమార్గంబు పద్వరోగఘ్నము నగా॥

3 అశ్వగంధ్యాది చూర్ణం॥

సీ॥ తరమెంపు పెన్నేరు గడ్డల తున్కలు మునగచెక్క రసంబు మొదటి వెన్క।
సహదేవ రసమున సరవి భావనలునే ర్పుత జేసి మేకల పాలలోన।
సన్నపు శగమ్మంద విన్నగిం వండ తీసిన తున్కల విరేండుసేర్లు చూర్ణి।
తాండ్ర జాపత్రి త్రికటు కత్రిఫలములు ఏలకులును లవంగాలు రేగు।
తెలుపు తొస్తవ తివస గ్రంధి తగర మభార్గి కమ్మార దములుత్తుంగ గద్ద।
లగరు సుగంధిపాలల వేధవట్టి వేళ్ళు కురువేరు జీరక గజ్జ ధపాల।
తాళీసంబును చిత్రమూలంబు తుంత్రుమ పృష్టిం ధురమ బూనగ తులమును।
తులముల తేక్క నివ్వల గూర్చి తా సమ గోరంబు బట్టపై రంగుగా బడి నపాటి తి।
సముబూని కవి గునట్టి శర్కర గలపె శతులమిత్తుం రసంగ్గ భారల నుపొద్ద।
నను రెమ్మత సాంరిగా దినదినంబు నుగ్రాల సప్తదోషంబులు సర్వగదలు।
పాండు కాంతుల ములు రక్తపైత్య మేహ గుల్మ మందాగ్నుల ధమనిరుచి మునారు।
గు ర్భవుల సత్వము దుకాంతి గూరు వీర్యవృద్ధిగా వింబునా రెంధువెలయు పిమ్ము।
పుగాదుల మర్ద్యగంధి తాచారం గాదమవనీ॥—

పత్థ్యములు—

సీ॥ పాంత బియ్యము పిద్దా పెద్ద బియ్యంబును, తరముగ్గొధుమలు బాంగలపుపాంస।
ములు బల్లివెన్న బన్నితి కూర బచ్చలి బెత రాసుల కూరలా తత ముగ।
పొన్నగం టుల కూర నెన్నవచ్చిపెసర కట్టును రసుచి రితె కాండ్రపొట్ట।
తాండ్రలు నల రసంటి తాండ్రు గాలును వెలగల పండ్లు దానే ర తాటకు బెదు।
తైన వస్తువులును శిరస్నానములును, నేమమెప్పుగనే రసుపాంచకాంచ పథ్యములును।

వేదినిస్థలిలోపల వేషాంతరాగ్నిపటలతివిపక్ష్యములటంచు బల్కబడియెం:

ఆ పక్ష్యములు ॥—

సీ॥ పెరుగు తేనెయు కల్లు బెల్లంబు నెయ్యప్పు ల్లులు పాలు వెల్లపాయులునుయుగు,

ఘాపాలు నిద్దురయుంగ జితేళి బేపలు సాగరంబును వ్వులును పిండి,

వంటయు తందరయు పనసగాబ్బెరనీళ్లుములు కతారయలునివి వెలయునవని

వేహారోగార్తసంవేశితజనులకపక్ష్యంబటంచును బల్కబడియెం,

శాస్త్రములయందు గాననిపిరాజ్ఞ గాంచి వైద్యములునెరయు మాటవనవర్థుగను,

వీటి పక్ష్యములను నెరవిరువవలయును సకలవైద్యప్రవరులు నిష్ఠండిరయుగ॥

—, వైద్యములపేర్లు ॥—

వైద్యప్రదానప్రకరణము —

సీ॥ ఆవరణమును సూర్యావరణమును రూపు, నరపాండకాన్నత్రీకావులంబు,

మదనవినప్పులు మధుపింత్రుకంబులు శ్వేదరత్తత్రాఘశీతలములు,

కునుమువివగాన్వముల్ కుకుత్తృష్ణలు భ్రాంశ మూర్భ్యాభ్యామ్యాదివములును చర్మ,

నాముదుగరం ధృశిరోమువ్యవైద్యము, అరువిదనాలుగ్రైబరగి ముత్స్య,

తతులవేధింపు త్ర్యతదుష్కృతంబువలన, పాటవివరములందులతెటగాను,

జెప్పదనుక్షేషబులముదికాప్పిదముగ, తెంధకానురజైత్యఆర్యతళత్రి॥

౧ ఆవరణవైద్యనిదానం ॥—

ఆ॥ తనువృశరంబుభారమునునాహంమువృద్ధి విచిగంకాష్టే

దనలుసదాశిరోభ్రమగా తావముకాంశవిపినసత్వభం

జనమునజాగ్రతం. తువ్వనజాంగ్రుతగాథశిరాముశలాలలా

చనములతెం పులాంవరగాహిం జ్ఞదనరిన పైత్యపోతెతుపుల॥

౨ సూర్యావర్తపైత్యనిదానం॥—

క॥ ఏనుబుధు సూర్యోదయంబు మొదలు, గను గానినంతం డల్లదిరు గుర చెవతి మొయ్యక,
గను పించు బ పెప్పి గలుగును, ప్పన సూర్యావర్తపైత్యగదతి క్ష రణి దెన॥

౩॥ శ్రీ(?)పైత్యనిదానము॥—

క॥ ఆరంబంబులు పులితె ప్పులు, తరుబాతను గా దుస ఘతను పునరాతం,
క్షుమంతరశోషము వేసని, దప్ప రానిదెదా ప్ప పిత్తదోషములు లనదె॥

౪ కరపాదపైత్యం॥—

క॥ కరపాదంబుల మంటలు, మరికిప్పులు దప్పిశోషబులబద్ధ కుదు,
ఘనరతకరపాదంబున్నరుప తుపైత్యంబుగ [illegible] కని బొరవులగు॥

౫ ఉష్ణపైత్యం॥

క॥ తనుదాహంబు వికారంబును తాంతులు వళ్లుదిరుగు మూర్ఛప్పాదు,
ప్పును నవేగ మూత్రము లవులు, జనుదెంచు నుష్ణపైత్యసంగతి దెలియన॥

౬॥ కామిలాపైత్యం॥—

క॥ కన్నులు మొలమూత్రము మెన్నెంగంత ప్పెన గను బొనెప్పతో కంతగా,
సం[illegible]బులబత్తుత్రిష్ణలన్నై దెంద్రినిలలోన కామిలాపైత్యము గనక॥

౭॥ మదనపైత్యము॥—

క॥ తాంబూలములు గాని బలుటని, జంబుగతను వెల్లనింతు బపులములైనా,
త్రాంబుజములు దిరుగునుప్పు పు బ[illegible] తంబుగు నిమ్మదన పైత్యమైన వాలా
లనదె॥

౮॥ విసర్పిపైత్యము॥— Kisarpi paittyam~

తే॥ తనువు వ్రణ శీఘ్రంబుల వెతె, గనుపడి తాలూదిమొరువృగలు గనుకోపం।
బు ను త టంటు రుబొ ము బర్ల వును జెం దు విసర్పిపైత్యము బ్రగుణంబుల్॥

౯॥ మధుపైత్యము॥—

తే॥ ప్రాంత కి తాల ముమధురా పైత్యంబు గనుపాటు ంటురుబు బెరంలెకాశ్లేష్మం।
చేత రి తమ త్వృత నం టిన ఖ్యాతిర్ మధుపైత్యగుణము గనుపించు నంబా॥

౧౦॥ పాండ్రితపైత్యము॥—

గీ॥ శ్వాస తాస హింత్స రాష్ట్రం గ శీత లూ శ్వార రము రుబి భ్రమణ దాహంకాష।
ప వన త్తి త్త రుయా ఖ్యర్పైవర్ణతం ద్రులు బరగు పాండ్రు తాఖ్య పైత్యము నకు॥

౧౧ శ్వేదపైత్యము॥—

తే॥ మిత్రి బి వృ్యట కారుము, బిత్తను తెలుపొను జోగ్రశీతల కంపం।
చెక్కు వదిన దినము నుపెం, పె త్రిన ంమ దిశ్వేదపైత్యమెం రు గుణిన జ్ఞనుల్॥

౧౨॥ రక్తపైత్యము—

సీ॥ గుదమున నైన గుహ్యంబున నైననా సికము వదనమున నైన।
మూన నెమొక్కటి రెంటి మరి మూంటి నాల్గింటి పక్షపక్షంబున పరగ రెంతు।
మూడు దినముల కైనం దె వెతా రక్తమైనను కృష్ణవర్ణ వెతెంఘున జలంబు।
వెలువడి కర పాదముల మంటలూదవిన సంతాప మమర నిస్సత్వ కాంతి।
హీనమై నశిర శూల్యాలబూనిరాఫ్ను దగ్గు మూర్ఛ భ్రమా జోగ్రదాహం మగ్గి।
వాంద్యముల బధ్ధతముల లొయామురకగుంటె, నని యుండు రక్తపైత్యబుధా నినుపర్తు॥

౧౩ క్రోధపైత్యం॥—

క॥ ఆరువ్వు ఘటోపము గల్గును, తప్పుడు వచనములు బల్కు తాపము తోడన్,
నిప్పుత మిత్రోధ పైత్యము గప్పిన మూగవ్వ నతను బుతార్థగాలనరే ॥

౧౪ శీతపైత్యం ॥—

క॥ జ్వరము సుతంతువు హింత్కలు గురు ఖదిరి యములావనములు కాంచమువురుపుల్
తరపాదవిదాహంబును బరువడి తలదిరుగు శీతపైత్యంబున తుర్ ॥

౧౫ తునుము పైత్యం ॥—

క॥ ముక్కున నెత్తురుగారుట, గృత్తున తలనొప్పిమంట గలుగుట జనులం,
జితృల తెట్టుట ధరబెంపె త్రగనిది తునుము పైత్యమె న్నర దరవే ॥

౧౬ విదనః పైత్యం ॥—

ఉ॥ పూర్వప్రదేవనాంతి పతి పోయిమురాత్ర విధంబు దాచెపెంం,
కర్యము తెతబె తులను తొల్లను మంటలు బుట్టుతాపని,
ర్వర్యవితారకం తక్షవి పత్ర్వల తాపములాం దెనెని యరుక్
యము వీనను ష్పతాటతి మపె యా గ్రతరంపు విదనః పైత్యమేరా ॥

౧౭ క్షుధా పైత్యనిదానం ॥—

క॥ పటుగతి పైనాకుట యనాతటచి నన న్నంబు మిగుల కడుదప్పి తమి
త్రుటమరుబె జనులదేమును తుటల గతిక్ యుదియొను న్నక్షుత్పైత్యము గుర్ ॥

౧౮ ॥ తృష్ణాపైత్య నిదానం ॥—

క॥ నాప్పవ్వ తుకడువులొపల దప్పియము పొద్దుననుశీతత నువ్వు
ను వెడదమం, టూప్పును తృష్ణాపైత్యము గప్పిన మను జులకు నిది
యమునాను గామలను ॥

౧౯. స్త్రాంశపైత్యం॥—

తే॥ అంతా ఖ నెక్కరంబులు నంతయు తబ్బుబ్బిత రుచుటూ ఉయుకోపం,
చెంత విదారవు మాపులు సంతన పత స్త్రాంశపైత్యసంగతుల వురదే॥

౨౦॥ మూర్ఛాకపైత్యం॥—

తే॥ సంతతి మూర్ఛకశరీర మవు, నీతంబుగవు వళ్ళునొప్పిచెందు టది ఘనం,
మాత తగతి గల్గు టవిష్పృతి గమూర్ఛకబ్బు పైత్యగ దశివి నయమువుదే॥—

౨౧. దుర్భావపైత్యం॥—

తే॥ తను తృశింపుట దుర్భావపులుంగల వెవ్వు ఉసవ్వసంగ త్యాగం
బును గతిగిన దుర్భావంబు దుపైత్యము దాపు జయులతగు నిగనము వుదే॥

౨౨॥ పక్షపైత్యం॥—

తే॥ చిత్తపుట ప్రైద్రోలూఉట తెంక్రిళ్ళుసు తీట గల్గుటె న్నగనిది ఆదె,
నిక్కంబు పక్షపైత్యము పక్తనగుం వుందు లిడిన సద్వైద్యుల చేదే॥

౨౩॥ దుర్గంధపైత్యనిదానం॥—

కా॥ సారరంటే మిండయుతె కతం తవును నా సారంధ్రములొంటెంటువి.
స్వరంబా ఆ్రమిగాంబు జ్రష్టరు బి సంతాపంబుని స్వత్వమం,
కారరుంతే మింటయు తెకశ్వాస ంటయును దగ్గంశెత మెరాగాత్రము,
తారరంభ్రైననుమ తర్వసంఘ మయలతు దుర్గంధపైత్యంబు నదే॥

౨౪॥ శిరపైత్యనిదానం॥—

తే॥ తలదిరుగుటరుబి దెపాలు బలుతాపమును రావున్న నొప్పిబలుపై రెంటుష్ణం,
వులితేవ్వులుగలుగుటని యవ్వలను శిరపైత్యమనుచు నెన్నిరి భిషజులదే॥

పైత్యముల కౌషధములు

1. ఆవరణపైత్యమునకు పైత్యాంతక రసం॥—

సీ॥ పారదాభ్రకశిల స్వర్ణతామ్ర భస్మములను పచ్చ స్వర్ణమును లోహభస్మంబు హేమ
మాక్షిక తాళక మాక్షికంప నన్నిసమము పొళ్ళుగాం జేసి పిప్పలి మధుక ద్రాక్ష
ఫలములు తిప్పతీగె ఆకులు నిరుశటంటు పాలగుమ్ముడ గద్దపరగవేప
రసములను దినంబు వేసవంబ దారతోగానిశేని౦జు తాళ గానవాంతి,
మాందిత్యబాహ్వనమాత్రలుగా౦జేసి పంచదారంతోను నావ్యతా — రలనైన,
నాంజు ప్పిమధుక తక్షారంబులు కూతురు బుధ మసమూలంబు బాధించువ..
న్నిళ్లనైనను సేవింపనిజముంజూద, రాంవృపైత్యంబు మాను నూత్న గతమదింబు
నైనం జూఁడా విన్నైనను జూరు నెలలు, జూచి నసేవింపగుణము గుననితిబుధుల॥
దనితె ళుధ్వత్రిం జాకు॥—

గీ॥ జ్వలిత మాలంబు గాంతురు బుధ మను రసము,
పాండు శోధంబులోవల పరగ గుంజ,
జూచెత్తుగా రస ళింగ్మారమ థింజు గలిపి,
ద్రావనావరణాఖ్యపైత్యంబు దంగా॥

2॥ సూర్యావరణపైత్యమునకు - శశిశేఖర రసం॥—

సీ॥ గంధకరసవేలిగారమయుల మనశిల తెలకబ్బ్విహింత తక్నలమయులను,
బాంటి కరంజలు సమాంశలు గూర్చిపిల్లిపీసరకక్షారంబునవరగనాత్వ
దినము మదనచెకి దీనిగుంజలవలేమాత్రలుగాచేసిమాత్రవంచ,
దారతేనెలనైనచేరకమూలరసంబు శర్కరతోనైన బ౯ నులుగొల్ల,

ధరణిసురార్చ్యరసగణపైత్యంబు మాలగు
సౌఖ్యములు గల్గు మందాగ్ని సమసి పోవు.
సకల మహోదర పిత్త తతుల సంహరించు
రమ్య శశిశేఖరాహ్వయంబు రసమునందగా॥

3॥ ఆమ్లపైత్యమునకు — విష్ణువల్లభ రసం —

టీ॥ ఆతుల రసంబు గంధకము ముమ్మాత భస్మము నెలమిల్లు గం
ధీతగర మెన్నకే సరముతే ఉపరసంటి జెనిజౌరత,
న్నైతనము గా మధించి యిరు జామములు తమ్మిన సాంధి తోనిస,
మ్ముత మున రెండు గుంజల ప్రమాణము తేనియమున్నైన శర్కరా,
న్విత ముగ గ్రోలనావ్లు భవపిత్త ములమునను విష్ణువల్లభా
ఖ్యరస విలశిల్లు దీని మునుల ప్పనిదెవ్వరు బత్నె నెప్పుడున్.

4॥ [illegible]పైత్యమునకు పాగీబంధన రసం —

వంపతెం పంచపది —

బలి రస లూపా మూల్లమువృపాళ్ళను జ్ఞగతసారమునంబిరు
మ్ముల మధించి తమ్మిని తిమాదుదినంబులు నెండ గుంజమె
త్రల వత తేనె పిప్పులులన్నైన నుశర్కరకాంచితముంబి ఒరా
విలత పలంవ్రసార వమున వరాన్న్యలూ సంగకపాగీబంధనం,
పెలత రపాదపైత్యరుజెనెరితె న్నైనదాలంగజెసె తుణ్,
ఆమలతఫలసార మునగా వృశిరితె పవ్వు తపాంచములనితె
లిశెది॥ ——

క॥ప్రస్యాద్వైత్యమునత్రైతెయు ఘృతం॥—

సీ॥గురాఖక్షసమానాలంబుతెరాతురుబుతవుయుతిప్పుతోగెలుద్రాక్షిడిలియురెండు

ద్రాగంబుత్రైనష్టితాయుంబులోనిది యుత్వావనేషంబునమరగాబి।

నేలగుమ్మతువేళ్ళనీరంబుచేరంతురసంబుతరాశ్వంతరసంబుప్రాబి।

తోగరసంబునుతెల్లజిత్తెడుపత్తెరునుత్రైతువారిపిల్ల।

గర్భలనంటులగర్భగరితెబల్వాములవేళ్ళనీరుబంబలిరసములు।

నారితెళప్రరసమారసంబులువేరువేరుప్రస్యాద్భక్తిస్త్రీరములును।

ద్విప్రస్థములునేయ్యివేసనాకటంగతెనిజాజితాయులుబతుజాతితకములు।

తటుకత్రులయంబునుకబర్బారములుతుంగమస్తులుశిరితెపప్పులుప్పుయుప్పు।

పప్పులులోద్ధగప్పప్పలుమధుతంబుకటుకరోహింగియునుఖర్జూరములు।

తురువేరుజీరతక్కాలంబులునుకల్యగర్భలుతాపురగర్భశాంతి।

తామరతూండ్లును తామంబుమంజిష్టితంతువృషరాస్యంయుంగంటుభాజి।

లమరగానివియెల్లనర్ధపలంబులుబాడిచేసిపృతములోబాశియుండి।

వదియుగాబాశికషాయంబుప్రతమిబునులతిడినసున్నాదవ్వైత్యంబునదబునిదియె।

నవరతినితరంబుత్రైనవ్వైత్యములదుంబుపాతవృనెగల్పంబుకైతెయుఘృతవరంబు॥

క॥తారవిలారవ్వైత్యమునకుశూలపొంగిరసము॥—

సీ॥బలివేలిగారంబుపొరదభస్మంబుకురాతురుబుతవాంతుతాష్ఠవేల.

తులుతిప్పసత్త్వమస్తులుయెట్టివేళ్ళునుసమభాగములుగాగసంతరింబి।

అల్లపురసమునవిరగారెండుజామలునూరిరెండుగుంజలతునారు।

గావరాత్రులానరింబిషనులుజీరకతషాయుంబుతోవిప్పగానవనియోన।

తా॥ మిలాపైత్యమున దంచుఘనత మించు, పరగని రేతోషధంబు నంతరుడు చెప్పె,
వశ్వినులు తెల్పియుండు నట్టి దరమున ప్రాణులను బ్రోవగల శరాలపాలిరసము॥

2॥ మదనపైత్యమునకు॥—

మ॥ రసకర్పూరము నభ్రాతంబున రితోరంబుం బెల్ల సంధ్యాతున,
(ద్ర)సము వ్యాసిమధ్ంబి తద్రసములో రంజిల్ల దాళాబ్జసాం
ధిస మారిచన్నప్పు గుంజ మాత్ర ము తగంటె యనుల్లపస్మారతక్,
రెంసగర్విపన్న దపైత్యమున్ దాలగు మాహేంశా పద్వబిరామందన్॥
తా॥ సమారిచనప్పు గుంజ యున గా పెద్దగురిగింజంత॥

3 విసర్పిపైత్యమునకు = వీరభద్రరసం॥—

సీ॥ పారదంబును యరుతవ్య ష్టంబుబ తనాడ్ని సమము మోదుగ పత్రసారమునను,
(త్రి)దినము లే పంపపాదివము దుడిపసముల్ వేక్వరనెండి తుప్పు ఘుంటంబు,
రెండుజాములు తగవండి మోదుగపత్రరసము నదుగమర్దనము చేసి,
వాంఛమాత్రంబుగా మనుజులు చేరకషాంయము తోనైన చంద్రుపత్ర
లకషాయముతోనైన ప్రతిపతి తగిరిశే విత్తుల కషాధంబు వేసి యైన,
నెలలు నాలుగు గ్రోలదాలగు విసర్పిపైత్యంబది వీరభద్రాఖ్యరసము॥—
త్రా॥ రత్రయంబున సైంధవంబున నునుసె గలపి మేను నబూయ గాను యెతుకట,
తులసి యాకుల రసంబలదగా నాకటి యాకు రూఢిగా చెడు చెరవిత్తు,
లను బెయుత్తైలంబు గాని బూయుటగుక్కతి యాకు పాలునువ్వుల యుపురపప్పు,
తగిరిశే విత్తులు తగస రిరసము దీసి యును నందులోపల చేదు చెర,
విత్తులతైలంబు వేసి తద్రసము పైబూయుటమొక్కతి మునుగ యరాతను,

వెలగాతు రసములు వెన్నలోపల గల్గి గాత్రంబు పై బూయగాను ఁబొంకతి।

ఁబొంప్పుగాబటి ఁరున పొన ఁరుత్తి వలన మందటి ముప్పెదసి ఁరుగా గంధ ధంగ।

శుద్ధ నక్షత్ర ఁరుటి ఁరు నిమా శులనిరి, బాగుసె ఁరువిన వ్యవహా పైత్యమునను॥

౾ మధుర పైత్యంబున తుడా త్యాం ఁరుగే రసం॥—

సీ॥ గంధకంబును తాళకంబు మణిశిల వెలగార ములు సమంబుల వరించి।

దినము హంసపాదినిచారిక తుప్పను జొమ్మెంటి దింపి సుంకారప్రమాణ।

ము ఁరు పొన ఁరుత్తిని వ్యవహ ధుర పైత్యంబు నరసించు దగ గలోన।

దాత్రో ఁరుగి రసం చేత్తింపని దిదని ఁరుశ్వనదేవ్పుల కభవ్య ధని ఁబొ।

విని ముద్దలు దెబ్బర మందు ఘనము టంకు।

గానవైద్యులు రుజికి వ్యాగాం శుభంబు,

ఆ ఋల పైత్యా ఋష్టెల వజ్రా ఁరు ధంబు,

జీవనె స్వగదర వెంటా త్మ్రనైనా॥

సోనికిన సమాధతే వహ్యుదుల లో అనుతాల మ్మైన దిగాని పారిబంధన రసంగా

నిసేవించే ది॥—

౧౦॥ పాంత్రుత పైత్యమునకు।౧౧॥ స్వధ పైత్యమునకు - విషము నేత్ర రసం

ఆపమార్ఖ రసము॥—

సీ॥ రసగంధకంబులు వసనాభి తుత్తుర్ఁరుంబును జెరత లముద్ద సరము।

త్రిఫలలు త్రికములు దిట ఁరు బూదత రంబు సరిమారి కుప్పె సుంప గవిసము।

మీరాదుగానాం కని మ్ముల గాను రెండు దుగుంజల ఁబొంత్తుతే నెలోగటి పింప్మైన।

పంచదార నున్నైన భక్షింప విషము నేత్ర రసంబు మిరి ఁరూలు రసప్పు జ్ఞస్య।

కాంత హస్తము తెలిగార మభ్రాంతమో మ న్మోత్తితంబులును మంబులవర,
చిత్రమగాలతపాంచయు సెబనంబు నమారి గంజుతుష్పైను రెయింశిశ్పరనుయులెంయ,
గరి బ తత్త్విష్లప్ర ర సంబు మరిచరాణ్ర్య,

మునను వెయ్యనగిన నసమానమునె దురసము
స్వనపైత్యంబున దబునుశుద్ధ మునుబు
శవ్యడు రవాంరెంచుమాంద్యుల చెప్పితార్తి॥

ఉ॥ రత్నపైత్యమునకు॥ రత్నాకరేశ్వర రస॥—
సీ॥ బలిపౌరదంబులు ప్రైతి హస్తము రస।
సింధూర కాంతము త్సాలగు తార్త్రు।

హస్తంబు సే సంయు హస్తంబు నగ నృహస్తంబునెఱి వెండి హస్తములు।
తెలుపాంద నిబ్బ్రాంత సింధూరమును విభాగంబులుగ రయుతు హ-
స్తములను ।

హస్తములుల్యాదెసి భాగంబులుగ గాంభీర్య రత్నాకరములును ద్రాక్షాఫలములు।
రతుంచను మధుకంబు రుప్పువృవ్యలుపిల్లి పెసర రయునుతురు వేరునేల।
గుమ్మళులూద్ద గతాతురు బు తువుక్తి గంధంబు హాపుర గర్భదారి।
తుంద్రా త్రిపేశ్లు నుతుంగ మునృలు తల్పగర్భలు కొవ్వు రత్నంబు మంద।
న మునగానే మునుతవేళ్ల మరభూరు సువేళ్ల సహా మూల సహదేవి జతగనల,
గర్భలు పవ్వెరు గలిప గహా రుమును రణాచి రెయుతనారు వారు గునారి।
మరి రెయుత్త్రుట గనారు నూరులు భావించి తలవారెంచుఫలాలయేత్తు
పరగ వరాత్రులనాన రించి పంచదార, తిప్పసత్తాపునెయ్య తానాప్పగలిపి।

భక్తిగా వింపఁగా రక్తవైశ్యమదగు, రక్తమారిశ్వరాఖ్యసంయుక్తమగుచు॥

శుభ త్రిం౦ఱు॥

సీ॥ పంచదారలఱు ద్రాక్షపం ఢ్లు కల్పురరససింధూరములను పేలసిం౦ఱు నాతతి,

ఘనరసతరుఖ్యారములను పనిఖిన్నములలనద ద్రాక్షపండులను రెండు,

తులములు శర్కర గవ్యామాత్రలుచేసి రహించవ్రసరపోతురసముతేనె,

వేసి వ్యాసాకృతి పెదురాతులలతుంగ గద్దలు దాని వృక్కాంగులుం త్రీ,

వేళ్ళను మరితురువేరు నుతూంతురుబుధములవ పూంజుంబుపోసగరాంధి,

పాడిగూంబరసేవింపబడుట ౦లెంకృత్తలక్కరసము గ్రాలుతేనె ౦ఱు గ్రాలుపాసగునాతతి,

బండిగురివింద మత్కనైర్వ రమమూలకవాంవృపాలను ౦లెనుమూంలకమరభాగ,

నంబుగాఁ బెంచ ధరణిరవర్ణబుగానుట, ౦తెంకటెంమని శుద్ధసత్తి౦ఱులోప్పుమంతు॥

వృశరాది మూం ౧౦౬౦॥—

సీ॥ తరవెంప్ప ౦తెంటవెళ్ళగ్రంధితగరము ౦ఱుంకాలంబుమరిలవంగాలవు౦బ

గంధంబు పిప్పళ్ళు చందనంబును వేరుకి ౦తెలకులు నుతేసరాలు తుంగ,

గద్దలు ౦ఱురత కర్పూరవుశిరితె పప్పుతవాక్షురిపరగనాతు,

పత్రిత్వచ్చగరు పరిశుద్ధలానరింబసరిచేసి మూలకంబుశర్కరాకృ,

భాగముగవేసి తులవుత్త ప్రతిదినంబు రెప్పమూవును గ్రోలగా బాపురక్త,

పైత్యములను దనినె స్నగాంబ్రహ్మవశమె, సాంపుగుల్మనుశిరాదిమూలకమునగా॥

ఱింకాల మునగా వృం ధుగమత్కమూలకములనకె నిమదార పాంబు

శర్కర॥

తపాం౦ఱులు॥—

తథా యోగంబు॥—

చ॥ వెలయు గంధకంబు రసము తాళ్లకము యుద్ధసరంబు బీనెలుం,
గలయు గ్రాసిత్తపంత్ర్నాపల్లకంబు నపిప్పలులుం సమంబుగాం,
సలిలములుం బిగాంచి నతిరామ్యము లూపలతే నైవేద్యవై,
ద్యులు నాసగంగరక్తమును యమగ్రపుపైత్యము నాయంనెప్పి పిద్ధరక్॥
ఉ॥ గని వెయ్యదు బత్రిలా ద్యగులు తారాతు రుబుద్ధయము యెటుల్లవే గలుగుం
త వెయ్యల దుం ప్రెంబుగా మంనాదే ప్రాబంధన వెలు ప్రాగాంతథాం,
యము వెయ్య నరించి తేని యము న యుంబున గాంచన యెలు సంగ రక్తపై,
త్య వెయ్య నసాసి తాతు నమద ప్పుత పైత్యము లుం జాలంగ తుక్॥

13 క్రోధపైత్యమునకు = శమనభూతరరసం॥—

సీ॥ రసభస్మ గంధకతైలసమాంశ నవరీ చపంబల నాగములు సమవక్త్రరటుక
శంమలులు సద్యక్త్రరసాగరంబులు సవరంశలు జీరకత్రగతథాం యమమంబి,
యము నసారిగా జుతుప్పైను బెట్టి నాల్గు జాంమలు యెలుండిగుంజాప్రమాణ,
ముగ వాత్రులా నరించి తగతేనె తానైన శర్కర జీరక తథాం యము మందు,
గాంచనమ్మైనను క్రోలగా క్రోధపైత్య,

హరగమెలు నరించు శమనభూతరరసంబు,
యరాజ్ఞపైత్యంబు దినిపేన గనిపోవు,
దీనవగిరింప దరవెల వాంగ్జ్ఞని త్రైనా॥

14 శీతపైత్యమునకు = కాలాగ్నిరసం॥—

సీ॥ పారదంబభ్రత భస్మంబు వనశిల గంధకంబులు సరిగాగరాబిగ్

గతించు సుకృతి సత్ఫలములు తీఱఁ గెంటు దినములు వారి మెప్పెవడిం గాదు.
జామములు దమ్ముండి గుం జాంధ్య్యంబు వాంత్రంబు తేనె పిప్పలింతోడ నేద నావు।
నెఱ్ఱ్యమి ర్యము తోడ నిర్యగింతా త్యాగము నీరసంబు నడ్వముదు రుగతిని।
శతపై శ్యంబు పూరి దురంబు శిక్ష తుగను।
పొంగి బంధన రసము నసు బూడి బాంక్సి।
రసము దరింపై శ్యము నతు ను లెము నగ తు దురు।
నను బుజెప్పెను శంకరు డిక్కినులతు॥—
గీ॥ తునను నుపై శ్యము నతు॥ ఉంగజాంరిరసం॥ శుద్ధత్రింరము॥—
మ॥ బలి రిపు తోడి శతంబులు న భ్యంబు ను హింగు శనా భ్యములు ల్లనిం।
బులు గతీజ రు నార రమున నరి దరు తుప్పెన దమ్ముండి సెన్నలం।
తలవధ వాత్రు తేనె నెఱ్ఱు న్నైన సుగ్గ్యలగనం గజార్రి దరిగ।
బలు రస మెుత్తె శుక్తు సుతు పై శ్యము తం బుననిశ్యాదరం బుగ॥
శుద్ధత్రి దరు॥—
సీ॥ పొంగల తోడ దానిమ్మ పూలు తెల్లని గెట్టి వేరులు ను బిసంబు పిండి నత్తి।
నాగంబు ను రసకర్పూరంబు మాక్షి నేక్షాదరు ము మశ్రు ముజెని తలసు మంతి।
నస్యము జేసి దాను నంచు తోడ నిదరు పంచదార గూర్చు తద్రా పు టూరా తేట।
దానిమ్మ పుష్పులు స్తన్యంబు గరితె వెన్న తో తనస్యంబు సే మట్టూ తేట।
పొంగి మిది ఆగూరు నుమాను పిండి శము లేతె పత్తు నస్యంబు సే ముట్టూ తేట।
మత్రిదయాంశల తీన ల్గిశి మన్నపాల తోడ చెంగారిద నస్యంబు లేల్లు తేట।
ఆముప్పు పుళ్ళు తెల్ల దే శిరము లెల్ల దరుగ దు॥

రసము నాట్యటపాంచు రంప్రనిరః.

అతుల్లిగర్భ అతుగ్రను దిలింబశ్రీ అతుర, సంబునప్రమొశటజనసరంభు॥

స తరా ధ్రాషధ తే ఫ ర్యష్ఠ్రలా దులలాగ్నా।।బంధ

ఉద్భూతనే ది॥——

౧౭॥ తు త్ప్ర త్వసునతు = ప్రసారనరసం॥

ఈ శా నుగన భ్రాతంబులబలసంతరువి రృవుఖుల్ల్భాగముల్,

గా ని ని తెరుత్ర గాల్బునను తల్లరసారవుతాథనారరబా,

గా నదిరజ్రవగా షవునస్త్రైనను తుప్పునగానితుతన్భతూ,

బా్భనవు ఉంబుతేసి గురిజంథఅవున్లవుతాశోగ్రాల.

నే, నా రసంతత్తు అను నాపుష్పపిత్తపహంబు పుష్పిం దే॥

౧౮॥ త్వత్తత్త్వ ప్రై త్వవునతు = వుపరిపినరసః॥——

సి॥ వసనా ఝ్ర రురకలరసగంధతంబులు,

వెలగారవుర అరుపిప్పలులన్,

అతుల వెన్నత్తతిఖ్తులు అవుప్పనవాంబులు.

తంసపాదిరసంబునందునాత్ర,

దినముదదనజెసిమునానను వ్రటంబుంబ,

జై వయ్యథుబాలనానరతిరగి,

షిపాంటగానారిగురిబంథతురువెరు

తావద్ధంబుననిరితె పప్పు తర్వధి,

మునవైనగ్రూలగా మువ్వును ఉరామువునోనె నరసంబునతెల్లుత్యష్ట,

నాకుపైత్యము దంబున నారికేళోదక
మందు మిశ్రముజేసి యొసగటంపందు,
గాలనాకృతి కాతి వేర్లు కాష్ఠమారారిగ్ర,
పరపకాబ్బ్రి నీటనేర్పడగ దినుట,
నాకటంబు విశుద్ధసత్త్వంబు లూరపంబు,
తెలియంబవతె పైత్యసింహంబులు దీటపదగాదు
గీ|| బ్రాంశపైత్యమునకు. యొవు వారవుపెర్స్వర గుళికలు —
సీ|| నారల్లు కొర్ల గుగుంటకల్లర రసమున
మరి యరాలునాకసె నుతరక కరయు,
కగమంసింధవమును గంటుభారంగివ్రి.
స్వరమురాలమెుత్రాత్ర తిరుపుగానను,
కింథునరాతెత్తుకెతిగా ముూరాడింబ
తగినల్లితెనేనింప్రగను గల్పి,
కల్లికరసమింకగా భావనముజేసి
యొక్షిఫలంబె తున వని జనులు,
భక్షిగముసె యొనద కునాభ్రాంశపైత్య
మనెను శంభుం డుఫూర్వమా యొక్కినులకు
మహింతతేజముగల్లు నురూకముపేరశ,
గుళికెలనపెరబె న్నాంబెతువల యెుమునా||
20 మునాళ్లాంశపైత్యమునకు — త్రిఫలాదివాసరసం||

సీ॥ గంధక సూతక ఘంటకములు భాగ్యస
తాళ్లభాగంబులు తాంగ దుస్త,
యుక్తాంబు వుననద నత్రికటు వుండిన బెసి,
గుంజా ప్రమాణంబు గాదగిసారి,
తేనె కల్పకంబున గ్రోల మహాభాంక్ష్యైత్య
ము శరణ స్వత్రి తాంతంబ్యరసలు,
దగుదిన కాత్నశు ద్ధిత్రియు యుంటనగ
సింధూరవెుక గురువిందగుంజ,
మంత్ర, మాత్ర, ముగనారికేళ ఫలాంతరస్థ,
నీరమున గ్రోల గాత్ర నవారణమున కు,
శ్రీ బలమహాభాంక్ష్యైత్యంబు పారదేళ్లు,
నమును బత్తెను శంకరు చక్కనలకు॥

౨౧॥ ముభాంక్ష త్యైత్యమునకు—
సమాహం తెరిత్యములు గాని ఆరాణ్యైత్యమున కుబెట్టినవ్రాణ్య
ఉకంగాని యున్నది—

౨౨॥ విద్వైత్యమునకు = విశ్వేశ్వర రసం॥—
సీ॥ వసనాభి గంధక రసకటుత్రయంబు
భల్లాతకములు సైంధవంబు టంకణములు నల్లి,
యరుసైత్త విత్తులు యమానిపంచ లవణములు,
తాతరాకు రసంబు గలయునూరి॥

పరివేషప్పైన రెండు జాములు నాంచి వరాష్ఠంబంత మాత్రలు సంధరియు
హింసపాదిరసంబు నార్వనె యిచ్చెంచు విరి యిరాల మార్గము గూర్చి దెలెసి నెఱబార
తరవు యిరాంతు రసము నైన క్షర నైన జనుయు గ్రాసంత చర్మపైత్య
విదళనంబు నె యివు విశ్వేశ్వర రసంబు దీని వెన్నదరచెం మానవులకు॥

13॥ దుర్గంధపైత్యమునకు॥ విధబాగ్ని రసము॥

క॥ ప్రథమని దుర్గంధా బ్యకు విధబాగ్ని రసంబు నంగపైత్యాంతవుల
గద జైవ బదవె యిరు వి యిరు. వి శగాగుగావెతంను పైద్యుతెల్లందె లయయాణ॥

24॥ శిరోపైత్యమునకు॥ ఆర్యకళత్ర రసము॥

సీ॥ రసగంధకంబులు నసనాభి హింగుళనే పాళములు సరినిల్పి బల్వ।
మున చిత్రక కషాయము మున రెండు జాములు మారి చిత్రక మూలసారమునను।
యెంక దివసంబు నుండు కింబు జెవుక్కు పాల జాములు రెండు బట్టి నూరి।
ఆరావులనె యిత్తానైన సున్నపు మీదితే టితో డుతనైన తెలయు బుద్ధ।
మూస రాకు కషాయంబు వేసి యెన్న గుంజమాత్రంబు గ్రోలిన గొట్టె వెను।
ధర శిరోపైత్యరుజ నసిద్ధంబు గాను లాంతి శారోగ్యమార్యకళత్ర రసము॥
పైత్యముల కుసమూహౌషధములు॥ మాత్స్యంధ ఘృతం॥

సీ॥ సరివమాత్స్యంధ రసంబు ఛకమ్యంబు బావ్రుల పాలాత్రయంరా ఘృతంబు।
ఘృతమొక ప్రస్థంబు జత జేసి త్రిఫలంబు పిప్పలి మధుకంబు యెలెల।
ములు దాచనిచెక్క చెలు వగు తాళసపత్రియు ఖర్జూర ఫలములు మరి।
వెదురు ప్పనమమములు వేసి ఫలంబులు బాప్పు నమాశ్చింపి మూరభ్యతము।
లొనికి గాచి యిరు ఫమానగా వడబోసి ఫలము లర్ధదిగా ను పంచదార।

వేసి యుంచు తుదుపంబుపిష్టిబూగర్తంబుగలిపి తిష్టంబు యుష్టకాలమునను।
పాత్రలుగజేసి స్త్రీలవును జలతునను, యురయగునావగాదిపైత్యములడంబు।
దపనమొనరుశ్వన్మధ్యాంద్వపనంబు మెందుగానచె యుయుయుంచుకూశ్యాందష్ఫ్యతము॥

—2॥ ఖండామలకం॥—

సీ॥ ఉసిరికకాయల రసము ద్రోణంబర్ధతులము శర్కరయుగలిపిపత్రి।
మూలములను ఇలంగములుజీరకయుపుజాతకముధుకముశ్లైంధవంబు॥
ప్రత్యేకములుని విఫలఫలంబులుశొంఠిపాలుగుఫలములునాల్గుదరిప।
ములునాల్గుపెద యూలకులునెన్నపిప్పళ్ళమూడుఫలంబులుతెల్లతెగసి।
పొడిచేసి యుందులోబోసి యుధర్కఫలంబుముంతూరమునుజెర్చియుంచితేని।
తామ్రాదిఫలములుతూబ యుగాఫ్యలనెయ్యిరూరుఫలంబులునందుగప్పి।
తేపఠ్యపక్వముగను రెమ్ముండిలిలమెరయుగ తృష్ణాత్యములకొని
వ్యనదగునరుచి।

వృంబు జీర్ణము గా పంచు మించ దని, నెంచె నాముల్ల ఖండ
మంటంబు దివి॥

3 ఖండద్రాక్షం॥

సీ॥ పైపొట్టు తెమ్మలవనేర్పడునల్లమెత్తచేసి।
గాని యుతుంపులుగాగగాసియుంచి।
నె ఆయ్యపాతంటి లోనె యుత్యంబుగావేసి
యుర్ధాతువుగాను దొమ్మడంగ।
తన్నలుగప్పరగలిపంబుదారయునరవేనిగంతూబయుంచుచులోన।

పడవేసి మిరియపిప్పలులంతు పత్రి తవాక్షిరి వుధుతల వంగవలు లునవు।
జాపత్రి ధనియాలు జాజికాయలు శొంఠి బాలి నిచెక్కరయు గోసవులు।
వంచగంధము చిటెంకాయ వంసితే పరవులు యాలకులు నుత్రమాలమొట్టు
వేళ్ళు నువుస్తలు వెలయగా చంద్రునెక్క పొడి యెక్కాక్కటి గనగతుల వలు।
లెక్క సుగంధిసోంపెక్కువగాయెన్ననిక తెవేసి తెప్పెంపక్కెమునవండి।
దించితేని యెయద్దనె రుంచె మెరటి ప్రాతకొక్క తులంబెత్తుపృచ్ఛవున్న।
నవ్వులపైత్యాళ్యఘ్నములు దీనన గునిజము తలితసౌఖ్యంబు ఖండాద్రకంబనంగ॥
౪ లఘ్మ్ప్రూతి యెరు ప్పృతా
సీ॥ పొలుపొందదమూతరుబుద్ధుమునసమాలంబుద్రాక్షతోసి నరసంబూత్రమూము।
ఆలనె యెమ్యెత తగామవు పాలాత్కృతమౌ మెరు గతి పిపధుతమవు శ్రీగంధ విప్ప
ప్పాలు తవాక్షీరిబాలు పొందనర్కరద్రాక్షపండ్లునుసరి దనరవాగర।
వెయునరించినె యెయ్యతి యెమెని మిదాపాలుగానిడి యెయుండి యెరునె యెయ్యవతింబుబాసి।
ప్రాతకరబెతి గుంటెదుప్పుచ్ఛకొని నధశకనిరువది నాల్గుపైత్యముల ద్రుంచు
నరుచులు తగింపుజనులతు హరియించెయెను శ్రీరంగమెకాలఘునామనుపైత్యమసృత్రమము॥
౫. ఖండపిష్టతి॥
సీ॥ పిప్ళ్ళ తునకలునాఘ్నమంబావ్రపంచదార యెవువశేపొలు యురస।
నె యెయ్యనైరున్నరనెర్ర్పుప్పిల్లిపిసరగద్ధలరసంబునర యెరురెండు।
సేరులు యెమెకమాటగూరిచిధని యాలు తులమలు మాడేల కలు యొకరిక।
పప్పుమిర్యాలంతు పత్రితేసర తవాక్షిరి సాంగరములు జీరత యెయుసు।
తుంగముస్తలు సులవంగాలు నాక్కాక్కటియు తులంబులెక్కనర యెరిదెచ్చి।

ఖాతి నెఱుఁగని బోర్ యునందులో బాసి పొందె,
వెన్నర గాఁ జేసి తగినట్లు యుంచెనే,
యది యుక్షిం పైత్యముల దము బంధ
పిప్పలి సమా బ్యస్తై కాని ప్రాతిపే యము॥—

సర్వపైత్యములకు కషాయము॥—

సీ॥ జలములపిల్లిగడ్డలను చందనమున్మను బాలవేళ్లు ద్రాక్ష,
తీలు దగ పిప్పివేళ్లు ధుతంబును నల్లని తల్ల దుంపలున్,
చెలువుగ గానుమ్మ త్రాగ్రమునను యుర్వరు సహ్రరతెనె లుంచి వ్రై,
దవ్యలు యెఱుఁగ గంగపైత్యములు యుగ్రప్రవేతులు వానునిద్ధరన్॥
చ॥ తేటి యుగ చెదు పొట్లు యునును శీఉత సింగ యుప్రోష్ణగంబులున్,
యులవ దనే లవేమును మరి యుద్ద సరంబును కటుకరోహిణుల్,
జలముల చే బోరేఁ కాచిన కషాయమును ల వనె యుర్వరర్
గల పృత ప్రావ పైత్యముల బంధనసే యుమ ధాత్రీలోపలన్॥

కషాయాలు॥—

సీ॥ ధర శిరిబాద్ది ముస్తలు చందనంబు
ప్రాలొట్టివేళ్లును నేలవేము,
తాలు తానుగ నల్ల తల్ల గడ్డలు మధు
తంబును కాడిశె చిత్రమును తమ్మి,
దుంప్లను మరి బాగ దుంపశ్రేంఖగా మును
ముసుబాల వేట్టడా మరలు గాంచు,

వరకేసరయుగంబు నర్కరతేజితోగ్రల
సర్వస్త్రైత్యంబులు సముదయంబు నిజమును,
మధుకతంతోశిమను నుబాల మరాదిపలమును,
పిల్లిపి సరదానివ్యులుల్లసిలగ,
తలగాయుకషాంయయుంబుగ్రొలప్లెత్స్య,
మయులుసుప్తైర్యప్రవేతులు దొలగునవనీ॥

పథ్యాపథ్యములు॥——

సీ॥ పిదపరత్నలను ద్రాక్షపెసరకట్లును గోధు
మలును జొంనల మాంసములును పంతు,
గుమ్మడి బెండమిరెకూరరయుతాంయుగా
రయుంశి తేతాంయుతింపెసగపాల్లు,
తాయలుదాని వ్యతాయబరజ్జరంబు
లాంప్లనేయుజ్యంయుసమరపథ్య,
ములుతెలగువ్యడిప్పులుసువ్వప్పులుసూనె
కల్లుతెల్లుల్లియుత్త్రారములును,
వెపలుల్పలుదపి యెతెంచెడుగువస్త్ర,
ప్రులునుపెరుగులపథ్యములేలసిరొరి
జనులత్రోషధ మిబోటుజరవవలయు,
వైద్యరాజులుతిరసంపాద్యులగుచు॥

పాడువ్వలనిదానం॥—— తత్సంబ్యయుసన్ను॥

క్షేత్రపిండప్రదానం॥—

సీ॥ తేప్పలువాతరదేహంబు శంఖించి.
పిండమువై పప్పనైంద్రముం డుకొంటి,
పితనపెన్నవేతిరముగాని శతవముగాని
గలిగియుండు తలనుతన్నులును నాంఫ్రి
తెడుప్పలూగ పలకూరల గరపాదవముల వుంట
లాప్లనైవముతిత్త్రవైనసాటు,
బడిననాంబుత విరాదతదితెత పొటయిన,
నరుని యుండ దస్సురాప్పధితవైన,
పిండమువనదగు వివతింప శ్రేష్ఠ్యశాష,
బుత్త్రుండు బి పిండప్పలును శుప్రీత్రిదాష,
పిండప్పలుము రత్నల రు భూమిభాగమందు
నైమదెరగులబూనిద్రైన్యంబు దెల్పు॥

గీ॥ మనప్న దినుబుధ్ధి పాపంబ్రముఖులను తీప్పు,
వతకు దేహంబు తెప్పలు పాంతియురుబు,
గాల్పు తెంగమునా తప్పులు తెల్పునైన,
శ్రేష్ఠ్యపిండమువటంబు చెప్పంగబడియె॥

శేషపిండప్రదానం (3) క్షేత్రపిండప్రదానం॥.

సీ॥ పతకును కళ్లను పాప్పను నెగరాప్పు
దగ్గు శితలవమును తలదిగుగుడు,

తనువు వ్రనమంటలు ధ్రాంతు నాశనమును।
దాపరంబు జాగ్రత దప్పుటయును।
సత్వవిహీనాతిసారము శూలయును
తషవరోచకము నుతతుప్రలాప।
మంటలు శోషయును వెంట వెంటనే తలుగు,
దోషపాండువటించు సుజనులందెల్ప।
పదతుపత్యాధితము దగ్గులాప్రరాప్ప
తిలలు వాంతరపృష్ఠబాహ్యల తాంతిహీన
వెంపరాదుబులు వాయురుప నాపములును।
గలుగనాక్షయు పాండు ప్రకాశమురు॥

శ్లేష్మపాండురోగనిదానం॥

సీ॥ మహాంత్రంబు మలవినిరోధ్యాననవేళను మంటలు గన్నీర్యమలప్రంటెరుప్రు।
గారనయునను తెల్లగానలుప్పగాన శ్వేతాంత్రంబు శుష్కంబు తంపము గ్లా।
మాంద్యాదిసార భ్రమ గుతుష్టి శూలవివర్ణదుర్బలమదవాంతి ధ్రాంతు।
వాదనంబులు వదనంబు తతుల పిల్లితూంతలు నిద్రపిప్పతలలు।
గన్నీనతతంబు వెతిలు క్లేటము తెందికాలమింబుతజనినమూర్చ్చెతు।
అందువాపులు గనుపింపనతడు జయుని వ్రరవునతుజై శ్లేష్మపాండురోగము నిజము॥

(త్రి) దోషపాండురోగనిదానం॥—

తే॥ జ్వరము రుజాదాహములు వాంతి, వరసత్వము త్రియును వినాశతంబు, రమును నెప్పి
రవా త్రిదోషపాండువు పరికింపన సాధ్యము నును బల్కిరి భిషజులు॥

పాండుపుత్రులకొంప గనులు ॥—

౧ కాంతవల్లభరసం ॥—

సీ॥ పరిశుద్ధమగు కాంతభస్మంబు పదియారు
పాళ్లు తామ్రగ్రాహి పదియారునాల్గు।
పారదభస్మపుఁ బాళ్లు పదిరెండు పాళ్లుటం,
కరగుమును పదిపాళ్లు మణిశిలాస్త,
భాంగము లద్రావగ పటు శిలాజిత్తు
పాళ్లు నిల్చిన సరిపారదంబు,
మూలకంబులతోని శుద్ధగంధకమును
అల్లంబులోని జేర్చి గట్టిగాను,
జలములనారి మాత్రలు జేసి గంజుకు
ప్పనువాలు కారయంత్రమునను రేడు,
దినములు నంది యిసు తీసి లోళ్లలంతె
సారదిబంధ్ముల్తైగు గారిప్యాంటి,
ప్యాటతను గాలపాండుపుల్యాస గక్తియరులు,
నగ్రిమాంద్యము కాస జ్వరాదిగదల,
నడచును దికాంత వల్లభంబను రసంబు,
తెనెననుమునసెయుగొకంను మేలు॥

౨॥ లోకనాథ రసము॥—

సీ॥ వప్యగవ్వలు బూది పాళ్ళు రెండును రెండు పరిశుద్ధ మంధూర భస్మలోహం॥

భస్మమెంత్తిట యరుగత శ్వాదాంశ మ్ముగరస,
తరుచ్ఛర మధ్వ భాగసంబు గంధ।
తమునిశ్చయెంన గరాజగన్నిదు వేశ్యక్ష।
సరపాతు యుయానేలు సంబరేయు।
బత్రమరాలవృవేశ్యబెలువృవ్యవిటర
సంబు లమరం దుదినంబులవ్రు।
శ క్షంబు గా నారథి శ్రేష్ఠ కుప్పెను వాత
బలపంబుగా టశీలలు బగింబ।
యురునదినారులసు యెను రుపితతలప్రటింబు
లొనిడిగంధతంబు ఇశ్రీఁగ
మగునట్టిదిసిన యెతెంషధమునతుతు
లర్ంబ గునటు మరార్యలు నుంబ।
మనగత వ్యులపాతు బోధ తరరసము
శ్రైనార్థ యెప్పిద్దదు బన్నములగ।
మాత్ర్యిగానకింబ తేనె తోమను బతతులు।
శ్రీత్ర్యగమునే యరు పాంశు శోభాస్త్రయరు శ్రీ।
రాదితశ్వాసతానల నదుబులోత,
సాధారస మదివార్యశనాధుదని యొసు
3 శ్రీ యతారావ్యాఖ్యర సం॥—
సీ॥ రాగిరేతులు బతిరసములు సమమగు పాశ్య శైరి బహుసంధరసము

హాస్య గంభీర సంబు జూసి మదిలోనను
ప్పు నవ్వెట్టగా ఖ్యాగ్ని ననుభ్రపదయి।
అద్భుత గాంచి గంధ్రతము నుజ్జోరంబు
గా రదికింతు దహాస్యగంభీరమ్మె।
రసము...... కి మాంత్రులు గుంజు సకి చెప్ప
అనుల్లప్పు రసము నన్నైనదరత।
తర అతు లరాగించు బెల్లంబు గలిపి అతెన।
శృంగారము సేయు తాంబులావాంథు అద్యత్వ
శశ్రీగల నమూన్ను తింపలు గారరబుచ్చు
వసుధలోన ప్రఖ్యాతి రసవసంగా॥
౪॥ లోహాంగ భక్తిరసం॥—
సీ॥ పాంచదభక్ష్యంబు పాళ్ళనాలుగులోహం
భక్ష్యంబునెన్నిదిపసిడిబూది।
రెండుపాళ్ళను వెండి రెండుపాళ్ళను రాగ్రు
భక్ష్యంబు రెండు అభ్రకము రెండు।
భాంగంబులు గను శుల్వంబు ననారి
మిత్రతమ్ము నుతుంగమున్గలు విశంగ।
త్రిఫలత్రితటు్కమున్ను రమగుకాడిచెప
త్తోలును పసంబులు గనుగలయునారి।
మహాపల్లెముత్తగా మాత్రలుగా వించి।

కరిమాద్రి శ్యాంధి, అమ్మ కరి తే పప్పు।
నెలతే మ్మ నమ్మ ఈ పృనే రప్పు తాగారాముత
పా అయ్యం ముల్లోన గుంజ రాప్రమారా।
పెన నేనె అయ్యని కి మాత్ర పెన వారాత్రి
అతెంత ఊ బనవలు లుగ్రాల గప్పరటపెన
పాంతా అమ్మ కృష్ణ ఠంబులు పార వేళ్ళు
అమ్మ మ తపి రములు లోపగ రత్ని రన వు॥
పాం తుప్పల తు ప్ర త్యేక రష్ట కూలు,
సీ॥ పాంర దంబు నున రులు బరి అవెం తునెల తా
తుల గర్ల గిపాం కి తుల వుత్రేదు
త్రి ష్ల ంబులు నుకు రి త్రి క ఊ తంబులు నాత్రి
ఊత్ర ఊ ప్ర త్యేక వెం ప్పు మి గుల।
నైవు తులంబులు న వు రబురా తుగగళ్ళ
తె దును తా ప్ప స త్రై దు పారళ్ళు।
అయ్య శ్రుత కిం ధ్రూర వారా రు పా ళ్ళు ను లోహం।
భస్మంబునే న్నిది ఖంగ వులుగ।
షరగ మరా [illegible] ంబ త్రి ష ల తపా అయ్యంబున అయు రు వది
నాల్గు మూలర్థ రువ్వు గారగాను నారా రి।
బాం వాం బకల్ల రి ఖవ త [illegible] యుంబున వుప్పదిరెండు నుమున గబళ్ళ
రపమున పడి అయ్యా రు మన లక్ష్మి త్రి తలున

మున దుష్ట ప్రకృతి ద్రవమున నను ఉరుట్ల।
మున నుత్రత్ప్రతంబునేని విరిచిపొట్టు నే
భూరణింపతేసి యుమ్యపంచారదరర।
బాలగంనితనే యుఙ్గిలగంని ఖంధారతు
గసమువిస్పృశ్మఖర ఉరకయుడనగారని।
నైదు బిన్న మరితేత్పు గార నవని జనులు।
భూల్లేం మునె లరుగా శుష్కపాంశువ్రులను।
లెల్ల రములు శార్ఖులు మానుని స్పంది రరుమగ।
ర మ్రిత్త్రిలోత్పనుందర రస మునంగ॥
శుష్కపాంశువ్రులను మరివతతి చంద్రతారాఖ్యరసం॥
సీ॥ బడిమూరం దు తుల ముల పౌర దం బునమూర దు।
తుల ముల గాం గాం బర్తి రసనార రి।
మూరం తు తి లానుంది మూరిన గిల రుమలు బర్
రతెయత రుద్రామునగం ధాగ్నిసాం డి దంబు।
తినిబూరం గర్మమేని తప్పసత్త్ర దుమి
లంబు లనతి తేనే దంభువి రవి॥
బాసి మదర్నబసి ప్రాం ఉ తుమారడె తుత్తు॥
సైవ రతెయనబర్న నశిష్టజనుల।
తమితమంగళశుష్కపాంశు సంపత్త్రరమగునను।యితరతాం ధుమ్రులను ప్రయా
యుష్పైయంనగు, చంద్రతారాఖ్యరసంబు సాఙ్గ్రదంబు॥

శ్రీ రామ పాదాంబుజ్యులకు - ఆనంత గుణ మందారం॥—

సీ॥ గంధ్ర రసాల ఘంటణములు నా తాత్రీ

తుల ముమ్యాప్తున మురతు తుల ములు త్రి,

ఫల ములు మరాఠగు తుల ములు త్రికటు తం

బులు పాంత బత్రేష్ఫు పాదరజు తామ్ము।

ది తుల ముల్లు డుస్న్న ది తుల ముల మరా త్రి।

మల వర్ధగారఫిఫి రజం రు లాస్।

పార త బెలంబు ముష్ఫది రజర రు తుల ములు కూర్చి

గూడా పర్వతా త ము నాంది తు దుట దిందు।

రి గుబంధం తస్సే వింప దైష్ఫ మరాష్ఫు।

శ్రీ రామ స మూం పరం రజు పాండువ్ర స మసి పాతో

తాసలప రకంబు తరిబులా x వల ద్రుంబు

ప్రారకి తానంత గుణ మందా రక {మసగ॥ ~~రసతు॥~~}

శ్రీకృష్ణ పాదాంబుజ్యనకు - పంచాక్షరాలు మందారం॥—

సీ॥ మందార ములుపది రెండు ప్రణంబులు,

పంచతం బెనిమిది ఫలములుండు।

గల్పనే రింక గాగా బయాలుదేవుజెసి

పంచాక్షరాల ములాత్మ ఫలము దేవ।

దార నముదుంగ ముస్తలు ఫల త్రు రజము వి

రాజ్యలు ను మఖ వశం గాలు పేర్కి।

(ప్ర) శ్వేత మెుత్తాత్త్వ ల ము లు గం బుం బ

తెం శ్వేని తాగిలో బూని గ ప్పి।

త ర ంను మాం త్రంబు త్రాల భ ఖ్యాప్రపెంచు

(గ) హం ారి మం దా ం గ్ర స్రాం ల లు గ ళ హారము।

తా బ్ధి గ వ ల ను హ ం రి ంంంబు వ వ వ పం బ

కాల మం దూ ర ర మ న గ నుకా మారు విం బు ॥

(త్రి) దాష పం చు వ్ర న ను . శ్ర ద్ధ మం దూ రం ॥—

సీ॥ ప ర గ మం దూ ర రం బు ఫ ల ము తె న్నిది దూ ర వ్య

పంబు తెం తె న్నిది ఫ ల ము లం దు ।

వి రిం త గా బ గ త్వె రు త్రి క ఘు క ముల్

తె గ ళ బం ధ న ము ను దే వ దా రు ।

ప న వ్య ప వ్య ము మా ను ప ను వ్య త్రి ఫ ల బ త్రి

మా లం బు వ్య ప్ర ర మా ం ల మెుక టి ।

తాం ళ న వి శ్రు లు వెరా డి వ ళి నె ల దం తె ం ను

తిబు స్త లు న తే వ స రు బ్బ ము గ ను ।

(ప) శ్వేత ము లు వి ఫ లా ఫ లం బు లు గూ ర్చి

బా శ్చ త్రై న ం ను ం ను లో బా ని తె లి పి ।

గీ॥ బ్బ తాం ంను తు నాం టి గా మాం త్ర లు న రిం బ

భ ద్రిం ప గా స న్ని పా త పాం ం శు ।

(ప) తిబ్బ ము లు సా ల సు ల్క శా ల్వ లు ను వ రు న ।

(త్రి) మంగళము మా___నుసహముగవిధ (ర్మ) ములుచాలగను।
నిష్ఠమున్ దొరగర మందిరము (త్ర) సిద్ధమును గనరా॥
ప్రాంతమ్ములకుతే హర్యములు—
గజంబలార్యదితే హంర్యము॥—
సీ॥ శశిష్ఠలంబులు గజంబాపత్రములనవ,ను న,తలుంతెలుత్
తలుంతెలుకౌరారబదిష్ఠలములలమర।
జలముతెప్పించుము గనే బూసి ంతెంత తొరారము।
నిలువగరగారజి ంరాంచులను తేరర్కి
ష్ఠలములర్యదినారప్పుహంతభెప్పముపేసి।
పదిరారాకుష్ఠలములతేర్యరజిరాల్లు।
మును పొత్తుపదిదినితుమ్ముష్టిజేసి ంకునిది
(తి) ష్ఠలతత్తరంచుంబునే అంచుతేలు।
మురిరారాంకు రసమునే ర్యప్నరెంత్
ఉగత్రాత్రక్షుంబాంబుతేత్రును గిరారజిర్ణరాంకి।
మురిజజేరతములు మండరారమెంత్రాత్ర
ష్ఠబములు బారాగిరంబగతిపిరేహర్య
పొంతమునసమ్మంది దిరంజి ంరము పది ంకునిదెము।
దినములుసుధాన్యప్రతపుంబదినపొంతు
శ్లో॥ భ్రలుహరరి ంయుంపబడునుజంబి
లారదితేహర్యంబుజనులతెలమెారదమొనగను॥

౨॥ లఘుబింబలాన్యదివేహస్యం॥ —

సీ॥ ఫలములు నారంగుబింబోజాలు జనుకను మిన్నను

న్నలు నెబదిఫలంబులు లవగింజ,

౨౹ ర్ణములు బలములు లానగ్నిని గల్లవపాంబు

నిలువగా బరువనిఫలములు గొర్రి,

తంబుపై తాఘట్టిభ్యగల్పి పిప్పలశాంకి,

మతిబ జీగతవులు మహి ంత మనగను,

ప్రత్యేకతైద్దెదు ఫలములుయగా బిడెంబ

మంతరాంగ ముదువది తిరాన్యఫలములు,

లుంబ ంకెయుండి ంతయావల్లూబొ కుంటెతందు,

తేనె బతజాంగి తులపెంత్యాదివిన పొందు,

తా మలరాగర్వసహర్యలగాంపు మిమము,

తిలలతలి ఘుబింబలన్యదేహ స్యమనవి॥

మహ8 బింబలాన్యదివేహస్యం॥ —

సీ॥ తార్కిబింతెం తాత్కనర్గదు పోష్టకను యిన్న

రంభాడి ంకరంధ్ర బిత్రాతుము లాక్షు

టాక్షుతి ంకెబదితె క్షనరిరిబాష్ఠి

వెళ్ళునగజ్జరు వెళ్ళజెవ రారు,

బక్షు ంకువెరువెగు ~~గా~~ యురుబది ంకెద్దదు ~~పెలునఖకలు~~

పెలునఫదిసంఖ్యలు మువ్వ మువ్వ॥

238

వెంపలిచెట్లను తెంపి గండ్రగొడ్డలి

త్రిలు దాక్షిణ్యము దెలిఱుపెరు.

వేరు గా ఱులు పడి ఱేగు ముండ్లను విడిచి

మరాల మొల్లకొల్లలు మొలచె భూమి వగుచు

(ద) క్రిష్ణు మనసు చూసి పాల్గును గాల్పి

చెక్కను గవేసి తెలుదుర బడు.

ఱెక్కలు తెరచి ధాత్రింక బలంబుంబ

తెలిపి నాల వదలు వలువగ రబు.

తదవకత్తం ఱెంబు వెడ చూసి ఱెను పృథ

బందరము రస మొక్కరంబెం డున రడి.

ఫలరస మొక తరంగె దలవదగం గష్ణు

గాబ ఱెంబులు విజంగ త్రితకుత.

జరత (త్రి) ఫలక బృగ్గు రమ్ము తెలతుల్

దాబన బక్కు ఱెక్కుల వాళసంబు.

(వ) క్రిష్ణ శపెల శాత్రు ఫలములు బడాగ నెరబ

మందరార రక్ష్మయము నెండు ఫలము.

అనుపామ యుఫలములు లరమ ంబు నన్నెఱు

గుణారజ్ఞ పక్కమైన బద్ధమున ఫిండబు.

తెనె తంబ మాగరు మాని తినన వరదలు,

ఆరము లారత్వ సౌభలు తాసలు చేగు.

మహీం మహత్ సంసారదిత నుహింత తేహర్గ్య

మనె తునమాందు నె స్నగారన జునవతమ॥

ఛాం. డు క్రలకు = దాం ది వాంది ష్ప్రత॥—

సీ॥ దాం నివ్వ వి తృల్లు థ్రని గరాలు నాశ్యక్క

ధ్రలువాలు గాం గదు థ్ధ థలవాలు విత్ర।

త తౌలు వి ప్పలు లు నాం ద్రక్ క వాలు గాలు ద్రక్ కథలవాలు

త్రి నుగాంరాఙ్ఞ పలవాంధ్ర కంబు బాసి।

వరగనారవ్వలనె యుస్థ్ర లనాలు లిస్ద్వదిజె ఖర్,

ష్ప్రతపాంకవాన వంది ష్ప్రతనువతి గాలు।

గాం బాసి గాది గాని క్రమలగ వత్రినవాంఖ।

ధ్రాంన్ప్రవ్య యం శెసివాం ని దిసి।

ప్ర గటకరచెతి గుం తెడు బుచ్చ్లుతె నన।

ఛాం డు క్రలు ద్రగాం నం సు వారగ వెజ్జ।

న్ద్రస రాం గం బువెల్లను స మనివాం ర్వ

విత తసాం ఖ్యంబు త్రాది వాంద్ప్ప్రతవ రంబు॥

ఛాం. డు వ్రుబు నాం = కుధ్ష్త్రి గాలులు—

గీ॥ రస తెలు బలతాంద్రు తెలులు నుకగక గాలు నుగుగ్గి।

లం బు తాం తెలు రలు బు తెలు వలు పాంగాంగాంబునె త।

నాం రశవ్వం బు శ్రే దెత్తు వ రు తాం శ।

దినవ రాంభ్యు తాంం తు వృత్తె గలవాం వ్ర—

గీ॥ పాండవబల్లెంబు సంతోషితమ్ముధ్వనుసను,
గాండివిప్రముబూర్ణంబు గలిగించివేసి,
[illegible]
తెంసగదలు నను లగునిక్కవలుగనవని॥

గీ॥ (శ్రీ)కృష్ణ [illegible] వేదన,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
పాండవులు [illegible] వని॥

గీ॥ (శ్రీ) [illegible] ,
[illegible]
[illegible] ,
పాండవు [illegible]

గీ॥ [illegible] ,
[illegible] ,
పాండవులు [illegible] వని॥

పాండవుల కగ్గిన క్రీడలు॥ —

తే॥ [illegible]
[illegible] పాండవులు [illegible]
[illegible]॥

పాండువ్రులకు పథ్యాపథ్యములు.

సీ॥ పాతవిగాం బంతవలంచు గాఢుముతెల్లలను జాంగలభువ మాంసమును,
బత్రివెం రమ్యావ్రుల పాలును కొంరుదాంటుమారరముద్రాక్ష మిఖర్జూరఫలంబు,
పాట్ల కాంరముఖత్రిఫల్గ నంటులు పంచుగుల్మ డి రముమన్లిఖూరరత,
రుచిరతరముడరముల్లికాంరముల పోలుప్రజ్ఞ ... కరాగముల కుపథ్యములు,
తిలలత్రాపాలు బప్పుల కూరనువ్రులతల్లుదూర్వసంబును గాంధగధ,
ఘునవుగు ద్రవ్యంబులను రుతిదాహంబు చెపలింగు పకాంత్రుఖంతపంచు,
రుచి దసంబులు బాంఖాలపునగనివి రుజ్ఞ పథ్యముల టంముదెల్పవ ప్రౌఢజనులు,
గానవాంతినవి తువగాం గలుగు కుశ్ఠముతరముద్రాగులు జెంపతాంరమునవని॥

౨౮

శరభరాజీయంబను
వైద్యశాస్త్రంబునందు
పాండురోగతరంగము
పం ధాం మ్ను దవవ

॥ సమాప్తము ॥

శూల[illegible] వంశములు - సంఖ్యలు

సీ॥ వాతశూల పైత్త్యాది వాతప్రశూలంబును సన్నిపాత శూలములును వాతపైత్త్య శూలవాత

పైత్త్యశూల శ్లేష్మ సాంద్ర శూల త్రిదోష శూలం ఆమ శూల పార్శ్వ శూల నాభి,

శూలంబు జీర్ణ శూల శర్కర శూల పరిణామ శూలంబు పక్తి శూల,

పార్శ్వ శూలంబు గుల్మ బరి శూలలును మేహ శూలంబు నంగ సంఖ్యల మగను,

పదిరెండు వెన్ని దినములకా పదునారు సర్వ రెండు సాధ్యంబు కష్టసాధ్యం బసాధ్య,

మాగధ ముఖ్యచారద కర తలావులకు వగుచు విద్యాప్రాజ్ఞ కరము గావిస్తరింపు॥

శూలల నిదానంబులు॥—

వాత కఫ పైత్త్యముల వల్ల శూలలు బుట్టెడి స్థానములు॥—

కం॥ రెండు బుట్టిన వాతజమే నను శూల పిత్త సంబంధమైన నాభిని జనించు,

కఫము సంబంధమైన పక్తులు నుదారంబులందు బుట్టును గను దీనిస్సందియము గ॥

సాధ్యాసాధ్య కష్టసాధ్య వివరము॥—

గీ॥ వాతజంబైన కుదురును వాతపైత్త్యమైన నరులకు కష్టసాధ్యంబు వాత,

పైత్త్యశ్లేష్మజంబైన బ్రతుకనవదు సన్నిపాత జాడ్యంబైన నన్నదేల॥

౧ కఫ శూల॥—

సీ॥ అతి వాసనా వ్యాయామ ప్రస్థానంబు దిన్న శీతలము బ్రత్యహమును బలితమైన

మాంసము పిండి రసము మాంస పుష్టిరంబు పత్యహీనములు హృష్టపారంసంబు,

బలు గురు త్వప్పుల స్వప్నములు మైహాదేహింతి బలియుంచు మైత్రి వైశాఖ తీరంత,

కాశ్వజములను దరుంబున వివిక్తి తల సాప్పిద గుహ్యస్థలములందు,

శూల తను దానే వాంతి రేపు బుండి తిత్తుత తురకముల శాంతి బాందు నిక్కంబు గాను,

మొదలుకొంచముగా బట్టి దనమిగులు ఆరంటకఫశూలకవ్యాసంద్యములవు॥

2॥ పైత్యశూలలు॥

గీ॥ దాహము మును మూర్ఛ భ్రమము వాంతి మధ్యాహ్నమునను,
అరుధరాత్రిని మిగుల నావూతిసార,
మూత్రవిట్బంధనము సేయు మేను శీర్షము స్వేదము బుట్టు,
ప్రబలతర శూల మెన్నఁగ పైత్యశూలలు॥

3॥ వాతశూలలు॥—— ౪: వాతపైత్యశూలలు॥—

సీ॥ ఆ వాత్యష్టవస్తువ్రులతి గురుత్వపు వస్తువులు బుచ్చుకున్నాకతంబుగాఁ
వెంట వెంటను దిన్నవె సశూలజనించునదంతయు మాయువృచిత నధికము గును,
వశాంగమును మునవిభాంవరి ముఖ్యమునసంధ్యనును ముయునచరమదేహం,
మున త్రికంబున వస్తిన నుఃపక్కలనుజాయ్యాననుమిక్కుట్టమగవేదనలూనర్చు,
కఫము పైత్యంబు మిశ్రసంగతి నిదనరు, శూలనముముననాక్కుటుబట్టు కడుపు,
లోపలను బుట్టు మరియు వృలూనపైత్యశూలకునువేతిదాహవాత్యంబులమగును॥

౫॥ మేహపైత్యశూలలు॥ ౬॥ శ్లేష్మవాతశూలలు॥—

తే॥ రొమ్మున పార్శ్వంబుల పృష్ఠంబున వస్తిని ముహేయ్యాగ సంగతి తొరదెఁ,
గ తియ్యకొను శ్లేష్మవాతభవమ్మునను శూలప్రబల వదలదు నమ్ము॥

౭॥ త్రిదోషశూలలు॥—

తే॥ మిశ్రమము మును గుగుణముల చే దుశ్చింతు త్రిదోషశూలదుస్తరమునమా
దాశ్రమముచె ట్టును సర్వ్యంగాత్రయుతము త్రిదోషశూల అనుచు నా
మములదెఁ॥

౮॥ ఆమశూలల, ౯ హృదయశూలల, ౧౦ నాభిశూలల, ౧౧ జఠరశూలల

౧౨॥ శర్కరాశూలలు——

సీ॥ కఫశూలలవలె గుణగణంబుల వ్వాంతి యగును.

ఉరంగం హం వెందవిన యుదరంబు శూలల,

పాదశూలల గుణంబులె తరిగమున

బాధ్రమును తాంప త్యత్పప్రులంప,

ఆమ బంధాజీర్ణధామ వెతం హృద్యభ్యాళ

హృదిప్రవృత్తి హం హాదాభిలాంగ,

కంఠంబు తెప్పుడు గట్టినాభి శూల

లగును నజీర్ణంబు దగితె నేని,

తనన జీర్ణపు శూలల తావున్న నవతాంత్రి,

విప్రనను పత్తలను నాభి దావ్రనందు,

నాభి నడురును శర్కరానామ శూలల,

మూత్రకృచ్ఛ్ర శిలంబు గాంచెందటుంబు లిప్పు॥—

౧౩ పరిణామశూలలు॥ ౧౪ పక్తిశూలలు; ౧౫ పార్శ్వశూలలు॥—

౧౬ బరిశూలలు॥——

సీ॥ ఖిన్నత్వంబు జీర్ణంబు పొందునప్పుడుబుట్టు వాతపిత్తకఫంబు వెలనతాంప,

పెనుతృష్ణ కసుపింపు నెప్పుధ్వెనను పరిణామశూలతు భుంజితాన్నమెప్పుడు,

వడి జీర్ణము గుణమను వాతపిత్తాశ్రిత పధము వృత్తుపువృను మ్మ పక్తిశూలు,

హృత్పార్శ్వభవమైన హౌను వృత్తిపుటపదఘుర్మయులూనద్భువాంశ్వశూలు,

కుక్షిపార్శ్వంబులం బుల్లు గొణ్ణునుండు, వమనాధ్మానశ్వాసాన్నవిద్వేషములును జెందు

నీ తలాంగాను బద్ధజ్వరాతిదాహములను బరగు శూలవేధింపు మనుజులకైన॥

౧౨॥ గుల్మశూలము॥—

గీ॥ వాత గుల్మంబు బుట్టిన వానిబట్టి, మూత్రవిష్టంభనాధ్మానమూర్ఛలొదవి,

పూర్ణహృత్పృష్ఠబాలసంకటమును దగ్గు, గుల్మశూలదురంతోగ్రగుణవిశాల॥

౧౩॥ మేహశూలము॥—

కం॥ అతిసారవమనములతో హితవతనాజీర్ణాగ్నిమాంద్యభ్రమవిగ్రహతం,

పితములును రేబు జనసంతతులదరం మేహశూలదాబుట్టనగున్॥

శూలోపద్రవములు॥—

కం॥ దాహము తల్లులు వమనాధ్మానంబులు నస్రువేదనంబు నరుచి త్వర,

బాహింపగా నుత్పత్తమౌ శూలలనుగలంచున జననదరమే॥

శూలలక్షణము॥—

౧ శూలాంతకరసం॥—

సీ॥ రసగంధకములును వ్యాంబ్రకభస్మ విశిలలును హేమమాక్షికంబు

ఘనసైంధవము పట్టుగట్టలు భస్మంబు కరము పృగాలి తుత్తంబునల్ల,

లోలు వెస్సత్తవిత్తులు రేవుచ్చినంగు ను నాతివసుధల సమతుల్యములుగ గూర్చి,

పోతవిత్తజిల్లేడు ధూపరపాముదపువాకుల రసముల్ల నరగా ను,

బోసి మద్దించి తుకృటి ప్రటమువేసి బసవి పుటము తేనియును కోరినామ్ము,

బాధ తర ప్రతిపాలింప బూసిన్నపు ననిశూలలనిదంబు శూ

లాంతకంబు॥—

౨౧. శూలగజకేసరి॥—

సీ॥ పలము రసము గంధకపలములు బలువురాముష్ఫలప్రము తామ్రప్రభస్మమును ర,
జైపాలనారి ఒకతొమ్మిలతాలమూరండి తెపిగజపుటము వేసి దించి,
యూరసిగంబు ఒంటిగువశాంరి జీరకములను ఒకవ్యూత్తు జాకములలొ త్రిజుముగ,
వేత నాల్గవవంతు విరవిగాదుఠి వనముల బరజెసి యూరగిరింబుహించవృవిరాదర,
కష్టవెంకట్ర్యాష్టజలములు గలిపి గాల,
పాతతషప్తె త్యపరితావవర్జిముగ్గు,
శూలలనదంబుగుల్క హై తాన్గ్రీశ్రమ్రంబు,
శూలగజకేసరి యనంగ సాంప్రదాయ॥

౨౨ శూలకుఠారం॥

క॥ వేలిగార రసత్రిఫలము బలికటుత్రయము తామ్రభస్మవిషముగ,
వ్యాలబూదిదంతి జెబింబులుతల్లరియము తురసము బాగోయుయునారకీ॥
తే॥ శూలకుఠారంబునబను, వాలుయవిమువల్లమెత్తవై ద్యులచెనము,
ద్రవ్యాశివియుల్లవ్రసముదగ్గిలంగ యిరంమున శూలతోల్లనదంబుకే॥
రషగ్న్యాదిరసం॥—
సీ॥ పారదము తపాలువి రెండు పాళ్లను జలములతో నాక్కజామునూరి,
తామ్రలోహంబులు తగమూడు పాళ్లను సిరావ పరలవగంధసరవిమూడు,
పాండుసుజంబీరఫలసారమూవు పల్లసుపుద్దనముచేసి లఘుపుటముటు,
మూడుగావేయుచుబాదనేలాంశపత్రిత్రికటుకముల్బట్టిపాదియొము,
సద్రి పొడివుంచు యెవుతటెయెనుసద్రిమూడు,

గురి జతిత్తిగ గుళి తెలుగ్రాలనవని
పజ్జ్రము ఖశూలతతులను బరిపారించు,
రాజితంశు శంభు షణ్ముఖ నపవరంబు॥—

౧ మందార తోరాగం॥—

గ॥ (ప్ర)స్థపెంచస్తుతి ఎరువాప్రుల పాలుపుంబు, తంబు ప్రష్టప్రాణుపుముంధురంబు సుతుల
మధురశాంతి, ఎరుఉ తుతు పంబులన్నివంతి బదరివాత్రుము దినశూలప ఉలివాను

౨॥ మందార గుచ్ఛం॥—

వం॥ మును మందారము పాఠ్యూనెన్నిడి నగో పుణ్యాత్త్రంబు దానేత్తుపం
లును ఎంతం దిగరాజదింజి యెుకపాలుంపంజనాలంబుతెం,
జనుపాలా త్తుత్తిగారాజై ర్పుజు ఎరువత్తూరంబు జాంధాంజిప,
త్తినతెల్లంబును నారి వాత్రులరగంటే శూలలపూల్పి పాం,
వన మందార గుచ్ఛంబునాపటితుల్ వగిదింప జత్రాం జలద్॥

౩॥ విజయానల మందారం॥—

సీ॥ తరతజత్తలు జత్రుత మున్సెంధిపంబును, తెలుప్రెంద శుద్ధిచేసిన రుగిశల,
ప్రైలతుత్తుముపేరు మువాక్షిరంబును ఎంవిప్రత్యేత తషముల్ గ్రంధి తగర,
మును వెలి గారంబు మోదిపద్మతములు ప్రైత్రాంతభస్మత్రిఫలములు వర,
వేవేదర వషదత ద్వితంఉరుంబులు గ శాంతి, నామరాప్రుపిష్టక్షా దిక్పాలు,
జత్రమూలంబుగా మూత్రశిలాజితుతైల్ల గద్దైరువే శ్లీలమూలును,
తరమెుప్పుపసుపుని కల్ల రవిత్తులుప్రష్ఠప్రమాగములబ రగజేజద,
ఆస్థితెత్తను మందారమందుచెట్టి కల్లరాతురసంబున గల ఎరునారి,

తే॥ నెతానిష్టపాత్రంబు తినినశూల, హరివిబంధరానలాఖ్యమం దూరమునను బు॥

౧ సాంకృతీ ఛందం॥—

సీ॥ ఉరవ్యగాప ఖ్యాతాఖ్యరి తునస్టైనిమిదిఫలయులు ప్రస్థంబు పంచదార।

సాంకృతీ వృత్తల నెరంబు ప్రస్థంబు ఆవృనేరెవ్యన్నగాన్రైదుష్టలపు।

లునసాగరవృబూగాఽపులను నాత్కతు తుపంబు ప్రస్తార్థయునుతెనెబానసంబి।

సన్నవృత్తగవిరాదతిన్నగానుతతంబి త్రిఫలపునస్రాలన త్రితయుతపులు।

జారత యులనల్ల జాతికత్రయునుతు జాడతతంబులునువి ఖ్యాతిధనియు।

పులులెంతుతషడ్తపులుగాగవేవేరు పాతచెపియుందులాబానితెపర్యా।

పత్వపునవంత తులపెంత్తుప్రతిదినంబు।

గర్గులశూలాల్లపిత్రిహృద్రాగరత్త।

పైత్ర్యపులు వానుగుత్రపుపగిదినులును,

పరమయుదిసాంకృతీ ఛందమునగు॥

౨॥ వతార్ణి ఖ్య షట్తం॥—

సీ॥ తరవెంవ్రతెల్లనిగతిజేరువేరులుఫలపులుపదియూరుపతిబిన ష్టి।

పెల్లల్లిపాయులు వివరింపపదియారు ష్టలపులుపదియూరుజలపులుండు।

పరవేసినాల్లవపాలునిల్వగగాబిఅందులాఫలప్రస్థపూవృనెయుర్యా।

ప్రస్థంబుగామెనెపాలునుతల్లిపిల్లల్లపావపుపేరుశితెల్లతెగర।

పంబలవగపులుపరగబిత్రుకదెవదారులు కిరిబాద్దిదంతెనత్తి।

బన్ధలుపెవ్వపుజారతధ్వయుమునుపరతెతాయులువిహంగపులుతారిర।

బన్ధపజాత్తిత్తారమున్షబంబునపుద్రాష్టెసంబులునువేరువేరుగాను।

తపఃపుంజులగనర్ఘ తపస్సింగు వరయునపోతత్తెసియుండులాబాసినంది।
శంకుబంధం శవస్త్రాలుశవృవాపృగ్రాలకూలబుదండాగ్నిగుల్యులుగను।
ష్ఠివాందరయుులుసువానుపెంవృదైఖ్యు. పింతవృగావింయురశ్నాఖ్యుస్వ్వతమునంగ॥

౧ పంబాగ్ని వటుకాలు॥—

సీ॥ యుంపోష్పగాఢాంగదుంపపద్ధరునువృల్లబ్బ్ల్యుతకంద బూసగబత్రు।
కంబుకాసుగబకలు పంబలవగసన్నిత్తారయులు యరువారక్తిగిరువింగు
వసత్రితటుకలిప్రాయుబునల్లనిజారరనరయూంపాంలుజగకద్ర।
త్తెల్లగత్ర్జరువెక్లళ్లపాంయిలుజైబంతువల్లంబులుబువులుబాలసారి।
యిలులకందపొట్లులానాలుకాంఠపిపేదబాదువృత్తపృటమిషితెలుపసారి।
బదరివిచిత్రయులుబల్లలాపాలనెహ్మ్యతాశైసుసేవింపతాలఘుశాల।
లవనిపంబాగ్నివటుతములనుజెనెస్నదరమునేకకస్టైనసుధాత్రిల్యూనా॥

౨ తుషారాత్రివటుకాలు॥——

తే॥ బాలగగన్బ్యపప్పులనుస్టెంధనవింగుదచిత్రవర్ణాలవా।
పాలునుదేహదినవ్యవులువాంవువివెల్లుతరగ్రచక్రలుడ।
ప్రాతతువప్రకృతాత్రితటుకంబులుత్తెల్లని A త్రైరుణసరులు
బూలగయరూంయులుదంపటివిలూనవమదసునెయరుగానిలక॥
తే॥ ఘాపింపనివికుచెరాత్రివటుతములనగజగతితెవతప్తి।
నెృంవింబువాంశతెనసానావిధశూలప్రుతతులునదింయుంబునారిక॥

౧ శింశుకాదిపూరగరం॥—

పు॥ వెలువాంపెంచుగబెక్లితెల్లనగుగత్ర్జరుంవెళ్లుపెల్లుపా।

రసులు శొంఠి ఇంగువ త్రివ్యాల మునుస సాంబారి సైంధవంబుల్ పద ।

ప్రులు చూర్ణంబు జల్లించులగా నగరు పుష్కరాలు వంటి దిని

~~శ్రీ~~ స్థ ఉతి శలాకె పవర ఖృషా గ్లుంసిమ బ్బ నెత్తు ద్యారా జ్యా శ్రీవహిక

౧ శం ఖచూర్ణం —

శ॥ దరభస్మ పంచలవణము విరవగుతిలత్రి రసోంబునింగువచూర్ణ్ణ ।

ఆరతి సైన్నస్సృశ్యగా న హేంఠా లాబా కె శంఖచూర్ణస వేషులభ్య

౩॥ తుద్రి శూలా క్షీ చూర్ణ॥

(శ్రీ॥ దర భస్మమున గాం శంఖభస్మ ము —)

గి॥ గర్భపిప్పింగువ రసము నునాగ మువెల్లి

పా రసులు సైంధవ ము చూర్ణపరచి రసూష్ణ

జలములను త్రాగఁగా శూల శమించు ।

రర తుకేశాంక్షి చూర్ణ ర నైవే వసుధలానా॥

౪ శ తవృష్టి చూర్ణం —

సీ॥ పిప్పలి సదాపులు పిప్పల సదాపులు కాము రాష్ట్ర బంగల్బాసష్టద వ ।

దార శురాస్త్రులు వస జీరక పిప్పలుల్ వేరాధవాము ము త్రివృము ల ము ల ను ।

కొలుకృ ప్పనల్లి నిజీరకత్రి రసు ధని రసాంబుంగువ రసం వి శుంగాలు వుంబి ।

సైంధవ లవణంబు సమ సముల చూర్ణంబి పూంటి తుత షడంబు పొలుపువిరార ।

పత్తి రసూష్ణ దతంబుల ప్రజల త్రాగ

శ్రీ మహారాజు తతఫవతి గొవ ప జ్జీ

పిత్తశూలలన గగింబు పృధివి లోన, సాంప్రదపింప శతపుష్పి చూర్ణమునగ ॥

౫॥ త్రిష్టుబాదివృత్తంబు॥—

౭॥ త్రిష్టుల మొదలు వేద వృత్తల త్రికయుత ములు,

మధ్యతమునందెల వృత్తసమములు పొందిగ,

నలవితెని యరుతోన దశలముగాననే,

శ్లోకలలక్షణంబు త్రిష్టుబాదివృత్తంబునగా॥

౬॥ సాముద్రవృత్తంబు॥—

౭॥ సాముద్రల దగంబు, సాదవగలవగంబుస్తంధవంబునయమప్రాస్తారములను,

దనదనప్రస్తారముసు బత్రవుతాలంబు గణవింగుద యరువిశంగములదెలియ,

నల్లము నివిసవరనాంగలు గావింబియూగకంబు శాధింబి సుస్థిరముగ,

తాకరంబుగారెండు తులముల పొవె త్రుముండు గాన స్పష్టముద్దనెయ్యె,

గాూరబిగాననాదరా జిర్ణ గుల్లుపుగాల రుగ్రహగి పుష్టిరియు సుపోగ్రహంబు

వరయుభగంధర శూలల కృష్ణస్పల దగు, శుభరయు తంబుగు సాముద్రవృత్తమునను॥

౧॥ శూలయతి వొలాపణంతి తెప్పరయుముల॥

౭॥ బత్రవుగాలంబు తెల్లగజ్జరు వె ల్లు,

శాంతి, తెనుగ వృత్తపొబ్బుగసమములు,

జలములంది ది గారబు తెప్పరయు వెంసగ,

రయులను తప్ప పృథ్వి వారత శూలలహారించు॥

౨ తల్పృల వలత ప్పరయుము న జూబ్బల నరమయుద ముంబి త్రావ పృథ్వి

స్థితిలో, పల బాంధాంతర వారతం,బుల శూలలు వరనుటరుదె, బుద్ధు

లునుతింపదె॥

3 ఆ॥ వరవేలాలు మస్తెంధవ విరవృగతఙ కత్రు రాముంబు రాముంగువదానసు,
స్థిరముగుతహా రామమావు దమరుదుగనిధ శాలకతములకగుట నరుదే॥
స్వ: ర్లం ధార్వది కహా రాము॥౪॥
సీ॥ వా రవా గావా వి లి వే ళ్లావను వప్పు వెళ్లు,
వే ళ్లను రాము విమి రవే ళ్లు తె ళ్లు,
గ ద్దె రు వె త్తె రు గ ద్దె రు వె ళ్లను
వ త్తె రు వె ళ్లను వం వ తాల,
ము త ర త వ త్తులు వు ను గ వ త్తులు రాములు
వ లు తిల్లతె గ ధ రాముం వ ల ర దం త్తి,
వ త్తులు కార్వధం బు చె ని రాము గు వ రాము త్రి
త్తె రం బు లు ను ము ద వా ర వం చ,
ల వ గ ము ల్లు ల్ల భా గ ము ల్ ద ల వ వా ర గ ర,
వ ర చ వే ని క హా రాము బు న రు లు గ్రో ల,
న ర్వ కా ల లు వెం ట నె న ము రాము వ రు డె,
స ర వి ని ర్లం డి తా ది క హా రాము ము న ను॥
ఆ॥ క॥ రాము ల త్తె ల వా ర జ వృ చె త్తు లు నా గ ర త గ ము లుం ల గా బు క హా
రాము, బు లు రాముం గు రాము ద త్తె రం, బు లు త ల్వు త గ్రో ల వా ర ని పా వృ ను
కా ల ల్॥
శు ద్ధ త్రి రాము॥
సి॥ వ న వృ న జ త్తె రు పా ల వ శి వి బా మ్య జె ము శు ఖ ద్దు గాడి కృ ము వ నా త్తె,

ఖండంబులోపల బద్దల తరలరలుగ పసుపు ప్పాలు తగను బోసి।

చిత్రముగా లంబును చేసి మరికిత కడు రసాని శీతము నస్యు బగించి చెలువుమేరయు।

పిడతలప్రుటములో బడవేసి సాంగ కి తలప్పైన మీరాదను దాని దీసి।

నిలువు మసి వృష్ఠుతాగి దేశ జలములందు గ్రోలి పధ్యంబు తియ్యవిహారలన్న।

మాపు చల్లయిదినవంత నదము శూలల నిలుపు స్వాంతర కీశ్వరం బాదరమున॥

సర్యలు॥—

గీ॥ సైంధవంబును పిప్పళ్ళు సరిగ నూరి,

ఉరాముదపాతురసముల నమరబిల్వ

ఘాతి యతుకి కాతురసము వసాతతి నర్య

ములు వటంబునను శాస్త్రముల దెలిపె నవని॥

౨॥ వెల్లగట్టి రుమి ర్యలు తిలలనూనె,

వాయిలాకుసు సైంధవ వచ ములమర।

బూగిరి మెనరిం బనస్యంబుసు జను లూన గ।

శూలలను మాననునును శూలబలితె॥

ధీరాపం॥—

౨॥ పసప్రు ఉరామాలు ఉరామునదప్ర పప్పుమంద,

పసుప్రు వెల్లుల్లి యులమాను వసుధ్రుసరులు।

వేడి యిలు గావంచి ధీరావంబు పోసగనిడగ,

పటువరంబైన శూలలు బార రవెళ్ళు॥

పశ్చాత్పద్యములు॥—

సీ॥ వ్రాలవలుపులు లుతికారంబులు పోష్ణతారంబులు
గజ్జైరుతెతవంతారంబు పంచు।
గు ద్ద్యాది యిలుస దాప తరార రజ్వరత గవి॥
తత్రుముగువిబూడతరవులు జంతు।
వరాంసంబు పథ్యములు ల్లు హింతా ద్రుమొదత్రైన
బిల్పధాన్యంబులు దేలియిం పింది।
వంటలు బాపల వంటతంబును వరాంస
ములు సారతరాయింపల రపె రుగు।
యిలగుర ద్రవ్యంబులు బల్ఫల ములు లివిరు,
పథ్యములు గాన శాల తెల్పికనబును।
తను బొదెలియుగవత వైద్యఘను టి తారగి।
తశుల తారతార్యముల గారవ లబరేనె॥

ఇది
శ్రీరఘురాజీయంబను
వైద్యశాస్త్రంబునందు
శాలప్రకరణంబను
॥ ఆయుర్వేదపద్ధతి ॥
। సమాప్తము ॥

కుష్ఠవ్యాధులు జనించుటకు కారణములు॥—

మ॥ గృహదాహంబులు గాల్చినై బతుల తీర్థ హింసింపగనే నితేంద్రులకున్,

బహుశరనిందజేసి పరభామంబుల గూడి గర్భించు తిల్ప్యపం,

బహుమానమున కుష్ఠవ్యాధియను నేవ్యాధి యెక్కైన రులంబును దానిబడు,

స్వహంతముగ బాధ చేయునని జంబుకగాంధులు సేయునేల గన్॥

కుష్ఠరోగ నిదానం॥— కుష్ఠవ్యాధి నామములు—

౧ వ రి క ౧౦ ని యము॥—

సి॥ గజచర్మ కుష్ఠమ్ము గళకుష్ఠమ్మును పుండరీక కుష్ఠమ్ము ఘనతారకుష్ఠ,

స్ఫోటక కుష్ఠమ్ము సుప్తకుష్ఠమ్ము దద్రుకుష్ఠమ్ము జిహ్వక కుష్ఠచర్మ।

దళకుష్ఠ సిధ్మ మండల కుష్ఠమును చిత్రకుష్ఠ కాకణోదుంబర కుష్ఠ కిటిభ

కుష్ఠ విచర్చిక కుష్ఠమ్ము పామాఖ్య కుష్ఠమ్మైకాది కుష్ఠమ్ములును।

దారుణాకారాల కుష్ఠ శిధ్మము కుష్ఠమ్ములు పదునెనిమిదియును మానవులు ప్రాప్తి

జన్మకల్మషమున బూని బాలబాధ, పెట్టువేస్వరవిరించితురగట్టి గాను॥

౧ గజచర్మ కుష్ఠమ్ము॥—

క॥ కరిచర్మము వలె మేనును దారతాని పగులుటలు తేర దుస్త్రరతంతూ,

పరివృతమ్మై కుదర దురమై తరగుంగ జచర్మకుష్ఠ ఘునవైద్యులచేన్॥

౨॥ గళ కుష్ఠమ్ము॥—

క॥ మెడక్రిన్ద నాపిరి వెల్లతు తన్ను వరెతొంట్ర దమ్ము పొంగ తలమునగుళము।

పుక్కిట యరుంతి తన్వరు పువ్వు పెక్కగుగ గళకుష్ఠమారు పెద్దలటరమే॥

౩॥ పుండరీక కుష్ఠమ్ము॥—   P. T. O.

క॥ తలంతు తెల తల్పరే నుల వతె ఋష్టి యము యింయుకె రుప్రవన్నింయు జెము
ల్లలగిన నుప్రంధరితప్ర దళతు ష్పృప్రులోకము నతుదరదె వ్వరితెన్॥

౪॥ తాంత తుష్పృ॥—

గీ॥ కాంత గజ్జము వతెను కాంతు తన్ను నను కాంతి గలగి తప్రులుండి వెలితకాంత।
పాత పైత్యమే హామె తరి గల్గ నకాంశు ష్పృవం త్రుత ష్పృము వనె॥

౫ సాప్తాటక తుష్పృ॥—

క॥ బాక్యప్ర్ము శాబత నుము వతె పాక్ష్ములు పాండురము యమెరు ప్రాపారి నసి మిరియుము
మిక్కిలి పెదన వుంటలు నిత్యము విసాప్యటకు ష్పైనె దానికిలన్॥

౬ నుప్రతు ష్పృ॥—

క॥ గారి యుసు వుంతసాతి నవాం తెము వ్రైవుంటలూ దవి వన్నదర గుసార
బాలము గు సుప్రకు ష్పృప్ర నాల శైరం బెంయము ధరగిన రులతు బాధవున్॥

౭ ద త్రువు తు ష్పృ॥—

గీ॥ యెమెరు ప్రము ష్ప్రైన బరితింప నల్లన యమైన పాదలు వట్టము గుబుబుష్పు।
నిద్రమాన జెయుము ద ద్వ్రరు తుష్పృతం దూంతి మెత జనుల బ్రాంతలమున॥

౮॥ జింవ్యాత తుష్పృ॥—

క॥ తలలు దాబి రక్తము నులోపలన లుప్రను నెప్పితుతర బట్టునతపవుం
బలువెను స్రుష్ట జివ్యాతు గల దాతనారు వుంబు జిహ్వాకు ష్పృవనన్॥

౯ వర్మదళ తుష్పృ॥—

క॥ బిటబిట వుంటులు పాక్యల్లు పటుతగనం దూరి యెమెరు బడి దెహంము యెదె
గతిన్నెన తు దరదదిజ నత తితెని బుష్పునను వర్మదళ తుష్పృ విలన్॥

౧౦. మండలకుష్ఠువు॥—

క॥ పాండుశ్యావులతరక్తాదంతాస్యజనీరసంయుతంబును ష్ణంబుత్సేధ,
తండూతి సాంద్రతర వౌ మండలకుష్ఠువనదగి మాన్పగవలెన్॥

౧౧. ఋక్షకుష్ఠువు॥—

సీ॥ తనువున పరుస్తమయారలవములదాహంబుకండువు పాపుచెమ్ముగల్
జననమయ్యెంది మాంసమును దర్శనముచేదము నింటిసాంగక్షే
దనమేమునకింబునీలనిరతంబును గాలమునల్లనినిమా
సనలనను బాధచెట్టు నరుకంపును ఋక్షకుష్ఠుమనుర్వ్యలన్॥

౧౨. ఔదుంబరకుష్ఠువు॥—

క॥ మొత వితలాదు మునేలంపతనంబగు నేంచిపండు పగిదిని బుట్టుం,
సతతవెల్లని రోమములనసాధ్యమతుల్లని నారిఖ్యారె యౌదుంబరకుష్ఠున్॥

౧౩. కాకణకుష్ఠువు॥—

క॥ వాతశ్లేష్మంబులు సం,జాతంబై యెఱ్ఱందగు బక్కలు రుచిభేదౌ,
పేతములు తొల్లి నలుపులు తంతూరూపి యగుం కాకణకుష్ఠుబాధ నంతు తలను॥

౧౪. విచర్చికాకుష్ఠువు॥—

క॥ పిత్తంబ్రైక్షత రక్తం బయిత్తంబై వదనమయి పిండు అతిబాధాతం,
దూత్తలు బయిదాహము ను దుఃఖంతంబగు విదివిచర్చికాకుష్ఠుగున్॥

౧౫. పామాకుష్ఠువు॥—

క॥ పామాకుష్ఠువునకు నుసదామినంవసి మురి యయిను దారరుబాధల్.
శ్రీయును మంటలుగల్గినఘామానవులంబుబాటికే తబాపుటిరెండె॥

౧౬ వైపాదిక కుష్ఠము ॥—

తే॥ శీత ప్రదరుగ్ధారుణ పాదకర ప్రజాత కాంతిపడి శిథిలత్వము

పాదిత పత్త్రాఖ్యా వైపాదిక కుష్ఠమనవచ్చు ఘను వైద్యులచే॥

౧౭॥ కపాల కుష్ఠము ॥—

తే॥ నలుపును ఎఱుపు రంగును తలపైగలిసి మహావేదనము నుతంతురాలింపును,

రాలు కునుగాను చుండుగ ఘను బలుడైన కపాలకుష్ఠంబు ఎఱుదేవరి తెలిసి॥

౧౮ సిధ్మము కుష్ఠము ॥—

తే॥ తనువున సారవిరిక్తి గాంచిన తెల్లని పొక్కులు తెల్లెఱ్ఱలై వెలసి

అప్పును ఎఱ్ఱ కుప్పుబొచ్చి తఫవురు నానన్నవు శబ్దము కుత్సిత సాంధ్యంబవనిన

కుష్ఠవిన కుప్రాధమము మందు సెలదగిన పంచకర్మలు॥—

మ॥ గనుసారపంచకర్మలన గారగల విశ్వుత కుష్ఠరోగ శాం।

వమనుల కుపక్షపక్షములన వాంతి కిరణ నెల కొంక్రసారిరే

వనమున తి ప్పి ఎఱ్ఱు దివసంబుల కొన్క్రట్టన స్వరూపముదం

బున తనువంత బహిప్రకగ పొంతనగారు మటుమధ్యమధ్యమం,

దునదనలలాది ఉష్ట్రరము దొత్పడ పాధనసే ఎఱుమెలగుచు॥—

కుష్ఠచికిత్సలు ॥—

౧ గజచర్మ కుష్ఠమున కు-కుష్ఠదమన రసం ॥—

సీ॥ పరిశుద్ధ రసము త్రిపలి దంబు అనాల్గు మూడల అల్లము త్రిఫలాచూర్ణం భస్మ

నాల్గు మాడలు ఎఱుత్తునా ఖిపలంబు వీరములు నారి ఉగంధకము మధుకగ,

ఉన్నీటంతట ఉత్తగా నమరించి ఉనుపగిన్నెను జైర్పించి దాంపునే ఉప్పుబాని

వండి దాని వయందు వెంధు గాన రతెంరూకులఁ బుట్టి పెట్టెమై గలయఁ బూసి,
లఘు పుటంబిడి తీసి నల్లబడ కాల గంజత్తైలము తేనియు గలిపి సార్ధ
వత్సరము మాష్యమాత్రము వేటు తమ్ములను గ్రోల గజచర్మనాము తనుష్టువడగు॥
౨ గళత్కుష్ఠ వ్రణతు॥—
వ॥ మ్యుండు చెప్పు బూరెప్యెస మూపాషాణ షధములలోన నుతూల వ్రేసిన అవ్వ
షధము రసు మృత్త్తకా వలశ వది—
౩॥ పుండరీకదళకుష్ఠవ్రణకుష్ఠదమనరసం॥—
సీ॥ ఘనరస మొకతలాలు గంధకంబును రెండు పాళ్లు విష్ణుక్రాంత పరగ దేవ,
దారు సర్పాక్షియుం పారదవెత్తి జి యరూకు యరుగి వేరుదు గచెత్త్రయును రమూండు,
త బ్రహ్మరసములగన గసాక్షాత్త రాజువేన్యైరము ర్బంబి వెవతనిన్ను,
పాత్రలోన త్రైగ మాత్రంబుగా వండి రసమును పాటుగా ఘర్మ్యత్వమునాఘ,
త రవెఁ పుప్పునా రతి కరస్యారమును నువేరు వేరుగా నం ములో వేసి నూరి,
గుళికె మాదె త్తులు గుణ తెల్ల పాక్షపుచే క్షత్ర మాంధ్యంబు జెర్చి సార్ధ,
వత్సరంబును గ్రోలు వారికి పుండరీకదళకుష్ఠవ్రణకోంతిగాంచుతుష్ఠ,
దమనరసంబిడి తాపృఘష్మము తెల్ల కాయు జిల్లెడుపాలగలయు నూరి,
తెల్లబడు బోటు బూర యుటు తెలియును తలిమెరకు దులాముదపృహాయుమాదిపొట్టు,
యెరూపివే యుంటి తాబుతు యెరుకటిశుక్ర సత్త్వయులటుంబు తెల్పిరి శాస్త్రవిదులు॥
౪ తామ్ర కుష్ఠవ్రణకు - కుష్ఠకుల ధ్వంసి॥—
సీ॥ రస మును షలంబు తామ్రము మూడు ఫలము తొబలి రెండుగా నుత్రిఫల ముల్లాష్ఠ
ఫల ము త్రికటుకము ల్లులము న్నివావి లియూతు చిత్రకమును నల్లమును నను,

గలసారముల దినంబులు మూడు మర్దించి యినప గిన్నెను బెట్టించెలమి మాంరు,
మూసి పైనను శీలజేసి యురు వరి పొట్టు పుటమున నాతరాజు పొసగ వండి ।
త్ర రమెంప్పగా తాల గంజి విత్తులు నేటి దినములు మూడు మర్దనము జేసి ।
సాంర్ధ బ్దమును గ్రాల శాంతి యెతా కాకాఖ్యతుష్టతుల ధ్వంసి గుళికలివియే ।
దనర కానుగ విత్తుల తైలమందు చిత్రకము సైంధవము నూరి జెర్బియరూను
గంపు విత్తుల తైలంబు గలపి త్రావి యరుదియరు ~~సంధుబుధులు~~ బూసిన శాంతియెూ
సంధుబుధులు ——॥

౫॥ స్ఫోటక తుష్టవునకు - యూశ్వర రసం॥—

సీ॥ పదిరెండు పాళ్లుగా పారదంబును గూర్చి పటుగంధకము నాల్గు పాళ్లు జేర్చి ।
జిలుముల నూరి కాచంపు కుప్పెను గాని మంటిబుప్పను గాని మందు జేర్చి ।
వాలుకంబున బెట్టి వండి భస్మము పావుశేరు టంకణము నశేరు మూడు ।
పావులు తామ్రంబు బలిశాంతి, వెంగలి తోష్టవ, పిప్పళ్లు గూర్చనన్ని ।
వెలిగారమెత్తుగా గలిపి చూర్ణము జేసి మాదిఫల రసంబు మందులోన ।
పోసి భావన జేసి పూటకునైదు చిన్నంబుల రతిగా నరులు తినెనే ।
గలిపి యిమ్మైన ననే తితో గాని మెదలిసార్థవత్సరముల వెతాంషధమున విస్ఫో
గ్రాల విస్ఫోటనాటుత కుష్ఠవర్గ గాంయూశ్వర రసంబుంయన జని నెన్నవశవెం॥

౬॥ సప్తకుష్టమునకు॥—

వ॥ దినిత్రి ముంమునె ప్పబూంతెన్యసమూ హెర్షిష ధములలూ ననుకూలవైద్యాది
యుం బ్బ్యకునే ది॥ భృంగరాజ చూర్ణము మ్ను యిచ్చెది - యూ చూర్ణం ముందు
కుష్ఠ రోగములలో చెప్పుచున్నది —॥—

2 దద్రుకుష్ఠపునకు - కురంగపాశిరసం॥—
సీ॥ పారదము సిరితె పష్పువె పలబంర, సరిపాళ్లుగా జేసి బంత్రుబత్తి।
లకెషాంయుమున నూరి ప్రతటింప నాక్కవ్రరా రెంతుగ్రాల కురంగపాశి।
రసము దర్గరు దినననిఱుంబు వెుయ్యపుచెక్క సైవలింగు ధ్నవెక్క బూది।
గంధకవెసవెలిగారము ల్యాంఢిసద్రుష్టారపిప్పులు ల్లాపుృభస్తు।
సకులు వెుత్పుచెక్క రసమున నూరి, వెున బూసిన నిజముగాను దద్రు
కుష్ఠపు నశిదనశ్రీఱుపులు శలవుందు వెలువ్రు మీరగక్షైషుబుద్ధిలొనులయు।
3 ఖింహింతకుష్ఠపుకు - కుష్ఠరోగభంజని॥—
సీ॥ గంధకసూతనాగరంబులు సాక్షి నిత్యమ్ము సమంబులు కాలగంజవిత్తు।
లరపంబు వెపపలత్రయంబు నబిత్రుదము ఉప్పుతిగెతల్లకలనాష్ప।
వీటి రసంబుల వెక్క్యరము దినంబు జనకాలగంజత షాయము నను।
యములమితిరుగనూరి యును గ్గిన్నెను వండి వరి మూడు మాడె త్తుమాత్రగురి జి।
జోతివిత్తుల తైలంబు జెక్కికాల గంజపాటిమాద యెత్తుగాగలిపిపని యము।
నాల్గునెల లిడిపైబూయ తాల్లజింహింక కాఖ్యకుష్ఠవిభంజని యునేడురసము
4 చర్మగదకుష్ఠపుకు - కుష్ఠగదంప్రహరగి॥—
సీ॥ రసగంధకంబులు వసనాభి వరాత్రికవ్యయము సుచి లాజ తుత్తాపత్రములునను
భస్మములుల్లాహంప్ర భస్మంబు సమములు యూరక కాతరగద్దలమురదారు।
కాశుంఖి ఎరగాకులప్రున రసంబుల నూరి రెంండింబ మూడుకుల్లిడి యము శీల।
బగియుంబ మూడు గాతగిన ట్టుపృటములు వరి యూతలాఫ్యంబు పరగవేసి।
తరమెుప్పగా కాలగంజవిత్తుల తైలమున గట్టిగాను వుటక్కనము జేసి।

మూడులెండెత్తు మాత్ర తెల్లని తుమ్మచెక్కల చూర్ణంబు చెలగి కాల,
గంజవిత్తుల పొడించును గలిపి ఘృతంబు గలిపించును పానమున శూలగాను చర్ది
దశనతుష్టుపశాంతి నిక్కముగ గలుగు దనరని దినర్కతుష్టుగ దాప్రహరణి॥
౧౦॥ మందలిత తుష్టువృతు లెపాగ రాజరసం॥—
సీ॥ పాలు రసము రెండు పాళ్లు గంధకము వేటను నూరిలుస్సు గిన్నెను త్రిగంబు,
వండి మందున కొప్పవది లెపుత్తులు గనాభి గది చాపెరుముకాల గంజత్తెల,
మున దిన త్రుంచమను మర్దన జేసి మహిం సాక్షి త్రిఫలములాగ్నిధింబి దేలియు గంధ,
కము సరిబత వేసి కర మొప్పవీచె త్తు చూమదమిడి కలుగుంగ నూరి,
రెండు గుంజల సరిగా గరేవ్ర మాప్రగ్రాల మందలికొప్పనీతు పుష్టి చగు,
మారుతాతర్త్ర రాగపాముల నదంబు బారుతర మ్మైనంతెూగ రాజరసమునసీ॥
౧౧॥ బిత్రుతుష్టు వృతు దర్పకారి రసం॥
సీ॥ ఫలము రసంబును బలి రెండు ఫలములు వేపవల్లులాతు తేవ్రమూర,
కాల గంజాతుల గల్గు రసంబులు గోమూత్రమునను నిత్యవిమము గాగ,
సాక్షాత్కృద్రాని తో సాక్షాత్కృరాజు మర్దించి ముస్తల పొడించి భూధ,
రపుటంబు నిడుత తోరప్రమిం దులెపుత్తు పదిత్తులు గాదూబిలుల మికాల,
గంజవిత్తుల పొడి గలిపి పంచితము నమరల నూరుత రెండు మూడతెత్తు,
గావతిల కమలవేడి కాంచు రసంబున సార్థవత్సరము శిక్షగాము సేయు,
నమర దీధర దర్పకారి రసము నిత్యపులు సుబిత్రమూల వ్యుత్రాతు,
మృదుసు రాకార మును నూరి మెన బురంచు బిత్రుతుష్టు వ్రమానప్రసి
ద్ధము గనూ॥

౧౨॥ వృదుంబర కుష్ఠవ్రణకు - కుష్ఠకులాంతక రసం॥—

సీ॥ ఫలము తామ్రము నాల్గు ఫలములు రసము గ్రుక్త తప్తభస్మ మొక్కటిగాను బలము
లను మెత్తగా నూరి యును పగిన్నె యందారు ఫలములు గంధకముల వరంగ,
సన్నగా తెగనూరి సగము యందు వ్యనంయుంచి పైన మండిడి దాని పైన తక్కి,
సప్తపాతి ద్రిత నంయుగ్గి పైన ఉంచి గుగ్గిలంబు నువేపకుసుమములును,
కాంయా తుత్తాటి బ్రాక్షపు గువేరుల బెక్కత్రి ఫలముల తివస తిప్పతిగె,
వేదుపాట్లయు ఖంత్రుబెక్కరేల దిత్రాటసరిపాళ్లు ఖూర్ణింబ సరవి మందు,
గలిపి మూడె త్తు తేనెయందు గలిపి గ్రోలజనులకు నుదుంబర కుష్ఠశాంతియగును,
సర్వకుష్ఠులకిబ్బన సమయ జూయు నకుల కుష్ఠకులాంతకంబను రసంబు॥

౧౩॥ శ్వేత కుష్ఠవ్రణకు - వజ్రపాణి రసం॥—

సీ॥ రసమును తామ్రమభ్రక భస్మములు సొంపుసములుగా తాలగంజలసు జేయు,
తైలంబు తాడ మర్దన జేసి యెక్కుక జామము యును పగిన్నియందు లోన యుడిలయుగంధ,
కము రసంబున కు నిత్యము గరెండెత్తులు కలిపి గంధకము జీర్ణతంబుగా గా,
పచనింబు మందు తా పరి పాటిగా దూబి కాంత భస్మము గలిపి పిప,
పంబాంగ చూర్ణము బదవేసి తగినట్టు మాత్రలు మూడెత్తు మర్ది రక్తి,
భక్షింప గా వజ్రపాణి రసంబున నవనలూపలను ప్రఖ్యాతి గాంచు,
పస పృబత్రుకశాంతి పిప్పలులు పెద్దమూనుచె క్కలుసమాంశలుగాను పంచె॥

~~౧౪॥ ... కుష్ఠవ్రణకు — కుష్ఠనివారణ రసం॥—~~

తెలుపు నదె గనూరి బది యంయునెని విదియందునేలలు, గ్రోల కఘాంపాం కుష్ఠ
వృగుగమయు యందుగు నై॥—

౧౮ వివర్ణకృష్ణుడు -

—॥ కృష్ణనర్తనరసం ॥—

సీ॥ రసగంధకంబులు వసపాంఛపింఛము ముత్తికపాత్రములు శిలాచిత్రులాపం,
ములు నవనీత భక్ష్యంబులును సరుల్లాస రసగద్దలాగాంకరగద్దదవ,
దారుల రసములవేరు వేరా తృత దిన ములు బాష్పున నూరిసి వద్ల,
వ్రాతలో పలు భూధర్మైక ప్రతిబంబిడి వాంత్రులు వారితోష్ణ నమురగజేసి,
తరతకెత్తలు తాలకంజచిత్రులు జీరతలయు జీరిచిత్రులు ఘనవిశంగ,
పులు లతికనుకెళ్ళ నుతుల లుమార్గంబు బెల్లమగల్పు ద్రాక్షపిష్టముగజేసి,
తగిన పాత్రంబు గాను తాల్తటగుళికెను వెలిపిగ్రాల విచర్చితాలగు సత్వ- కృష్ణుగృల
గీ॥ [illegible] కృష్ణకృష్ణనితు [illegible] నాబృహనము వాణంపదకవితాన తగను
లక్షనరా॥

౧౯॥ పాండురంగ కృష్ణత్రింరం॥—

గీ॥ గంధకంబాతవారెడె ష్ణరాలగంజ,
తైలమునసార్థకంబుంబు గ్రాలపాలు,
ంకున్నవాలునుభూజనములుసెంకునదగునిజము.
కులవందునపాంవారాబృకృష్ణవేలవా॥

Note

{ బసవరాజే ంకుకలలొ ంకాతాగములులును తిన్నలు ంకంకాపిన్నిలు
తనుగాతాత్ర ంకుబడి ంకున్నది॥—

౧౬ వైపాదిక కుష్టువ్రణకు – మహాదళన రసం॥—

సీ॥ రసము గంధకము తామ్రము కాసీస టంకణ పిప్పలులు లవణములు బెట్టవరాది,
ఫలసారమున మెత్తబడ నూరి యెదుకరాజు దేలనముండి త్రిత్రిఫల చూర్ణ,
మును యెముయిను ర్ధించి ముదమున మాడె ఘృతతైల గంజల విత్తసాల రసము,
ఈందు యెను ద్వాదశమాసముల్లాల వైపాదిక కుష్టువ్రణాసి వేగ,
జను మహాదళన రసంబన జెన్నాందు కానుగలి త్రికల్లరులులను,
బాధత రంబును బూరుగ చెక్రావి అపెప పంబాంగములును,
తైల గంజ విత్తులు గారంట త్రుమతసరులు గూర్చు పాడితెనె లాగల్పుకానియము సాక్ష,
విత్సరము ల్లాల గాను వైపాదికంబు మాను నిత్యంబుటుంచును వేతానులని ॥

౧౭॥ కపాల కుష్టకు – సోమేశ్వర రసం॥—

సీ॥ రస గంధకములున భ్రాత భస్మ సము ము పావిత యరాకు రసమున గలితెరుసాక్ష,
దినము మర్దనము నేర్పున జేసి భూప్రటంబు నవేసి తీసి యుంచినను తాల,
గంజ బో జంబుల కొద్ధంబున నుదాని సహ మూల ముంచుత పాంయము ము నను,
దివసద్వయము నూరి దేవియను మాడె ఘృతగా తాస రగడ్డల తైలగంజ,
విత్తనంబులు త్రిఫలము ల్వసి నూరు పాడి యము మాత్రను కల్పితపృథ మాసార్ధ,
విత్సరము గ్గాల హంది యుంప బడు కపాలమునే కుష్టువు సోమేశ్వర(రాఖ్య)రసము॥

౧౮॥ శిధ్మా కుష్టకు – విరాళ రసం॥—

సీ॥ పారద భ్రక లోహ వంగ శిలాజిత త్రిఫల త్రికటుకము ల్లెలయు సెల,
తాడి గడ్డలు మరి యారుకు గ విత్తులు పాసగసమంబులు పాడి యెదు నర్చి,
తెల మాడె ఘృతగుళికలారు మాసముల్లాలగా వడి యెదు విరాళరసము,

గంధకరసమేళగా దవులుల్లంప్రకసమేలుత్రిదినములు మర్దనము చేసి।
ఎరూరునే లలు నమేన వేసారత నులితే పనములు పెంరుశిద్ధా మవేతథంగి।
మూనుశతతోటమ దనసమాన రూపమేందవృష్టింతేటంషధములు తెము పెఱాన్న
తములు॥—

కుష్ఠువ్రులకు సంధిపిష్ఠిషధములు—౧౫॥

౧॥ తాళకేశ్వర రసం॥—

సీ॥ తాళకసూతస్సైంధవములు టంకణము గిరిలలు నమోమమాక్షితంబు।
సరులుమర్ధింబి రసమున తౌరె త్తులుబలిదానిసరి తాప్రుభస్మనిప్ప్వు।
పంట్లరసంబున పట్టనూరులు ఎరూరు బూంధర పుటములిం ప్రనమేసి।
తర్వాత నా ప్రుగా తామ్రభస్మము రెండు పాళ్ళు లోహంబు నాల్గు పాళ్ళు గూర్చి।
జంబీర రసమున సమ్మర్దనము చేసి లఘుపుటంబిడి యరుబల్లనగు మందు।
లూనము ప్రదావాలు గాదాభ సమ తేరాక్ష్మిబత్తిలేత నునూరిపరగరాల।
గంజవిత్తులపాడిన యవ్యకల్లుగతిపి గ్రాలగాప్రంథరేశాదికుష్ఠులథగు।
శాంతిజేసాంద మనాతిన తావుకగుతు. తరము గునె యేమన్నతాళకేశ్వర రసంబు॥

౨॥ పంచానన రసం॥—

క॥ అలవధ సూత దారదములబ్రాతమస్తులు తిప్పసత్తుపి।
ప్పులు లుషల త్రయంబున రిపాళ్ళగ నన్నిటతిబ్బడించి
జూబ్బులగు దమ్ముంబి నూరు తను బెంప్రన రెండగు గుంజ తెత్తువరా।
త్రులుపాన గంగ పంచమును ఖరాజ రసంబున గెల్చుకుష్ఠులన్॥

౩॥ హింగుళేశ్వర రసం॥—

సీ॥ వసనాభి శొంఠులు వస చిత్రమూలంబు తిరమనకు బ్రహ్మీయము త్రిఫలములును
గంధకంబును గుంటకల్లర విత్తులు వెల్లుల్లి తుత్తము విడంగాలు జేడి
విత్తులు పిప్పళ్లు వేసన వేంబులు ఫలత్రయము తప్పాలయము బునదనరనూది
తంబు గిన్నెయము నయముతో కృతి యన్నె నరే యము బు తర్షవూత్రఫుగాజకములుజేసి
తేనె యును యూరు వూసము ల్బ్వెనిగ్రోల పది యునెనె విధికుష్ఠులు బాసిపోవు
కాంతియు భివృద్ధి యన్నె యెప్పు గాత్రము నను నరసు తాననహింగు శైశ్వర రసంబు॥
బ్రహ్మీయను నగా మండూర కబ్రహ్మీ॥

౧. చిత్రకాది గుగ్గులు వటకాలు॥—

సీ॥ చిత్రమూలంబు ఫలత్రయంబును తుంగగడ్డలు వామ త్రికటుకములును
సైంధవంబును తోష్ణ చవ్యంబు శిరి బాద్ది యెలకుల్వస విడంగాలు దేవ
దారు కానుగ వేక్క త్రంటె ప్రవిత్తులు తాలగంధులు యవాక్షారములును
పాల వూనులు వక్క ప్రత్యేకములు కషాయములు మహిపాంక్షి శాఖలగవేట
సరిగనిడి యూవ్వనే యొక్కతా పరగనూరి - రేసు బంధంతనే వింశతి నివేగ
గ్రహంగికు ష్ఠవ్రణానిలా శర్మస్సల వగు కుతలము న చిత్రకాదిగుగ్గులు యునంగు॥

౧ క్షయం కరాజమూగాం॥—

సీ॥ తరతచత్రులు గుంటగల్లర చిత్రమూలము యుశిరికేషప్పుల మురథాడి
తాయువెత్రులు వస తాలగంజులును పిప్పళ్లు నువాం దుత బ్రహ్మీశాంతి
జేడి విత్తులు శుద్ధి జేసిన మ్రైల తుత్థము పొష్టుప నుపునుదారదంబు
పెన్నేరు గడ్డలు పెంపొందరస భస్మ సమములు త్రిఫల కషాయమును
నూరి యెరుంతం చావాం క్రిం చి గాఢ రగమేత్తు కాంతవ్రగిన్నెలాని త్రిఫలకు

షాంరు మునసారు నేలబవ్వస వురుసప్త-తుష్టువిధి బ్ర్యంగరాజాభ్యగానవ
రజవుు॥—

2॥ దేవదారు ధూపం॥

సీ॥ ధర దేవదారు రుశికకచెక్కలు తాడి కారుచెక్కలు వుంబతరతచెక్క
లలవదరెల వెల్లలచెక్కనేల తంగేడుస వుూలంబు జాతి వితు
లలచిత్రమూలంబు లవిరుస్నవేర్వర పాంవు శేరులతెక్కపస వృపద్వ,
పొపరవెళ్ళ నుప్రత్యేక వురపాంవుల వురనస్నిటంరెంతుత్రుతుతకాల,
గంజవిత్తులు నస్నిటిగ లపిపాంశికజనిపిరసభస్మ రెండువేస వులుంతుత్తు
గూరుపుకనావ్వ నేతి తానారునేలలు గోలసురదారు ధూపంబు
వెల్లితుష్టునదము॥

3॥ గంధకాది ధూపం॥—

గీ॥ బలరుసార గుపాళ్ళ త్రిఫల విశంగ
 త్రికటుతంబు లవేర్వర ద్విదరుభాగ,
 వులులుగ ధూపత్రింబతగిన ట్ప్బగలరుచిత్రు,
 వూలధూపంబు జెరి బవుబ్బవుగను॥

తే॥ చక్రైరతాగల్పుతపింపెక్కగవూనవ్వలుప దిరునేనబదినేలబు
వెంత్రినతుష్టువ్వుతెల్లనుచక్కనగుర్ గంధకాస (ధ్రు) జవ్మనగ॥

పూర్వపద్ధతిలా చెప్పిన గంధకాది ధూపం తయారు
చేయుపద్ధతి॥—

తైలాలు॥

౧ భానుతైలం॥—

సీ॥ జిల్లేడు బాలును జెముడు పాలును నల్లందుమ్మ ఉత్తర సమును విష్ణుక్రాంతను।
గవిమరాత్రువు సంగుంట గల్గర రసమును ప్రత్యేకమిరువది పలములుగను।
గలపి నువ్వుల నూనె పలములిర్వది జేర్చి కాగింపగా నాగకేసర రసములు।
ధాతకీ పుష్పగంధకములు మంజిష్ఠ పంచలవణములు పిల్లిగడ్డ వేయ సు।
పసుపు తాడు తమాలకప్పు సారఖండము నన్ని వేరువేర పలంబులుగ చూర్ణ జేసి।
గలపి వండిన తైలము నలద భానుతైల మునసారు పృధుకుష్ఠవినాశన మొనరు॥

౨ వజ్రక్షారతైలం॥—

సీ॥ బూవు చెట్టు చెట్టు పాలు పాలను జిల్లేడు బాలు పెట్టుత్తరేణి రసమ్ము జత్రు।
ములాల రసము బ్రెమరా త్రుంబు తివిటు తక్కటూత్త ఉపుష్పములుంబు నూనె।
రసున్నిటి రెట్టింపు దంబా త ప్రస్థము ను గూరు బదరంపులాగా నరచిత్రు।
మూలంబు గంధకము నువగిరి కలతాళకంబును వసవి శంగంబు నాభి।
శిరుబా ద్ది పారంసి రసు బంగ అతో పట్టు ఉను ప్పిమ ధూత జీరక త్ర్యదు చొర।
చిత్తులు ఉప సప్పును పెలంరసు జ్యోతిష్మతీ దేవదారు త్రుటి త్రికటుక ములు।
మానుప స్పును తక్షప్రమాగము గ పాడి రెసున ధ్నుక సం దుల బూసి వండి।
వడిచి తైలంబు గాత్ర తేపనమును సేరు కుష్ఠవ్రుల గూర్పుకొను సంకులములడుచు
దీన రుని ది వజ్రసుక్షారతైలమున గ॥—

౩॥ తాలానలతైలం॥—

వ॥ బ అరస తాళకంబులును బట్టు మ శిల వాలుగం బవి।

త్రుల గలత్రైల ములంబు సమతుల్యధి ఱుంబుబు నత్రిపై నబగా।
శిల సద వెం ఱరు దిపము గజేసి ఱరు త్రిందను తుం దలరుంబి ధ।
జ్వల నత బద్ధత్రైల మునవారి తవృత్తి నవె నబగా రి ఱరు గణ॥
క॥ కాలా నలత్రైలం బ్రై వాలా ఱరు ముకు ష్టుగ దల వద లంబగ్ని।
జ్వాలా దరి కా ల్పధరాలము గూలి నత్రిం దరు దనరి ఱుల నతుం త్రిత వృత్తి॥
ధ॥ గా మురా త్రుత్రైలం॥—
సీ॥ భాం ధము లా సా వృ పంబి తం బాత ద్రాగ మూ వృల షృత వెం త్రయరా ధనంబు।
గవె బాస్థ ఱరుంబిన శ్రీ ము ల వృలు సు జెడి వి త్రులు వి వృష్టు లి త్రు మూ ల।
ము సు పంబ తా లంబులు సు వె ల గా రంబు పస వృ ఱరు వ్విలు సు త్రి షల ము నెల్ల।
బత్రవిశం గ ము ల్పాత్రైన తా ఱరు లం తా సు గ బాత్రలు గం ధ తంబు।
వెల ఱరు ముస్తలు తంటె వృ వి త్రులు సరిపొడి ఱెవు న ర్పుత ని డి వం డి వ డి ఱరు బాసి।
వెన రా బ న కుష్టు వృ ల్యా సు ని ది ఱెమ. ధా రుగా స్త లి గా మురా త్రుత్రైల ము నగా॥
గ॥ కపిస్థారి త్రైలం॥—
సీ॥ వెల గ బత్రలు బంత వె ప బత్రలు సు ఱరు రిత్రె ఱరురా ధు గు ది రి నె న ము రెల।
జెడి వెదు దు బం త్రు బత్రలు గన్నెదు రెం దు ప్పు బత్రలు రెం దు త ప సు।
ల ల నెల వె ము వెంగ ల రెం ట్లు జిత్తె దు వెరు లు త త్రె దు గా ర బా వృ।
జె ము స్మా దు వి ష ము ష్టి బత్రలు భా గ దుం పలు నా రి కె శ త పాల ములు సు।
స రు లు కాంబ ము నా భి ప ము తేరా క్రి వాల గం జలు నా ము దాలు ప్రష్ఠంబు ప్రష్ఠ।
ములు వ ట్లు సు కు తు ప ము సు జె ర్పి పొ తా శ ఱరుం త్రుంబు న ము త్రైల ము ము ద దాసి।
గల తిరు గా త్రు ము బూ ఱరు గా భ గం ధ ర ములు గ జ బ ర్మ ము బు కు ష్టు ప ము ద ఱరు ములు।

క్షేపదముల ద్వంద్వము నిదియె ప్రసిద్ధము ప్రతాపరుద్రీయాది శాస్త్రలమునగు॥

౧ చిత్రఘృతం॥—

సీ॥ వేపవక్త్రలు వేలవేముముస్తలును షట్పల్లవసరమును ప్రాపు నిలిపె,
కటకరాహింగి పిల్లగర్దలు నతివస త్రిఫలము ల్మ్రిబాద్ధి విప్పతెగె,
తాడిశే వక్త్రలు ఖ్యాగ కాష్ఠపాపర వెల్లపర్పాటకంబును పసపుపచ్చ,
కముల ఔటవెల్లి సుగంధిపాలంయువసవును బాలరేలలు మంచిగంధ,
ముసుపెడుపాట్లయుం పునవరటమంపలు ప్రత్యేకమెన్నిదిఫలములుగను,
తగుజలంబుల నుంచి దనరనష్టావశేషము దిగగాచి కషాయమెక్కప్రస్థ,
మూళ్ళలనెయ్యి ప్రస్థంబు లయిపిరికె ఫలసారమును రెండు ప్రస్థములుగ,
గతిబాసి ఘృతము పాతము గాగ తుంథలాచండితెలనెయ్యి దయబాసి,
ప్రాద్భునరపతి గుంటిడు పచ్చ్యతానిన మెనరాబనవేగమె వానుకుష్ఠ,
నముద లయంబులు జనులకుత్తామములోన చిత్రఘృతమును నామనంయుక్తమిదియె॥

శుద్ధక్రియలు॥—

గి॥ మొదినద్రసకం ధూరములును వాము, తారి ప్రత్యేక ఫలములు తోలముష్టి,
చెక్కఫలములు నాలుగుసె లయుపాడి పది యయును పెన్నిది నెలలు సాధింపమేలు॥
గి॥ కరకవక్త్రలు పాడినెల్ల గలిపి పేర్చమందలము సేవ సేయంగా మూను తాళ,
కంబు భస్మము నేతితో గలిపి గ్రోల కుష్ఠసంఘాతములు నేలగూలు టరుదె॥
గి॥ పసపు చిత్రకమల్లంబు పరగ కాష్ఠపావు పంచతమును మూడింయుం గలేప,
నము లయినర్భిన కుష్ఠవ్యల్ప మయుని దియె శుద్ధసత్రియరుదెలియుఁజేసూరిజనులు॥
గి॥ దగకాడిశేవక్త్రలను యూముదంప్రకాంయు గాని వెల్లనబంత్రు వత్తుల రసమున,

నూరి బూసిన కుష్ఠవ్రణ్యాది పోవు శుద్ధ సత్యము యెుక్కతి జూరదనవని॥

క॥ ధరన తక్షీరంబులు వరి బింబులు మంచినూనె మగిశిల భల్లాం

తరమున నూరుక బూసిన పరిహారంబగు నుకుష్ఠబాంధావితతుల్॥

ఇతి

శరభరాజీయంబున

వైద్యశాస్త్రంబు నందున

కుష్ఠప్రకరణంబును

యిరువదియెుక్క పద్ధతి

— సమాప్తము —

[illegible]

[illegible]

సవాల సంఖ్యయును నిదానములున్ను॥—

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

1 [illegible] సవా నిదానం॥—

[illegible]

[illegible]

2 [illegible] సవా నిదానం॥—

[illegible]

[illegible]

3॥ [illegible] సవా నిదానం॥—

[illegible]

[illegible]

4॥ [illegible] సవా నిదానం॥—

[illegible]

[illegible]

౫॥ ఊంతి స వా ని దా నం॥—

తె॥ వ తి నా టి త మెుర రు టు పొ త్కు లు జి ల తె త బు ను గ తి గి కాం త క వ ర్ణం।

బు ల సం దు గ్రం ధు లా ద వి న ని ల ఊంతి స వా రు టుం బు నె న్నుదు రా ర్యుల్॥

౬॥ వి పా టు కా స వా ని దా నం॥

క॥ కా త రు బ మ్ము టు ద గ్గ ను వా త ర క ధు జ్వ ర ము లు వా రు వృ జి ల వెం,

శ్రై కా ళ్లు యా నె బా బు టు సా త ల్వ వి పా టు తా ప్య స వ తి వి గా గా వు ల్॥

౭ శృ గ్వ హా స వా ని దా నం॥—

(భ్ర) ము రుం జి ల ము రా ద ర రు బ క్ర ము తా రు రు ధు పొ త్కు లా ప్పి మ్ము టు ఉగ ఉగం,

క్షు ము లా శృ గ్వ హం తి స వి రు ము రుం డె లె రుం గ వ ల రు నా ర్వు లు బె లు ద॥

౮॥ వం ధ్యా స వా ని దా నం॥—

గీ॥ గ ర్భ భం గం బు ని త్రా గా తాం తి హి న వి ర్య నా శ న శ త ర త్త వి త గా ర,

వ ర్ణ ము గు బు ర జా ర త్త ము న్న దా ని, వై ద్య తె ల్ల ను వం ధ్యా స వా రు టుం శ్రా॥

౯ శు క్ల వ ష ర తి స వా ని దా నం॥

గి॥ (ప్ర) తి ది నం బు ను శు క్లం బు బ ఉ బు ను ంది, వె ద్ర ము న త గ్ర ము తి న స వి రిం రు గ తి గి,

మె ను న ల్పు ను శూ ల రు హి న బ ల ము గ తి గి యా శు క్ల వ షి ర గి తె ల యు భు వ ని॥

౧౦॥ న రా త్రి స వా ని దా నం॥—

గి॥ తా ళ్లు బె తు ల వె ళ్లు ను తా ళ్ల బు ట్లు వ్రుం డ్లు వా వ్రు ల బె వ్రాం తి పా వ్రు జి లు లు,

(భ్ర) ము రు రుం రు వా రు గ ట్లు ను జ్వ ర ము తృ ష్ణ గ్గి న న బా త్రి స వా దా ని ద లు ద గ డు॥

౧౧॥ పా వా స వా ని దా నం॥—

గి॥ గ జ్జి బ మ్ము టు ము ల బ ధ తం బు ది గ్గు తె ను లు ది రు గు టు ద ప్పి తి కా త మె ను,

మంటన శిమిరి మహాత్రంబు వెంట వెంట వచ్చెనని యుపావాస మాగణింప॥

౧౨॥ ఖాతగాంస వానిదానం॥—

క॥ దేహంబున శిమిరి వేతిరయు దాహంబు మెత్రాగ్రమున నుత్తగ్ని పొత్తుల్.

కూపారత ప్రఖాతగ విప్పగ దాపరిమ రత్యాలను సాశిశాదుల త్రుంబుల్॥

౧౩॥ రే తాంతిత సవానిదానం॥—

గీ॥ తాళ్లు చవ్వుటి మేనున కాతన దువిలు పాళ్లు జిలగజ్జిగ ల్లినప్పంన తత్స్య.

మునకుదిబ్బ్యరయు బలహీన మును మసాఁ విహార మొనరించుచు రేతాంతికా సవాకు॥

౧౪॥ చిత్రసవానిదానం॥—

గీ॥ పిల్ల మెనువత్తెను నల్లని మచ్చలు, కాళ్లు నశిమిరి రయు నుకాక మొదడు.

వర్త్యమించు తంత నిర్మలి దేను చిత్రనామమును గుస వాకు భూమి బాలనా॥

౧౫॥ శుష్కస వానిదానం॥—

తే॥ కరవులు పదములు మధ్యమబరువుగ పట్టుకాని పొందుభాతి నిర్కుర్.

దాలుగకు జిలపొక్కు మహాత్రుకుపరికి తమకుం శుష్కస వత్తను వెంపాడెలయుర్॥

౧౬॥ దర్దురస వానిదానం॥—

త॥ మహాత్రంబు నర క్తములు బదుం గాత్రమున జ్వరము హింకృత స్వింయుజిలయుర్.

నేత్రంబుల సొప్పులు దుష్ప్రవృత్తి పుద దర్దురస వాకు బహుళగతుల లూర్॥

౧౭॥ కామస వానిదానం॥—

క॥ ఆరంయుమే శ్రమువ తెగి పడి శ్రీ రూపంబగుచు మేను జలపొక్కిడినల్.

జైకిన వైశ్యము వేగమె బూరరును తామ్రాంబ్యసవతు సంప్రను ప్రబ

లర్॥

౧౮. విష్ణుభక్తసమాధానం॥—

క॥ ఏలానినమిత్రులనిశివుని మానని గజ్జెలును కాళ్ళుమంటలును తళా,
హీనంబు పైత్యములను తననగా నగు విష్ణుభక్తంబు గలుగుటంపబు ధులా॥

—సమాలపత్రులు॥—

౧॥ సమాసంజీవనీరసం॥

క॥ గానిరేగుగింజమాత్ర గది వెన్నగలిపి మూసిదనితపక్వం
బును జప్తి జేసినపదునే నిమిద యను సమాలమానుని దినిజమును జుమా॥

౧ శ్రీపత్యాది మా ౧౦౬౦॥—

సీ॥ తాండగుమ్ము డునేలగుమ్మ డుల పత్రలు పత్తేరు వెళ్ళపి వ్వక్షె,
తయుకర్గాహింగి బిత్రుతవలు ధుంపరాస్త్ర యను హుంసపాడి యును నీలి యూరు లుగరు,
బుగజాల యూత్రైన వ్రాత్రైన యెలు నగూర్బి యు యగానిన్ని మూర్తింబి మూర్తి,
మెత్తుకర్ర యుందునిడి యెలు కృతిషంబు ప్రావ్ధనమాప్రున ప్రబుద్భుతానిన,
వెంద్రుతుద యుంబగాత మిస్రంబు బా యుతేరగి దుష్టసాలని క్వము గర్భు
న మితసౌఖ్యంబు శ్రీపగిరతాది మూర్ణము నగను తిగాంబు దుక్తి నపహింతంబు॥

౨॥ గ్రంథ్యాది మూర్ణం॥—

గీ॥ మోడి బిత్రుతకె నర ములను తాంద గుమ్ముదును నల్లబలు సాతు గూడనరులు,
పాడితకులబత్తైరం దులా బాసి తినస, వాలు మానును గ్రంథ్యాది వరరసంబు॥

౩॥ కాంగెరు పత్ర మూర్ణం॥—

సీ॥ తరమేవప్పబలుసాతు తయుకర్గాహింగి యుద్ధసరపాతుం గానె లక్ష్యరి యును తిప్ప
సత్తువావి లి యూతు బిత్రమూలము దుంపరాస్త తవ్వాల ములు త్రమగాడి,

పాటపత్రకాండగను వుప్పతుతెల్ల పాల్శిపుచెట్లుండును గుబెత్తరువును।
సరిపాళ్లనూరివసనము పైరా బానపాడియరుత్తు బత్తైర బాసితతిపి।
తషఁవరత్రము యరునాష్ట్ర దేశమునగ్రాల,ప దయునెనిమిదియన్మనసవాల దుర్బంబు।
మహిరతస్తైమింబు వెహంపాములనలంబుపటుతరంబైన గాంగేరుపత్రరజము॥

౪॥ కృష్ణగాంగేరుపత్రపటం ౧౪౦॥—

ఆ॥ ఆలవదనల్లబలుసాకునువేపాడివురిమశాంతిరా,
స్యలు త్రిఫలంబుతేసరవుసర్వమువెర్వరనథఁబాగమును.
గలియుకబూరచెసినదిగానిడిబెత్తైరకర్షమంతని.
బ్బలుగానకృష్ణగాంసెరసజానగు బూరగసవాలగెష్పెతుఁ॥

౫॥ సేకాంపల్యాది పటం ౧౪౧॥—

తే॥ యులసేలతాంతికథలు పాలుపుగబిటిగారసవువుపాడయూపాపం।
బులతఘఁవుగానకసవాయిలుచూన్పనిస్మసలాంభ్యసేర్పుతుకజమ్మె॥

౬॥ భృంగరాజాది పటం ౧౪౨॥——

సీ॥ తరవెుంప్పగుంటిగల్లరసమూలంబును త్రిఫలములర్త్రస్యయు త్రితయుతముల।
కాండగు వుప్పతునెలగువుప్పతుబత్తులుచెలుపాండనూడ్లనుశితెచెత్తు।
లును మంబిపసగనగానని వుప్పయుగురులుగూరిచిసమములునూరితీసి।
తారంబుగాపటులద్దాళనంబునుజేసిపైవ్యపతంసులువన్నెవిూరి।
బూర్ణమునరించి బత్తైరబూర్ణవెత్తగలిపితర్షంబుగానుషిశాలమునను।
గ్రాలగసవాలనన్నిటిగూరబ్బునిదియెభృంగరాజాదిబూరగంబు
ధ్రితయుశంబు॥—

27.8

౨॥ హస్తికర్ణకాందిభాగము॥

సీ॥ రాజితంబుగ బలురక్షితగర్భ సుగంధిపాలరు మోడిగంటు భూజిగ।
జంబి వత్తులు తిప్పసత్తర్భ సరప్పుతసెలు పిల్లగర్భలు చెలంరుగుంటు।
తల్లరవుస్తలు తటుత రాపింగి జీడివిత్తులు పిప్పళ్లు మత్రుతంబు
తస్మారి పస ప్పుబాశప్పు భద్రముస్తలు రెండు లకులు నుబాల తాలబాల
వెళ్లినంర దారు వంగాలంబు తెల్లవారి జెంపు బక్కులు సరిబాడి జేసి తర్ష
రమునను జలంబు లగ్గాల బాష్పనసవాల నరగని ది హస్తికర్ణకాం పానరజము॥

౩ ద్రాక్షాదిభాగము॥

సీ॥ ద్రాక్షాఫలంబులు దానిమ్మ విత్తులు దాబని రెండు లతు ల్యా శివములు।
మర్జూరపండ్లు తటుత త్రుంరుంబు నగాతతే సరంబును తపాష్టిరెంద।
నంబు తాబ్బరి వుధుతంబు తరతతాంరు తరము తుంజి ష్టిప్రింబగా ప్పుప్పు।
తురువేరులు లవేలగు పుష్కు తు రెండు ట్లవెళ్ల జాపత్రి వుస్తలు జా ర జి త ర రు।
తిలలు మహామేధ శీట తాత సవిత్తులా రెమ్మ నప్పల్లరు తరరులరరు।
జీరత ద్ర్వరు వును బటవుట వేరులు తూతు రుబుడువు తకోల ముళులను।
పాలు పొందలా ద్దు గప్ప వ్వు లు ముత్త వప్పుల గంబు వామ వెంతులును గంటు।
భారంగి తెల్లగల్జెర పెంధ రములు విను గుంటు గల్లర విత్తనములు।
తర వెమ్మప్పధని రరాలు తర్యాట్యంగి జీడివిత్తులును ప్రశిష్ఠ గగన।
శింధూరదమువ్వి రెండు జెక్కి సమంబులు పొడి చేసి శాధిం బి పొడితసాటి।
గానుసత్తైర యుడిదె రుస్యగాని రరావ్వు పాలన్నైన నుధ రనను పానముగను।
రును నుభవింప నవాలు వెంపాడములు లతు స్త్రీల కుబుద్రాక్షాదివర్గ మహుటంశ్రుబహులు॥

౧ శతావరి ఘృతం॥—

సీ॥ సరవి పిల్లిపీసర గడ్డల రసంబు సొల్లు ప్రస్థముల్ల లయుత విరార
గా బూంది గు వన్నడి కాంయురసము రెండుప్రస్థము ల్ప్రస్థంబు బత్రిసేయుష్రి।
బత్రిపాలం థ కపరివారాగము గను పెన్నరు గడ్డలు గలసార వేయు క్రూ
తుదు పంబు లన్నిటి గూర్చిత్రికటుతల తుర్హ్యాత ద్రాన్యములు ద్రాక్షాఫలములు
బుర్జురము గొబ్బి విత్తులక్రజ ద్రుతాడి తాంయు త్రిత్కాలు రత శర్కర జంబు।
జేసిని దవండి దినిన సవారమే హం హంతమయసేంయు శతావరి ఘృతము సంగ॥

౨ భల్లాతకీ ఘృతం॥—

సీ॥ వేలయుగం జీడి విత్తులు తులగొట్టు లోపల నొలగవ పాలు నాలుగ గాబి।
తలపెట్టు నస్సై దేలు జలములు యుశ రికె కొంయుల రసము నిత్యంబు గాను।
ద్రుత్యేత ములు యుం రప్రస్థంబులు గజెర్చి ప్రస్థంబు ఘృతము నేర్పుడిగ నుంచి
జీరతత్రయము వలజీరక త్రయము వాము వంబ కోలంబులు పంబలవ గః।
ములును యు వాస్త్రా రము ను పశెంగములంగువ యుము నువే శ్వరు గాఫలము ఫలము,
గంటు భారంగి యము గజపిప్పులు మంపరాస్న లోహము ఫలాధ్రకములు వేరు,
వేరు బూగిరంబి యుం దులో వేసి వండి వదలకను గ్రాలగా నుపవాలు వేహ౹
వాయువులు తెను షట్ప్రత్రియలు బాయు టరుదే యువని భల్లాతకీ ఘృతంబ నగ భరణి॥

౧॥ భల్లాంతక రసాయనం॥—

సీ॥ జీడి విత్తులు సైదు సేరులు యుత్వతే లబూరలోపల జేర్చి నీరు బత్తి।
తరతరగా రాబి రదిగి యుండించి తున్న లుస్సాగ తెగ గొట్టి నాల్ప్రస్థ।
ముల జలంబులలోన నగ లి ద్దిప్రస్థ మును నిల్పు బత గాబి విత్తులు పార వేసి.

నెయ్యి ప్రస్థము జూసి నెర్పొప్పుగా గావించి బల్లా ఖర్పాలు ప్రస్థంబు జూసి।
వంశిమ ల్లోర గారెంట ప్రస్థంబులు యుశిరికె కొంరుల రస వులజె బ్బి।
పృశితెంబు బల్లా ఖర్వడి శర్ర రర్ధ్ర ప్రస్థంబు ది యెఱుది తెంబు బల్ల పరబ।
పంచదార శెని సాల్లో భాగంబు తోసరి కటుత్రయంబును తరతెత్ర
లు నులూ పం వునుక ల్ప తాని వారగా వించి యుందుంబు తాబుల్లార నిబ్బి।
తెనె తగినట్లుగా వేసి ప్పాని తాబ బల్లనకు వాద తులమె త్ర్యబనులుగ్రాల
కనుస వావేపం హం వాం రుక గ వులథకు దనరుభల్లా శతరసా యునవునంగ॥

౧ అశ్వగంధి బలాలాక్షాది తైలం॥—

సీ॥ పెన్నేరుగడ్డలు చెంపాంద వుంత ప్పరుగుడులత్తలును సాంప్పగను వేరు।
వేరుగా ప్రస్థము త్వేసి ద్రోణ వుననీట గలిపి నాల్గవపాలు నిలువగాచి।
వడిబూసి పిడుబన త్క్వాథంబునకు మూడు పాళ్లుగా నూనె యుపరగ పెరుగు।
పైనీళ్లు నాలుగు పాళ్లుగా గలిపి పెన్నేరుగడ్డలు దేవదారు బత్త।
శ్రీగంధము నురాష్ట్ర బెంగలి కోష్టు సదాప్పలు లత్త వుంత ప్పరుగుడులు।
కటుత్రయా పింగి యుబాగ సమాలవుప సుప్పు యుష్టి మధుత మంజిష్ఠ ట్ట।
వేళ్లమను బాలవేళ్లును వేసి సరుల పొడిచేసి యుంచి వెంఠవడియుంగా బూసి జాంయు।
లులస వాలును వేశి సొఖలును మాను అశ్వగంధి బలాలాక్షా తాబ్ర్యరసము॥

౨॥ చిత్రకాది తైలం॥

చ॥ తిలవధ చిత్రమూల మును యుద్ధసరంబును పిధగడ్డలుం. తలువిలగడ్డయూ
శుగను గల్లిన బత్తలు బత్తెరలేసమూంశిలు నిడి గోష్ఠ్యు శంబున ము శతగవం దిప్పుశంబు
నంబించరా వలవెన ద్రాక్షబూ యుగసమాల నథంబును చిత్రకాఖ్యబౌ

శుద్ధ త్రైరాశి ॥—

సీ॥ విలోమగారవత్ర్యర్ధ సేరువురుజవము ఏలకులును లవంగాలు జాజి।
కాయలును పిప్పళ్లు నాగరము తమధురద్రవ్యమేది వేర్వేరుగా బూనగతులవియు।
లుగు గాంధ్లి బూగిరి చితగతులవెత్తునీటను గ్రాలనొక్కటి వదరువల్ల।
ఖలుసాతుపాడిసేరు పావుసేరు రెవవులు పావుగా మిత్రమగాలవర్ధ।
సేరువేడి౧రుపావుసేరు ౧రాలతులులవంగాలు పిప్పళ్లు పాదవులును।
ధని౧రాలు ప్రత్యేక తను మూడ వాటితత్వలుగ మూగిపోనరింపతగు జలంబు।
దలువ్రత భక్షింప గానొక్కటిఫిరంగి పత్త్రము వుపావు సేర్లలెక్క।
బితగారవత్ర్య సేర్లతులు జోడి విత్తనంబులు రెండు తుత్తములును।
నాగకేసరములు నల్లజీరకత్రాతి మేరులు హింగుళజీరకలును।
తుంవి వేరు వేరు మూడత్త్ములుగా వేసి బూరరంబెయునట్టి నేరములను।
లపి గ్రాలగనొక్కటి వేల౧రుత గ్రహములునునసాంధ్రమునూరికానుటొంటెయుతట్ట
శుద్ధసత్ర్యై ౧రు లివి౧రు నిసూరులనిరి వారతనుమపాతుష్టసవాలధంపా॥

పథ్యాలు ॥—

వా॥ పలువగు విత్రిబూరలను జీరకపత్రమునంటకా౧రులుల్
వలువెసపాన్నగంట వరివంటత వూవ్యలనే౧య్యపాలు చ
ల్లలు దగపితవము ద్వవులులాఖలుతందులు శర్కరాగుడం
బులుతలతిండపథ్యములు భుక్తితమేలు సవాల వారికే ॥

అపథ్యాలు ॥—

సీ॥ మాహింషధ్యత తత్రుమావ్యములు వుల్లులు సులుపెరుగుమాపలునల్లపెసలు౧యూష్మ

వస్త్రపుత్త్ర్యదగు వస్త్రపుల్యంతరాంతగు గుప్పడికారంబులు గోధుమలును।
నూనెయును రతితేళ్ళసువ్వులు తాంబూలములు కందపిండివంటలును యింగువ।
వంటయు మంచి గంధతైలస్నానము కాశ్రులు క్రమశేషప్పగా గురు ద్రవ్యములును।
ధరణిలోన సహారోగదాహింతులకు నివిఱుపథ్యంబులని యూర్చితంబి శేలమి
గావున భిషజ్ఞులుగన గాను వేయు వైద్యములు సేయు బూనెడవసరమందు॥

—

ఇతి

శరభరాజీయంబను

వైద్యశాస్త్రంబున

సహారోగ

(ప్ర)కరణంబును

యిరువదిరెండవ పద్ధతి

సమాప్తము

శరభరాంకీయము

వహ్నిరాగ ప్రకరణం.

వహ్నిరాగముల నామములును - సంఖ్యయును॥

౧॥ అవనిపై వహ్నిరాగ త్రయంబు గలదు।

స్వేత పిటారు ఖ్యాతి జెందినాటి,

తరయుగనని దానవుని గ్రుద్ధ్యర ఖత్తిత్న,

తేదెను గింతు ప్రాచ్య శాస్త్రాదితముల॥

పస్త్రపేగ॥—

చ॥ బడి బడి వహ్నిత్రబిందువ్రులు భగ్గున మండు బుపే త్రివస్త్రము

స్వేదలు టెలానిసాళ వును విష్ణగు లాహింతన గ్గ వుంటవే,

దుదుకున పాశి పాద వ్వులు నాత్కట గ్రాగుటే బట్టుపస్త్రగా,

దడియుంటె పాత్తితదువ్ర సతతంబుగ నాబ్బులే పితవహ్నిరేతా॥

తెల్లపేగ॥—

చ॥ ముదువృగ పే త్రివస్త్రమున వ్రందగుటన బుపాళలా పలక్,

బుగ తని పాశి పాదములు నాబ్బుట వహ్నిత్రుప్రుబుక్తి పతే,

పదుదు గభ స్తుమింబు నుబయు ప్బుదుటంద తనీదులా

సుదులు టశాల పాడితదు పాంచుటపాం దురవహ్నిరాగవేతా॥

యుత్రపేగ॥—గీ॥ వేడివహ్నిత్రంబుబు దుకు గావేదలుటయును, వేదలబవరకునేత్రురుబడుచుత్రంది.

తదుప్రశరాలిం బిపొట్టువేగంబ శిష్టమందు దూరుట యురుగాన్నియును రుజంబు॥

వహ్నిరాగచరిత్రము॥—

గురుత్వ్రాది మార్గము॥—

సీ॥ ఆమరంగము గాజాల యాతనుస్థ ప్రాబునేల యుసిరితసమూలము దగ।
నలువగు బలుసొతునాగతేనరఘులు పాలులాక్రౌత్స్రత్యపరగచత్రి।
మూలంబయు దుభాగమును కూర్చిపొరిచేసి పది భాగములు మించి పంచదార।
మిశ్రమంబాన రెండుమూర యనుషంశాలమునతిషిత్రమాత్రంబు బుచ్చుతున్న।
తేగీ॥ నతరవహ్నిరుజలు నిత్యముగ జాలగియుమితసౌఖ్యంబు చేకూరు రుహోయిమాయు।
ప్రబలమైనగురుత్వ్రాపర్ణమార్గము నుబుబట్టిరి ధన్వంతరాది బుధులు॥

వహ్నిరాగాంతకరసం॥—

సీ॥ జేమయు ఘపాలప్పాసిసిర్పమరసూతమును మాఘజామును పుర్ఖించి సగమంది।
బలునేలతానెగద్దలుబత్రుమూలంబుపత్తిరుచత్రబెంపారునేల।
గుమ్మడుపాని యను ముల్లారురాప్పగల్పుసూరి యయునయుంబుగబదరిఫలాప।
మానమాత్రలానచ్చిమరిరుయు త్సురసముతోప్రాద్దట ప్రాటినుబు బుచ్చుతున్న।
శిల్పిరాగంబులనువహరనల్పమేఘజాలములతుసమీరమై జగతిబరగు।
వహ్నిరాగాంతకరసమను ప్రతిభగాంచునని రసానత్పదేవతలభినవముగ॥

తుద్ధయుగ్మాది మార్గము॥—

సీ॥ మహితవేతానుద్ధయుగ్మంబు భాగత్రయము ముప్పాళ్ళు త్రికటుకమ్ములును గూర్చి।
పాటవిపర్ణము ల్వసగంటు బాజిదయు త్రిఫలముల్ నేలాతుదిరి కనప్పు।
పత్రమేలగు బిష్పాచక్రయువత్పరె క్లిష్టితు ధుతములుపాల్లెసగహాత్ర।
భాతటవేర్ప్రరుగానురుము జేసి యుపటూ ద్రాళనంబాన రెండుపూరయుచూర్ణ।

మును నను సరి శర్కరంబును గప్పు మూతను వాసన, రసములు సెడిం గెసిప్పిరాగములు లోను,

ప్రమదమైన రింబు సౌఖ్యసంపద బలనిష్ఠ్యతుష్టింబు గ్యాదిరజములు విధ్వాంశ రుజములు

పిప్పలిమూలగుళికలు —

గీ॥ నెరయు పిప్పలిమూలంబు నీలమాతు, పసరుతో నూరి దగనేగు బంతులాలది,

వటకములు జేసి భక్షింప వహ్నిరుజలు దొలగు పిప్పలిమూలగుళికలివియు॥

జంబూత్వగాదిలేహ్యము —

సీ॥ మేలువాండనేరేడు చెక్కసారంబాఢకము జువ్విచెక్కసారములు దాని,

సమముగా ఘృతమాఢకము గల్గిగాచి త్రికటుకము పిప్పలి వట్టి తిప్ప,

సత్తురాస్నయును వససారవేగా పర్పాటకము సమూలము అత్రికంబు తెల్ల,

ఖదిరంబు లూడుగు బరుడు నల్లావాలు సైంధవలవణము లుప్పుసముద్ర,

ఫేనంబు వారిజవృక్షంపుత్రెళ్లు చెక్కంబు నాకృత్యాక్రతి గాగ ఫలము,

ఫలములాగి చూర్ణమైనరింబి పరగ పచనమ్మైననేతిని గల్పి పేర్పు వరవండి,

తే॥ గుబందంత భక్షింప బాగు మీర శ్వాసలును కాసలగ్నిరుజములు దొలగు,

నరయ జంబూత్వగాదిలేహ్యమనగ జెల్లు॥

చిత్రకాదిరసము —

సీ॥ వరశవిరా ఫలములు ఫలములిర్వది తగంబులున్నైదు ఫలములుపోనగచిత్ర

మూలంబ లుంబదు ఫలంబులును శరీత చక్కపలము త్రిఫలములుపరగమూడు,

ఫలములు చూర్ణింబి భక్ష్యవేగా గాక్షీరములు మానేద రంబుగా మూత్రమెక్క,

ప్రస్థంబు దగ రెండు ప్రస్థములవాని లాంతు రసంబు గాబి గ్రువ్వ్ర నను మొదటి,

చూరబూసి రియు వండి జెంపార దింబి గుళికలానరింబి ప్రొద్దున నాన్నగ్రహణము,

లసముమమందార్ష్న వహ్ని రాగాదులలవ ముదావు పాలైంచ్య శాల్యప్నముగును పథ్య,
మరణముత్రికాది రసాం పథ్యంబు॥—

విషతిందుకగుళికలు॥—

సీ॥ వేలలయంగ పరిశుద్ధ విషము ప్త్రివత్తులు పాల్కరి దనములు పిప్పళ్ల పాలు,
లలితవేణా జీరవత్తులలూని బదములు రవదేకాద్దము క్షీంబదెల్య వరార,
తుంతుమగింజలతాల దివారాత్రులు చేసి ప్రాద్దున వేల్లని బుద్ధులున్న,
నిష్ఠరంబైన వహ్నిరుజంబులు దాలంగి భాసుర సౌఖ్యంబు ప్రబలుచుండు,
నలఘువిషతిందుకాహ్వయంబు గుళికలనుచు॥— అతి కార్యటు మరతాది
వైద్యవరులు, వీర్య వృద్ధింయాము వైధరవి తతతాంతి గలిగి ప్రత్రింపురలశీవరరుని భంగి॥
తరాంశ్యం ధ్రుష్యత ములు॥—

సీ॥ మహింద వేతాం బూదిగు వచ్చడి కాంచము రసము నద్ద సరపాంతు రసంబును సిరితపల
రస మిశ్రిత రసము నిర్మలమ్మైన నేల గుమ్మడు బెక్కర సము చెంపద రవిల్ల,
పిసరరసము సంభావిత గోష్ఠిరమును తద్ర్వంబును పొసగ పాళ్లు,
లాత్రోత్త ప్రస్థంబులాగి గూరబోసి తీగాని నుత గాబంయము నటు వేసు కాంతి,
పిప్పళ్లు మిరియాలు మత్స్యాక్షి తానసి దిత పప్పు తవార్త్రి పరగం యుష్టి,
మధుతంబు రుంప రాస్యంయము నల్లజీరత విల్లుంద నము తుంగ ముస్తెలు,
తులు దాంబని బత్త విలశిత తాళీశపత్రు ఖర్జూరం పృపంథుల వట్టి,
త్రేళ్ల దవిస దాప వత్తులును సుగంధిపాల శిలాజిత్తు బ్రహ్మన,
బిటమం త్రేళ్లతై చెలు వాండు బరుడు నుబలు పెద్ద ముత్తుత పృలు గమలిన,
ముత్తువపృలుగ మిారవేయు త్తము గొంబి తాంగి నరసము దువదిలయము బూసి,

వంచి చించి యము న ర్థం బు ప్రస్థ ము వం ద్యు, వ ర యు గ ళ్ళ న వా క్యాం శ తం డి స్వ్య త ము,
సనగ దగ పెం దు తా స లు న గ లు రు జ లు ర త్త ప్రై త్య జ్య ర ము లు మ యా శ్రు ప్రు బ ద్ధ,
ము లు ను వం ద్యా గ్ర స ప్రం స చ్ఛ ము లు ద్రా లం గు ॥

తరుశ్వార భస్మము ॥—

సీ॥ ఊ వెన్క తృ గ త్తై రు వా గి స హాం సె ఎ బ త్రు త ము లన్ప్రుల్లౌను ద న రి యున్న,
బ ర్బ ర తో శ సు పా ర దం బు వు ద్ధిం చి పా స గ తుం ద ను యు ప్పు బా సి ద ము రు,
యుం త్రం బు చే వం డి యను వం ద ప్రై తుం త తం తు న భ స్మం బు న ము ర రా ఖ్య,
పొ ట్లం బు గ ట్టి నే ర్పు న ద ద్రు జ ము త ను ప్రు త్య తి తి ష్టం బై న ఫ లి తా వా లు,
చె ట్ట గు ళ త లా సం గ సా భ్య ల వ హి న్న రా గ ము లు వా త ము ల శం గు రూ ఢి చెం ర ము,
న ల మ్ము త రుశ్వా ర భ స్మ ముం బా ది పై ద్య ము గు లు నిం యు మిం చి గ ఖ్య ల న మ్ము త ము గా గ ॥

శుద్ధత్రింయు ॥—

సీ॥ బ లు వే రు గా త్మి డి ప త్రు ప్పు హా డి శ ర్క ర బుం జిం యు టూ త టి వా ర ము గ వే త్తి
పాం యుల సా రం బు ప ర గ ము రి చ ప్పు చూ ర్ణ ము ది ను టూ త టి తి న్న గ సు గా త్మ
తా తు వ స రు మి రి యు ము గ త్తి ద్రా వు టుం యెు క్రి తి స బ్బు జె ల్యా ద వి నే త,
వాం టి డి సే విం చు వా ర్ల వెు క్త త్తి యు తం గె శ ప్పు వ్వు నే తు లిం ప ధ ర పం చ,
దా ర తా ది ని ౧౭౯ చెం పా రు టు యెు త టి పి రం గి చె క్క యు సె రు ర ప్యి వెు న్న,
పి ప్పళ్ళ న ర్థ శే రా ప్ప గ పా తుం బు పా వు శే రు ను బిం త బ రు ధు బా దిం,
యు ర్థ సే రు ను పా త యు గు బె ల్ల ము న ప్రా త్త రి సు టూ క్కట యు ను నె ర్పు న యు నా రె
చ క్క ర స ము పై త్రి స్థి ర ము గా ద్రా వు టూ క్కట చం ద్రు యు గు రు ని క్క ము గ బ ర్త్రె.
పె రు గు ద్రా వు టి యెు క్కట ర యు నె లా తు ప స రు పం చ దా ర నీ ళ్ళ లు తా గ సు టు,

ఎముక కృఛ్ఛ శర్కర యును నరేష్టి నాన బాలాతురారవను చెప్పుటదియు నారతి।
తెలబందగుజ్జు మాకృష్ణు పంచదార యును శృశ్షింపను మునుపు ప్రబలుటాకటి।
ప్రత్రితా యను రసంబు పంచదారను గట్టి శ్రీంచు టాత ఓ సాంబ్రాణి తులలము।
నారతి తరగ్స్పరము రయను శులంబర్థ శుల విం గితితము వెల యను జేడి।
వి త్తులు పావుల యెకు త్తు గరా చ బినరా కి దినుట యెముకృటి వును దంబున నను వెలగ।
పిండెలు శర్కర పాందించినరా రి పుష్పకానుటా కృటిం యును నసాబ గలవారు।
వహ్నిరోగంబు తెల్లని ర్వాపగాంబు సేయు జాలుటతని వును సిద్ధవైద్యు।
లన ఘసిద్ధత్రి యలు జెప్పిరఘ్లు గాన గాం యు దఖన వభి షగ్రగణ్యులారా॥
పధ్యాలు —
౨॥ ఈ మూత్ర సిరుసు వివుల శాల్యోదనంబు నేకవారానం బున సాస్త్రకని యును తి।
పెయు వటెగాని యును ప్పైన పెలగి దినుట తగదు యంగా వహ్నిరోగ సంతాప పరులు॥

ఇతి

(శ్రీ)

శ్రీ రఘురాజీయంబను వైద్య

శాస్త్రంబునందు

వహ్నిరోగ ప్రకరణంబును

ఇరువది మూడవ పద్ధతి

సమాప్తము

శరభరాజీయము

సంధ్యాప్రకరణము.

క॥ వాతరుఙ్ఛ్లేదములఁ ధరణితలతురు నెరానియుందురజ్ఞానదోషము విజ్ఞ.
సంధ్యసాతాత సంధ్యసాబలువగు వృతసంధ్యసాతదళితరుసంధ్యయునగ॥
తే॥ నాలుగు పద్ధములన వర్తిస్త్రులయుతంజెలగి వెలయుజెప్పితను నిరా
నాలాం వవ్వులు బతిత్సలు బాలగ వినుపింతువైద్యజనుతీరరయున౯॥

నిదానములు—॥

సీ॥ పోనగ సంతతి తేత పోవృటల బలియుంటదేహంబు వాబినతీరునగుట.
వరత్కాశవతి రెతెంటు భాము నిజన్మసంధ్యయు నంగబరగు నిద్దరిని గాంచి।
గాఢ్యబూవృటయును కోవు కాప్పుకడుప్ప్రితోలు మందంబుశాదాబుటదియు।
తాతసంధ్యయుగు బత్త్రగసు తుల్లలిగి బప్పుటగక్ష్మ మగురుబూవృటయుండాని।
కగువృతసంధ్యాభ్యయు రయు సాత్త్వటయుగు సంతానమొందుటసరగరజము।
బంధనంబట్లు శ్రావవిప్పి బరగుటయును బలిసియుండుటయుదియు రంభాకుశాఖ్య।
సంధ్యసా జెల్లునింతనె శృరతువేరితెంబ త బతిత్సతెల్లనె యమ్మాంబు వనర॥

ఉత్పత్తి॥—

జన్మసంధ్యకేర॥—

గీ॥ భానువారమునాడు సర్వౌత్పత్తి చెప్పుదిబ్బనిధను యుందింబదివి చూర।
జేని యెంతకాంతి గలగవాత్క్షిరములును రుతువుమొదలఁ ద్ధపలమొత్తు సతులకెలమి॥
గీ॥ యుంప్ర తాదప్రాత్తితరుప్పునకేడువెనరవులుబూసియును పెతముద్దములఁ ప్రుష్ప।
నావృపాలునుకాల్యన్నవురయుదినుటప ద్యవిడజన్మసంధ్యతాంబకయును సుతులు॥

క॥ వేలంబు దేవదారువేరు చత్తను పృష్యాశారంబు త్రాణను వారవుందు,
దప్పంబెప్పుడు తవర్ణధైను దుగ్ధంబుల నూఱి రుతువృషెంబలు బారువుబ్బతె॥
తే॥ వరనిష్ఠత్రంబు వెత్తను, దశవుంనకుస్త్రైంది తట్టితగవెన్నదివా
సరవులబూసిన సంతతులరంబుగ గల్గెదరు పధ్యవంగు పూర్వగతిన్॥
సీ॥ పాంబజలవుంన వేంవలివేరు నూఱి రసవు బిసి రుతువృకొలవు పొందలుగ,
సప్తదినములు కర్షనుతర్ష వెత్తుగా గ్రాలిబు తద్రసంబాలి పొత్తి,
వతుపున బట్టింబి గరిసుంబు చాండపాలును పప్పుపెసల ప్రప్పు నఘుశాలి
తండులాన్నంబు పథ్యంబు చేసిన గర్భవతి ... నిల జన్మవంధ్యంబునుబు,
నిత్యా ధావివ్వైద్యుల సత్యముగను, బల్మిరెటుగాన తప్పవి పద్దతులతు,
సంశయము పూతనిచ్చుబుతుగను డింబు ఘనితబిషగ్వతంసములాతమారు॥
జన్మవంధ్యలకు॥—
మ॥ అలసర్పాక్షింబు కుంకుమంపు వృద్ధివ్యతూస్సిత వుస్త్రానసం,
బులంబుండుండె డుతంద గర్భలసరు లాన్ఫులాప్తిస్తీగా నూఱి రం,
జలపేరప్రభ గల్గధేనువుల సక్షీరంబులంత షట్పాలం,
వలరంగారుతుకాల వూదిగను సప్తాపంబులుం ద్రావినన్॥
తే॥ బలు జన్మవంధ్యకును బాల్లలు గును గాక్షీరములను కటు పప్పుపెసల,
విలసిత శాల్యోదనముం పలతత పథ్యంబుసేయు జను నిత్యముగున్॥
సీ॥ పాసగసపాండవి చెట్టుంత పృష్యసంపృథ్వాది వాసరములన దేసిబురనేడు,
నెంతనిడి బూరగావింబి ఱెప్పె తవర్గధైను దుగ్ధంబు తోనేడు దినములరయ॥
తే॥ త్రావియటు వప్పుపెసల ప్రప్పు వరివంటు తెలుపాలు నలరగ పథ్యం,

త్రైవేలంబగు సంధ్యలకు గర్భావమర్శ ముందు సత్యమునిరి మహర్షులే॥

౯॥ ముందము తోడ విష్ణుక్రాంత మునసవయాల.

సుకంబునాద స్వంతపెంచెం బనరుము జేసి।

బత్తిపాలను భూంవనపరిబి రుతువు।

మొదలునెన్నిదివసము లుపేమునసిగెదె।

వెన్నదాదినస్తుతులు ధ్యవించుటరుదె॥

తాత సంధ్యలకు॥—

౬॥ మెహాప్రతరగముండు ననదాహంరగము చేసి యున్నద్రాక్షాదిరజం।

బూహింబి చరాణు డదిరెకు గ దాహ్యాతియగు కాత సంధ్యయనగుగమునకె॥

కా. త.త దశ సంధ్యలకు — శాంతిశి॥—

౭॥ శైలగి విష్ణుక్రాంతపెట్టంత బత్తిపాలముధింబి రుతువాసరము మొదలుగ।

నెడు దినంబులు పోడిమి తోగెదె వెన్నగల్పెత దినివేలంబు టూకటి।

పోసగపెన్నరుగశ్లప్ప ష్వారవి వారముననె బ్బబత్రపాలనువు ధింబి।

యుక్షపలంబె త్తునము రంగ రుతువేళ మొదలు సప్తాహంబు బ్బ్య్ప్తానుష్ఠిపేం.

పక్షపెసలపప్ప ప్రకట వెన్న, కాంతిబెజాన్నమును పాలు సలలితంపు।

పధ్యము లెన్నను యొకా రెంతు పద్ధతులకు, కాకరంబాది సంధ్యలార్కటోధాలంగు॥

మృత సంధ్యలకు॥—

౮॥ వేలయంగా నానెవేగుడురు ప్రేశ్లరసము, గవ్యపంతి యునాత్రైలమెలవిశంతు।

వారముల దాకసేవింపవదలని మృత సంధ్యకెల్లను మానిశుభంబు దనరు॥

౯॥ సరవివేగుడురు ప్రేశ్లరసంబునావు, నెతితోవంతిగ ద్బిగినెలలు దనరు।

నే ఢు వెంద లు గొనె చెంపనె నగిన వృత్త వంద్యతె వృలు భాలంగి భృవ్యశు భయు లమరు॥

గి॥ ర వృత్త రత్నైన బలు బెత రాశి గర్భ పెద్ద వారె స్తెత్రవె గాం తు రు వె రు నూనె।

ఖం డనె చెంప గా వృత్త వంద్యతె ల్ల వా నని ది ప్రార్వత్రె వృ్యల వు త తుల ఱెవ్వ॥

గి॥ గ రి వు తాగా ర్వ త్తా త ర గర్భ ల పాడి వుంచి.

గాఢ్రీ ర వుల తోడ వు రి ఱరు నాలు।

వూంద తె త్స్న రు తు వె శ వు హిం త వుగను।

ప్రాద వృత్త వంద్యతె వృలూ గి దాం దాలం గు॥

ఱెరాని శు ద్దు లు॥ న త ల వంద్యల తు॥—

గి॥ గ రి వు లూ ద్వ గ చ త్రి గం ధ వు వ్వ

లం వృ గ ర్భ ఱరు బూంక్షంబ ల ల త నా ల

తం డుల క్షా శ నాం చ తా ద తె వు తోడ

నాన గ గర్భ వు ది గ జా రు టు తు గు న తి తె॥

తె॥ వూ వు డి వె రు ను తె గ ధ ఱరు, నాం వు ద వృంవె శ్లు బూం క్ష వూ వృ ల పాలగ్।

బ్రె వు ను ని ష్ట ఱరు గ వు న రి గాం వె వు నస్థి జం ప ఱెరాని గ డు శు ద్ధి ఱరు గుగ్॥

గి॥ అ టు వే ను త గా ష్టె జ ద్ద తె ట్టం త బూం గాగ్

వుం జె ని గాం దు గ్ధ వుల న వు ల్లా న వె దు వ।

ని ష్ట ఱరు గ వెం త్తు భు జ ఱుం చ నె ర ఱరు న స్

వు ప్పా డి ఱెం న ర్వ సం తా న వు వు రు న తి తె॥

గి॥ ప్రెంతగా వృ వృ వ్వు జ ల్లే డు వే రు చ త్ర పెద్ద వు త్తు వ వృలు గం ప్రె ప్రె ళ్లా తుంతు

వుం వృ వృ వ్వా తె న ర వు లు న వు వు గ బూం ర జె ని ని ష్ట వ్వాం రుం చె త్తు చె ల గి వె త।

పాలతాగాన్నశుద్ధింరెత్తాం బ్రగచయుసవిక ॥—

గీ॥ కాశు రువారిం గత రువాత గాత్రెబిడ్డ

చెబ్బు ఖర్గాంబ నిత్యంబు చెలగి నారు।

వారఠవె వ్రాసి ప్రాంలసర్వతిని ద్రా ఖి

ఱరుది ఱరున స్వం బాసర్గ సంతార్తిగ లుగు॥

వం ధ్రు లతు స వూరా హా అ వృ ష ధ వులు॥—

సీ॥ గ్రంధి తగరయు స్త్రీ గంధంబు నుబలు రక్తసిగద్ద నల్లనితలుర గద్ద।

మూవి ఉపెరతి వధురంబు కాష్టఫుసరిభాంగవులు బూరసంతతంబు।

నాగ వారాచల రెవెత్తున ఱరు వుగా వెతపాలనుద్రావరు జుకాల వునను నల్ల

గలరత్తము మరతుబలు పైన వంద్యతు భగవు శు ద్ధింఱుగు నుభోనువృత్తి।

వూరలంబులను తెల్ల తులుకగంటె నత్రెణ్ణగా డుకాత రగార్రెజిజ్జుగద్ద।

తి.వస వుంబు గబూర్గాంబి ధవితి వెసైత

నె వురా ఖిలునా వ్రిపాంల్గొర ద్రాంవి।

శల ఱరునని ఫూర్వ ర్పవైష్ఠ తరిలుల।

సేయుగర్వంబు దాల్చుటసిద్ధవువని॥

గీ॥ గ్రంధితగరంబు నల్లనితలురగద్ద వుంబిగంధంపుర జివుతిమి ధురవులఫలు

కాష్టపులపాడిమెతపాలలవిద్రా వనస్వమునరింపసంతత్తిన్నా తికేసుకు

చ॥

మ॥ అలఘుంతరేక్షుసారమున నానావంటకంబుల త్రప్పుబారారసం
బలరఁగ భావనంబులు నయంబున నిర్వదివారల్ జేసినీ,
దలుగలమాపి సాధ్యంబు ధిటుబుగ తద్రాజు మంతశర్కరన్,
గవయంగఁ బాసి క్షీరద్రవము గిగట్టు భుజించిన పిమ్మట౯ దగన్॥
తే॥ గాదుగ్ధంబులుద్రావ్యుబు, పాదుగనీర తిసతియు పతిసల్పన పెం
పారఁ దగనెనుబది దినములు తాదటువంద్యావయంబులన్నియు మాన౯॥
సీ॥ మంజిష్ఠ యష్టిమధు యుతమధురంబు పెద్దములు తనల్లతెలవరేయుకలుతిప్ప,
తిగెపెన్నేరు గ్రంథి తగరము నుచేదుపొట్లతామర తుండ్లుపొనగ పసప్పు,
కురువిందగంధ్ర ష్టసరము నింబయు నాగికేరము ద్బుతయుపత్త్రరునర్క-
తరువ్రయ్యాది నునులవరసారములు సమంబులుగా గసర్పి లానవలనయుయుగ,
బోసి ఘృతమున కుపాలుపొంద నిస్గంగ గాంచిసేవింపంగ కామినులకు,
నాల్గు విధములవంధ్యతెన్నగ దొలంగి ప్రజల సంతానవృద్ధి చేబరగ గలర,
టంబరము స్వాదితమరమై ద్యాగ్రుగ్యులదివసంబునగ నుటూప్పుసిద్ధముతులు॥
గీ॥ యుగ్రమువ్వులు శర్కరయు విలత మ్మిగత్తసరిభాగములుబూరగాంనా నర్చి,
తేనె తొద్రావ బూలు నిల్వునవత్రి యముతోడమే తిప్పెళ్లకపాయంబు తోద్రావ,
నిలువకుండెడు గర్భంబు నిలుచు సతికి॥—
గీ॥ ధాతకీకుసుమములు మొగ్గుతమ్మిపెళ్లు, భద్రమోదనల్లకలువ దుంపలతిమధుర,
మురయు నాద్దగు బత్త్రయునరులబూరరసు తువ్వునాడిబ్బునను నిల్చుసతికి బాలు॥
శతశర్కరా ఘృతం॥—
సీ॥ కలువగడ్డలు పద్మకాలును వట్టివేళ్లును పిల్లపెసర చెంపెనయుపెద్ద,

గుమ్మ్మ ఇంతిప్పంయు గోధుము వృద్ధము త్తవప్పులుగము నేలతాడిగడ్డ

జీలకర్ర వస్త్రీ సదాప లిప్పిము ధుత్తము త్రిఫలము లుత రక్తతాటరులును జీర।

త ము నేల గుమ్ముడు తదశ ఫల మ్ముల్ తుంగము స్తులును నిస్తల్యవ్రైన।

తే లి జి గి తలు వ గడ్డలు బన ము త్తవప్పులు గంబును వ్యగాలవిడులును ముంజి।

ము ఆమ్యాకుపాన్నంయు ము రువ్వ హాని విరుద్ధ పలముల మూష్పు నపర గగూఖ।

ద్రాక్ష ఖర్జూరపునీట ద్రాసియుంనే న్ని దాభాగశేషము గతెంపార గారాచి।

ఆరాజ్యం ప్రస్థంబు సావుపాత్రం డు ప్రస్థంబులు తప్తతప్తాంయు మందు।

క లి ంయు బూసి ంయు వస్త్రీ శాబ త్రిజాతము ల్రాక్షపండ్లును పంచదార నవ్య

గడ్డ త్తవాస్త్రీ గీ బరర్జుర పుంబండ్లు గాలి విడి వితట్టలు గుడు తరంపు।

పేన్నె దు గడ్డలు బెర్ని పెయ్య రు డుబంక జాజితాంయు లును బాష్పల్లవంగ।

ములు నతి ము ద్రం కంబు పాలు పగుంయుప్పువ్వు ను గార్జిపాకిచేసి వెనుక టరన।

మంది తి వేంకి త్రి ముంబు నదింబి ంయూముందు తర్షంబెత్తు పొందు విరార।

పూట పూటకు గాన్న గాట వేతా ంవెరాని నూలు లువంధ్యలును పెంహాములు నవ్వంన।

తాము ంయుంబులు తుమ్రు లరు బి రోగంబులు పొందు వ్యల్యాను విస్తార సౌఖ్య।

ములును జే తూర రు బహురజులును దారు శీత కల్యాణ ఘృతము ప్రసిద్ధము నుఖు

ము న్నవైద్యవతంసులు పెయునసి బోని హాపూర్వంయుంబి కిరిడి మంగళాంతరంబు॥

ఇది

శ్రీ రఘురామాచార్యులుంబను వైద్యశాస్త్రంబునందు వంధ్యప్రకరణంబున్నది

ఆయురువదిసాల్లవపద్ధతి

॥ సమాప్తము ॥

శరభరాజీయము.

శోభాప్రకరణము

శోభల సంఖ్యలు - నామములు॥—

క॥ శోభ తెనిమిదియగు నతిసార శోభ శుష్కశోభ క్షీణము శోభ ఘనపైత్యశోభాళి,
శోభ కఫసంభవంబగు శోభ శిర్స, శోభయగును పాండుభవమగు శోభలవని॥

గీ॥ దోషమ్ముకంత్ర మమువాబి ననవ్వురాదు కందితడమ్ప్ర నలోగాని ప్రైతంది తొడలు,
వాపుల విశిష్టసాధ్యంబు తాపదమ్ములకరమ్ములను వాప్రుతుదురు భంగంబులేదు॥

అసాధ్యగుణములు॥—

౧॥ అతిసార శోభ॥—

గీ॥ వాతెనేని వాంబుకడతెల్ల తెలున్న కాళ్లు చేతులందు గతిగవేసను,
బెత్తపెడు వతెను బత్కునతిసార శోభనవ్వురాదు సుమ్ముభువిని॥

౨॥ శుష్క శోభ॥ ౩॥ క్షీణము శోభ॥—

సీ॥ తగని జ్వరంబు పాృత్తాపంబు నిస్పత్వకాంతిహీనంబు ప్రద్రాదవమన,
ములబద్ధత్ప్రభ్రాన్తి మాంద్యశూలాజీర్ణ రక్తగ్రహంణి బధిరత్వతంత,
శోషల తోవేసను శోషింబపట్టినై మరంయగ నావాపు దాంబూయము వేసను,
బత్తినష్టంశియము శీఘ్రంబు జంపును దుష్టర్కజ మములయాశుష్కశోభ,
దారుణంబైన వాపుగాత్రంబునందు, శీతమైనను జ్వరమైన జేరియుండు
సర్వసంధులు శిరమును జాలనాళ్లు గురుతరంబైన క్షీణము శోభ బుదరదిలేటు॥

౪॥ పైత్య శోభ॥—

తే॥ శ్రీ దతెల్ల వాబి దాహంమునుతడబుట్లువివర్ణ గుబుకాంతివిహీనం,

ముడుగనిశీతమును తంత్రి, ము వడంబడి నప్పై త్య శాఖ వైద్యులు దెలుపుదురు॥

౫॥ వాత శాఖ॥—

౧॥ గాత్రము నశీతమును వేడి తప్త గళంబు, అరుచి తెప్పు పాండువర్ణము ప్రులాపు

వేదనాంజలు ... ములు ... వాత శాఖ జంపు నంచును ... నవ్వైనా॥

౬॥ కఫ శాఖ॥—

౧॥ బాలపాండు రక్తపీనసాగ్ని మాంద్య ... ముగ గడిదా నగాని తీరని॥

మలస్సు కఫశాఖ మానవా ... బాధ ... దరము వివరింపనా ...॥

౭॥ శ్వాస శాఖ॥—

౧॥ ... దిక్కు తెలియ ... గ ... శబ్దంబు పొత్తు

... సాఖ్యం చేసెని ... శ్వాస శాఖ ... ముగా ను॥

౮॥ పాండు శాఖ॥—

౧॥ పాత్రికీకు ప్రసాప్రి ... విను తెల్లనై నేను ... వేడి

గాక ... తిరుగులు గాత్రంబు పాండు వై పాండు శాఖ తాటి బ్రతుకదేవదు॥

శాఖ భేదములు॥—

గంధకారి రసం॥—

సీ॥ రసగంధకంబులు సమభాగ కాంతంబు, తామ్ర భస్మంబును తాళకంబు

కాచలవణము త్రికటుక మూల రజితంబు మును ష్టవిత్తనములు శ్రేష్ఠమైన,

గుంపెన విత్తులు సాంబ్రాణి జావర్త్రి కలబత్రములు ... బగనరిగ।

కల్వంబులోనిడి కల్వరసమున నమూరు దినంబులు రుద్దిగాను।

మర్దనమును ... ర్పైకొద్ది మాత్రమానవాలి తిలదెప్పు ... ప్పనివ్వ।

ఫాండుశాఖలు హరించును ఖరతమ్మైన కామిలల గూల్మబంధకారకము॥

వజ్రమండూరం॥

సీ॥ నాలుగు జాములు ఆలమూత్రంబున మండూరము పుటంబు వండి దించి,

నల్లేరు గంధ్రికటుకనంటు ముప్పుగా చింత బలి వెల్లి పస్సంబు పలము ఫలము,

చిత్ర గూర్జలముల జాము మర్దన జేసి గజ్జగాంధులసరి గాను మూత్ర,

లూనరించి తరువాత పూటలను దినంబు నుగ్రాల పాండుకామిలలను బారదోలు,

శాఖలను మానగా జేసి శుభతేజ సంగు వైద్యసింహాదుల తుమాల విన్నదివచ్చి,

వజ్రమండూరమను పేరు వాడబడిన మున్నన స్వాంతరితిదెవ్య మురహారుండు॥

సురదారుమండూరం॥——

గీ॥ దేవదారు చిత్ర తెల్ల గల్గిరువేళ్ళు, తెల్లమిర్యాలును త్రికటుకములు,

కరకకాయను పసుపు శరంతు విశంగముల్ సారదిలాద్విభస్మ మూరజేయుము॥

తే॥ సురదారు మూర్ణత్రైచ్ఛువిబరగును వ్యాపాస్తదకైవు నపలు మురుగాచినం,

గురు శాఖ పాండు గవలను బరిమాంచు నఠంచు శూలి బత్తె సూరిల తార్॥

అభయాదిమండూరం॥——

గీ॥ కరకకాయ తెల్ల గల్గిరువేళ్ళను శుంగమును సఖశాంతి, తోరమైన,

దేవదారు చిత్రదెబ్బ మార్గమును దిబ్బ ఆలమూత్రమును నను గ్రాల గొనిన॥

తే॥ శివనామేం మ్మారగామును నవతిలను పాతశంబులగు గినరోతర్,

భవశాఖ గదలు పాలకును భువిలోన భయాదిమార్గబుధులు గణించిరి॥

పునర్నవఘృతం॥

సీ॥ పల్లేరువేళ్ళను తెల్ల గల్గిరువేళ్ళు జిల్లేడుచిత్రంబు వెల్లిచిత్ర,

చిత్తైదు చక్కఁగాను తగు బాగను ఘ్టులు హావిలాసంబున శ్రీవిహార।
ప్రాక్కితీసిన సారమొకొక్కర్ప్రస్థముల గొజ్జరాములు రెండు గూర్చి ఆవృ।
నై యుక్త ప్రస్థంబందా నైవేద్య తాసంధిం బిష్టృత పొత్తమున వండి భక్తు రుల గుణు।
తేప నవము శాంరమ శాఖలం బాపున సుఖు అన్యదేవతల తాదహంరుడు బత్తె
ధర పున నర్వ వృత్త మున బరగు దీని వైద్య దేవేంద్రులాదినెరిగి హాదవలయు॥
పంచగవ్య వృత్తం॥—

సీ॥ ఆలమూత్రము దధి పాలు ఘృతంబును పెదర సంబును రూఢిగాను।
కుడుబము లేప్రత్యేకమిది యుండు లోపల హా యము విశంగముల్ రసంబుపసపు।
వత్త్రుమూలంబు నవరు బాద్ధి ముస్తలు త్రిఫలముల్ విర్యాలు దేవదారు।
ఫలముల ప్రత్యేకములు గూబి కాచి గాలించి బెము డుపొంగ్రై డుజెట్టవండి।
పూరుటుతు తులంబు బాప్పున బుబ్బుతారిన పాండు శాఖలు హాలగించు ప్రబలమైన।
ప్రదరముల తామిలంబులపై దర జేయును మాన హావలి కష్ట్రతోప హానమగుణు॥
సురదారు కషాయము - శిద్ధత్రియము॥—

తే॥ సురదారు త్వగ్గయము ముల కరికగామును కగామునొంత్రి గజ్జెరు వేళ్ళం।
వరచిత్రకంబు ముస్తలు సరి క్వాథముం జేసి తాని నసము యును శాఖల॥

సీ॥ పొంత బెత్తెము దిబ్బు బద్దలుగా గాజ్జి కల్లులోబడవేసి తలయుదీసి।
మరు దినంబాంత ల్లుమరి యొక్క తుంధలో వంచి యం బున విభజించి హావృ।
శ్రీరు తల్లిననుదై దారుల వంగముల్ నూరిన హాడి గల్పు భీరు త్రైన।
వైద్య సింహంబులు వదల తనలు బదీదినములో సంగినదీన శాఖ
పాండువ్యుల హానుననిముషమ్ము బత్తెశిల్పుడు యొగి వర్యుల తో కుశబాగుగాను॥

ప్రాగ్గరక్షగణము దిలూనబహునివారు వదృత్యమునవెల్లడించి రిపత్యమునను॥

సీ॥ ఖండతాతు పసరువహత్తైవము వృశితించి వేలుగానవృటాతు గ్రాలుటాకటి।
వైత్తైవము ంతము నిరతత్తైబినన క్వాద్ధంబు రససింధు రంబు తానానసుటాకటి।
పావృశేర్జింతాకువసరులూపి వృళ్లవుండుంరవేంతనొల్లు వూండతేతు।
గళ్లుభక్షింబుటుతళవెం పృంతెంతత్తివరిబవంల్ బత్తైవుసరిగదూబి।
తర్వాధతెంనరించ గుదవుండు గలిపి తెత్తైనతేగపొడబూసి తలింగాదిశింత్తైన।
పొనవెంనరించుటూర్తతి మానంగాను శాఖలకు గిద్ధత్రింతులని సూరులనిరి॥
పరమహంసత్రింతులు॥——

సీ॥ గత్తైరంవేళ్లను తరతబత్తలు శాంతిమానుపసువృను సరిగాను గూంబి।
ఆవృబల్లను వూరింతువిమితిసి నరసంబను దినంబును బుష్పతాను టెంతెంకటి।
గావృమహాత్రము తాత్త్వతోతనువదబూసి తీక్ష్ణలూహంబును త్రిఫలమునును।
మిత్రమూలమంశాంతిస్రుష్టతింపసవృను బూంగిరించి జతగూంబిన్సారదితేనే।
వేనిసప్తదినంబులు విసుతుతేత పొనవెంనరించుటూర్తటివూనుగాను।
పరమహంసలతోడుత బత్తెరూలి శాఖలకు వుండులనుబువిస్తృటిమంగాను॥
బించిల్యాదిన్నలూతసాధ్యరసమున్న హింతవల్లభరసమున్న రసభూపతిన్నా
శాఖలకుంత వ్వవ్వనివిధి ంతంమటు॥——

గీ॥ పొంటిపద్ధతి ంతుందునబల్లింతమున్నంతంత వల్లభరసమును తరమలూర।
సాధరసమును బింబ్యాదినరులకానగ శాఖలను మాను నవైద్యసూరులనిరి॥
క॥ రసభూపతి ంరమునంపందును ంరునదృశశాఖలకుసాన గననుతూలమునుం।
రగితులగు శ్లేషచెంద్యులు వేసపన్నిపృతరగము నవెదతికనవెతెన॥

పథ్యములు॥—

క॥ అల్లము గోధుమ ములాంవ్రుల వల్లంయము గస్తురు కూరసరసంబు గమరా
నెల్లకు బండినవడ్లను వెల్లను శాఖలంకు పథ్యసిద్ధుల నంగన్॥

అపథ్యములు॥—

తే॥ పెరుగును కల్లును మినుములు గారిరుకుల మాంసము విదాహగుణ నన్నపురులు॥
తరమొప్పపులును సుష్టులు సురతగరుల పథ్యము నిరిశాఖల తెల్లగే॥

ఇది
శ్రీ
శరభరాజీయంబను
వైద్యశాస్త్రంబు
నందు
శాభాప్రకరణంబను
యిరువది ఆఱవ
పద్ధతి
సమాప్తము.

(శ్రీ)

శరభరాజీయము

కామిలా ప్రకరణము

౧ కామిల లక్షణములు॥—

గీ॥ ప్రాంతమున నత్యుష్ణ రతి బాధించుకతన దిక్కా — కామిలా ప్రారంభమున గామినకుల

నుదరదేవ రక్తైన శుంభకామిల దాని వదలివె యరువలంయిగొన్నవములు॥

గీ॥ నలు వను నరాశివను మను ఖునును నునరింశవ్రైన,

నేత్రములు గాఢ్లు పచ్చనై గాత్రమున రయు

తృష్ణ నగ్రనము దన ది బహ్స్ర్మ్పష్ట రఘ్యు కామిల యక్కుటింబెక్కె బ్సులగునుడి వి ని॥

౨ శుంభకామిల॥—

గీ॥ జ్వరమున్న వా కర ద డ శాభ లరుబ యను క్రి,

దాంద్ర్యము మ నంద్రము లమును మాను గాను,

వే త ర ర్ణము కాంతు మము రాగ త నల్పు

గలుగనిది శుంభకామిల గ దుసుతె లయు॥

3 దుష్టకామిల॥—

గీ॥ కారంయమునతి తృష్ణ వాంఛైపుయును జీర్ణ,

ము రుబ జ్వరశాభ తృష్ణలు తర తుము మలము,

కన్నె త్రై పచ్చనై ధరగా ను పించు,

దుష్టకామిల యను మను నిష్ట మును గను॥

కామిలలకు చికిత్సలు॥—— పంచారిష్టరసం॥—

సీ॥ తామ్రంబు కాంతము తాళత లూషం వులిహింగ వేర్యభ్రస్మ మునుభ్రాంబు।

పాండిత్యమరుమయు సమ్యంబులుగా దగురు చేసి చూర్ణరాసి సానపనమును నాడి।
కాచకుప్పెనుదాగు గాఢాగ్ని చేసెం దిగుంబా ప్రమాణమేకొ గుళికతిప్ప।
తగి తాపుర తుంబుతేత గళ్ళ గద్దు పాలతాపుద్దంబి బాగుగా నా।
తసివరసంబులూతె నవేశి పంచదారయమును పూర్వగుళికె నుబాయగతిని।
గతిపి భక్షింప తామిలల్ల తడునాలుగు వసుధలోన నిష్పంబా స్వరసమునేయు॥

గ్రీష్మఋతువు॥—

౨॥ నలతత్త్వవిత్తులు నయము చెప్పుచూర్ణం బిప్పెప్పుడున గల్గు యుల్లపూరతెం।
తెల్ల గచ్చెరు వెళ్ళ దెబ్బసారవయు దసి, చక్కెర వురి బయల్ల రిగగల్లు।
పానంబు సె యుంటె మానుగ నాక్క తెపాలు గింటెన పెళ్ళగాల్ల బూరతెం।
తుప్పు యురూతు రసంబు గాక్షర యుంత నయుగాపు యురు తపలు దయ్యమున బొల్లబూరతెం।
తామిలతె పందులని పులని స్వాదువులనిరగా నపైద్యులు తడుశ్రద్ధయూని యుసగ।
వేదవేద్యని సత్య్రప విపులవ్యగును సత్యవని నపుళ్ళడి పళ్ళవు రత్నలాంరా॥

శిశిరఋతువు॥—

౩॥ తరచరగాంబులమొదలను యుయురుతామ్ర శిలంత తాదయుర్వోష్టల స
త్వరపయున రక్షులు పేసిన బరువ డి తామిలలు పది బపారుటె యురు తంది॥

పథ్యాపథ్యములు——॥——

౪॥ తామిలపాయకు పథ్యప్రపు పయపత్యతపు గాని తెదుశ్రద్ధయూని పొందు
ప్రతరగ మయినబల్లు దవనిషధపుల్ వి ధుంలుతె లి శతానుశివిబుధులారా॥
ఇది శ్రీ శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబునందు తామిలా ప్రకరణంబును

- యురు వది యౌషధ పద్ధతి -

- సమాప్తము.

శ్రీ

శరభరాజీయము.

మూత్ర పరీక్షా ప్రకరణము —

మూత్ర ప్రకారములు — పేర్లు —

సీ॥ ధరను జీర్ణ గాఢ్ర వ్యాధితతిని ముఖ్యంబుల తెల్పి వస్తువులను దినుటవలన,
అనయంబు మూనవ పాన మెయ్యని రింబ సందున అంగద్వయంబు దాలంగు చేతన,
వాత పైత్య శ్లేష్మ వస్తి రక్త రసంబు ఘన త్రిదోషములు రక్తమనే తెల్పెలర,
మూత్రమ్మాదిలు ట్లుతుంద లిమ్మూత్ర సకల దుర్వారాత్త తల్లడుసునగుము,
వైద్యశాస్త్రంబులన్నిదీయు వరుసవేదతి పాత గుణములనన్నిటి పేర్కొని,
త్రిపురారి భక్తిని తలను దెల్పిడి ద్విజగానవైద్యసంపదంబులకునెదుప్రాజ్యముగను॥
అష్టవిధ మూత్రములని చానవులు —

౧. వాత మూత్ర॥ —

గి॥ కదుప్పులాపల గడ్డలుగట్టిమెందలు. పరగ మూత్రము బొట్లుగాలదునను మిగుల
పాటి యుయుంటను దహంబు వాత మూత్రంబునను నరులు తుధరలాన ముానుగానం॥

౨. పైత్య మూత్ర॥ —

క॥ ఎరుపు తరి బూరు వన్న మూత్రము పేతారు గాతాంతులలరి బిందువులు బడం,
ఆతురదాహము గల్గిన యంతలమున పైత్యమూత్రము దజనులెర్గెదరు॥

౩॥ శ్లేష్మ మూత్ర॥ —

క॥ మూత్రము జానలుసాగును గాత్రంబున మొత్తమునను గల్గువాపు రిదెం
మాత్రంబరుగదు యెన్నటి నిత్రంబిశ్లేష్మ మూత్ర మెప్పలు దలపర్॥

౪॥ రత్న శాస్త్రము॥

గీ॥ సూత్రముద్ధతిట్టుముక్తిప్రాముఖ రత్న బిందువుల స్రవించు బంధురముగ,

రత్న శాస్త్రతిలను రాజితాంబల గెఘ్ధృం ఉదుల హిరరపారదాభదీ.పశ్॥

౫॥ త్రిదోష శాస్త్రము॥—

గీ॥ ధర త్రిదోష శాస్త్రమర గాపైత్న్ శ్లేష్మ వాత శాస్త్రలందు వరుస గాను,

జెప్పబడుచున్న గుణములు తెన్నడి పఱుండిన హంత వేమున రుజ్ము మనుజతతికిని జముము॥

౬॥ శక్తి శాస్త్రము॥—

మ॥ ఈ రయింగ శుక్లహీనమును నష్ట ఉపాలిత శాస్త్ర సూత్రముల్

నిరుపమ బిందురూపమ్ముగ నీరు స్రవింపు బాళ్ళు తెలుప,

దిరపు గమంటి నోదలను యంత్రము యంగముల నందు వేదనల్

బ్బరపమును బంధ త్వష్ట హంత సత్వము గల్గను శక్తి శాస్త్ర తుర్॥

౭ వస్త్ర శాస్త్రము॥—

ఉ॥ పొత్తి ఉత్తిందరూ సూత్రము చిత్రాది తమ్మె వడి తాగుముంశకా

ప్రశాస్త్రల ఏదనీత హంత దీపన హస్త తలాంఘ్రి దాహముల్

మెత్తల వాంచితంపు సమీర విహారము బంధ మంత్రము

పత్తల శాల శిష్టగుద పద్ధతి సూక్ష్మము వస్త్ర శాస్త్ర తుర్॥

౮॥ శర్కర శాస్త్రము

గీ॥ రాష్ట్రనను నాభితందనే త్రమ్ములందు శాల జని యంబ శర్కర భావ సూత్ర

ముంపుగం తంపు రగాను తాళ్లంబ బాట్లు బడిననిధి శర్కరా శాస్త్ర గను నవిలియు॥

౯ వాతకుండలి శాస్త్రము॥—

గీ॥ కృష్ణుమున నెల్ల గుణధనుండు కీర్తించుము నామమ్ము,
మంత్రము లమ్ముము గాన మమ్ము నాత్రము నను,
పాత నిధి కంబుగును ఓని ననుధస్మృతి
కుంజరీ ఉంకి నా నను తుదిరదేల వీరా॥

వృత్తి॥ ——

వాత త్రుట్ప్రవృత్తి॥ ——

సీ॥ సాత్త్వికభక్తమును పరిశుద్ధ పాత్రము మెల్ల.
తుద్ధ వేల్పారమున తెత్తు ల్యముగ నను,
గూంబంగ బల్వంబున జెర్ధి నతారద
సారమంబు వేనాలు జూలు నూరి,
ఆ రసు వృషధ ము ననూవి నా వృనే తను జామును
పత్త్యము గాంపింప ద్విలము గను,
బిన్న వెంత్ర గుమాత్ర జెసె పలుద్రుపునైన
తులశ్రీ రామకుసు తాత్పతెత పింపి,
బారుత రపైన పూరి కుపత్ర దెబ్బ
తాత్రతోపిన సారము తారనైన,
నారు లుగను ద్రూరిన ములు లసె వసరులుల నిల్ప,
పాత తప్ప్రవృత్తి లచాల గింబు భూరా శలమునను

పైత్య తుష్ప్రవృత్తి॥ ——

సీ॥ పారద భస్మ పాలు నా లుసుపొట్టు గంధకంబాన గూర్చి తరమువేనే,

పాలుతోడనుసూరిపచ్చగన్నల చెట్టు నెవెందుండుంబుపినప్పుట దండటుంగ।
గంబుభాగంబు భస్మంబు గావించు నట్టి నెవునపాలనుగప్పివెంది పిప్పాసి।
గాలికారగనిచ్చు తడవలూపలబెట్టు నెవుకపాలను దండిప్రోకటిమునుగ।
నూరిఖన్నమునకగత్తనూత్రికేడువెరగ। చేసిజాతిభ్రలంబు నవ్వానిగల్గ।
వెంత పాలనుగాని నభ్రాలూతమున నసుప్తై తుత్తుప్తులదాలగింపుభాసురముగ॥
కలవ్రాశిరితపప్పును జేర నట్టి కసిగంధని నట్టిండుగాకు శ్వద్ధమును తోడర।
రశి కొలగునై ధప్పల ప్పన నసు ధాన్త తినిరుకొట్టు ప దలుగిరిశ॥
సీ॥ వది నరాము ప న్నివు బంగారు భస్మంబు పాదధవైక్రాంత భస్మములును।
నవభ్రాగములు గూర్చినలుతంబగు కాంతపిండిరసంబునరిందు మెలు।
మదించిప్ప రుమిడి మూషప్పమూనె పెట్టిగునికలను పుప్పలో గాని నశ్రేష్ఠ
కుస్త్రలమెందలంటకాట్టుతె నట్టు నటంబు కాలి బుత్తెనుము న్నుసరలతోడ।
అటులగాత నట్టున్న అనులమ్మోతత్త్రైడు ఆకుపసరుతోను అటులజేష్ట్ర
వారి తోరహాస నవచ్చునటంచు నపరమహంసలని భాసురముగ॥

శుద్ధకుస్త్రకు॥—

గీ॥ తొండపిండిసమూలమును పిండిగాను
కుచ్చితలిబూసి గిలకొట్ట కూరదవ్వ న
రసముదశంబు చెల్లమున సప్రగలపి।
శ్రీనశుద్ధజకుస్త్రలు కుదురుటుదిదే॥

కుందరకుస్త్రవిత్తు॥—

క॥ తిలనమునదేశ లపలాశంబులు లనరనములుత్తరేణిబూడిదెసారం।

బలత్రా బనీళ్ళనాస గిన ఉలకుంటవి తుస్త్ర్ర వూను వనిరింఞులింద్రుత

(త్రి) దాష తస్త్ర (స్త్ర) బతి వృ॥—

గ॥ ఆతు ష్మీమధుకవుంబంధనవెుంట మిద్రాక్షి

పంధువుత్తరవృలు గ మువుబాగు గాను।

తావృధవెును నరించ బన్త్రైత్రాంత బృన్గ లపి।

గాన (త్రి) దాష జ తస్త్ర (స్త్ర) లు తుదు రు టరు దే॥

శ రృ ద తస్త్ర (స్త్ర) బతి వృ॥—

గ॥ గాబ్బవా తుధుపత్లై రు తాంత పిండి।

పు ల్పె రా పుద వు వ టి వురాలు వు లు ను।

దె బ్బ తావృధ్ధ వు గా వం చ తె నె వె గ్రి।

(గా) లశ ర్రుర తస్త్ర (స్త్ర) లు గు దు రు టు రు దే॥

ర త్రై తస్త్ర (స్త్ర) బతి వృ॥

శ॥ పత్లై రు గా ఆరు లు ను త ధ తెల్లనితె గ ధ ఆయునవె గ దెబ్బ స్త్రుద్ధ తా

ఖల్పవును నరిలె నె తా బల్లగ గాన ర త్రై తస్త్ర (స్త్ర) త్రై ద వు ల గు గు దే॥

శ స్త్రి తస్త్ర (స్త్ర) బతి వృ॥—

గ॥ అల వు ఆవురా ర శి ఖ ని క ల తా ద తె గ రు బ్బ

పస రు ధి సి ఆరుం దు పం బ దా ర।

వె పి నై ధ్వ దు గు లు వే సా ర తె సా స గి న

వ సు ధ వ స్త్రి తస్త్ర (స్త్ర) వ ద లు టు రు దే॥

స వురా పా బతి వృలు॥—

క॥ విష్ణుక్రాంతసమూలమౌ విరుగ నంబు;
పక్షి. గణగణ బాళ్ల బాక్షనిపసరు దీసి।
ఇల్లకర్రను బూఁద గఁరజేసి త్రిప్పి
గానననుకు (క్ష) లు పూనను నెడుపలయుదున॥

~~సీ॥ పది ఉదరము శుక్ల యుదరు బంధాను కుష్ఠమ్ముబు।~~
~~పారదవైక్రాంతకుష్ఠమ్ములును।~~
~~నవబ్రాఁగసముల నిర్విషయులు~~
~~పిండిరసంబునరేంతుబూఁచిల్లు।~~

తే॥ శ్రీలకాంత పిండి వేళ్ళను, పల్లెతమున గుండాల తెలియును పత్తిపుష్పలతో॥
వెలయదును జంజను నీగాత, లతోడను గ్రాలమానను గదరం రత్నత్ర।
క॥ ఇష్టిబలతుంగమును పత్రిత్రపటముగు దేవదారు పక్వబూఁగ యదును।
ప్రష్టిగలతరతతూండు లుశ్లిష్టు బు చూడ క్షిం బినురతాసె పింపదగల్
సీ॥ పత్రైరువేళ్ళను బాగ్గైన తురు వేరు గుమ్ముతుగడ్డలు నమ్ము గడ్డ
లలశతాంవతిగడ్డలలప్రును గంధపుప్పాలవేళ్ళను దబ్బపరగాట్ట
మంచిసెక్కందు నంయుంచినప్పుపటి నష్టభాంగము దిగునటులగాచి।
ఇద్దెతుత్ర్యధంబుత్ర్య దర్భతాల విదదీసి తుల మేంత్ర్య శరరంగతపితయుదు।
ప్రాతలీరతిగానినను ప్రథమసకల తుష్ఠ్రులును పూననను నతురుప్యంయుగ।
శ్రీంధకొన రసూదనుదని యొగానవైద్య సింహాముతరితి పాదవలయు॥
సిసమూలిత॥—

సింధుప్లవరసంబు నేత్రిసు రాతారంబు ప్రియయుతో మమూనాళ్ళుబిల్లుబొత్తేట।

పరగ విన్నెల్ల యోపంబ దారసు గల్గి
తప్పక యుగా నాళ్లు ద్రాగుచుండును.
గుప్పు దాతున నెళ్లు గుంక్ష్మిలోపి నస్థార.
యుసు పంబధార యుగ నుఫు తెలుకతట
సు కి లిశ్చిన త్రాలరంబుస కి పంబదార యుసు
తిర యుగా యుగా నాళ్లు దిను టి తెలుకట
గుర సంలుతంబుగా గాక్తుర ప్పలసార
పానంబుగా విం బ ప్రబలుటూ తట
గుప్పుకి తోగెల గుడుత్తైన సారంబు
కలతంధ తానిఖ్యపల గుటూ తట
తిప్పస హేత్తృత్తి తివికిశర రశేంధు
ఊర ష్టధార ల తో ధనాస గుటూ తట
తాతమెటు క్షేల్లముగా ప్పటెందాలుల
నీక్షసుగలపి బుస్సు నెర్పుతంధు
సు వ్హ్వముసత్తైర్త్యుల సు లువి సుం దులసుబు
శ్వలని కిటుగా ర్సన శృద్ధబాని
శైర్యదేవం ధ్యతతి పాడిరేని
అలఘుసత్త్తితాధు ధవెలగగలరు॥
క॥ త్రికటుక పొంగువవసలుసు లుత లుష్షెంధవము తలంలుసావగంజులు।
కకరప్పలుల్లగ విత్తులు ప్రకటముగా ~~...~~ దప్పబాత్రు పెవెంలు దగు॥

క॥ పత్త్రరు రాంరులును తడువెల్లి శాగా దినెడి బ్రాసవిభుల్లు రారులుతలి
పెల్లుగచెట్టి ఠంచెలు - వల్లనితల వస్తిపట్టుబరు రినగు నా వేరా॥
పత్త్రములు॥

సీ॥ వాంఛ్యగంటం తును పాంట్లు కారులు దద్ది
దాస కారులు తి రుద్రాంశ తా రు॥
తాంరుద్రగారు ర రులు వసం పాగు దద్ది కి కారులు,
షెల్లవను పద్మిపెసర పప్పు।
పనస కారులు తెల్లబడిన రరులు వునగ వృత్తాలు
కలఖాం దివాసగనావృ।
నిరుద్రరులు శరత తారు నిజవెల్లిన పత్తిరు
కారంలు తిస్త్రల వారితిలను।
పత్త్రములటం యవేరా నుఖ్యవ తృప్రములు గను।
బత్తిరులంది రిగావ్యన(బ)బలుత్రెన।
ప్రెద్యసారు రులు(ప్ర)త్యత వరావరు సగాను,
పత్త్రములా శారులు నిష్ఠ ష్ఠవ నమవలరును॥

ఆ పత్త్రములు॥—

సీ॥ ఆరాలు నువ్వులు ఆతపంబు నుకంద
పిండి వంటలు పప్పులను బ్రహ్మంతి వాభ్రి(ఘ్ర)।
వుష్పములంగు వస్త్రవేకాంనల్లవను
శైలంబులవరావు తగు పదాప।

కూర రయు బహ్వశూర గత్త్రైరుసు
మలువి దాహం ప్రనస్త్రోలుసు వు రి రియు।
పాంబాల వంశం స్పృశద్రుర్గ్యంబులుసుఖాంపు
తంస్త్రులవాంకి త కూంద విసు ఖం।
శ్రీంభిశ్రీంరయుంపు వుసు దేత్ప్ర నశ్విసులతం।
గాంన భ్రాతృశులతి శ్రుద్ధ బవాని దీన
ధరుస గాంజిప్పుబడి రయుస్వాం టుస్లు।
వద లుధసుఖునుసాంక్షింపవల రయువిగులు॥

ఇతి

శ్రీ

శరభరాజీయంబను వైద్యశాస్త్రంబు సం. దు.

పూర్ణ (త్రి) త్య (క్ష) (ప) తరణంబను

ఉదరబదిరోగశవపద్ధతి

—॥ సమాప్తము॥—

(శ్రీ)

శ్రీధర్మరాజీయము.

॥ అతిసాంద్ర(ప్ర)కరణము ॥

అతిసాంద్రములు ప్రష్టికారణములు వాంతిపేలుగ ॥—

సీ॥ కఠువృషణ నముగాను తనభుజి యుంచిన యతివృష్ణు
ననయము మూపె తన్నగాదినవయగా ష్ట,
వస్త్రజాలములను వరుసభక్షించిన
, భయము దుఃఖములు మది బట్టియున్న,
దుర్గంధవిషతతి దాలగిపోవక యున్న
ధరన జీర్ణము నరతతి బాధ ము,
ఇష్టవిధంబుతో యతిసాంద్రములు దాన,
గలిగివానవ్యలను కష్టపెట్టు
జ్వరపైత్యకోపసంప్రాప్తసంబంధమున రు.
తామరసక్త జదోషసంపదయు,
ములుల వహించు వాతము ఋగ్గులు బలు
మెట అతిసారములు వచ్చి పరమ ॥—

౧ వాతాతిసారనిదానం॥—

శ్లే॥ మలమునుబంకయుము దురద గుణము బలుదెబ్బ నురుగులు ద్వాదా
బుయులువెడలు తతనన్ కలతింపశూలములగలిగిన, ముఖనవ్యా వాతాతిసార
మనిఎరుంగదగు ॥

౨. పైత్త్యాతి సార నిదానం॥—

క॥ మలము లొదవు దుర్గంధ ముష్ణము నిట పచ్చనై యొదవున్న,
శూలదాహంబు మూర్ఛ శోషలుండు.
తంపు మలము నందు గలుగ పైత్యపుటతి
సారము గునములు దెలుపు సాధ్యమైనట్టు॥

౩॥ శ్లేష్మాతి సార నిదానం॥

తే॥ దగ్గు నొందున్న ద్వేషము అగ్గల వెగ శూలతరుచు నిలా మలము బతుకక,
తగ్గని యొలుగాష్ట వలుగ బ్గినస్పగక [illegible] తెన్నరి దిశ్లేష్మ సంబంధమున కగు॥

౪॥ రక్తాతి సార నిదానం॥—

క॥ ఆసనంబున శబ్దము లొప్పు ప్పలము గను మొత్త యుమలము శూలము గదొప్ప మూత్రము

దాహం దాహ తృష్ణాత్రత రదెహంతాప ములు లుగను దారుణము కొలువు రక్తాతిసారమహం పగ॥

౫॥ జ్వరాతి సార నిదానం॥—

క॥ తాప జ్వరము నను శూలము బెప న హీనము నంతు నవ్వుతెల యుని త్రి యుంటే,

నాపక నాడులు రక్తము తాప ము ను జ్వరాతి సార ము గుర్తు గలుగ తుకేం॥

౬॥ ఆమాతి సార నిదానం॥—

క॥ అనిలసంభవ మగు బు మంద్రాగ్ని శూలశూంత రస్నేహం న దృశమై నుబ్రమై న

ఆమమే ద మాంతపడిన బాన ది లెలెం తప్ప సాధ్యమందురు ఆమాతిసారమని॥

౭త్రిదోషాతి సార నిదానం॥—

గ॥ వా యుల ప్రనము ష్లిత రు ప్రవాహంబు గతిని పారుచుండె యుండి మిశ్రితై బరగు శ్వాస,

శోష మూర్ఛలుగ లిగి త్రిదోష వలుజెంపి పోను దోషాతిసారంబు బానేనని॥

రక్తప్రవాహిం బుంచిత నిదానం॥

తు॥ వడివడిని బద్ధమగు మునువిడిచి వశలంజెరుగ తినివెళ్లు మరవడి,
ప్పుడు గుండెదడ సందు గడ్డిన తరుచుంపును నది ప్రవాహిం కానామువచ్చునోదే॥

అతిసార వ్యాధులందుం సాధ్యగుణములు॥

చ॥ తెలుపల జాలు తన్నులన బాధులు మాంస రసంతంబు రక్తముల్,
గళమున ప్రాణిని నస్వనము కాళ్లను చేతుల రమ్యముష్ణమున్ మొహో
జ్వలతరమైన మోము ఏలు చన్నులు మైన సురక్తమైన పెం
వలరిన పేతమైన తరుబాంవము మూబద్ధను సాధ్యమెప్పుడున్॥

అసాధ్యగుణములు॥—

చ॥ ఫలలము రీతి అమృదమూ భ్రాంతిని రాము ముపెళ్లినని పుంగా
గలు ముసరంగ చూడ కార గాని ఫ రుధవ లుంబు కంపృగా,
రులత దమాంస పిరినశితరాగ ములు వెస్రుము రక్తవగారముల్,
నలుప గుమాన్ విరి చనమున గలదే ని రుసాధ్యతిం ముఖ్యలన్॥

మలపరీక్ష—

గి॥ మలము పెనపతె నువు రి రాతుదము భాంతి మాంసశకలములను మానుగాను,
తడు గునెక్కవరీను గానుపించరోగి మునదుని ముసమైన మృత్యుమందురా॥
గి॥ మాన్పలాన నేళ్లు మాని రంపైమలము పెం రుముని గెనేని వడచిపుంచు,
స్పర్శగాశై రుమవల రుముశంక రభూరిశిశకనతశైల వార్ధుకారు రురునుము॥

నల్లమందు మహాత్త్యం॥

ము॥ అతిసారాతురు వ్యాధి పీడితులకు రాంపైన మేతల్లిరెమ్మ,

ఉత్పృతి కారుణ్యము తెలిద బ్రాంతిపని మార్రత్యంత వాత శ్రద్ధతో,
జత గాంచాని గాంర్పిముందుతి దినదిన తీర్ణసంపాద్యమైర,
ముతియోగములను దినైద్యసింహ వంబులంబంరను కృంబునే దీప్తి తీగ॥
అతిసారములకు వమనం తెప్పిదను టి॥—
చ॥ ధరణ తిసార రోగముల కుదా ధర్మము గన్గొని లంఘనంబు సు
స్థిరముగ నుంచి యంచి వినుత శోఫ్యము వాత రతి చ్ఛిపివ్యుటగ్,
తిర మురుదైన శాంతి ౦ఉదితాంబ నబల్లవీయు సంగమంబు దంచి
విరతు వ్యగని త్యన్ధ్ ఘనుడే పగడ బత్తెను ఉత్త శుద్ధి గదా॥
౧॥ వాతాతిసార చికిత్స॥—
త్రిలోకనాథరసం॥—
సీ॥ పారద భస్మంబు పాలువాలుగు పాళ్లు పరిశుద్ధమైనట్టి గంధకంబు నిగూర్చి,
ముంచి నిర్ఘనుజామములు దగన గాఢించి పచ్చ నక్కల జూస్పైని తేంట,
వెలిగారమును బూసి సలచితంబుగ గాటు పారిసపి వెట్టి సారు కాంచ,
వెన్నవమును తను జూసి ప్రాణి తగాశలమునన్నతిన్న గరిత్తి ముహింత వెన్న,
ప్రతుము వేసి తీసి దిరముగ గంసారి త్రిలోకనాధరసము ప్రాతటముగ
నాల్గుగురి జతె తన్న నరులకానిగిన వాతజాతిసార భీతిన ఉబయా॥
అనుపానము॥—
తే॥ అతివస ముస్తలు శొంఠి యొరుదు ఉతుల తమ్మెరిను వ్రపతి యెరుం యురు దరువుగ్రా,
బత చెపిన కాచ్చద్ధ ముత్తో చతురత నిదియచ్చున తిరిబరతామముగా గిడ॥
మహాదేవరసం॥—

సీ॥ హరవీర్య శుద్ధంబు వర తీక్ష్ణ లోహంబు మరిచము తేమరు గంధసరిగ గూర్చి
తేసరత్వ్యాధము మాసర మేతొచ్చ వద్దు బాలుండు బూన్చి బలీభద్రముగను।
జాముపట్టి నజెసివేడు ఠంభూధర పుటపాక న వెయను దృష్టపుతము నివిరెడు।
మహాదేవ రసముగు వప్పు పుటు మారుటేత్తు గా వతి తీరదను గ్రొలరేని।
వాత జాంతి సార భూతిని వాలగించు ననుచు బుధులు వ్యాధి తివ్రాధ్ధి॥
దని రెడుగా నవైద్య లతికృ ధ్రఁ తీరధుత వాతరేని లిగుల వాశిగలుగు॥
అనుపానం॥—
క॥ ధ్రుమలసర్వక్షిప మూంళ్ళము నల్లత మయగసూరి దానిసార ముతోడన్।
అల్లము హాదేవరసంబును బెలువ్ర గని తవ ఋల్పన నుటు జైఫ్రి విబుధులు॥
తనెతె సుందర రసం॥—
సీ॥ రస బలి టంకణంబులును రాజిలు బుంఢే తి వత్సనాభమును,
పసగె ఛంధర్మోత్త శాజ మయ్యు షైషగు వీర్య మయుం సమంబుగా।
నసి రెడుగు బంగి రెడాతు ద్వ్యదు సార మయుటేము ద్రి రెయుం చగా నుం రెరా।
వసుతు తహీం తు సుందర రసము వాతజ వేతి రెంతు తిసార వైరి రేతె॥
అనుపానం॥
గి॥ ఆశ్రుపె తు గులోను తివిల భుంపతె రెయు న్నమె తవెరుగు తోను తెతరెయున్న
తెనె తాడనైన ప్రాణి నన్నల వంటి వాత్రలోనగ వల రెయు వారును గానగా॥
తే॥ ప్రైత్య తిసార జతి తాన్॥
లోకేశ్వర రసం॥—
సీ॥ మాంత బుద్ధము పాలు సురుచిర వగుహేర వబుద్ధ నాల్గ వపాలు బతిరెయు రేంతు।

పోల్చా పై ఁ యుర్వర పాలు ఖా సురంబగు బుత్రుమూలంబు వృద్ధికిండు జాలునారి।
పచ్చగడ్డలు లూనపదిలము గా౦ జెట్టు పైన పెల్లారంబు ఫలియ తరముగ।
బూశిగ జపుటంబు వేసిన ధరనిడి లూతై శ్వరరసంబు ప్రాకటముగ।
నాల్గు గురిజ తెత్తు నరులంత నెతా గాన పై త్వబాంతి సార బాధ దాలగు।
నను మూని వృసాధము నిరసర త్వాకరంబు నందు జెప్పె రశి రితన్నా॥

అనుపానం॥—

గి॥ తెనె మూరి ఉపిండిలు మానె శుంఠి, సురము పిప్పళ్లు కడుర ఉగూర్ధినారి।
పైన రేతాంషధము న కను పాన ముడుటె, మంబి దని శొ షణ్ములు మదినుంబవె

(ప) కారాంతరము॥—

గి॥ స జ్జ్వ రసభుమను శర్కర సమము గాను, తూరు లుబ్బుఁబటి వెరయు త్రితాగ రసంగు త్రి
లూతనా ధాబ్బు రసము ను పాత టముగ, తనె తా బిన్న వెంత్రి త్వబాంను ఉాతట॥
రై కై ష్మ ఘ సార మితత్వ॥

(శ్రీ) నందజా జి॥—

గి॥ బొాజి రాంగులు వెస సా ఖ బాం దు స్ప్రంధ్ర వంబు ఁగు మ్యత్ర వత్తలు వడుస శుంఠి,
గవ్య హృస్య ముఁ ఁగి తెతము ను క గ్ ము నూర గూనంద జాజి ఁరుస్పై దుమ హాని॥

(అ) నుపానం॥

గి॥ పంచదార నెయ్యి ను పాకము గాంచి నాల్గు గురిజ తెత్తు నరులతినిన।
కై ష్మ బాంతి సార తెప్పల దాలగింబు నని యెను నిత్వనాధ మునివరుండు॥

(ప్ర) కారాంతరము॥—

గి॥ తెనె పిప్పళ్లు కరము ను పానమొసగి ప్రాత టంబు గ వేలయు త్రిలూతనాధ।

రసవిలువగలుసుతువర్ణ్యతురసవులజేరయుగళపురాతిరాసంగుతియుశ్రవంబు॥

౪ (ప్ర)హారింతచికిత్స॥—

బాలబాల్యాదిచేష్ట్యం॥—

సీ॥ వరాంకే శుపించిటిసారరువుంబవిశెబ్బిఅక్షేడునిశ్లోయువురజెబిట।
అష్టభాగవుయుంశునట్టువుట్టిగగాబిదానితివరింగానునురాదెబోని।
అక్షసెరుగుతింబుయుందులోబదిబ్రితాబియురాంవెన్నునగట్టిశుంతి।
పిప్పళ్లయిరారెంశునెల్లవుంతిఓయెపుత్త్రమురాజిరింబివేసియెుసూత్రములుగను।

వత్సమెుటనతింబియెుపుగనప్రబలపుగుప్రహారింతమురూనజెంయుసువసుధనిదియెు।
బాలబాల్యాదిచేష్ట్యంబునెలగాలుచునిపప్పలకుజెప్పినత్యంతశ్రద్ధబూని॥

౫ జ్వరాంతిసారచికిత్స॥—

ప్రథమతపాయం॥—

తే॥ సురదారుబిత్రామురాలవుత్రరవురుదగుబరుతబాధ్వగంటుభాంజిరనా
గరదుతెలవాపువుసుభాంసురవుగత్వాథంబూనబరసుజనులధదగుర॥

ద్వితియరుకాహ్యం॥—

కం॥ తలతాదాంబినిచక్రయుసలలశపుగువేపబంకస్రైంధవలవగుం।
బలయుత్రపత్రివేళ్లనుబలగితపాయుంబుగాబిశేష్త్రువిడదగుర॥

తే॥ వ్రాశుగువేరులచక్రఆరూదతుగాపల్లతోనురజ్బురసవుబరి।
పెడుకసుదిశియెుషగినవారగునుప్రహాహబింబిబాధలుధరలోర॥

వృషభరసం॥—

గీ॥ వెసత్రులోకనాధరసవుపురాదినెతాబున్నతెుత్రాసంగటెడుప్రహాహం।

తాఖ్యాతుఁ జనగాంభీర గతి యము లూయము ని వేయు నున్నిత్యా సాధ్యుఁ డని యె నిశ్చయుము నుగ॥

(ప్ర) కారాంతరము॥— వ్యత సంజీవనీ రసం॥—

సీ॥ పిప్పళ్ళు శొంఠియు బ్యత్యంగాడు లార గొనుము సముభాగములు కొంటపము ముంత।

గంధకంబు దరకలంబులరసమున చేరెండు ఝాములు సారదంతగాను।

యుల వ్యాత సంజీవి యనుసనామము మెంచింపు ప్రాత సు బన్నమున నేటు పంచ।

దారతాళకము గ్రోలప్పారంభైన జ్వరాతిసారంబ్యగదల నుపారధాలు।

నను మరమున్ను శిప్రుడు యము రులతోడ ప్రైగానిమగులశృఢ్గ బూనిప్లైద్వ్య

తెలవిపాడిక నియుపాంపరసా క్వైత భాగముల నుతరుబుపొందగల రు॥

(ప్ర) దను తప్పాయము॥

క॥ తాతి వెలుఁగు తుంగ ముస్తలు యవలుల త్రిఫల శలాటులల నాగరమిలఁ।

జతురత క్వాథంబిడి కాన హంతలుగు నుజ్వరాతిసారమునవ్వ లుఁగా॥

ద్వితీయము తప్పాయము॥—

గి॥ కటుకరోహిణి విషబాద్ధి గడునుశుంఠి, ఆతివసయుము తుంగముస్తలుయద్ధసమము।

రత్తిపెళ్లను యంగరుసు వరుస క్వాథమునర గాంచి తేనెతోగాగను టమెలు॥—

తృతీయము తప్పాయము॥—

తే॥ ఆతివసము స్తలుశుంఠి, యము ఆతుల తవెతి నేలవేము యము వ్యతలత సం

ప్యత వైన నక్షాడి కప్రాలు నను, వతురత క్వాథంబు నబ్ కొప్పు మద దజుఁ॥

చతుర్థిక తప్పాయము॥—

సీ॥ ముంబగంధము విషబాద్ధి నుపింత వైన, నత్తి వెళ్ళు కరాతి తివసనేల,

పెమలు పపాంగుటతం బునువే డుతల రక్వాథ మిడి తేనె తోగాన బాధలుగాదు॥

౬ శ్రీశాంతిసారమతత్త్వ॥

(ప్ర)థమసంకేతాంశము॥—

సీ॥ విసనాగరములతివిసతంగముస్తులు కరక్తకాంములు సరిగాను గూర్చి।
వలకీవనీళ్లలూవలకై పైసూంత్ర్యుక్తిన ష్టుబాంగము౦ములద్వినలుల గాంచి।
బాగుమీరజరంతరోగవాహాకమును మన్నమేత్తందున జెజ్జిర్వైద్యు।
లతిసోటమానవవిత తికాసంగినందూయంతిసారములగుబురిరము।
పైత్యసంబంధవేతులబారదోలు శ్లేష్మసంజాతకాసలబులిప్రంబు
నణచుశ్రీ పార్వతీపుత్రుడైన నిత్యనాధసిద్ధుండు బత్తైను వేరదములరా॥

జ్వరాంతరోగహంతం॥

గీ॥ విసము వాషలూద్ధి పిప్పళ్లు వేపయుంగు దువసము పెన్నెరు గద్ధతోంతనముమరిచ।
ములుసమము మేకపంఖితమున సునూరదుగు జరంతకరోగహంతరసంబు।

ద్వితీయసంకేతాంశము॥

గీ॥ పటుజటామాంసి పిప్పళ్లు పరగశాంతి కరకకాంములు కాకవెలుర్గ రసువసాము.
త్వాధమి౦ రోగహాముగలిపి గ్రోలషైాంరతరమైన అమాంతిసారము గాబు॥

తృతీయసంకేతాంశము॥—

గీ॥ శాంతిషి వృశికి కపప్పును సురుబరముగ త్వాధమిడిచిన్నమేత్తందు ఘనత్రిలోక,
నాధరసమును గలిపివ్వనరులకిలను దాహంయముతగు రంతిసారతత్త్వము గూ॥

ప్రకారాంతరము॥—

గీ॥ పంచనిష్ప్రమాగవై బరగుసైంధవంబు నిష్ప్రమాగవైవరలునిక్కు।
పంక్తరసమున గలిపి వ్వప్రులకైన ఆమదాహాతిసారములగుబుటుమదే॥

2 పిత్తాతిసారచికిత్స..

(ప్ర)కారాంతరం॥——

క॥ ఆమాతిసారరోగికి, ప్రమథాంజలును వస్త్రపేసలు గూర్చిబల్,
నెవవుగ తొలగించి పెట్టుటసేయుంబ నైద్యవరులు చెప్పిరి పెలువర్గే॥

తారక్క్యసారకరం॥——

సీ॥ పారదభస్మంబు పాలునాలుగుపాళ్లు గగనభస్మము రెండు గంధకంబు
తీవిగా నాతదినంబాంవనూనె తానూరిగాబుటుప్ప్రను చెక్కికరము వాలు,
తారణాంత్రాణంతృమున జాతుణ గారథాగ్నిచేవండి సాంగశీతలమునేరింగి తీసి,
సర్వాతిసారమునపరసము గాజామ్మును దద్దన గావించి దృఢ్ఢమారక,
పూర్వపురీతునప్రాటుపాటన వేయునట్టి త్రితిస్థరము లుసాధ్యత్రికటుకంబు,
మాత్రముగా లవుతెలిజీలకర్రలయు వంశలవగాముల్యా(ర)యువిళంగములను,
ప్రతిపాతంబును తమగుప్రార్ధపువుంతెత్తి నంధించిసర్వాతిసారమునను,
బాగుగా నారకారక్యసారకరంబు వేషమూత్రంబా సంగిన మానవులకు,
దోషంబును తమగుంతతాతిసారదుర్లముల పాలగజే అంబునటం యనేబెల్లిజన్యబుడు॥

చంద్రప్రభావతి॥——

సీ॥ పారదభస్మంబు పైడిభస్మంబును తామ్రభస్మంబు గగనమూన,
ములు గూర్చి బారుగు అలచంద్రుబొక్కల సారంబులను దద్దనరమ్యంబూను,
వసరువనంబునటవుంపులుద్రవంబున రెండుజాములు మద్దన చేసిబ[illegible],
మాత్రలుగా వించి మిసుజాలు తెలిజీలకర్రతోగాని నను తకి నమ్మిన,
దోషజాతిసారదుర్గాత్రైరి అమ్ల ప్రబలుబులు తెస్సల శప్రభావతి..

ముందు దీనికి పరి మిత్ర్యమం దుతే దు వైద్యసింహాసనములదునేతిగివాడవలయును॥

శైల జానందభైరవి॥—

శా॥ ఋతి దరదత్రికటుకములు వైతి గౌరము శుద్ధిసేయుము విషమును సమాంశం,

బలుసారె బత్ర్కైర సహిమునసలఅధముగ నూరశైలాజానందముగునే॥

అనుపానం॥—

గి॥ శనగగిం జిసాటి బెలగి వరాత్రులాన బిర్ శేనె కాఢశపాలు తోను గూడిన

భక్షణంబుసే యము భక్ష్యవేకి రద్దోపాంతి సారము విరి మున్నపూరిజనులు॥—

ద రత్నాతి సారథకి ళ్ళు॥

(గ) ఫాంగి కజితేసరి॥—

సి॥ రసగంధకంబులు వసనాభి త్రికటుకస్సెం ధవలవగ మునుష్కరసమైన।

వైక్రాంతి భస్మంబు పాదు వుయ మువమ్మె త్తవిత్తులు దరదము వి వుల పైన।

జాతి ఫలంబులు బ్యాతిగ ల్గినవిత్ర వరాలంబును కాడిశపాలు మరియును।

టంకణంబును నిరా తంతముగాసమ భాగంబులాన గూడిన్ భావురముగ

తనకస్వేతాక్ వురాలజ కర్వ్యథములనుసాల్గజాములు మర్దించి నరులుమాష్

మానగు ళికేలుచేసె తోన్నైన శాంతి, రసమున్నైన శ్రుధక్ తోనాసగితెని॥

తత్పులము అనుపానము॥—

గి॥ పైరార తిరవైన రత్నాతిసారముగాబు, తదను ప్రాయము నుగ్రహాంబులకధియులోన

గ్రహాంతిగజితేసరి నరాఖ్యగలుగు దినిని త్సనా ధాగ్రుతికి దెత్తువిలగలుగును॥

గ్రహాంతిమదద్వార దకం తీరవం॥—

సీస మాలు॥ గంధక మితి వసగగవ భస్మమునాభి పారవైర్యటంకణదరదములును।

వృత్తు చ్చాస్యమునల్ల వృత్తి మ్మత్తవిశ్చులం తరత పత్రులమును కిగల్లవచ్చు।
మారేడు బూరుగ మామిళ్ళలుంకలు జాతి ఫలంబులు బహుళిగల్గు।
మిత్ర మద్దూలంబు మనసాత్త్వమాము ప్రసాలుష్టు తాదికి సాల్వప్పళ్లు గడుసుఖుంతి।
వెల్లమాతుల బంకవిలశిల్లు మారేడు పిండిలు మరి వమ్మెలు బంధుర మంగ।
సముష్టాగమములు గాను సంధించు నూని తసరినల్లమందిరి వృద్ధికిమారు।
మైత్రైన దుత్తారమమాల జద్రుమమున నూతుపసరున నూరలూతయున నొ।
గ్రహం తివిమద్వారద కంతి, రమంభగు అద్భుతద్రుమముతమైన ఫ్రావృ్వ।
తేనె తాదనువేమా వ్యాపమాన గుళితనాసగ, రత్నాతిస్ఫార ఫ్రపసనంబు।
ననుబుత్రపాత్ర్వరి వృత్తుత్తైన నిత్యసాధిక విద్యుదు బత్తైను వేదాందముల గ॥

ప్రథమ తాత్పర్యం॥—

గీ॥ ముంగగు దామర మతివనమున బూర్తైన, బియుత మార్తంఉను మారేడు పత్ర కాంతుల
తాలికపాలును పాముంబు గడున శాంతి, కొర్ధనున మాను మతిసార బాంధవనె॥

ద్వితీయ తాత్పర్యం॥—

సీ॥ గగనసాలల తుంగగద్ధలు మారేడు పత్రదామని పత్రత్రశస్త్రమైన।
మిఱ్రాస్థర ఫలములు తమనింతు గుప్తి వెల్లసవాంశులు వెద్యవిహార।
కుంజ దివిశ్లింతుం తుంబి సూత్రన్నివె అస్థిగా కమునంతం ముగను స్పుడగా బి।
నేరు ప్రాహ్యదాత్రువి తేనె వదమాశివలర్ర విద్విళుల ప్రమదిని।
అవల జాగ్రత వివిష్ట్వసమువ వివాస, నమనుబుబల్లరు మను భవ్యుని వినుతి జేసి।
ప్రాటతాత మంగల్గి గిన్నె మబు బృష్టుమునిన, ఘోరతరమైన రత్నాల సాం
రములగను॥—

(వ) పాఠాంతరము—

క॥ మారీచు పంప్ల గుబ్జను తారంబగు,గుడిగ దొంబ నారిచే,
వారలు తలతెత్తాసంగిన ధారణిఁకిరత్నాతిసార దమనము ౧౦౦ బుధ॥

(ఇ) అతిసారరోగములకు సంపాద్య(వ్రా)షధములు—

దాడిమాష్టకం॥—

గీ॥ పిప్పలి పిప్పరగడ్డలు పెచ్చుదాసి త్రాత్రి తీసినరసముతోరవ్వైన।
(ఆ)లపాల్పూసి తడువడి గ్రాలశెనిపెంరతరవ్వైనరత్నాతిసారము౧౧బు॥
సి॥ దాడిమ్మ తాంబూలవ్వైసుంధి టిబత్తలష్టపలములు గూర్చి స్పష్టముగను
శాంతి౧తుపిప్పళ్ళు శుభ్రవైనసుగంధపాలవేళ్లునుమిరి౧యాలుమెంతి।
ప్రత్యేక ఫలములు భారసురంబగు జీలకర్రమిర్యాలును గపిఫలము।
వేదురుప్పుతురుపేరువెన్యరకషక్షముల గూరిచిబూగిరంబితారవ్వైన।
పంచదారాత్రకరందుబాగుగాను గల్పిగ్రాతిన౧యతిసారగదలనాబు।
దాడిమాష్టకముపేరుదనరుచేని, నిధులకుశంకరుడుచెప్పె(శ్రు)ద్ధబూని॥

నా.గరాది బూ ౧౬౦॥—

గీ॥ ధాతకీసుమంబు తిగుత టెంకాహి౦గి శాంతి విషపుబాద్ది శుభ్రవైన.
బిల్వములు త్వతు చేషకసం ౨ నకు తులను గుబానాష్టు౧యతి నెస౦యంసం॥
వు॥ సమభాగంబులు గూర్చి క్షేషజవరుల్ సత్ప్రాజ్ఞు మూర్ఖింపితే.
తమని౧యంబుగ వస్త్రఘాళితము నుంగా వింపశుండ్కిరజం.
బములక్షీద్రవము తోనాసంగినకడుం౧యూమాతిసారాదులకా।
విములంబాప్పగజే౧యునంబుగనుకోవే మారుసందంబుత్తె॥

గంగాధర గుళికలు॥—

సీ॥ లొద్దుగ చెక్కలు పెద్దమాన్లచెక్క అతివస విషముష్టి యులరుసుంఠి,
మారేడు చెక్కలు మోరదవిత్తు బూరుగబంకబల్ల రుంజ్రాత భస్మముతుల,
దంతివిత్తులు పాలెట్లుస్త్రె ష్పవెతొకాడిశ పాలు ధాతకి యయిన పొల్లుసరిగ,
తెలియ నగూరు చిట్టాములు నయనుశృంగాతేనే తోగుళికలుగా చెంది తాననసకల,
గ్రహణులతిసారకుగ్రము లుతదతుదాలగున వనిలూనినిగి గంగాధరాఖ్య గుళిక
లకును పునతం దులూ వతవుంచు గతిపికివచెసిన మిత్రులత్రై వువు బుబ్బు॥

చిత్రకాదియోగం॥—

గీ॥ చిత్రమూలంబు యుంగుననుదుత బూడ్డి శొంఠి యులతుంగముస్తలు పొంగుకాశి,
పాలుమాచికంబవేగ మెవిళ్లగ్రాల గ్రహణులతిసారములు మానుగడి యులూన॥

(గ్ర)హణీకవాటం॥—

సీ॥ తరక చెక్కలు శుంఠి, గంజాయి విత్తులు బూరుగబంతయును జీరయును గము
దానిమ్మ తాయుల ప్లైనుండు చెక్కలు తరిపె పయామతు బల్లచ్చుప ష్ఫు,
మారేడు చెక్క యును మోరవెతొకాడిశ పాలు పిప్పళ్లమిరియలు పెద్ద,
మానుచెక్కలు నల్లమందు మామయుంతి వసనవు భాగము ల్వరుసగూర్చి,
బంగి యనాతు రసంబు తోభ్రమ్మయుగను, మారగ్రహంతి తపాంపుమ్మేరుగతిగి,
హెూరతర మైన యుతిసారగుగ్మవుగాంచు, పూటపూటకు మాత్రబుచ్చుకొనిన॥

నల్లమందౌషధములు॥—

సీ॥ వేవురుమాటంబువేయంబతేగమారి ద్రవముబుట్టినవెన్నదాని లూన,
మానితంబుగు నల్లమందుపదహారవభాగంబు పంచియిబాగుగాను,

తేటియగా నదిగాంచి తీరమెప్పటి స్థలమా యనవారిభ్రులు భాష్యకారుని ।
జాబిలికాంతులు పాలు, రాజితంబగు నల్లనంబు నాల్గవపాలు మానుగాను ।
నూరిపుటము దివ్యాపితపాంర నిల్చితినే తాడుతము దగ నప్పాని చేసి ।
ప్రాటుకాతము స్నపనయిత్తిగాను భాష్యకారునట మందులతి సౌరమునకనెందు ధరుషు ।
సీ॥ తెరత మల్కలు మంచి గంజాయికెల్లలునే తనుపెంచులునే ప్రకనిపార ।
ఆ.ప్పభాగము మంచి యరూపైనము నుపెసి మదిగాంచి వికృతి శృద్గ్ర బూరాని ।
ప్రాటుతుపావిత్తుబు భాష్యకారుని ట్యూక్తి బూని విప్లుతారయుల ప్రైన నుంతు ।
వెత్తలు యెరుకపాలు వేల గి యరూపైనము నాల్గవపాలు నునిలు గదంచి ।
ప్రతుముపేశ తీశ దిటముగా తెగనూరి బన్నెము త్తుగుళ తశ ప్రుముగను ।
బుభాష్యకారునట యెరుకటి హెంష్మైన ఆతి సౌరములకు మందులగుసుము భ్యముగని
మందులుగా చెప్పెకారలు॥—

గీ॥ కేగుబూరుగవెల్లనత్తెరుబుంగి, జప్పుబూ వంబనెల్లదాని వర్ప్యయవెడి ।
వెళ్లియు గురులుగాని చెప్పవెలగి తీయర్పనూరలుగ వందిపెట్టుటగా వ్రయుత్తి॥

పథ్యములు॥—

సీ॥ కోడిశ మెత్తుము వెడిగ ప్పుడి యరులపొట్ల శాంద వెల్లరటు లుదుష్ట యుప్పె ।
కొట్లకాయలు ప్రతిబంత దూసరి బత్రు వర్తి తర్పెపంటయు వరుస దేవ ।
దారు తవారలు నూనె తీరవేతయరూపులపెరుగు తుబ్బి గనేయుత్స సరసమైన
కారట్యాద నంబు యదు తుల్యమై యెప్పటి జీరయుగంబతి సౌరగదలు ।
వారలకు పథ్యము నిమము న్నమైద్యశాస్త్రకారులెన్నిరి గావున గంబతి తత్తు—
శేషశేంద్రులు యదు శ్యంతప్రీతి తీర జెప్పతెపథ్యములు దీని దప్పతుండు॥

అపథ్యములు॥—

సీ॥ మినుములు నువ్వులు ఘనమైన గుమ్మడి, కారములు బూరెలు కందదుంప,
కారులు బెల్లములు కరము పులుసు పుల్లటి తమాలపత్రము పుల్లదారమైన!
సారకాంజి సంబారు సురగురుద్రవ్యముల్ స్నానంబు విరేకము స్త్రీసంగమంబు॥
అతిసారరోగములందు నవారితమే దినిలోన నిషేధము సుమీ॥
నిత్యానందాది శిష్యులు నిరయమంబై వైద్యశాస్త్రములందు నవరసగాను॥
ప్రశ్నయంశరిగా వినవైద్యులకు శుద్ధయోదుడని రీతి బరుపవలయు॥

ఇది.

శ్రీ

శరభరాజీయంబను
వైద్యశాస్త్రంబునందు
నతిసార
ప్రకరణం
బన్నది
యిరువదినిమిదవ పద్ధతి
సమాప్తము.

శ్రీ

శరభరాజీయము.

భావనాహంకృతిప్రకరణము.

సీ॥ కలలోన దర్శించు సుందరు కరకతతాంతులు జూచి,
ఉరాంరంగ మంగా స్వాస్థ్యకాంక్షానంది।
వదే జూపి కలత్రాత్మని ముయు మయు మయు మస్వాత్మ రు,
గావించు తాంతు వత్కలుంగ గాంచి।
విత్తులు కడదన్ని క్షాత్ర బట్టిన బెట్టి
పుత్త్రపౌత్రుల కల్పాంశ మయు పుత్త్రపౌత్రు జూచి।
వృత్తి పెరుగు నిండ జాబ్బల ప్రాంశ దిపాంగ్ర
సుకితంబు నీ దనదిశి తనాంకృ।
శివ్యము పిప్పలి బత్త్రమారాలు మయు పేరాండి
నే బె తుస్తెంద్ర వంబు నా నమబిరి।
మది బంబు సాంక్రి ఉదయు జలకర్త
వా మవిలల వంగ మయులు గల్పి।
జంబు గాద్ర మయు బాంతు భావన మయు జేసి।।
గాం ల్పురకిబ్బ ఛక్ష్మగా మయు సాంఉము,
మందవహిన్నుదయు శాఖలకు రుగు జేరయ
బద్ధ మరాత్రావహ్నాతల బంయులు పరబి।
తేరవ్యరు త్పష్ఠ పిండాకమయుల గాత్ర్పము నౌనకిపించుభావనరక్షకాంక్షు।

పిప్పల్యాది చూర్ణం॥—

గుంటగలగర, వాంపిలి, ప్రత్తివేరు.

అడ్డసరం, వాంకుడు, సత్తారు,

ఇవారకసములలోవిడితంబు చూర్ణించి తేనెతో

ఇవ్వది మేహాదగులు పోవును॥

రసశింధూరం రసము, బంగల్పతావ్పు, సాంబ్రాణి, ఇంగువ,

వెల్లుల్లిపాయలు, చిత్రమూలం, తెల్లవెంపలి, శతా

వరి, పాంరిదశం, వెల్లులధుత్తరం, తరిపేలాలు,

నల్లమందు, వేటలూనసితలపితా బిన్నాంరములలోను

దుతేపనముచేసి వస్త్రాపము గల చూర్ణములు వోసును,

మరిన్ని (విపరీతకరుల్లచితిప్పలు -)

కత్తిగా ఇరుములు పెదగల్పు చూర్ణములు

పోసును దీనికి పథ్యముతేదు॥—

ఇంద్రియలుప్తమునకు॥—

గురిగింజాకు, వసనాభి, లక్క, అతిమధురం,

పేటనిసముబూం. గాలు గాంబూరాంగంచేసి - పుల్లనికల్లా

నూనె ఇస్తుంటు అద్దితముగానూనె నా రకాబన

త ఇలులమువేంట్రుకలు పూడినశిరస్సునుంటలేపనముచేశెడి.

శ్రీ ద్వారం అచరంచవలక్ష్మ్యాదిద్రష్టతః—

తూర్పుకు—

హరినిత్యస్తత్వ ఆక్షార్దక్షి స్వపూర్వే మహీధనం।
ఆతిపాప్యక్షం తిక్రోధం జ్యోతి విశేశవిరాజితః॥

దక్షిణమునకు॥—

నిధన సంబద్ధ సంభూత ఆక్షార్తిద్ధ ధనస్య వర్ధనం।
ఆపాటంతం వాద్యర్థి భూయం నిస్పత్వం దక్షిణే దిశి॥

పడమరకు॥—

పుత్రపౌత్రస్వస్త్య వృద్ధి క్షేత్రపాత్రపిత్ర ధనం గమం।
స్తోభ్రం గ్వమాత్రః స్తోభ్రం గ్యం ధుఃఖం శోకం మృత్యవస్త్రమే॥

ఉత్తరానకు॥—

తత్త్వానంద నిస్పత్వం। హరిధార్గ్యస్వ స్వయం గమం॥
సంప్రవృద్ధి మహంభూతి ఆమ ఉదాదిని సత్తురే॥

= (3) ఉం =

శం తే బాంగమంతాం తగాం గర్వమితాం దివ్యోంకరాం నిత్రమా।
ద్వ్యాగానాం త్రితఉం ద్వ్యుఉం చలవశాం ద్వ్యగస్మితైః త స్వమా।
తాపద్ధటూపరుగామగుల్మవలహిల్లొంఖ రాజాదితే।
శబ్దాదృద్రశపిభశ్వసాత్ప్రకుటతే తం భూచినం భూజనా॥

ఇది

(శ్రీ)

శరభరాజీయంబను

వైద్యశాస్త్రమునందు

బాలచికిత్సావిశేషములన్నది

ముప్పదితొమ్మిదవపద్ధతి

సమాప్తము

విషయసూచిక.

తాళశాస్త్రం.

తంత్రీకుఞ్జసంస్కృతి.

(బృ)హద్ధ్యసంగచ్ఛైరిరం.

మహేంద్రరసం.

(ప్రా)నాశ్రీరమారగి.

సుదర్శనాచార్యచిత్రి(భ్ర)మసన్ని—

మన్మథచ్ఛైరవం.

పురందరదాసువారం.

గాయకశాస్త్రం.

తంత్రకసన్నిధి.

కర్ణ్యగుచ్ఛైరవం.

సంగ్రహసన్ని

(శ్రీ)నాటకసంగచ్ఛైరవి.

భూపతికుమారర.

నారదరాగశాస్త్రం

(వివి(త్ర)కసన్నిక) తాం(త్రి)కసన్నిక-

భూరతచ్ఛైరవం.

(శ్రీ) రేఖాంగణ సన్నిపాతాలు. వంద మృగనాదాలు.
— సౌ శృంగనాదాలు
ఐ ష్వలు వ గ్నికు వారం
ఆగ్నేయాస్త్రం:
ఝంఝాత సన్నిభ—
శిఖ జ్వాల వహ్నిం.
ఆకాశ ఘాస్త్రం.
భూప తి పాశుపతాస్త్రం.
ఆంజత సన్నిభ—
విజ్రంభ జ్వాల వరం.
[illegible] గ్నికు వారం.
సూర్య ప్రభా వరం.
[illegible] సన్నిభ—
సర్వ సంహార జ్వాల వరం.
[illegible]
[illegible] గ్నికు వారం.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

సన్నివేశ తులారాంశత్వం.

సన్నివేశ పరిణామం.

క్రా రచనము.

ఆరంభణము.

ప్రేక్షక రంజనం.

బాల సామాన్య రంజనం.

సామాన్య రంజనం.

శీర్షికలు.

కథ్య విరామం.

పాత్ర(ల) ప్రసంగము.

వస్తు విశేషాలు.

కాల విశేషాలు.

సంఘర్షణ రచన రసావిష్కరణం.

[illegible]

(వి) చారిత్రం బసనం.

కాలం.

పాత్రల వస్తువు

కంఠ పాఠ స్తుతి - కావ్య స్తుతి - కృష్ణ స్తుతి -

ఆత్మ స్తుతి

(పర) పక్ష స్తుతి.

పారసీ వృత్తి

గణసాంఘిక వృత్తి.

సంస్కృతాంధ్రకవి వృత్తి.

ముకవి తగవృత్తి.

విద్యార్థ గురు వృత్తి.

నైరంత్రీ గురు వృత్తి

కవి విహార దము

స్వస్వ(త్రా) కార దము.

హంసుసుదార్యక్ష్య దము.

వి॰ద్య జ్ఞానా నం జ్ఞ

శివివిశ్వంఖు కుం

దుర్వ్యసంసార తార దము

నాడివిధానపక్షతి

నాడిస్థానములు

నాడిపరీక్షించుటకి దము

వాతపైత్యశ్లేష్మనాడులు.

వాతనాడి

పైత్యనాడి

శ్లేష్మనాడి

శ్లేష్మపైత్యనాడి

శ్రీ ష్మ వాంతసారః

ఆజ్ఞానసారః. సంగమసారః. మూలమస్తకసారః. పశ్చిమాంతసారః.

స్పర్శ నిమల న ప్రత్యక్షులు అనుగమింపు:

నరకరాంతములప

స్వర్గ పరీక్ష

శ్రోత్ర పరీక్ష.

మల పరీక్ష.

మూత్ర పరీక్ష.

జంఘ ర్వ్య పరీక్ష

నాడిపరి. షరివిన్న మూలనుం చుతౌరగాను.

ఈ తెరగిన వాప్తి.

(ద్ర)వ్య శుద్ధి ప్రకరణం.

నాభి శుద్ధి

రస శుద్ధి.

దేహాకార శుద్ధి

అంగ.నితె శుద్ధి

పాలు శుద్ధి. నేల శుద్ధి. గాంధి శుద్ధులు

పదార్థాలు పిప్పళ్ళు పాపాగములు శుద్ధి.

పాండిదశఖండవనూటికల శుద్ధి

మేకాళి నూల శుద్ధి

ప్రత్యేక వస్తువుల శుద్ధి

౧ (?) దేవుని యొక్క - సాన్నిధ్యము యొక్క శుద్ధులు.

పంచగవ్యముల యొక్క ద్రవ్యముల యొక్క దర్భాగ్రము యొక్క శుద్ధులు.

స్థానాసనము యొక్క మండపము యొక్క శుద్ధి.

వస్త్రము యొక్క గంధపుష్పములు - ఆసనము యొక్క శుద్ధి.

కలశము యొక్క పాత్రల యొక్క శుద్ధి.

మూర్తి తీర్థముల శుద్ధి.

(ప) కరన్యాసము.

భస్మ సంహార ప్రతిష్ఠ.

మంత్రముల నిగ్రహ శుద్ధులు పంచ తత్త్వముల యొక్క పృథ్వి యొక్క శుద్ధులు.

గంధ భస్మ ప్రాశన ప్రకారం.

మూలాధార భస్మం.

దగ్ధ భస్మం దేవ భస్మం - సంహారం.

అంగ సంహారం.

దేవ భస్మము — సంహారము. తత్త్వములు.

కుంభ శుద్ధి

కుంభ భస్మం - సంహారం - దాని శుద్ధి.

కాంతి శుద్ధి

కాంతి భస్మము తత్సంహారము.

మూల సంహారమునకు కాంతి లోపము కలుగును.

పునర్భస్మం.

రంజిత సువర్ణ సింధూరం.

పగడభస్మం.. పగడ శుద్ధి -

వైక్రాంత భస్మము, తత్సింధూరము. ముత్యసింధూరమునే లోహవంటుదురు.

రజత భస్మం.

సువర్ణ భస్మం॥

రంజిత సువర్ణ సింధూరం.

పగడభస్మం, పగడ శుద్ధి.

వైక్రాంత శుద్ధి   తద్భస్మము.

వజ్ర శుద్ధి   తద్భస్మము.

మరకత శుద్ధి   తద్భస్మము.

మాణిక్య శుద్ధి   తద్భస్మము.

పుష్యరాగ శుద్ధి   తద్భస్మము.

గోమేధిక శుద్ధి   తద్భస్మము.

వైడూర్య శుద్ధి   తద్భస్మము.

ఉపరత్నముల నిరుక్తి.

ఉపరత్నముల విధి నిషేధములు.

ఉపరత్న నవనీత విధి.

ఉపరత్న భస్మము తత్సింధూరము.

రసోపరత్న సింధూరము తత్ఫలము.

రసలూహారము.

శతపృథు లోహారము తత్త్వములు.

శ్రీ త్రింశత్స్వరారావము.

శ్రీ [illegible] ఖస్త్రములు తత్త్వములు.

స [illegible] ఖస్త్రములు తత్త్వములు.

సకుసింధూరరసము తత్త్వములు.

[illegible] కఖస్త్రము తత్త్వసిద్ధారసము.

శతపృథు మం [illegible] రత్న.మం.

(వ) [illegible]

(శ్రీ) వృషధ పద్మం.

(శ్రీ) నందశ్రీరవి.

సప్తపాతశ్రీరవి. తత్త్వములు.

సంజీవరసము తత్త్వములు.

(వ) [illegible] రసం.

(వ) శరారనలరసం తత్త్వములు.

పారతవిధ్వంసి తత్త్వములు.

తాలకేశ్వరరసము తత్త్వములు.

శీలభంజనరసము తత్త్వములు.

[illegible]రంకుశం తత్త్వములు.

కనకసుందరరసము తత్త్వములు.

[illegible] రసము తత్త్వలము

(ప్ర) తాప లంకేశ్వరం.

సూర [illegible] రసం.

చంద్ర [illegible] రసము తత్త్వలము.

కాలకాలాంతక రసము తత్త్వలము.

[illegible] రసము తత్త్వలము.

వీరభద్ర రసము తత్త్వలము.

రాజ [illegible] శ్వర రసం తత్త్వలము.

[illegible] శ్వర రసం. తత్త్వలము.

[illegible] రసం తత్త్వలము.

చంద్రకళాధర రసం తత్త్వలము.

పూర్ణచంద్రోదయం తత్త్వలము.

వాతరాక్షసం తత్త్వలము.

చంద్రప్రభా [illegible] రసం తత్త్వలము.

(శ్రీ) [illegible] రసం తత్త్వలము.

[illegible] భాస్కరం తత్త్వలము.

[illegible] రసం తత్త్వలము

[illegible] రసం తత్త్వలము.

[illegible] భైరవం తత్త్వలము.

[illegible] భైరవి - [illegible] రసము [illegible] రసము.

భూతేశ్వర రసము స్వచ్ఛందభైరవము.

శ్లేష్మవిరేచనము.

మేహాంతక రసము. శిష్టులము.

సింహప్రతాపన రసము శిష్టులము.

సుంద్రకరాయుధ రసము శిష్టులము.

మేఘనాద రసము శిష్టులము.

స్వాగినీ రసం శిష్టులము.

విస్తార వృత్తం.

విబుధప్రతాపన

ఆశ్వాసాంగ ధృతివము.

వంగ్ర ప్రభార నతి.

గసారసంకైరవి.

శరభరాజీయము తెంతెల ఆశ్వాసము.

తాళికి ఒక్కొక్క శ్లోకముల ఒక్కొక్క సాంకేతిక నామములు.

దినస్సుల ఒక్కొక్క వృక్షముల ఒక్కొక సాంకేతిక నామములు.

త్రిశతీ తండ వృత్తం శిష్టులము.

లతాంగాది వృత్తం శిష్టులము.

జంబూవల్లకాది వృత్తం శిష్టులము.

రాజరాజేశ్వర వృత్తం శిష్టులము.

సంజీవిని వృత్తము శిష్టులము.

ఖండ తు తంతు ఘృతం. తత్వాలవులు.

స్రాత్రాణి నిఘృతం తత్వాలవులు.

నిగుడం ఢి ఘృతం తత్వాలవులు

పిప్పల్యాది ఘృతం తత్వాలవులు.

గుగ్గులు తిక్త ఘృతం తత్వాలవులు.

శాంఠ్రి ఘృతం తత్వాలవులు.

పక్షిస వరాత్త్రవులు.

రసాయన ప్రకరణం.

మృత సంజీవని రసాయనం తత్వాలవులు.

సుక్షీరార రసాయనం తత్వాలవులు.

తలస్ఫోటక రసాయనం తత్వాలవులు.

పిప్పల్యాది రసాయనం తత్వాలవులు.

తనః క్షీర రసాయనములు తత్వాలవులు.

2 ప్రకృతి తైల ప్రకరణములు.

బిల్వాది తైలం తత్వాలవులు.

నివ్వారం ... ఆది తైలము తత్వాలవులు.

క్షీర ద్రాక్ష ... ది తైలము తత్వాలవులు.

కుంతలాద్యాది తైలము తత్వాలవులు.

హరిద్రాది తైలము తత్వాలవులు.

ఒకేంక దాదిగుగ్గులు తత్వాలవులు.

తారకనదీయుతీరాలు వర్ణ్యలము.

సంఋక్షునదీయుతీరాలు వర్ణ్యలము.

సంబనదీయుతీరాలు వర్ణ్యలము.

వరాంగ స్త్రీ తీరంము.

లవంగాది వరాంగం వర్ణ్యలము.

తాలీశవరాంగము వర్ణ్యలము.

కర్పూరసతీసవరాంగము వర్ణ్యలము.

శ్రీముష్టి వరాంగము వర్ణ్యలము.

శ్రీఏలసంధికవరాంగం వర్ణ్యలము.

శ్రీగంధకదళీవరాంగం వర్ణ్యలము.

శ్రీవృక్షవరాంగం వర్ణ్యలము

శైల ప్రాకారం.

పంచస్తనగోశైలం వర్ణ్యలము.

ముష్టిశైలం వర్ణ్యలము.

నవనాథసిద్ధశైలం వర్ణ్యలము.

అర్కపుష్కరశైలం వర్ణ్యలము.

మహాశ్వశైలం వర్ణ్యలము.

శ్రీతతశైలం వర్ణ్యలము.

మహాపూంతకాదిశైలం వర్ణ్యలము

శ్రీ శరభరాజీయము నందలి ఆశ్వాసము.

శ్రీగోనెలు సంస్కరించుకున్నవారికి పెట్టుస్తే.

వారం గురువారంపెట్టుకున్నవారు ఆనక్షత్రమునకువున్నవారికి వారం మందులు నన్ను.

వారి తదనాంతర కర్తవ్యములు తప్పులు.

పత్రిపూజవ్రతవిధానము దానికి ౦షధము.

వారం తప్పనక్షేంలాసాలరసము తప్పులము.

పౌర్ణమివ్రతవిధానం తదౌషధము.

ఉమా శుక్రవారవ్రతవిధానం తదౌషధము.

వారా వాక్షరి రసం తప్పులము.

శ్రీకాంగవ్రతవిధానం తదౌషధము.

కర్మపంతవిధానం తదౌషధము.

వరలక్ష్మిగురువారసం తప్పులము.

సంపద్వ్రతవిధానం.

ఉమాకుంవారవిధానం.

ఉమా కుస్తుంభవ్రతవిధానం తదౌషధం వారవ గజాం తదౌకంల

శ్రీ పుష్పవ్రతవిధానం తదౌషధము.

తదౌషధ తైలములు.

మందాగ్నికుమారం.

త్రిశ్రీపవ్రతవిధానం.

శ్రీకావ్రతవిధానం.

సాధ్యవ్రతవిధానం.

కంఠ్రవాతనిదానం. తద్విరోషధము.

శిఖ్యరివాతనిదానం. అయ్యుంధనుతుమతిశ్స్త్రోభ్రాంతిదియుత్రాయు॥

తప్తవాతనిదానం.

ధిక్కిర్యాప్తవాతనిదానం. అయ్యుంమతుపనాగవులిప్రసిద్ధం.

అయ్యుంసంకృవతితప్ప—

శిరోవాతనిదానం. తద్విరోషధనిగ్గగ్గుతువు.

కేశవాతనిదానం.

నయనవాతనిదానం.

కర్ణవాతనిదానం. తద్విరోషధం.

అయ్యుంకుతిరోష్కలుఝర్గంపత్రము.

శిరోరోగ్యవాతమున నిదానము

అయ్యుం సుతుపంచవర్ణము॥

నాభ్యవాతనిదానం వినిరోషధము,

పురుషాంగవాతనిదానం. తద్విరోషధము॥

జిహ్వాగవాతనిదానం తద్విరోషధం॥

నరవాతనిదానం,

ఋక్షసంధివాతనిదానం।

సర్వాంగవాతనం॥ అయ్యుంసతిరోషధం॥ సంగ్రహం॥

పూరాంత్రి బస్తవారి తనిదానం. తదాంషధము.

మలబస్తవారి తనిధానం. తదాంషధం

గుర్ర్బావారి తనిదానం. ఉత్తుంగధము

దేహమలవారి తనిదానం.

శ్లేష్మ వారి తనిదానం. తదాంషధం ఇద్దగనం.

పొంశవారి తనిదానం. తదాంషధం॥

ఉంగుళ్ వారి తనిదానం. తదాంషధనివిర్వవము.

సంధి వారి తనిదానం. సంధివాత వము నత్తొంషధము.

గుద్ర వారి తనిదానం.

నస్త్రం ద్రాంకు వారి తనిదానం. తదాంషధం వారి తాం తర్కసం॥

పాండువారి తనిదానం. తదాంషధ(త్రి)ంకు.

జంఘువారి తనిదానం.

కత వారి తనిదానం.

త్రైం(త్ర) వారి తనిదానం. తదాంషధము.

పంగు వారి ంకులనిదానం.

శిఖ వారి తనిదానం. తద్వ్యతాంషధం.

సుప్తవ్రా వారి తనిదానం

కర్ణ వృష్టి వారి తనిదానం. తదాంషధము.

వస్తి వారి తనిదానం

దండి వారి తనిదానం. తదాంషధము.

శ్రీ పక్షవాత నిదానం.

కంపవాత నిదానం.

పాఖామ వాత నిదానం.

ఆసులాసు వాత నిదానం. తదౌషధం.

విధూంము వాత నిదానం తదౌషధం వాతాంకుశ రసము.

స్కంధ వాత నిదానం.
సంధిగత వాత నిదానం. } యీరెంటికి ఒకటే ఔషధము.

అంతేు తాంగ వాత నిదానం తదౌషధం స్వర్ణ రసం.

శ్లేష్మ తవాత నిదానం

శృంఖలా వాత నిదానం. తదౌషధం సంస్థిర రసం.

సర్వాంగ వాత నిదానం. తదౌషధం

సుప్తాంగ వాత నిదానం. తదౌషధం.

సర్వవిపరీత వాత నిదానం తదౌషధం వాయుశ్లేష్మతైలం.

బహూంతంప వాత నిదానం తదౌషధం.

భ్రామ వాత నిదానం.

ఉదర వాత నిదానం.

కుష్ఠ వాత నిదానం.

ఆజ్ఞ వాత నిదానం.

రక్త వాత నిదానం. తదౌషధం

ఖంజా వాత నిదానం. తదౌషధం

బాలవాత నిదానం. తదౌషధం.

నేత్రవాత నిదానం.

గుల్మవాత నిదానం. తదౌషధం: వాతగజసింహ రసం.

శ్రోణవాత నిదానం.

హస్తవాత నిదానం. తదౌషధం గంధక తైలం.

(?) ముఖవాత నిదానం. తదౌషధం విష్ణుప్రతాప రసము.

పక్షవాత నిదానం.

సంధివాత నిదానం. తదౌషధం.

కంఠవాత నిదానము. తదౌషధం.

దేహస్తంభవాత నిదానం. తదౌషధం. విజయభైరవ గుళికలు.

శ్రమవాత నిదానం.

మూత్రవాత నిదానం.

శ్లేషవాత నిదానం.

[illegible]వాత నిదానం.

వాతరోగముల సాధ్యాసాధ్యముల వివరం.

జ్వరము వచ్చే విధముల వివరము.

వా[illegible] తగ్గిన తక్కువ చేసినప్పటి వివరము.

పథ్యములు

అపథ్యములు.

[illegible] జ్వర ప్రకరణము. తదుత్పత్తి కారణములు - [illegible]

విషమ దోష నిదానం.

శీత విషమ దోషం.

సంగ దోషం.

జంఘాద్య దోషం.

ఆ.పక్వ దోషం.

(ఆ) దోషం.

ఆస్థ దోషం.

సాంధ్యాసంధ్యముల వివరం.

శ్రమాంతరములో జ్వరపక్తి.

∴ జ్వరోత్పత్తి కారణములు.

జ్వరముల విభజన రెండువిధములు. సంఖ్య రెండు

సహజ జ్వర సంతానం.

౧ [illegible]

౨. శ్లేష్మ జ్వర నిదానం.

౩ పైత్య జ్వర నిదానం

౪ ఆజీర్ణ జ్వర నిదానం.

౫ కంప జ్వర నిదానం

౬ సన్నిపాత జ్వరం.

౭ ఉష్ణ వ జ్వరం

౮ నవజ్వర నిదానం ~~జీర్ణ జ్వర పక్తి~~.

ద్వంద్వ జ్వర భేదాలు.

౧ వాత పిత్త జ్వర నిదానం.

౨ వాత శ్లేష్మ జ్వర నిదానం.

౩ పిత్త శ్లేష్మ నిదానం.

సప్త ధాతు జ్వర స్థితి.

౧ రసగత జ్వర నిదానం.

౨ రక్తగత జ్వరం

౩ మాంసగత జ్వరం

౪ మజ్జాగత జ్వరం.

౫ అస్థిగత జ్వరం.

౬ శుక్రగత జ్వరం.

౭ మేదోగత జ్వరం.

సంకర జ్వర జాతి.

౧ ఆగంతుక జ్వరం

౨ శ్రీ ము జ్వరం.

౩ విరహము జ్వరం.

౪ దుఃఖాధార జ్వరం.

౫ క్రోధ ధర్మ జ్వరం.

౬ కాము జ్వరం

౭ భూతావేశ జ్వరం.

౮ పంచవరాన జ్వరం.

౯ పంక్తి జ్వరం.

౧౦ ఆగంతుకి జ్వరం.

౧౧ ఆర్ద్ర జ్వరం.

౧౨ రజస్వలా జ్వరం.

౧౩ దైవత జ్వరం.

౧౪ తీ [illegible]

౧౫ సంతత జ్వరం.

౧౬ సామ్యత జ్వరం.

౧౭ త్రిదోష జ్వరం.

౧౮ వరాతి జ్వరం.

౧౯ వరంపెరి శ్వేత జ్వరం.

౨౦ వైష్ణవ జ్వరం.

౨౧ విరుదొష జ్వరం.

౨౨ శస్త్రఘాత జ్వరం.

అష్టవిధ ఆగంతుక జ్వరములున్నవి. వాటి పైత్య శ్లేష్మముల వలన [illegible] వాడు
[illegible] ...సంతర మరలు [illegible]

జ్వర పరీక్షలక్షణములు

జ్వరమందు అసాధ్యగుణాలు.

జ్వరము పుట్టించని నక్షత్రములు.

జ్వర. ప్రకరణానంతరమునను అనుష్ఠేయములు.

౧. జ్వరశాంతి లక్షణములు.

౨. విషమజ్వర చికిత్స.

౩. విషమజ్వరములకు దీ.శీ. జ్వర విధ్వంసిని.

౫. ప్రవాళ భస్మకం.

౬. జ్వరహర గుటికం.

౭. జయమంగళ పంచానన రసం.

౮. జ్వర మురారి.

౯. జ్వరదంతి నవజ్వరారి రసము.

జ్వర శృంగార వటికలు.

శీతజ్వర కషాయం

పథ్యాలు.

జీర్ణజ్వరములకు.

పురాణజ్వర పథ్యములు.

అజీర్ణ జ్వరాల పథ్యములు.

శ్రీ కల్యాణ గుడం.

సుఖవిరేచనములకు.

సాత్విక ఆహారనియమము.

స్త్రీ పురుషుల విచారం.

వైద్య. ఋష్య ప్ర. కి మాం గా వంశజ్య -

[illegible] (ప్ర) [illegible]

౧ [illegible]

౨ [illegible]

౩ [illegible]

౪ [illegible]

౫ [illegible]

౬ [illegible]

౭ [illegible]

౮ [illegible]

౯ [illegible]

౧౦ [illegible]

౧౧ [illegible]

౧౨ [illegible]

౧౩ [illegible]

౧౪ [illegible]

౧౫ [illegible]

౧౬ [illegible]

౧౭ [illegible]

౧౮ [illegible]

౧౯ [illegible]

౨౧. [illegible] క్రైస్తవులు.

క్రైస్తవ [illegible]

౧. క్రైస్తవ [illegible] సంఘము

౨. [illegible] క్రైస్తవులు

౩. ప్రొటెస్టంట్ క్రైస్తవులు.

౪. [illegible] క్రైస్తవులు

౧. [illegible] ములు. ౨. [illegible] ములు.

౩. [illegible] సమావేశం.

క్రైస్తవ పండుగలు.

౧. క్రైస్తవ [illegible]

౨. క్రైస్తవ [illegible]

౩. క్రైస్తవ [illegible]

౪. క్రీస్తు [illegible]

క్రైస్తవుల [illegible]

క్రైస్తవుల [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౨ [illegible]

౩ [illegible]

౪ [illegible]

౫ [illegible] — —

౬ [illegible] — —

౭ [illegible] — —

౮ [illegible] — —

౯ [illegible] — —

౧౦ [illegible] — —

౧౧ [illegible] —

౧౨ [illegible]

౧౩ [illegible]

౧౪ [illegible] — —

[illegible]

౧ [illegible]

౨ [illegible]

౩ కనక సుందర రసము —

౪ కనక సుందర రసాయనం.

౫ [illegible] రసము..

౬ రసరాజం.

ఘృత తైలములు.

౧ [illegible] ఘృతం.

౨. [illegible] ఘృతం.

[illegible]ములు.

౧. [illegible]

౨. [illegible]

తైలములు.

౧. శ్రీగంధాది తైలం.

౨. చందన శ్రీగంధాది తైలం.

౩. [illegible] తైలం.

[illegible] ములు.

౧. [illegible]

౨. [illegible]

వ్యాధులు.

మేహ (ప్ర)కరణం.

[illegible]

[illegible]

౧. [illegible] మేహం.

౨. [illegible] మేహం

౩. రక్త మేహం

౪. సాంద్ర మేహం.

౫. సురా మేహం.

౬ షష్ఠి వేం హారం.

౭ సప్తతి వేల్ హారం.

౮ అశీతి వేల్ హారం.

౯ నవతి వేహారం.

౧౦ శతం రమేహారకుు.

౧౧ ఏకం మహాస్మరకు.

౧౨ దశలారహేరం

౧౩ వింశతి మహారం

౧౪ చతుర్వేహారం.

౧౫ పంచాశ వేహారం.

౧౬ షష్ఠి సకవేహారం.

౧౭ సప్తమే హారం సహస్రం.

౧౮ అశీతి మేహారం — . —

౧౯ లారలారవేహారం —

౨౦ శతబ్రహ్మ మేహారం — శత —

వేహారం మరకప్పులు —

శతక్ర వేహారం మరువు. వేహారం గజకేస.

శత సృష్టి కల.

౨ ఒక బ్రహ్మ వేహారం పురుష

3 రక్తవేకారం పురుష తరం.

౪. సాంద్ర వేప హారములతో. శుద్ధి త్రిఫలము॥

౫. సుర - వేప హారోపశాంతి వేప హారి రసం॥

౬. వృష్టి వేప హారములతో

౭. హారిద్రా వేప హారోపశాంతి ప్రతాపారి రసం॥

౮. [illegible] సిద్ధ వేప హారములతో ముత్యంత రసం.

౯. శకృద్ధార వేప హారములతో.

౧౦. త్రిదోష వేప హారములకు వ్యాపుతేశ రసం.

౧౧. తమ వేప హారములతో బిల్వాదియు రసం॥

౧౨. నవహార వేప హారములతో.

౧౩. శంఖ పుష్ప వేప హారోపశాంతి.

౧౪. మధు మేహ హారములతో శాంతి.

౧౫. రసా వేప హారములతో లఘు హారిత్ర రసం॥

౧౬. ప్రదర వేప హారములతో వేప హార బంధు రసం॥

౧౭. శీల వేప హారములతో

౧౮. మూత్ర వేప హారోపశాంతి వేప హార ముక్తం.

౧౯. లాలా వేప హారములతో వేప హార వైరి రసం.

౨౦. మజ్జ వేప హారోపశాంతి.

వేప హారములతో సహా హార్య పథ్యములు.

౧. పురాణ సంద్రాక్ష ఫలము.

౨. పాలతేశ్వరం.

౩ చంద్ర (ప్ర) భా న్వి త రసం.

౪ తు సు వ్రా త్ర క రం.

౫ సిం ధూ ర కే ఖ్యా ష్ఠు రాం.

౧ శ తా వ రి కా సాం బ వం.

౨ శ తా వ రి ఘృ తం.

౩ గ జా బా ర్ది వి టి హా ర్యం.

౪ (ప్ర) భా వ తీ తే హా ర్యం.

౧ ద శాం గ స్వ ర (ప్ర) భా వ తీ వ టు కా దు లు.

౨ చం ద్ర (ప్ర) భా వ తీ వ టు కా లు.

౧ మాం డు రే స్త్ర వ త రం ది మా ధు ర్యం.

౨ క ర్పూ రా ది చూ ర్ణం.

౩ శ్రీ గం ధా ది చూ ర్ణం.

భ స్మ ము లు.

శ్రీ భ స్మ ము లు.

తై ల (ప్ర) క ర ణం.

తై ల ము ల పై గు ల్ప - వి వ రం..

౧ శ్రీ వ ర ణ తై ల వి వ రం.

౨ నా రా య ణ తై లం

౩ శ్రీ బృ హ త్తై లం.

౪ చ ర వా ర తై ల ము.

౫ గ్రాహ్యత్రపైః తృప్తము.
౬ కామిరూపై తృప్తము.
౭ సదనపై తృప్తము.
౮ విసపిర్పై తృప్తము.
౯ మధుపై తృప్తము.
౧౦ పాం(ప్రి)తపై తృప్తము.
౧౧ స్వదపై తృప్తము.
౧౨ నక్తపై తృప్తము.
౧౩ (శ్రీ)స్నపై తృప్తము.
౧౪ శోణపై తృప్తము.
౧౫ కుసుమపై తృప్తము.
౧౬ విషధర్పై తృప్తము.
౧౭ కుధాంపై తృప్తి పొందెను.
౧౮ తృప్తాన్పై తృప్తి పొందెను.
౧౯ (భ)ంశపై తృప్తం.
౨౦ మర్యాదభూర్పై తృప్తం.
౨౧ దుర్భార్జపై తృప్తం.
౨౨ యజ్ఞపై తృప్తం.
౨౩ దుర్గంధపై తృప్తి పొందెను.
౨౪ శిరోర్పై తృప్తి పొందెను.

పైత్యములకౌషధములు.

౧. అతిసార పైత్యమునకు పైత్యాంతక రసం.
లేక శుష్క త్రింశతి.

౨. సూర్యావర్త పైత్యమునకు సశేష రసం.

3 అక్షి పైత్యమునకు విష్ణువల్లభ రసం.

౪ జ్వర పాండు పైత్యమునకు పాండ్వరి బంధన రసం

౫ ప్రమేహ పైత్యమునకు ... సంతరం.

౬ కామిలా పైత్యమునకు సామలహరి రసం.

౭ మూర్ఛ పైత్యమునకు

౮ విసర్ప పైత్యమునకు విశ్వ... రసం.

౯ శుద్ధ పైత్యమునకు దాహ... రసం.

౧౦ హృం... పైత్యమునకు

౧౧ స్వర పైత్యమునకు విషమ... రసము
... రసము.

౧౨ రక్త పైత్యమునకు రక్తమూత్ర... రసం.
... త్రి...

త్రి... ౧౬౦.

... ఒకటి...

౧౩ ... పైత్యమునకు ... రసం.

౧౪ ... పైత్యమునకు ... రసం.

౧౫ కుసుమప్రత్యయమునకు ఉంగజాంగరసం - శుద్ధత్రిఫలము.

౧౬ విశేషప్రత్యయమునకు

౧౭ కుష్ఠప్రత్యయమునకు సేనానరసం.

౧౮ త్రిగుణప్రత్యయమునకు మహేశ్వరసిన రసం.

౧౯ (ద్ర)ంశప్రత్యయమునకు రసమారమహేశ్వరగుళికలు.

౨౦ మహాఖండప్రత్యయమునకు క్షత్రిహానరసం.

౨౧ దుర్నాషప్రత్యయమునకు.

౨౨ సర్వప్రత్యయమునకు విశ్వేశ్వర రసం.

౨౩ దుర్గంధప్రత్యయమునకు

౨౪ శిరఃప్రత్యయమునకు.

ప్రత్యయములకు సమాహారపథ్యములు.

౧ కూరశాల్యం దధ్యన్నం.

౨ మాంసాహారం.

౩ మాంసా (ద్ర)వం.

౪ లక్ష్మీరసం ఘృతం.

౫ మాంసపిష్టి.

౬ సర్వప్రత్యయములకు తమోరం.

౭ క్షారాలు

౮ పథ్యాపథ్యములు.

ఔషధములనిదానం తత్సంఖ్యలున్నవి.

౧ బృహద్వాతాంకుశ నిదానం.

౨ శీర్షవాతాంకుశం ౼ ॥ ౼

౩ క్షుద్రవాతాంకుశం ౼ ॥ ౼

౪ కుష్ఠవాతాంకుశం ౼ ॥ ౼

౫ (త్రి) దోషవాతాంకుశం ౼ ॥ ౼

వాతాంకుశ వ్యాల తీర్థ ద్రవ్యములు.

౧ కారంత వర్ణ రసం.

౨ లోకనాథ రసము.

౩ (త్రి) ఐరావత పాష్య రసం.

౪ లోహనాథ రసం.

వాతాంకుశ వ్యాలకు ప్రత్యేక ద్రవ్యములు.

కుష్ఠవాతాంకుశ వ్యాధికి (త్రి) లోకనాథ రసం.

దేహ కు మురవకల పంచద్రావకేశ్వర రసం.

క్షుద్రవాతాంకుశ వ్యాధికి (త్రి) నంద గంధ వసంత కుసుమాకరం.

బృహద్వాతాంకుశ వ్యాధికి వంగ కాల వసంత కుసుమాకరం.

(త్రి) దోషవాతాంకుశ వ్యాధికి సిద్ధ వసంత కుసుమాకరం.

వాతాంకుశ వ్యాలకు తీర్థములు.

౧ బంగు లాంబడి తీర్థం.

౨ లఘు బంగు లాంబడి తీర్థం.

3 మహా బంగు లాంబడి తీర్థం.

వేం. కవులకు : వారి వారి [illegible].

వేం. కవులకు [illegible].

వేం. కవులకు అగ్ని పరీక్షలు.

వేం. కవులకు అవధాన [illegible].

కవుల విధానములు. కవుల వివాదములు. సంఖ్యలు.

వేం. [illegible] కవులు [illegible]

[illegible]

శతక కవుల.

౨ [illegible] కవుల

౩ వేంకట కవుల

౪ [illegible] కవుల..

౫ [illegible] కవుల

౬ [illegible] కవుల.

౭ [illegible] కవుల.

౮ ఆశు కవుల.

౯ హాస్య రసపు కవుల

౧౦ [illegible] కవుల.

౧౧ [illegible] కవుల.

౧౨ [illegible] కవుల

౧౩ [illegible] కవుల

౧౪ పంక్తి శాలలు

౧౫ పాంకశ్వ శాలలు

౧౬ బలి శాలలు

౧౭ గుఱ్ఱ శాలలు

౧౮ మేష శాలలు

శాలాలాప (ద) వవుము.

శాలల లక్షణ వివరము

౧ శాలాలంఛతే రసం

౨ శాలల గఘైసఠ.

౩ శాలల కుక్షిఠం.

౪ ష్మశ్మశానసం.

౧ పుంశాల రశీలనం.

౨ పుంశాల రగుణం.

౩ విజయనాగల పుంశాలరం.

౧ సాఠకే శుంఠం.

౨ ఏకాదశు ప్రకం.

౧ పంచాశ్రి పటాకాలు

౨ కుటీరాక్షి రటాకాలు

౧ కుంజుకాది పూలం

౨ కంఋ పూలం

౩. శుక్ర రాత్రి పర్వం ౧౦౯౦.

౪. శరద్ వృష్టి పర్వం ౧౦౯౦.

౫. త్రిపురాది పర్వం ౧౦౯౦.

౬. సేతుబంధ పర్వం ౧౦౯౦.

పర్వాలు లన్న తర్వాత నక్షత్రాల పరంపర సాంప్రదాయములు

నిగూఢార్థ [illegible].

శుద్ధ త్రింశతు నక్షత్రాలు - స్వరూపం.

పథ్యాపథ్యములు.

కుష్టువ్యాధి జనించుటకు కారణములు.

కుష్టురోగ నిదానం. కుష్టువుల స్వరూపములు పరిగణనం.

౧. గజచర్మ కుష్టువు.

౨. గళ కుష్టువు.

౩. పుండరీక కుష్టువు

౪. కాక కుష్టువు.

౫. సోష్మక కుష్టువు.

౬. సుప్త కుష్టువు.

౭. దద్రు కుష్టువు.

౮. ఋష్యజిహ్వక కుష్టువు

౯. చర్మదళ కుష్టువు.

౧౦. మండలిక కుష్టువు.

౧౧ చిత్ర కుష్ఠువు.

౧౨ ఔదుంబర కుష్ఠువు

౧౩ ఋష్యజిహ్వ కుష్ఠువు.

౧౪ విచర్చిక కుష్ఠువు

౧౫ పాండరం కుష్ఠువు.

౧౬ శైవాండక కుష్ఠువు.

౧౭ కపాల కుష్ఠువు.

౧౮ కిటిభ కుష్ఠువు.

కుష్ఠువ్యాధినకు [illegible] సంబార ద్రవ్యములు.

కుష్ఠ చికిత్సలు:

౧ గజచర్మ కుష్ఠువ్యాధినకు కుష్ఠనాశనరసం.

౨ [illegible] కుష్ఠువ్యాధినకు

3. పుండరీక దద్రు కుష్ఠువ్యాధినకు కుష్ఠనాశనరసం.

౪ కాపాల కుష్ఠువ్యాధినకు కుష్ఠకాలానలం.

౫ [illegible] కుష్ఠువ్యాధినకు [illegible] రసం.

౬ సుప్త కుష్ఠువ్యాధినకు

౭ దద్రు కుష్ఠువ్యాధినకు కురంగవాంగి రసం:

౮ ఔదుంబర కుష్ఠువ్యాధినకు కుష్ఠరాగభంజని.

౯ చర్మదళ కుష్ఠువ్యాధికి కుష్ఠగదాప్రహారిణి.

౧౦ మండలిత కుష్ఠువ్యాధికి [illegible] రాజరసం.

౧౧ చిత్ర కుష్ఠ్యకు [illegible] రసం.

౧౨ ఔదుంబర కుష్ఠ్యమునకు [illegible] రసం.

౧౩ [illegible] కుష్ఠ్యమునకు [illegible] రసం.

౧౪ విచర్చిక కుష్ఠు. కుష్ఠ[illegible]కులాంతక రసం

౧౫ [illegible] కుష్ఠకు [illegible].

౧౬ [illegible] కుష్ఠకు మహా[illegible] రసం.

౧౭ [illegible] కుష్ఠకు [illegible] రసం.

౧౮ [illegible] కుష్ఠకు [illegible] రసం.

కుష్ఠ[illegible] పథ్యములు.

౧ [illegible] రసం.

౨ పంచానన రసం.

౩ [illegible] రసం.

౧ [illegible]

౧ [illegible]

౨ [illegible]

౩ [illegible]

తైలాలు.

౧ [illegible] తైలం.

౨ [illegible] తైలం

౩ [illegible] తైలం

౪ [illegible] శ్రీశైలం

౫ [illegible]

౧ [illegible]

[illegible]

సమా ప్రకరణము —

సమాసముల సంఖ్య [illegible]

౧ [illegible] సమాస నిర్వచనం

౨ [illegible] సమా — " —

3. [illegible] సమా — " —

౪. ద్వంద్వ సమా — " —

౫ [illegible] సమా — " —

౬ [illegible] సమా — " —

౭ [illegible] సమా — " —

౮ [illegible] సమా — " —

౯ [illegible] సమా — " —

౧౦ [illegible] సమా — " —

౧౧ [illegible] సమా — " —

౧౨ [illegible] సమా — " —

౧౩ [illegible] సమా — " —

౧౪ [illegible] సమా — " —

3,72

౧౫. శుష్కవాదం: వి. వాదం:

౧౬ వితండవాదం —

౧౭ జల్ప వాదం —

౧౮. విస్ఫోటకవాద

వాదాల మతిష్పలు.

౧ వాదసంజీవని రసం.

౧ (శ్రీ) పరార్థ్యాది మహాగ్రంథం.

౨ (గ)ంధర్వాది మహాగ్రంథం.

3 గాంగేయ పత్ర మహాగ్రంథం.

౪ కృష్ణ గాంగేయ పత్ర మహాగ్రంథం.

౫ వేతాళ అన్యాది మహాగ్రంథం.

౬ భృంగరాజాది మహాగ్రంథం.

౭ హంసిత గిరిజాది మహాగ్రంథం.

౮ (వా) శ్రీ ది మహాగ్రంథం.

౧ శతావరి ఘృతం.

౨ బ్రాహ్మీశతి ఘృతం.

౧ బ్రహ్మాండ కర రసాయనం.

౧ అశ్వ(గం)ధి బలాబలా త్ర్యాది తైలం.

౨ మ(త్ర)సారాది తైలం.

శుద్ధి (తి) వలు.

వ. శాస్త్రులు – ఉపశాస్త్రులు.
వం. పిస్తోరాగ ప్రస్తారం..
వ పిస్తరాగ వర్ణాల నామ వలులు నెల్లు సంఖ్యలనుతో,
నిదాన వరుసలు:
పచ్చసేగ – తెల్లసేగ – యెఱ్ఱసేగ —
వ పిస్తరాగ ఎత్తులు.
మూ రవ కు రా వ జూరు 1060.
వ పిస్తరాగ గొంతెత రసం.
మొక్క యెఱుగొన్న ద మూరు 1060
పిప్పలి మూలలగు శిలలు.
జంబూరప్పగాడ వేపర్లులు.
మిశ్రకారది వస వరు
విష ఖండ గుడ్డ గుళికలు.
శిరోరోగ్య వైద్య రసము.
తరుణ్య తె జీర్ణమము.
సుధ్ధిత్రయము. ఉపశాస్త్రులు.
వం. శాస్త్ర ప్రస్తారం. నిదాన వరుసలు: ఎత్తులు
జన్మ వంధ్యలు.
జన్మ వంధ్యల కల
కీర్తన వంధ్యల కల.

[illegible] సంగ్రహము [illegible] ప్రతి
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

నాట్య ప్రకరణం.
[illegible]
[illegible]
౧ [illegible] నాట్య
౨, ౩ [illegible] నాట్య, [illegible] నాట్య
౪ [illegible] నాట్య
౫ [illegible] నాట్య
౬ [illegible] నాట్య
౭ [illegible] నాట్య
౮ [illegible] నాట్య
నాట్య [illegible]

[illegible]

[illegible]

సురదా గుణాభరణం.

అష్టలక్ష్మీం భూషాభరణం.

ప్రసన్న వపు ప్రకాశం.

పంకజగర్భ ప్రకాశం.

సుకళా కళాకారం ఆరుం

శ్రీకృష్ణ (శ్రీ) అరు:

పరమ పావన (శ్రీ) ఆరు లు.

మంగళ లక్ష్మీనీ

లోక నాథ రస మున్ను

తొంత కల్ప రస మున్ను.

రస భావ ప్రీతి

శ్రీకృష్ణ లకు అన్యమునిపత్రి యనుంపు.

పద్యములు - అపద్యములు.

కావ్య లక్ష్య ప్రకరణం.

౧ శ్రవణ లక్షణ స్వరములు.

౨ సంధ్య కాలము లు.

౩ పుష్ప కాలము ల

కాలములకు ఆరి త్రము

పరిమళ కం

శ్రీకృష్ణ (శ్రీ) అరు.

37 6

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౧ [illegible]

౨ [illegible]

౩ [illegible]

౪ [illegible]

౫ [illegible]

౬ [illegible]

౭ [illegible]

౮ [illegible]

౯ [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

(త్రి)దోష [illegible].

[illegible] —

[illegible] —

[illegible] —

[illegible] తి న్నలు.

[illegible] రాగములకు [illegible].

పథ్యములు — అపథ్యములు.

అతిసార ప్రకరణం.

అతిసారములు ప్రకృతి రాగములు [illegible].

౧. వాతాతిసార నిదానం.

౨ పైత్త్యాతిసార —

౩ శ్లేష్మాతిసార —

౪ రక్తాతిసార —

౫ జ్వరాతిసార —

౬ ఆమాతిసార —

౭ త్రిదోషాతిసార —

౮ ప్రవాహికం నిదానం.

అతిసారముల [illegible] సాధ్యగుణములు

అసాధ్యగుణములు.

మలపరీక్ష

378

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

2 [illegible]

[illegible]

[illegible]

3 [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

~~[illegible]~~

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

౫ పృథ్వ్యాంతి సాంగత్యశక్తి.

(ప్ర) థమ కేంద్రాంశం.

ద్వితీయాంశం —

తృతీయాంశం —

చతుర్థిక —

౬. ఆపాంతి సాంగత్యశక్తి.

(ప్ర) థమ కేంద్రాంశం.

౨౫ అంశాంతి రేఖాంగవాంఛితం.

ద్వితీయాంశ కేంద్రాంశం.

తృతీయాంశ —

(ప్ర) క్షారాంతరం —

౭ తేజాంతి సాంగత్యశక్తి.

(ప్ర) కేంద్రాంతరం

కక్ష్యాంతరం.

చంద్ర ప్రభాంతి

నైరుజ్యం నందప్రైరవి ఆకాశానం.

౮ వాయ్వాంతి సాంగత్యశక్తి.

(గ) హంగినజ్యేసరి.

తత్త్వలక్షు ఆనుపానము

(గ) హంగిమదవ్యరకతంగి రవం.

ప్రథమస్కంధం.

ద్వితీయస్కంధం.

ప్ర[illegible]

[illegible] పురాణము:

[illegible] పురాణం

[illegible] పురాణం

[illegible]

[illegible]

[illegible] పురాణం.

[illegible]